

Obsah

Zoznam tabuliek	6
Zoznam obrázkov	6
Abstrakt	7
Abstract	7
Abstrakt	8
Úvod	9
1 Dvojazyčná lexikografia a ekvivalencia	11
1.1 Lexikografia a jej status	11
1.2 Dvojazyčná lexikografia	14
1.3 Ekvivalencia a ekvivalent.....	19
2 Medzijazyková interferencia	27
2.1 Interferencia v slovenských ekvivalentoch poľských prefixálnych slovies v Poľsko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku.....	29
3 Korpusová lingvistika a metodológia.....	31
3.1 Korpusová lingvistika	31
3.2 Základné pojmy: korpus, parametre korpusov, typy korpusov	32
3.3 Korpusová lingvistika a lexikografia	34
3.4 Vytváranie paralelného poľsko-slovenského korpusu	36
3.5 Metodológia analýzy prefixálnych slovies na paralelnom korpuse	40
3.6 Lexikografický potenciál.....	42
4 Prefixálne slovesá.....	47
4.1 Prefix do- v poľštine.....	47
4.2 Prefix do- v slovenčine.....	48
4.3 Analýza slovies s prefixom do-	49
4.4 Prefix roz(e)- v poľštine	105

4.5 Prefix roz(o)- v slovenčine	106
4.6 Analýza slovies s prefixom roz-	107
4.7 Prefix u- v poľštine	163
4.8 Prefix u- v slovenčine	163
4.9 Analýza slovies s prefixom u-	165
4.10 Kvantitatívna analýza korpusových dát	217
5 Záver	221
6 Bibliografia	223
6.1 Slovníky a korpusy	223
6.2 Literatúra	223
7 Prílohy	232
Príloha č. 1: Zoznam analyzovaných prefixálnych slovies	232

Zoznam tabuliek

Tab. 1. Stupne LP ekvivalentov prefixálnych slovies.....	215
Tab. 2. Typy ekvivalentov s vysokým a priemerným LP z hľadiska prefixálnosti..	215

Zoznam obrázkov

Obr. 1: Pohľad na zarovnaný súbor vo formáte xls.....	35
Obr. 2: Pohľad na Sketch Engine s pôvodnými (hore) a vlastnými užívateľskými korpusmi (dole).....	36
Obr.3: Otagovaný a lematizovaný vertikálny súbor.....	37

Abstrakt

Prefixálne slovesá sú zaujímavé derivačné štruktúry zložené z prefixu a základového slovesa, pričom toto býva prefixom väčšinou modifikované po sémantickej, ako aj gramatickej stránke. Slovesá tohto typu patria medzi frekventované odvodené slová vo všetkých slovanských jazykoch. Hoci sú fascinujúce samy osebe, ešte pozoruhodnejší ráz získavajú pri kontrastívnom pohľade na dva slovanské jazyky. Vzhľadom na identickú štruktúru aj dostupné stavebné prvky predstavujú vysoko potenciálny zdroj medzijazykovej interferencie pri jazykovom kontakte, ktorým môže byť tak učenie cudzieho jazyka, prekladanie alebo vytváranie dvojjazyčného lexikografického hesla. Dizertačná práca hľadá spôsob, ako prekonať tento vplyv medzijazykovej interferencie medzi slovenčinou a poľštinou v dvojjazyčnej lexikografii, a ako riešenie ponúka použitie textových ekvivalentov nájdených v paralelnom poľsko-slovenskom korpuse vytvorenom na účely tohto výskumu. Nájdené nelexikografické ekvivalenty podrobuje analýze lexikografického potenciálu, ktorý hodnotí spôsobilosť prekladového ekvivalentu na zaradenie do dvojjazyčného slovníka, pričom berie do úvahy najmä sémantickú zhodnosť a použiteľnosť v rôznych kontextoch a s rôznymi participantmi. Analýze bolo podrobených 300 dvojíc poľských prefixálnych slovies s prefixmi *do-*, *roz-* a *u-* a ich slovenských ekvivalentov, z ktorých mnohé sa ukázali byť vhodnými adeptmi do potenciálneho poľsko-slovenského slovníka.

Kľúčové slová: bilingválna lexikografia, korpusová lingvistika, ekvivalenty, prefixálne slovesá, poľský jazyk, slovenský jazyk, paralelný korpus, lexikografický potenciál

Abstract

Prefixed verbs are interesting derivative structures formed by prefix and base verb, which is usually modified by prefix semantically as well as grammatically. This type of verbs belongs to the most common derivative words in all Slavic languages. Although they are fascinating on their own, they are even more noteworthy from contrastive point of view at two Slavic languages. Due to the identical structure and available structural components they represent highly potential source of interlingual interference in language contact such as foreign language learning, translation as well as compilation of bilingual dictionary entry. This dissertation is looking for a way to overcome this effect of interlingual interference between Slovak and Polish in bilingual lexicography, and as a solution brings up the use of translation equivalents found in the parallel Polish-Slovak corpus created for the purpose of this research. The analysis of lexicographic potential of non-dictionary equivalents found in the corpus was carried out. The lexicographic potential assesses the capacity of translation equivalent to fulfil the role of the dictionary equivalent in a bilingual dictionary entry, taking into account in particular semantic sameness and applicability in different contexts with different arguments. The analysis has been carried out on 300 pairs of Polish prefixed verbs with prefixes *do-*, *roz-* and *u-* and their Slovak equivalents, many of which were found to be suitable candidates for lexicographic equivalents in the potential Polish-Slovak dictionary.

Keywords: bilingual lexicography, corpus linguistics, equivalents, prefixed verbs, Polish language, Slovak language, parallel corpus, lexicographic potential

Abstrakt

Czasowniki prefiksalne to interesujące struktury derywacyjne złożone z prefiksu i czasownika podstawowego, który zwykle jest modyfikowany prefiksem tak pod względem semantycznym, jak i gramatycznym. Czasowniki tego rodzaju należą do najbardziej częstotliwych słów derywacyjnych we wszystkich językach słowiańskich. Mimo że są fascynujące same w sobie, stają się jeszcze bardziej godne uwagi przy kontrastywnym spojrzeniu na dwa języki słowiańskie. Ze względu na identyczne struktury i dostępne elementy struktury, stanowią wysoce potencjalne źródło interferencji międzyjęzykowej przy kontakcie językowym, którym może być na przykład nauka języka obcego, tłumaczenie lub praca na leksykografu na dwujęzycznym haśle słownikowym. Praca stara się znaleźć sposób, jak pokonać skutki interferencji międzyjęzykowej między językami słowackim i polskim w leksykografii dwujęzycznej i jako rozwiązanie proponuje skorzystanie z ekwiwalentów tłumaczeniowych znalezionych w równoległym korpusie polsko-słowackim stworzonym do celów tego badania. Znalezione ekwiwalenty nieleksykograficzne poddaje analizie potencjału leksykograficznego, który ocenia zdolność ekwiwalentu tłumaczeniowego do umieszczenia go w haśle słownika dwujęzycznego, biorąc pod uwagę w szczególności zgodność semantyczną i możliwość zastosowania w różnych kontekstach i z różnymi dopełnieniami. Analizie poddano 300 par polskich czasowników prefiksalnych z prefiksami *do-*, *roz-* i *u-* oraz ich słowackich odpowiedników, z których wielu okazało się być odpowiednimi kandydatami do umieszczenia w potencjalnym słowniku polsko-słowackim.

Słowa kluczowe: leksykografia dwujęzyczna, językoznawstwo korpusowe, ekwiwalenty, czasowniki prefiksalne, język polski, język słowacki, korpus równoległy, potencjał leksykograficzny

Úvod

V centre záujmu tejto dizertačnej práce je poľské prefixálne sloveso, ktoré je špecifickým spojením prefixu a základového, vo väčšine prípadov bezprefixálneho slovesa, ktoré je prefixom často modifikované tak po významovej, ako aj po gramatickej stránke. Táto derivačná štruktúra, frekventovaná nielen v poľštine, ale aj vo všetkých slovanských jazykoch, a fascinujúca sama osebe, naberá pozoruhodný ráz pri kontrastívnom pohľade na dva slovanské jazyky. Vzhľadom na zhodnú štruktúru a dostupné stavebné prvky, tak prefixy, ako aj základové slovesá, ktoré vykazujú vysoký stupeň podobnosti až zhodnosti, však predstavuje vysoko potenciálny zdroj medzijazykovej interferencie. Táto sa môže prejaviť pri rôznych typoch jazykového kontaktu: pri učení alebo osvojovaní cudzieho jazyka, pri preklade alebo pri tvorbe dvojjazyčného lexikografického hesla. Bola to práve naša osobná skúsenosť s týmto typom interferencie pri prefixálnych slovesách pri prekladaní, ako aj jej početné zaregistrované prejavy v *Poľsko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (1975), ktorá sa stala impulzom k vzniku tejto dizertačnej práce.

Cieľom dizertačnej práce je analýza slovenských ekvivalentov poľských prefixálnych slovies nájdených v poľsko-slovenskom paralelnom korpuse vytvorenom na účely tohto výskumu, a následné ohodnotenie ich spôsobilosti na zaradenie do poľsko-slovenského slovníka. Vzhľadom na prejavy medzijazykovej interferencie najst' ideálny prekladový ekvivalent nie je vždy jednoduché. Kvalitatívna korpusová analýza má za cieľ ukázať, že dopracovanie sa k požadovanému slovenskému ekvivalentu zahŕňa podrobný sémantický rozbor štruktúry prefixálneho slovesa, starostlivú analýzu kontextu, v ktorom je použité, ako aj lingvistické a prekladateľské zručnosti potrebné na zaregistrovanie nuáns a odtienkov v oboch jazykoch.

Prvá kapitola predstavuje lexikografiu ako vedeckú disciplínu a jej vyhaňovanie vo vzťahu k jazykovede, a podrobnejšie sa venuje dvojjazyčnej lexikografii a argumentom jej zástancov, ako aj kritikov. Následne vysvetľuje pojem ekvivalencie a ekvivalentu, spôsoby ich vyhľadávania, ich typológie podľa toho, ako ich rozlišujú rôzni autori, ako aj spôsoby prekonávania neekvivalencie.

Druhá kapitola sa zameriava na pojem medzijazykovej interferencie, ktorá je dôvodom vzniku tejto práce, keďže práve ona spôsobuje problémy, ktoré sa prejavujú na prefixálnych slovesách v jazykovom kontakte medzi poľštinou a slovenčinou, a následne uvádza príklady jej prejavov v *Poľsko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (1975).

Tretia kapitola sa venuje korpusovej lingvistike so špeciálnym dôrazom na jej vzťah k dvojjazyčnej lexikografii. Následne predstavuje proces tvorby dvojjazyčného poľsko-slovenského korpusu a vysvetľuje metodológiu analýzy lexikografického potenciálu (LP) korpusových ekvivalentov. Tento môže byť určený ako jeden zo štyroch stupňov – vysoký, priemerný, nízky a nulový LP – a hodnotí, ktoré z ekvivalentov, nájdených v korpuse, sú vhodné na zaradenie do poľsko-slovenských

slovníkov, pričom berie do úvahy najmä sémantickú zhodnosť a použiteľnosť v rôznych kontextoch a s rôznymi participantmi.

Nakoniec, štvrtá kapitola uvádza významy skúmaných slovesných prefixov (*do-*, *roz-*, *u-*) v poľštine a slovenčine a analýzu lexikografického potenciálu 300 slovenských ekvivalentov poľských prefixálnych slovies nájdených v poľsko-slovenskom korpuse. V závere dizertačnej práce predstavujeme zhrnutie hlavných výsledkov uskutočneného výskumu.

1 Dvojazyčná lexikografia a ekvivalencia

1.1 Lexikografia a jej status

Do pozornosti jazykovedy sa lexikografia dostala až nedávno (Adamska-Saľaciak 2006: 11), a to v súvislosti so zvýšeným záujmom o výskum v oblasti sémantiky a s rozvojom kognitívnej a korpusovej lingvistiky v poslednom období.

Lexikografia je podľa *Encyklopédie jazykovedy* odvetvím jazykovedy, ktoré sa zaoberá teóriou a praxou zostavovania slovníkov rozličných typov a druhov. Tesne súvisí a rozvíja sa s lexikológiou (Mistrík 1993: 263). Zdá sa, že zostavovatelia *Encyklopédie* nepovažujú status lexikografie za problematický.

Termín *lexikografia* však nie je jednoznačný a jeho chápanie sa líši od autora k autorovi. Podľa niektorých v sebe spája tri pojmy: činnosť písania slovníkov, výsledok tejto činnosti – slovníky a teoretické uvažovanie o oboch, ktoré nazývame aj metalexikografiou (Burkanov, I. 1998. *Lexicography: A dictionary of basic terminology*. Podľa: Adamska-Saľaciak 2006: 11 a nasl.). Podobne aj autori *Českej lexikológie* (Filipec – Čermák 1985: 14) pod lexikografiou chápu a) teóriu lexikografie, b) tvorbu slovníkov a c) vedecké slovníky rozličného typu. Iní autori do lexikografie zahŕňajú len tvorbu slovníkov a samotné slovníky, pričom ju vždy dôsledne odlišujú od metalexikografie.

Metalexikografia väčšinou zahŕňa teóriu, históriu, kritiku slovníkov, ako aj výskumy rôznych aspektov ich používania. Podľa iných je metalexikografia len súhrnom princípov, ktoré riadia lexikografiu ako činnosť, a tvorí súčasť širšej oblasti, nazývanej slovníkový výskum (*dictionary research*). Tento okrem metalexikografie zahŕňa dejiny, kritiku a typológiu slovníkov, opis štruktúry slovníkov a výskum používania slovníkov (Adamska-Saľaciak 2006: 12).

Iní autori (Quémada, B. 1987. *Notes sur lexicographie et dictionnaire*). Podľa: Adamska-Saľaciak 2006: 12) považujú za nesprávne stotožňovať činnosť písania slovníkov s praktickou lexikografiou a metalexikografiu s teoretickou lexikografiou, a navrhujú alternatívne rozdelenie na *lexicographie* a *dictionnaire*. *Lexicographie* zahŕňa lexikografický výskum a *dictionnaire* pomenúva tvorbu slovníka ako produktu určeného istej skupine zákazníkov. *Lexicographie* teda pokrýva oblasti lexikografie ako činnosti a metalexikografie, keďže sa zameriava na tvorbu nových slovníkov, ale aj na výskum už existujúcich. Čo je zaujímavé, v jej predmete záujmu sa vôbec nenachádzajú používatelia slovníkov, adaptovanie výsledkov výskumov ich potrebám a slovníky ako komerčný produkt. Zbavenie tvorby slovníkov názvu, ktoré s ňou bolo dlhý čas späté, a priradenie tohto názvu teoretickej reflexii o tvorbe slovníkov a jej produktoch, a navrhnutie pragmatickejšieho názvu *dictionnaire* viacerí považujú za krok nesprávnym smerom (Adamska-Saľaciak 2006: 12 a nasl.). Takisto za nie najšťastnejšie sa považuje rozdelenie lexikografie na teoretickú a praktickú lexikografiu, keďže toto môže implikovať, že praktická je len aplikáciou teoretickej, prípadne by bez nej vôbec neexistovala. Evidentne to však nie je tak, pretože tvorba slovníkov existovala

stáročia bez toho, aby k nej existovala explicitná teória (Adamska-Sałaciak 2006: 13).

Vzťah lexikografie a jazykovedy, a teda otázka, či možno lexikografiu považovať za samostatnú disciplínu alebo je súčasťou jazykovedy, je problém, ku ktorému sa mnohí (lexikografi, lexikológovia a jazykovedci) snažia zaujať jednoznačné stanovisko, z čoho vyplýva mnohosť a rozporuplnosť súvisiacich názorov a argumentov.

Za autonómnu disciplínu ju považujú napríklad Ullman (1970: 34), Wiegand (1984: 13), Zgusta (1992/93), Piotrowski (1994a: 5), Hartmann a James (1998: 85) a Adamska-Sałaciak (2006: 13). Iní autori ju však zahŕňajú do jazykovedy, buď ako súčasť deskriptívnej sémantiky (Weinreich 1980), aplikovanej sémantiky (Moon 1987: 89: 1), lexikológie (Filipec 1995: 16) alebo aplikovanej lingvistiky (Meier 1969, Al-Kasimi 1983: 153, Svensén 1993: 1, Sekaninová 1993).

Podľa Žmigrodzkeho (2005: 16 a nasl.) je lexikografia jednoznačne súčasťou jazykovedy, hoci ako si všíma, v poslednej dobe mnohí (najmä praktickí lexikografi) jej zaradenie do jazykovedy spochybňujú. Ako príklad uvádza Piotrowského, ktorý ju zaraďuje medzi široko chápané vedy o kultúre a tvrdí, že je samostatnou oblasťou, využívajúcou metódy jazykovednej analýzy, no postupujúcou podľa vlastných zásad opisu materiálu, ktorý nie vždy je predmetom záujmu jazykovedy. Žmigrodzki (2005: 17) pre túto hypotézu nenachádza žiadne odôvodnenie. Argumenty jej zástancov podľa neho vlastne len potvrdzujú, že lexikografický opis je vrcholom čisto jazykovedného opisu a slovník je svojím spôsobom odovzdávaním poznatkov o jazyku a jazykovedného poznania, ktoré sa odrážajú tak v štruktúre slovníkového hesla, ako aj v spôsobe uchopovania jazykového materiálu. Ak chce lexikograf odovzdať výsledky jazykovedného výskumu, musí nájsť vhodný spôsob, ktorý by zodpovedal perцепčným schopnostiam používateľa slovníka. Ak na druhej strane existuje potreba vytvoriť lexikografický opis, tento môže mať vplyv na vytvorenie nových jazykovedných teoretických alebo interpretačných riešení. Názor, že jazykoveda a lexikografia sú samostatnými disciplínami, ktoré majú spoločné len svoje hraničné oblasti, je podľa Žmigrodzkeho nesprávny. Súhlasí však s tým, že súčasná lexikografia zahŕňa oblasti, ktoré sú mimo záujmu jazykovedy, ako napríklad výskum správania používateľov slovníkov. Na argument, že tvorbe slovníkov sa ako v minulosti, tak aj dnes venujú nejazykovedci však nepodáva presvedčivú odpoveď. Metalexikografiu považuje za vedu o lexikografii, ktorá sa zaoberá teóriou a metodológiou lexikografického opisu, typológiou slovníkov, charakteristikou slovníkov rôznych druhov a výskumom štruktúry lexikografie (Žmigrodzki 2005: 16).

Zástancovia autonómie lexikografie a jazykovedy argumentujú predovšetkým: 1. Rozdielom v rozsahu výskumu jazykovedca a lexikografa; 2. Faktom, že jazykovedci sa venujú vyslovovaniu hypotéz a lexikografovia zachytávaniu jazykových faktov; 3. Komerčným aspektom písania slovníkov a 4. Argumentom, že písanie odborných slovníkov si nevyžaduje špecializáciu v lingvistike.

Pokiaľ ide o obsah a rozsah výskumu v jazykovede a lexikografii, podľa viacerých autorov (Achmanovová, Adamska-Sałaciak 2006, Piotrowski 1994a) jazykovedci poskytujú vyčerpávajúci teoretický opis malej časti lexikálnej zásoby, prípadne skúmajú paradigmatické javy, ktoré sa stávajú základom všeobecných tvrdení pre iné odbory. Úlohou lexikografie naopak, je poskytnúť opis celej slovnej zásoby, a to tak, aby tento opis bol adekvátny schopnostiam laika.

Ďalší rozdiel medzi jazykovedcami a lexikografmi spočíva v tom, že jazykovedci sa skôr venujú formulovaniu hypotéz, teórií, kým lexikografi sa naopak venujú zachytávaniu jazykových faktov (Piotrowski 1994a: 11).

Argumentom, ktorý úplne popiera lexikografiu ako súčasť jazykovedy, je komerčný aspekt lexikografie. Dizajn, obsah a kvalita väčšiny dnešných slovníkov sú pod vplyvom komerčných rozhodnutí, pričom sú často hodnotené jazykovedcami, a to z hľadiska štandardov hodnotenia používaných v idealizovanom akademickom svete (Adamska-Sałaciak 2006: 14).

Ďalším argumentom v prospech autonómnosti lexikografie je fakt, že táto neznamená len tvorbu slovníkov všeobecného jazyka, ale aj odborných slovníkov. To znamená, že na ich zostavenie sa vyžaduje znalosť istého vedného odboru, a teda nemôžu byť zostavované ani hodnotené jazykovedcami. Ak by sme teda lexikografiu chceli zaradiť do jazykovedy, museli by sme jej chápanie zúžiť a vylúčiť z jej záberu iné slovníky ako všeobecné jednojazyčné slovníky (Adamska-Sałaciak 2006: 13).

Proti zaradovaniu lexikografie do rôznych odborov jazykovedy, napríklad sémantiky niektorí autori argumentujú tým, že slovníky sa okrem významu slov venujú aj iným aspektom jazyka, ako je výslovnosť, či gramatika. Okrem toho sémantika skôr skúma to, *akým spôsobom* slová znamenajú, ako to *čo* znamenajú (Adamska-Sałaciak 2006: 13 a nasl.).

Ak by sme sa zamerali na metalexikografiu ako teoretickú nadstavbu lexikografie, ktorá nie je podriadená komerčným tlakom, a snažili by sme sa argumentovať v prospech jej zaradenia do jazykovedy, tu mnohí argumentujú tým, že metalexikografia nie je ničím, čo by bolo v protiklade s lexikografickou praxou, a takisto o nej nemožno povedať, žeby sa vo veľkom rozsahu prekrývala s lingvistikou. V zábere metalexikografie sa nachádza: 1) výskum špecifických lexikografických metód a ich problémov, 2) výber tých výsledkov jazykovedného výskumu, ktoré môžu byť potenciálne využiteľné v lexikografii a 3) ich pretváranie na užitočné zložky lexikografickej praxe (Zgusta 1992/1993: 137). Autonómnosť metalexikografie podľa niektorých autorov potvrdzuje aj vzrast jej popularity, ktorý je len dôkazom nevhodnosti jazykovedy ako teoretickej bázy pre tvorbu slovníkov (Lew 2007: 218).

Nezávislosť lexikografie a lingvistiky potvrdzuje aj fakt, že jazykovedci vlastne nepíšu slovníky podľa teoretických princípov, ktoré formulujú. Práve naopak, z jazykovedcov sa obyčajne stávajú konvenční lexikografi, čo vlastne len potvrdzuje, že lexikografia funguje podľa svojich vlastných vnútorných zásad (Piotrowski 1994a: 6).

Vyššie uvedené argumenty či už v prospech jedného alebo druhého prúdu, sú väčšinou odrazom názorov konkrétnych autorov, a ich príslušnosti buď

k lexikografom praktikom alebo teoretikom. V konečnom dôsledku zástancami autonómie lexikografie sú skôr praktickí lexikografi, kým opačný názor zastávajú väčšinou jazykovedci, ktorí sa lexikografii venujú skôr teoreticky a kriticky (Žmigrodzki 2005: 16).

Jednotlivé argumenty sa často opakujú, a to v prospech protichodných názorov: argument, že lexikografia nemôže byť súčasťou sémantiky, pretože slovníky sa venujú aj iným aspektom jazyka (Adamska-Sałaciak 2006: 13), má na druhej strane potvrdiť, že slovník, najmä jednojazyčný výkladový má byť exponentom *jazykovedy ako celku*, nielen lexikológie a lexikografie, pretože preberá nielen údaje o pravopise a spisovnej výslovnosti, morfológie a syntaxi (Čermák et al. 1995: 16).

V tejto časti sme uviedli prehľad najdôležitejších názorov na otázku autonómie lexikografie alebo jej príslušnosti k jazykovede, ako aj najčastejších argumentov zástancov obidvoch pohľadov.

1.2 Dvojjazyčná lexikografia

Typológii slovníkov sa vo svojom referenčnom diele *Opyt obščej teorii leksikografii* (1940) venoval jeden zo zakladateľov teórie súčasnej lexikografie, L. V. Ščerba, a navrhol klasifikovať ich podľa nasledovných binárnych opozícií:

- akademické verus informatívne
- encyklopedické verus všeobecné
- konkordančné verus obyčajné
- obyčajné verus ideologické
- výkladové verus prekladové
- nehistorické verus historické (Ščerba, L. V. 1940. *Opyt obščej teorii leksikografii*. Podľa Adamska-Sałaciak 2006: 27).

Hoci sa texty o dvojjazyčnej lexikografii bežne zvyknú odvolávať na Ščerbovu klasifikáciu, opozícia *jednojazyčné verus dvojjazyčné* v nej prítomná nie je. Na druhej strane z navrhovaných opozícií sa len 3 týkajú dvojjazyčnej lexikografie: *konkordančné vs obyčajné*; *obyčajné vs ideologické* a *výkladové vs prekladové* (Adamska-Sałaciak 2006: 27).

Prvá z uvedených dichotómií – konkordančné vs obyčajné – predstavuje opozíciu medzi slovníkmi, ktoré poskytujú všetok jazykový materiál a nechávajú na používateľovi, aby si na jeho základe odvodil význam, a medzi slovníkmi, ktoré podávajú význam uvedením výkladu alebo prekladu lexikálnej jednotky.

Druhá opozícia – obyčajné vs ideologické – predstavuje opozíciu medzi slovníkmi, v ktorých sú slová usporiadané podľa fonetickej formy slov a slovníkmi, v ktorých sú slová usporiadané podľa konceptov vyjadrených slovami. V dnešnej terminológii ide o opozíciu semaziologické verus onomaziologické usporiadanie makroštruktúry slovníka, kde pod semaziologickým usporiadaním chápeme usporiadanie pomocou formy slova, pričom abecedné usporiadanie je len jednou z možností.

Pokiaľ ide o opozíciu výkladové verus prekladové slovníky, Ščerba prekladové slovníky považoval za nenapraviteľne nedokonalé, a to z dôvodu

neexistencie medzijazykovej ekvivalencie. Preklad slova z pôvodného jazyka totiž neberie do úvahy polysémiu ekvivalentu v cieľovom jazyku a na druhej strane ekvivalent nie je možné použiť v rôznych kontextoch. Podľa Ščerbu môžu byť teda používatelia klasického prekladového slovníka sklamaní. Za vhodné ich považuje len pre začiatočníkov v štúdiu cudzieho jazyka a hneď, ako je to možné, odporúča prejsť k používaniu výkladových slovníkov v cudzom jazyku.

Keďže však prekladový slovník považuje za nevyhnutné zlo, pri ktorom akékoľvek paliatívne prostriedky ako vysvetľujúce poznámky, príklady použitia a synonymá nie sú schopné odstrániť nedokonalosť vyplývajúcu zo samotnej jeho podstaty, navrhuje Ščerba radikálne riešenie. Týmto má byť nový typ slovníka – výkladový slovník v rodnom jazyku študenta, čiže slovník, kde bude význam lexikálnej jednotky cudzieho jazyka vysvetlený prostriedkami rodného jazyka študenta. Je zrejmé, že takýto typ slovníka je nepoužiteľný pri preklade textu do cudzieho jazyka.

Ščerba tento nedostatok navrhuje napraviť požiadavkou štyroch slovníkov pre každý pár jazykov: dva výkladové slovníky cudzieho jazyka a podľa potreby dva prekladové slovníky do cudzieho jazyka. Dichotómia *pasívny veršus aktívny* slovník, ktoré sa líšia tým, či je rodným jazykom používateľa cieľový jazyk slovníka (*pasívny*) alebo východiskový (*aktívny*), nie je v Ščerbovom diele uvedená explicitne, hoci ju autorovi neskorší lexikografi vytrvalo pripisujú (Adamska-Sałaciak 2006: 30).

K Ščerbovej požiadavke štyroch slovníkov¹ sa lexikografi neustále vracajú a snažia sa k nej zaujať stanovisko. Adamska-Sałaciak (2006: 30 a nasl.) prepája Ščerbom inšpirované typy slovníkov s ich funkciami a ponúka ich bližšiu charakteristiku. Keďže funkciou bilingválneho výkladového slovníka je predovšetkým dekodovanie, význam cudzojazyčnej lexikálnej jednotky je vysvetlený definíciou v materinskom jazyku používateľa, pre ktorého je slovník určený, súčasne s niekoľkými ekvivalentmi, ktoré však nemusia byť kontextovými ekvivalentmi, pretože ich funkcia je metalingvistická, t.j. čo najpresnejšie podať význam heslového slova v cudzom jazyku. Najdôležitejšia je však už spomenutá definícia významu v materinskom jazyku, pretože vďaka nej sa používateľ vyhne falošnej predstave izomorfizmu a zdeformovaniu obrazu systému cudzieho jazyka jeho prefiltrovaním cez systém rodného jazyka používateľa.

Na druhej strane prekladový slovník má za úlohu pomáhať pri preklade buď do materinského alebo do cudzieho jazyka: aktívny slovník pri preklade do cudzieho jazyka alebo pri vytváraní textov priamo v cudzom jazyku, pasívny pri preklade do materinského jazyka. Cieľom aktívneho slovníka je poskytovanie skutočných ekvivalentov použiteľných v reálnom texte, kým pasívny môže uvádzať ekvivalenty, ktoré sú len potenciálne a ich hlavným cieľom je pomôcť používateľovi pochopiť

¹ Rôzni autori vytvorili svoje vlastné typológie slovníkov a požiadavky. Po Ščerbových štyroch slovníkoch (1939), navrhol Duda šesť (1986), Hausmann osem a Steiner 18 prototypových slovníkov (podľa Piotrowski 1994: 37). V realite sa však tieto požiadavky málokedy berú vážnejšie do úvahy a vydavatelia sa naopak snažia vytvoriť viacúčelové, univerzálne slovníky v jednom, použiteľné pre každú situáciu a vhodné pre každého používateľa.

text v cudzom jazyku. Ďalším charakteristickým rozdielom medzi oboma typmi slovníkov je ten, že v aktívnom slovníku by malo byť uvedené maximum gramatickej informácie o cudzojazyčných ekvivalentoch, kým v pasívnom sa naopak vyžaduje gramatická informácia o cudzojazyčnom heslovom slove. Automaticky sa totiž predpokladá znalosť používateľa o používaní ekvivalentov v jeho materinskom jazyku, takže nie je potrebné uvádzať explicitné gramatické informácie (Adamska-Sałaciak 2006: 31).

Predmetom najväčšej kritiky u Ščerbu bol pasívny prekladový slovník, pretože, ako tvrdí, skresľuje systém cudzieho jazyka a môže byť teda tolerovaný len v jeho najjednoduchšej forme – ako pomôcka pre začiatočníkov.

Dvojazyčná lexikografia je síce v porovnaní s jednojazyčnou stále zaznávaná, avšak má aj čoraz viac zástancov (Adamska-Sałaciak 2006: 19). V súvislosti s priestorom, ktorý je jej venovaný v metalexikografických dielach, možno však čoraz viac počuť názory, že dvojazyčná lexikografia si zaslúži viac pozornosti a aj právo na svoj vlastný opis nezávisle od jednojazyčnej lexikografie. V nasledujúcej časti uvedieme najčastejšie argumenty jej kritikov.

Základným argumentom používaným pri kritike dvojazyčných slovníkov je ich nedokonalosť vyplývajúca z ich samotnej podstaty, z nemožnosti nájsť ekvivalentný vzťah medzi lexikálnymi jednotkami dvoch rôznych jazykov, lepšie povedané neexistencie tejto ekvivalencie. Tento problém L. Zgusta pomenoval ako *jazykový anizomorfizmus*. Všimol si ho aj už spomenutý Ščerba a vyslovil názor, že dvojazyčné slovníky nedokážu vyjadriť význam, pretože tento je ukotvený v konkrétnom jazyku. Zgusta tvrdí, že hlavným cieľom dvojazyčného slovníka je zosúladiť s lexikálnymi jednotkami jedného jazyka tie lexikálne jednotky druhého jazyka, ktoré sú ekvivalentné s ich lexikálnym významom. Základný problém tohto zosúladenia je spôsobený jazykovým anizomorfizmom, t.j. rozdielmi v organizácii designátov jednotlivých jazykov a inými rozdielmi medzi jazykmi (Zgusta 1971: 294). Príčinou neexistencie medzijazykovej ekvivalencie nie je teda len rozdiel medzi jednotlivými lexikálnymi jednotkami v rôznych jazykoch, ale samotná arbitrárnosť jazykového znaku a jeho dvoch zložiek označujúce a označované (Adamska-Sałaciak 2006: 21).

Paradoxom dvojazyčnej lexikografie však je, že aj napriek neodstrániteľnému hendikepu majú slovníky za sebou dlhú históriu a podľa všetkého aj budúcnosť pred sebou a takisto svojich používateľov aj napriek ich kritike, či už zo strany metalexikografov alebo metodológov výučby cudzích jazykov.

K najčastejšie zmieňovaným argumentom na obranu dvojazyčných slovníkov patria: 1. Potreby študenta cudzieho jazyka; 2. Slovná zásoba charakteristická pre istú kultúru; 3. Interferencia s rodným jazykom študenta cudzieho jazyka; 4. Medzijazykové kontrasty; 5. Zvyky a preferencie študenta cudzieho jazyka.

V nasledujúcej časti sa týmto argumentom zo strany kritikov dvojazyčných slovníkov a protiargumentom od ich zástancov budeme venovať podrobnejšie.

Prvou oblasťou, na ktorú sa zameriavajú kritici dvojazyčných slovníkov, je význam slova. Tu sa môžeme stretnúť s dvomi skupinami argumentov, ktoré

odrážajú dva prístupy k významu. Jedným z nich je chápanie významu v zmysle „význam ako entita“ a druhý „význam ako použitie“, pričom ani jeden z prístupov nepodáva presvedčivý argument proti dvojjazyčným slovníkom (Piotrowski 1994a: 74 a nasl.).

V prvej skupine argumentov („význam ako entita“) dominuje ten, ktorý uvádza už Ščerba (1939), a to, že významy slov sú ukotvené v jazyku, a teda význam ekvivalentu sa viaže na inú entitu ako význam heslového slova. Tento jav Zgusta (1971) nazýva *jazykovým anizomorfizmom*, podľa ktorého ekvivalent vyjadruje len časť významu heslového slova a neexistuje medzi nimi skutočný vzťah rovnosti. Na druhej strane, v prospech jednojazyčných slovníkov sa uvádza všeobecne akceptované tvrdenie, že ich schopnosť opisovať význam je celkove lepšia. Piotrowski (1994a: 75) však tvrdí, že definície v jednojazyčných slovníkoch sú len náhodným výberom sémantických črt. Definíciu v jednojazyčnom slovníku nemožno teda považovať za význam slova, je to len informácia o ňom, to jest len časť zo skutočného významu slova. Výkladový slovník je teda zjednodušený a idealizovaný takisto, ako je to v prípade dvojjazyčného slovníka a ekvivalentov. Podľa Piotrowského je to dôkazom toho, že žiadny slovník neponúka absolútne spoľahlivú informáciu o význame slova. Ponúka len potvrdenie hypotézy o ňom. Na argument, že dvojjazyčné slovníky deformujú význam heslového slova prenosom sémantických črt z ekvivalentu, Piotrowski (1994a: 77) reaguje zdôraznením dôležitosť reštrikčnej úlohy kontextu pri používaní dvojjazyčného slovníka. Preto by sa jazykový anizomorfizmus nemal brať tak vážne, ako je to v teoretických prácach.

Pri druhom prístupe k významu („význam ako použitie“) sa Piotrowski (1994a: 78 a nasl.) odvoláva na súvislosť pochopenia významu výrazu so schopnosťou použiť ho vo vhodných kontextoch a schopnosťou primerane zareagovať na jeho použitie v takýchto kontextoch. Osvojenie si významu teda neznamená osvojenie si istých entít, ale osvojenie si istých zručností týkajúcich sa použitia jazykových výrazov. Takéto chápanie významu bolo prvýkrát uplatnené v lexikografickej praxi J. Sinclairom na projekte slovníka COBUILD, ktorý význam slova vyjadruje opisom jeho kolokability. Poznanie významu slova podľa neho teda znamená poznanie slov, ktoré s ním vstupujú do významných vzťahov. Tento prístup k významu v jednojazyčných pedagogických slovníkoch však Piotrowski považuje za problematický, a to z dôvodu použitých kritérií transparentnosti a rozširiteľnosti: transparentné kombinácie možno vytvárať pridávaním jednotiek k iným jednotkám na základe ich definície v slovníku. Tieto však v pedagogických slovníkoch nie sú explicitne zahrnuté, možno ich nájsť len v príkladoch, prípadne vôbec. Pod kritériom rozširiteľnosti sa chápe spôsob, na základe ktorého isté slová v kolokačných vzorcoch plnia funkciu indikátorov celej skupiny výrazov. Problém však je, že tieto kritériá sa spoliehajú na schopnosť používateľa slovníka z príkladu spájateľnosti slova odvodiť celú kategóriu slov, ktoré sa s ním môžu vyskytovať. Túto schopnosť posúdiť idiomatickosť výrazu má však podľa Piotrowského (1994a: 81) len rodený používateľ jazyka a nemožno ju očakávať od toho, kto cudzí jazyk neovláda na požadovanej úrovni. V tomto prípade je teda lepší kvalitný dvojjazyčný ako jednojazyčný slovník, pretože zohľadňuje kategorizáciu v materinskom jazyku.

Ďalšie argumenty proti používaniu dvojjazyčných slovníkov vychádzajú z teórie výučby cudzích jazykov (Adamska-Sałaciak 2006: 23). Ešte v 70-tych a 80-tych rokoch 20. Storočia bolo vo výučbe cudzích jazykov rozšírené presvedčenie že ak si študent odvodí význam slova v cudzom jazyku z nápovede, či kontextu, prínos bude trvalejší, ako keby ho získal z dvojjazyčného slovníka. Použitie slovníka sa považovalo za prijateľné len v krajnom prípade. Zástancovia „odvodzovania“ významu z kontextu však boli ochotní prehliadnuť použitie jednojazyčného slovníka, pretože podľa nich podporoval „myslenie v cudzom jazyku“, zatiaľ čo dvojjazyčné slovníky nemajú žiadny pozitívny efekt. Samotná idea myslenia v cudzom jazyku však bola spochybnená, pretože myslenie je manipulácia s konceptmi a tie sú – podľa najrozšírenejších pohľadov na lexikálnu pamäť študenta cudzieho jazyka ako hierarchický konštrukt – spoločné pre oba jazyky na takzvanej konceptuálnej úrovni reprezentácií (Lew 2004: 9).

Popularita dvojjazyčných slovníkov bola v metodológii výučby cudzích jazykov na vrchole v 19. storočí, keď vznikli najväčšie dvojjazyčné slovníky, kým v 20. storočí sa na vrchol popularity dostali jednojazyčné slovníky. Táto popularita vychádzala z hlbších kultúrnych presvedčení a trendov typických pre danú dobu. V 19. storočí bol každý proces hodnotený ako analógia, založený na vývoji, a takisto aj jazyk bol chápaný ako systém analógií a založený na diachrónnosti. Naopak, v 20. storočí sa dostal do popredia názor na jazyky ako uzavreté systémy, ktoré podľa niektorých prístupov nie sú schopné správne komunikovať. V 19. storočí bol teda za prirodzený opis cudzieho jazyka považovaný dvojjazyčný slovník, kým v 20. storočí prevláda opačný názor: ak je význam ukotvený v konkrétnom jazyku, tento môže byť správne opísaný len výrazmi toho istého jazyka. Argumenty proti dvojjazyčnému slovníku teda vychádzali zo všeobecných kultúrnych trendov (Piotrowski, 1994a: 84) a v skutočnosti neexistujú žiadne vedecké východiská, na ktorých by boli dané tvrdenia založené (1994a: 96).

Ďalším hľadiskom na posúdenie rozdielu medzi jednojazyčnými a dvojjazyčnými slovníkmi, je otázka metajazyka vysvetľujúceho význam cudzojazyčných lexikálnych jednotiek. Všeobecným princípom každého osvojovania nových poznatkov je, že pri učení nového vychádzame z už poznaného. Materinský jazyk v úlohe metajazyka je teda prirodzenejší ako základ pre osvojovanie si nového a neznámeho v porovnaní s cudzím jazykom. Potvrďuje to aj správanie používateľov, ktorí v praxi uprednostňujú používanie dvojjazyčných slovníkov pred jednojazyčnými aj napriek odporúčaniam metodológov a metalexikografov. Tento rozdiel medzi materinským a cudzím jazykom Piotrowski (1994a: 90 a nasl.) vysvetľuje afektívnou hodnotou, inak povedané subjektívnou prioritou materinského jazyka, ako aj faktom, že rodný jazyk je najlepšou mnemotechnickou pomôckou pri konceptualizácii. Afektívna hodnota materinského jazyka spočíva v tom, že vzťah materinského jazyka k skutočnosti je omnoho pevnejší, ba dalo by sa povedať, že pre nositeľov (rodného) jazyka nie je arbitrárnosť aktu označovania celkom zrejímá.

Prioritu materinského jazyka podporuje aj hypotéza, podľa ktorej osvojovanie si cudzieho jazyka neprebíha tým istým spôsobom ako osvojovanie si materinského jazyka. Pri osvojovaní cudzieho jazyka má totiž študent k dispozícii iné zdroje

informácií, napríklad materinský jazyk či nejazykové pojmové štruktúry. Osvojovanie a ovládanie cudzieho jazyka sú teda kvalitatívne odlišné od osvojovania a ovládania materinského jazyka. Materinský jazyk je jediná úplne vyvinutá jazyková znalosť, a teda ho možno považovať za primárny systém, ktorý je základom pri učení každého iného jazyka. Táto hypotéza vysvetľuje isté problémy pri osvojovaní cudzieho jazyka – ako napríklad subjektívna priorita materinského jazyka pred cudzím či jeho silnejšia väzba k realite – omnoho lepšie ako hypotéza o identickom spôsobe učenia materinského a cudzieho jazyka (Piotrowski, 1994a: 92).

Piotrowski (1994a: 95) vyvracia prioritu jednojazyčného slovníka nad dvojjazyčným aj z hľadiska semiotiky, keďže, ako tvrdí Peirce, každý znak môže byť preložený do nekonečnej série iných znakov, pričom ich možno považovať za ekvivalentné, ak jeden z nich je interpretantom druhého. Znak môže byť preložený buď komplexom iných znakov alebo iným, kondenzovanejším znakom, pričom tento proces sa môže uskutočniť buď v rámci jedného jazyka alebo v inom jazyku.

Pokiaľ ide o oprávnenosť aktívnych slovníkov, čiže slovníkov z materinského do cudzieho jazyka, táto je nespochybniteľná, keďže v danom prípade je možné použiť jednojazyčný slovník len v prípade, že používateľ vopred pozná príslušnú lexikálnu jednotku. V opačnom prípade môže hľadať známe slová a prostredníctvom nich sa môže dostať k hľadanému neznámemu slovu. Táto metóda je však na jednej strane časovo náročná a zároveň nespoľahlivá (Piotrowski 1994a: 94).

Ďalším z argumentov proti dvojjazyčným slovníkom je ten, že podporujú mýtus o absolútnej lexikálnej ekvivalencii medzi oboma jazykmi. Mýtus o ekvivalentnom vzťahu medzi lexikálnymi systémami dvoch jazykov je zakorenený v európskom vzdelávaní, avšak podľa Adamskej-Saľaciak (2006: 23 a nasl.) z toho nemožno viniť dvojjazyčnú lexikografiu. Na druhej strane ani hypotetický zisk zo zvýšenia povedomia o jazykovej relativite nestojí za obetovanie dvojjazyčných slovníkov. Jediným racionálnym riešením tohto problému je informovať študentov o tom, že medzi žiadnymi dvomi jazykmi neexistuje úplná lexikálna ekvivalencia. Vedomie o jazykovej relativite im zároveň môže pomôcť pri ďalšom osvojovaní si cudzích jazykov a takisto sa stať lepšími a kritickejšími používateľmi slovníkov.

V tejto časti sme predstavili základné problémy statusu dvojjazyčnej lexikografie, spolu s typológiou a základnými znakmi dvojjazyčných slovníkov. V nasledujúcej sa budeme venovať centrálnemu aspektu v dvojjazyčnej lexikografii – ekvivalentu.

1.3 Ekvivalencia a ekvivalent

Vzťah medzijazykovej ekvivalencie je v centre záujmu teórie prekladu, a zároveň základnou podmienkou existencie dvojjazyčnej lexikografie. Ekvivalentom podľa Zgustu (1971: 312) je taká lexikálna jednotka cieľového jazyka, ktorá má ten istý lexikálny význam ako príslušná jednotka východiskového jazyka, pričom táto zhodnosť lexikálneho významu sa vzťahuje na všetky jeho komponenty: designácia, konotácia i rozsah použitia. Ideálnym prípadom je, keď po dosadení ekvivalentu v cieľovom jazyku do kontextu dostaneme plynule znejúci preklad

(Zgusta 1984: 147). Takáto situácia je však viac výnimkou ako pravidlom, keďže absolútna ekvivalencia sa z dôvodu medzijazykového anizomorfizmu vyskytuje len výnimočne.

Východiskom pre určenie ekvivalentného vzťahu medzi dvomi lexikálnymi jednotkami v dvoch jazykoch musí byť tretia jednotka, porovnávací základ, s ktorým tieto dve jednotky bude možné porovnať, tzv. *tertium comparationis* (TC). Vhodné TC musí spĺňať isté požiadavky: musí byť dostatočne externé pre obe porovnávané jednotky a praktické, čo znamená, že lexikograf musí byť schopný s ním účinne pracovať bez predchádzajúcich rozsiahlych teoretických štúdií (Piotrowski 1994a: 128). TC by malo byť odlišné od kategórií založených na sémantickom trojuholníku, malo by zahŕňať príslušné jednotky oboch jazykov a súčasne ich presahovať. Jazykový faktor, ktorý by podľa viacerých autorov mohol vyhovovať predchádzajúcim požiadavkám, je *situácia* (Piotrowski 1994a: 130). Hľadanie ekvivalentu pomocou situácie v úlohe TC by mohlo prebiehať ako operácia, kde v danej situácii hľadáme výraz Y, ktorým by používateľ jazyka L1 najprirodzenejšie vyjadril to, čo používateľ jazyka L2 v danej situácii vyjadrí výrazom X. Situácia však nemusí byť symetrická, môže byť typická pre konkrétny jazyk, súčasťou širšieho kontextu a v konečnom dôsledku súčasťou kultúrneho kontextu. Namiesto situácie teda Piotrowski (1994a: 131) ako základ TC navrhuje *použitelnosť* (*applicability*), ktorú definuje ako niečo, vďaka čomu bilingválne osoby dokážu potvrdiť, že jednotka východiskového jazyka a jednotka cieľového jazyka môžu byť použiteľné v tom istom kontexte.

Podľa Piotrowského (1994a: 132 a nasl.) však použitelnosť ako TC môže byť v praxi komplikovaná, pretože sa vzťahuje na jazykové výrazy, ktoré sú súčasťou zložitejších kontextov. Dvojazyčný lexikograf musí teda pri určovaní ekvivalencie rozdeliť tieto dlhšie reťazce jazykových znakov na menšie jednotky. Použitelnosť je základom komplexného reťazca operácií, ktorých cieľom je určenie ekvivalencie pre dvojazyčný slovník. Tieto operácie vychádzajú z dvoch prístupov: situačného a formálneho, pričom základnou jednotkou analýzy je kolokačno-koligačný vzorec, kde kolokácia je označením pre lexikálne okolie skúmaného slova, kým koligácia označuje morfológicko-syntaktickú spájateľnosť. Pri formálnej analýze sa skúma škála kolokácií skúmanej lexémy, kým pri situačnej analýze je to škála situácií (kontextov) pre danú lexému.

V obidvoch častiach analýzy sa vykonáva komutačný test: pri situačnej analýze sa nahrádzajú celé prehovory v rovnakých kontextoch (situáciách), kým pri formálnej analýze sa nahrádzajú jednotlivé prvky kolokačných vzorcov. Formálnu analýzu teda možno charakterizovať ako kontrastívny výskum paradigmatickej dimenzie syntagmatických štruktúr (kolokačných vzorcov) (Piotrowski 1994a: 134).

Formálnu a situačnú dimenziu určovania ekvivalentu v dvojazyčnom slovníku v metalexikografickej literatúre uvádzajú viacerí autori, avšak často zdôrazňujú význam len jednej z nich. Piotrowski naopak pripisuje veľký význam pri určovaní ekvivalentu obom dimenziám súčasne. Zdôrazňuje, že ich netreba považovať za teoretické postupy, pretože jednotlivé operácie sú len ťažko formalizovateľné, keďže si od lexikografa vyžadujú zohľadnenie veľkého množstva

rôznych faktorov (1994a: 134). Obe sú však prakticky využívané lexikografmi pri práci na dvojjazyčných slovníkoch, hoci ich jednotlivé fázy v praxi nebývajú vedomé, ale intuitívne (1994a: 138).

Dvojjazyčný lexikograf má na hľadanie ekvivalentov vo všeobecnosti tri zdroje: dokumentovaný opis jazyka, introspekciu a texty (Sinclair 1991: 37). V novšej lexikografii existuje istý odpor k používaniu referenčných diel pri kompilovaní slovníkov, napríklad jednojazyčných slovníkov pri tvorbe dvojjazyčných tak, ako to bolo dlhú dobu bežné (Piotrowski 1994a: 146). Mnohí argumentujú, že jednojazyčný a dvojjazyčný slovník majú úplne odlišný účel a metodológiu, a teda dvojjazyčné slovníky by mali vo fáze svojej kompilácie vychádzať z nezávislých korpusov (Zgusta 1971: 315). Iní teoretici na druhej strane zastávajú tradičný prístup, napríklad Gold (1985: 291), podľa ktorého nie je nič zlé na preberaní za predpokladu, že sa preberajú správne informácie, odstraňujú nesprávne, a v prípade potreby sa dopĺňajú novými informáciami.

V otázke, či ekvivalencia v dvojjazyčnej lexikografii zahŕňa celú lexému alebo len jednotlivé významy, sa názory medzi autormi rôznia. Mnohí sú zástancami ekvivalencie len na úrovni jednotlivých významov, pretože v opačnom prípade by ekvivalencia medzi lexémami, ktoré v celej svojej totalite zodpovedajú inej celej lexéme v inom jazyku, bola možná len výnimočne. Piotrowski sa však nestotožňuje so zástancami ani jedného pohľadu, ale definuje ekvivalenciu na úrovni celých syntagmatických konštrukcií, t.j. medzi kolokačnými vzorcami, ktoré obsahujú danú lexému. Tieto vzorce považuje za vlastné významy lexémy, ktoré sa však z praktických dôvodov zoskupujú do vyšších významov použiteľných v heslovom slove v slovníku (Piotrowski 1994a: 147). V tomto ohľade sa stotožňuje s názormi iných jazykovedcov, ktoré prijala za svoje aj jednojazyčná lexikografia (Sinclair (1987) a Collins COBUILD English Language Dictionary), že nositeľom významu sú väčšie jazykové konštrukcie².

Východiskom pre hľadanie ekvivalentu je podľa Zgustu (1971: 313) určenie jeho slovnodruhovej príslušnosti a denotačná ekvivalencia medzi prvkami jedného i druhého jazyka. Ak je medzi denotačnou ekvivalenciou a slovnodruhovou príslušnosťou rozpor, prednosť má mať podľa Zgustu denotačná ekvivalencia. Prekladová adekvátnosť nemá pri výbere ekvivalentu takú dôležitosť ako dve predchádzajúce kategórie. Podobne aj iní autori zdôrazňujú slovnodrhovú príslušnosť ekvivalentu a heslového slova, pričom pri preklade nie je zhodnosť slovného druhu nevyhnutná, práve naopak, niekedy sa zmena slovnodruhovej príslušnosti v preklade vyžaduje, je nevyhnutná a mnohí ju považujú za jeden zo základných nástrojov na zachovanie informačnej štruktúry pôvodného textu. Pražskí štrukturalisti ponúkli zaujímavé vysvetlenie tohto faktu na príklade angličtiny a slovanských jazykov: v angličtine na jednej strane je dynamika slovesa výrazne zredukovaná, zatiaľ čo v slovanských jazykoch, či v nemčine má sloveso dôležitejšie postavenie ako meno. Anglickej menšej štruktúre môže teda v preklade zodpovedať

² Podobne aj Kilgarriff (1997: 108) tvrdí, že význam slova možno skúmať na základe jeho výskytov v kontexte (konkordanciách). Zoskupenia týchto výskytov za predpokladu ich dostatočnej veľkosti a odlišnosti tvoria osobitné významy slova.

ruské sloveso a naopak. Status slovného druhu má teda pri preklade druhoradú dôležitosť, avšak v dvojjazyčnej lexikografii je prvoradý (Piotrowski, 1994a: 166 a nasl.).

Keď vezmeme do úvahy dve úrovne nazerania na jazyk: jazyk ako systém a jazyk ako text, vidíme, že základná dichotómia prítomná v prácach väčšiny autorov kopíruje práve tieto úrovne jazyka. Na jednej strane je to vnímanie ekvivalencie na rovine jazyka ako systému a na druhej strane jej existencia v texte. V tejto dichotómii spočíva napätie medzi tým, čo sa od ekvivalentu a dvojjazyčného slovníka, a tým aj dvojjazyčnej lexikografie, očakáva, a tým, čo skutočne môžu poskytnúť. Tento rozpor vyplýva na jednej strane z vlastností významu, ktorý nie je viazaný výlučne na konkrétnu lexikálnu jednotku, ale je výrazne interlexikálny a kontextový. V súvislosti s tým Adamska-Sałaciak (2006: 99) zdôrazňuje potrebu rozšíriť ekvivalenciu z roviny sémantickej korelácie na lexikálno-štruktúrno-pragmatický fenomén.

Autori v bilingválnej lexikografii na opis pojmu ekvivalencie používajú rozličnú terminológiu, väčšinou vo forme dichotómií. Táto je bohatá a nejednotná, čiastočne preto, že autori sa venujú rôznym fenoménom, kladú dôraz na rôzne aspekty ekvivalencie, ale aj z dôvodu osobných preferencií. Zgusta (1971: 319) uvádza dve opozície: *výkladové (deskriptívne)* oproti *prekladovým* ekvivalentom a *sémantické* oproti *funkčným* ekvivalentom. Cop (1991: 2776) rozlišuje medzi *prototypovými* a *kontextovými* ekvivalentmi, Hausmann a Werner (1991: 2745) uvádzajú *systémové* a *prekladové* ekvivalenty, Piotrowski (1994a: 165 a nasl.) uvádza do protikladu *kognitívnu* a *prekladovú* a Gouws (2000: 102) *sémantickú* a *komunikatívnu* ekvivalenciu.

V prípade Zgustových opozícií (1971: 319 a nasl.) rozdiel medzi prekladovým a výkladovým ekvivalentom spočíva v tom, čo je účelom každého z nich: pri prekladovom ekvivalente je to plynulý preklad celej vety v kontexte, zatiaľ čo pri výkladovom ekvivalente je zámerom poskytnúť čo najviac informácií o lexikálnej jednotke cieľového jazyka. Hranica medzi obidvomi typmi ekvivalencie u Zgustu je neostrá a deskriptívnosť a prekladová adekvátnosť sú pre neho dvomi aspektmi, ktoré môžu byť v rôznej miere prítomné pri jednom ekvivalente súčasne, v ideálnom prípade by mal byť súčasne výkladový aj prekladovo adekvátny (1971: 314).

Ideálny ekvivalent by mal byť podľa Zgustu sémanticky zhodný s výrazom vo východiskovom jazyku a zároveň by mal byť schopný nahradiť ho v príslušných kontextoch (1971: 314 a nasl.). Napätie v dvojjazyčnej lexikografii je spôsobené na jednej strane požiadavkou sémantickej úplnosti ekvivalentu a na druhej strane jeho prekladovej adekvátnosti (Piotrowski 1994a: 169). Piotrowski tieto dve požiadavky považuje za nezávislé jednu od druhej a na ich základe rozlišuje na jednej strane kognitívny ekvivalent, ktorý zachováva systémové heslové vzťahy a na druhej strane prekladový ekvivalent, ktorý spĺňa požiadavku prekladovej adekvátnosti (1994a: 172). Sémanticky úplný ekvivalent často nemôže byť použitý v preklade, a tak mainstreamové dvojjazyčné slovníky nebývajú efektívnymi pomôckami pri preklade. Na druhej strane skutočné prekladové ekvivalenty majú zhodné použitie, hoci

nezachovávajú významové vzťahy. Z toho dôvodu často nie sú pre používateľa okamžite zrozumiteľné, a preto je v slovníku pri heslách tohto typu potrebný ilustratívny materiál (1994a: 171).

Adamska-Sałaciak (2006: 100 a nasl.) túto terminologickú nejednotnosť vyjadrenú odlišnými typmi dichotómií u rôznych autorov nepovažuje za problém a z istého hľadiska sa ju pokúša zjednotiť. *Kontextová* ekvivalencia podľa nej zodpovedá *prekladovej* a *prototypovej* a *kognitívnej*. Druhá skupina pojmov zároveň zodpovedá Zgustovmu termínu *sémantickej* ekvivalencie, keďže ich úlohou je vyjadriť význam a sémantickú zhodu s lexikálnou jednotkou východiskového jazyka, ale zároveň aj vzťahy danej lexikálnej jednotky k ostatným prvkom jazykového systému, čo zdôvodňuje pojem *systémovej* ekvivalencie. *Prototypovú* a *kognitívnu* ekvivalenciu možno dať do vzťahu rovnosti na základe toho, že vzhľadom na zriedkavý výskyt úplnej sémantickej zhodnosti považuje aj *kognitívnu* ekvivalenciu za stupňovateľný fenomén.

Výsledkom analýzy dichotómií ekvivalencie u rôznych autorov, porovnania oblastí, na ktoré sa dané pojmy vzťahujú, a doplnenia ďalších termínov na základe vlastnej lexikografickej praxe ponúka Adamska-Sałaciak (2006: 103) vlastný provizórny systém typológie ekvivalencie. Nepovažuje ju za definitívnu ani vedeckú, a priznáva, že motívom na jej vytvorenie bola na jednej strane snaha o pochopenie dichotómií iných autorov a na druhej strane jej vlastná lexikografická prax (2006: 104).

Rozlišuje nasledujúce štyri typy ekvivalencie, ktoré sa však môžu prekrývať:

- typ E: explanačná, opisná
- typ C: kognitívna, sémantická, systémová, prototypová, pojmová
- typ T: prekladová
- typ F: funkčná, situačná, komunikačná, diskurzívna, kontextuálna.

Typ E je v skutočnosti parafrázou alebo definíciou lexikálnej jednotky východiskového jazyka, čo je v dvojazyčnej lexikografii skôr okrajovým typom ekvivalentu³

Typ C je veľmi všeobecným ekvivalentom, ktorý dokáže vyjadriť úplný význam slova východiskového jazyka a zároveň dokáže nahradiť lexému v preklade, hoci len v niektorých kontextoch. Ekvivalent typu C musí pokryť prototypové významy slova, nie však nevyhnutne okrajové významy.

Pri ekvivalentoch typu T a F ide o konkrétne výskyty v textoch. Ekvivalent typu T má denotačný význam zhodný alebo veľmi blízky s významom lexikálnej jednotky v zdrojovom texte. Pri ekvivalente typu F ide predovšetkým o zachytenie konotačného významu, pričom denotačný sa môže, ale nemusí zhodovať. V závislosti od toho sa v konkrétnom prípade môžu typ T a F prekrývať, prípadne existovať samostatne. Na dosiahnutie ekvivalentu typu F môže lexikograf použiť rôzne techniky odlišné od nahradenia heslového slova jeho prekladovým ekvivalentom, napríklad použitie slova z inej kategórie, zmenu syntaktickej

³ Autorka chápe ekvivalenciu širšie ako iní autori, z ktorých mnohí už výkladovú ekvivalenciu za ekvivalenciu nepovažujú.

štruktúry, či použitie idiomatického výrazu, ktorý nemusí obsahovať prekladový ekvivalent heslového slova.

System, ktorý rozlišuje až štyri typy ekvivalentov, môže vzbudiť kontroverzie, keďže väčšina autorov narába s dichotómiami. Ekvivalent podľa tejto typológie tak môže patriť súčasne do viacerých typov. Napríklad umiestnenie typu E na pojmovú úroveň možno interpretovať ako stotožnenie explanačnej ekvivalencie s kognitívnou, čiže typom C. Podľa Copovej (1991: 2776) úlohou prototypového ekvivalentu (typ C) je vyjadrenie významu – čo je tiež zároveň úlohou typu E, pričom však je potrebné medzi typom C a E rozlišovať, pretože typ E je možný v každom prípade, čo sa však nedá povedať o type C. Typ C musí byť vždy ustálenou lexikálnou jednotkou v cieľovom jazyku, a tej musí zodpovedať istý kognitívny komplex v mysli rodeného používateľa jazyka. O tomto type ekvivalencie hovorí Piotrowski (1994a: 184 a nasl.), keď ako jednu z požiadaviek na ekvivalent v dvojjazyčnom slovníku uvádza jeho lexikalizovanosť. Táto požiadavka však podľa neho nie je odôvodnená požiadavkou prekladovej aplikovateľnosti v kontexte, ale schopnosťou aktivácie kognitívnych štruktúr v mysli používateľa (štruktúr, ktoré existujú v materinskom jazyku), čo znamená rýchlejšie si osvojenie cudzieho slova a schopnosť jeho vyvolania z pamäti (1994a: 193).

Rozdiel medzi ekvivalentmi typu C a typu T spočíva podľa Adamskej-Sałaciak (2006: 105) v tom, do ktorej roviny jazyka patria (jazyk-systém a jazyk-text), ako aj vo väčšej všeobecnosti typu C oproti typu T, ktorý je väčšinou viazaný na kontext. Počet ekvivalentov typu T je nekonečný, pretože nie je možné predpovedať všetky typy kontextov, v ktorých sa slovo môže vyskytnúť, a tým ani ich príslušné ekvivalenty.

Kontroverznú potrebu rozlíšenia ekvivalentov typu T a typu F Adamska-Sałaciak (2006: 105) obhajuje aj napriek tomu, že obidva typy v praxi často splývajú. Každý z nich totiž môže vystupovať autonómne bez toho, aby bol zároveň aj tým druhým.

Hranice medzi jednotlivými typmi ekvivalentov sú neostré, a tak sa môžeme stretnúť s ekvivalentom typu T, ktorý je zároveň typom E aj typom F, alebo môže ekvivalent súčasne spĺňať vlastnosti typu C, T a F. Je však potrebné dodať, že v prípade takéhoto prieniku je použitie takéhoto ekvivalentu kontextovo veľmi obmedzené (2006: 106).

Héja (2016: 485 a nasl.) súhlasí s Adamskou-Sałaciak v tom, že typy ekvivalentov, ktoré sú najdôležitejšie pre tvorbu dvojjazyčných slovníkov, sú kognitívne a prekladové ekvivalenty, ktoré Héja vo svojej práci nazýva aj kontextovými. Ostatné dva typy ekvivalencie – explanačná a funkčná⁴, podľa nej nie sú pre dvojjazyčnú lexikografiu prínosné. Keďže kontextové ekvivalenty sa často definujú z hľadiska distribúcie, Héja (2016: 489) sa domnieva, že z tohto hľadiska je možné definovať aj kognitívne ekvivalenty ako použiteľné vo všetkých typoch kontextov. Navrhuje preto kognitívne a kontextové ekvivalenty považovať za

⁴ Funkčný typ ekvivalencie v terminológii Adamskej-Sałaciak (2006) Héja chápe ako podtyp kontextovej ekvivalencie, ktoré sa líšia len na úrovni slovnodruhového statusu (Héja 2016: 486).

koncové body kontinua, a nie za dva úplne odlišné typy prekladu. Na najvyššom stupni škály sa tak nachádza kognitívny ekvivalent, ktorý predstavuje dokonalý preklad použiteľný vo všetkých kontextoch. Pod ním sa nachádzajú slová, ktoré sú nepoužiteľné len v niektorých typoch kontextov – tento typ prekladového vzťahu označuje za „takmer kognitívnu ekvivalenciu“. V spodnej časti stupnice sa nachádzajú špecifické preklady použiteľné vo veľmi obmedzenom množstve kontextov.

Požiadavka slovnodruhového statusu ekvivalentu a význam, ktorý jej priznávajú viacerí autori, už boli spomínané. Adamska-Sałaciak v prípade neexistencie ekvivalentu typu C navrhuje uvoľniť pevnú štruktúru hesiel v dvojjazyčných slovníkoch tak, aby sa dala prispôbiť aktuálnej potrebe a rôznym typom ekvivalentov aj popri tradičných. Odvoláva sa na textový prístup v lexikografii, ktorý medzi inými presadzuje Gouws (2000: 102), podľa ktorého je každé heslo samostatným textom a tak k nemu treba pristupovať. Ak bola potvrdená neexistencia ekvivalentu, ktorý by vyhovoval požiadavkám (v rámci identického slovného druhu ako heslové slovo), mal by byť umožnený istý stupeň flexibility za predpokladu poskytnutia širšieho kontextu (Adamska-Sałaciak, 2006: 114 a nasl.)

Ekvivalenciu možno deliť aj na úplnú, čiastočnú a nulovú (Zgusta 1971: 312). Toto delenie Adamska-Sałaciak (2006: 117) nazýva stupňami ekvivalencie. V terminológii predchádzajúcej typológie ide podľa nej o typ C, a viac ako situácie v slovníkoch sa týkajú toho, čo lexikograf nájde v jazyku a čo pre neho predstavuje východisko práce. Táto ekvivalencia je otázkou stupňa a ide tu o vzťah medzi dvomi jednotkami oboch jazykov. Pre dvojjazyčnú lexikografiu sú však stupne ekvivalencie menej prínosným členením, ako by sa mohlo zdať. Úplná ekvivalencia je zriedkavá, pretože si vyžaduje úplnú zhodu medzi lexikálnymi jednotkami oboch jazykov a pre praktickú lexikografiu je nezaujímavá, pretože pre lexikografa nepredstavuje žiadnu výzvu. Nulová ekvivalencia je častejšia, hoci tiež pomerne zriedkavá, najmä medzi jazykmi, ktoré sú typologicky príbuzné alebo sa používajú v podobnom kultúrnom prostredí. Absolútna väčšina prípadov teda predstavuje čiastočnú ekvivalenciu. Podľa Piotrowského (1994a: 185), ak by sa ustúpilo od požiadavky slovnodruhovej zhodnosti, nulová ekvivalencia prestáva existovať.

Neexistencia ekvivalentu v cieľovom jazyku môže mať viaceré príčiny: napríklad neexistencia denotátu v cieľovom jazyku a v konečnom dôsledku v kultúre daného jazyka, ale aj odlišné členenie významu v jazyku medzi lexiku a gramatiku. Pre nulovú ekvivalenciu v praxi existujú rôzne lexikografické riešenia. Niektoré z nich uvádza Adamska-Sałaciak (2006: 120):

1. výklad významu v cieľovom jazyku (ekvivalencia typu E);
2. doplnenie čiastočnej ekvivalencie vysvetľovacou poznámkou o použití lexikálnej jednotky buď vo východiskovom alebo cieľovom jazyku;
3. v prípade slov typických pre kultúru východiskového jazyka a v prípade, že denotát v cieľovej kultúre neexistuje, je možné použiť kultúrny ekvivalent. Je však nevyhnutné naznačiť, že ekvivalentnosť oboch jednotiek je len približná (2006: 125).

4. použitie glosy ako doplňujúcej informácie o význame slova vo východiskovom jazyku alebo ekvivalentu v cieľovom jazyku (2006: 128);
5. poskytnutie dvoch alebo viacerých parciálnych ekvivalentov, ktorých funkcia je aj vzájomným ohraničením ich použitia v danom význame (2006: 130);
6. rozšírenie syntagmatického rámca, čiže zasadenie slova do širšieho kontextu (vzhlľadom na chápanie významu ako kontextovo závislej veličiny⁵). Túto techniku možno uplatniť vtedy, keď sa pracuje s väčšou sémantickou jednotkou, napríklad slovnými spojeniami a idiómami, ale aj vtedy, keď je význam vo východiskovom jazyku organizovaný iným spôsobom ako v cieľovom: napríklad časť významu je v cieľovom jazyku realizovaná prostredníctvom gramatiky, čo znamená, že v jazyku neexistuje kognitívny ekvivalent. Po rozšírení syntaktického rámca je však možné poskytnutie funkčného ekvivalentu (2006: 132).
7. inovácia v jazyku, čiže vytvorenie nového kognitívneho ekvivalentu, a to buď *sémantickou výpožičkou* (2006: 134) čiže dodaním nového významu k už existujúcej lexikálnej jednotke cieľového jazyka alebo *lexikálnou výpožičkou* (2006: 136), čiže prevzatím formy aj s obsahom z východiskového do cieľového jazyka. Druhý prípad je vhodný v prípade, ak ide o prevzatie celého pojmu z východiskovej do cieľovej kultúry.

Uvedené riešenia sú praktickou pomôckou pri prekonávaní neekvivalencie tak pre lexikografa, ako aj pre prekladateľa, pričom prekladateľ má pri vyhľadávaní vhodného ekvivalentu viac možností, keďže pri preklade je tradične význam oveľa viac kontextovo závislý a prekladateľ na druhej strane disponuje väčšou voľnosťou pri výbere ekvivalentu ako dvojjazyčný lexikograf.

V kapitole sme sa venovali rôznym aspektom ekvivalencie v dvojjazyčnej lexikografii od teoretických aspektov ekvivalentu a spôsobov jeho určovania, cez typy ekvivalencie najčastejšie uvádzané v metalexikografickej literatúre a vzájomné vzťahy typológií rôznych autorov, až po praktické aspekty riešenia problémov pri neexistencii ekvivalencie.

⁵ V tejto súvislosti možno spomenúť segmentálne a idiomatické slovníky, pričom rozdiel medzi nimi možno podľa Piotrowského (1994a: 148) zredukovať na to, akým spôsobom uvádzajú kontexty heslových slov. Segmentálny slovník uvádza ekvivalenciu ako vzťah medzi dvoma izolovanými lexémami, často bez uvedenia kontextu, kým idiomatický slovník uvádza ekvivalenciu ako vzťah medzi výrazmi, buď ako lexémy v kontexte alebo vo forme kolokačných vzorcov. Ak je kontext uvedený v oboch typoch slovníkov, v segmentálnom slovníku sa kontext uvádza často ako sémantická kolokačnosť, t.j. sémantické črty, zatiaľ čo v idiomatickom ako lexikálna spájateľnosť, t.j. zoznam kolokátov. Uvádzanie sémantickej spájateľnosti často vedie používateľa k vytváraniu neidiomatických kolokácií.

2 Medzijazyková interferencia

Problematika dvoch blízkych jazykov nie je v kontrastívnej jazykovede nová. Je známym faktom, že blízkosť a podobnosť medzi jazykmi môže pôsobiť veľmi sugestívne a vyvíjať istý „nátlak“ pri prechode z jedného jazyka do druhého. Vzájomné pôsobenie dvoch jazykov v kontakte nazývame aj jazykovým transferom, ktorý H. Komorowska definuje ako „prenos už osvojenej schopnosti na osvojenie si inej schopnosti“ (Komorowska, H. 1969. *Nauczanie języka obcego i interferencja*. Podľa Pančíková 1996: 129). Transfer, t.j. vplyv, ktorý na seba vyvíjajú jazyky v kontakte, môže byť buď pozitívny, a to vtedy, keď medzi starým a novoprisvojovaným materiálom existuje štruktúrna identita, alebo negatívny, keď je tento materiál štruktúrne rozdielny. Negatívny transfer sa označuje ako jazyková interferencia (1996: 129).

Termín medzijazyková interferencia bol prvýkrát použitý poľsko-americkým lingvistom Urielom Weinreichom v roku 1953. Tento ju definuje ako také porušenie pravidiel spisovnej normy v prejavoch bilingválnych hovoriacich, a to v ktoromkoľvek z jazykov, ktoré je výsledkom ovládania viacerých jazykov a z toho vyplývajúceho jazykového kontaktu (1968: 1).

Interferencia podľa Weinreicha predpokladá zmenu v usporiadaní vzorcov, ktorá je výsledkom vstupu cudzích prvkov do vysoko štruktúrovaných domén jazyka, ako je fonetický systém, morfológia a syntax, a niektoré oblasti slovnej zásoby (1968: 1).

Častým spôsobom, ktorým sa podľa Weinreicha prejavuje interferencia v prípade geneticky blízkych jazykov, je automatický konverzný vzorec (1968: 2). Podvedomým nasledovaním týchto konverzných vzorcov sa hovoriaci dopúšťajú napodobňovania istých štruktúr jedného jazyka v druhom na základe nie vždy správneho predpokladu o ich paralelnom fungovaní v oboch jazykoch.

K medzijazykovej interferencii dochádza na všetkých rovinách jazyka, tak na fonetickej, ako aj gramatickej rovine a na rovine slovnej zásoby. Z hľadiska fonetického systému Weinreich (1968: 18 a nasl.) rozlišuje nasledovné typy interferencie: 1. nedostatočná diferenciácia foném v jazyku B, ak im zodpovedajúce fonémy nie sú rozlíšené v jazyku A; 2. nadbytočná diferenciácia foném, zahŕňajúca uplatnenie dištinkívnych príznakov z jazyka A v jazyku B tam, kde sa ich použitie nevyžaduje; 3. reinterpretácia dištinkívnych príznakov, keď bilingválny hovoriaci rozlišuje fonému jazyka B podľa dištinkívnych príznakov, ktoré sú v tomto jazyku len sprievodné prípadne redundantné, sú však relevantné v jazyku A; 4. substitúcia foném v užšom zmysle vzťahujúca sa na fonémy, ktoré majú zhodnú definíciu v oboch jazykoch, avšak ich výslovnosť sa líši.

Na úrovni gramatického systému Weinreich (1968: 30) rozlišuje tieto typy interferencie: 1. prenos morfémy z jazyka A do jazyka B; 2. uplatnenie gramatického vzťahu z jazyka A v morfémach jazyka B, prípadne neuplatnenie gramatického vzťahu v jazyku B, ak tento nemá svoj prototyp v jazyku A; 3. zmena gramatických funkcií morfémy jazyka B podľa vzoru gramatiky jazyka A, a to prostredníctvom identifikácie špecifickej morfémy z jazyka A so špecifickou morfémou v jazyku B.

Na rovine slovnej zásoby Weinreich (1968: 47) rozlišuje nasledovné typy interferencie. V prípade jednoduchého (nezloženého) slova je to 1. jeho priamy prenos z jazyka A do jazyka B, alebo 2. priradenie nových designatívnych funkcií morféme (slovu) jazyka B podľa vzoru morfémy (slova) jazyka A. Pri zložených slovách v ich analyzovanej forme môže dochádzať k nasledovným trom typom interferencií: 1. prenos všetkých jeho prvkov; 2. ich reprodukcia vo forme ekvivalentných domácich slov; 3. kombinácia prvého a druhého typu, t.j. transfer niektorých prvkov a reprodukcia iných (1968: 50).

Centrom záujmu nášho výskumu sú prefixálne slovesá v poľštine a ich lexikografické ekvivalenty v slovenčine. Prefixálne slovesá v slovanských jazykoch predstavujú osobitne zaujímavú oblasť medzijazykovej interferencie, kde považujeme za splnené dva základné predpoklady prenosu viazanej morfémy, ako ich uvádza Weinreich (1968: 32): zhodné gramatické štruktúry na jednej strane a podobnú slovnú zásobu na strane druhej. V prípade prefixálnych slovies sa tieto predpoklady prejavujú v ich zhodnej slovotvornej štruktúre na jednej strane, a podobnej alebo takmer identickej zásobe slovesných prefixov a v mnohých prípadoch aj samotných základových slovies na strane druhej.

Wienreich tiež na inom mieste (1968: 39) uvádza, že ak bilingválny hovoriaci identifikuje morfému jazyka A s morfému jazyka B, môže morfému jazyka B uplatniť vo funkcii morfémy jazyka A. To, čo vedie bilingválneho hovoriaceho k ustanoveniu medzijazykovej ekvivalencie, je buď formálna podobnosť alebo podobnosť už existujúcich funkcií.

Na druhej strane (1968: 41) takisto uvádza, že pri dvoch gramatických vzorcoch je väčšinou vzorec, ktorý používa relatívne voľné a invariantné morfémy, t.j. explicitnejší z nich tým, ktorý slúži ako model pri napodobňovaní. Explicitný alebo vedome ľahšie zaregistrovateľnejší vzorec je ten, ktorý je ľahšie napodobniteľný.

Prefixálne slovesá v jazykovom kontakte medzi slovanskými jazykmi považujeme za osobitný problém, ako sme ho zaregistrovali v našej prekladateľskej praxi, pričom ho identifikujeme na jednej strane ako prekladateľský problém a na strane druhej, ako sme sa presvedčili v používaných lexikografických dielach, ako lexikografický problém.

Na základe uvedenej definície interferencie U. Weinreicha bude teda bilingválnym používateľom jazyka v našom prípade lexikograf a za jazykový kontakt budeme považovať proces vyhľadávania ekvivalentu pri tvorbe slovníkového hesla. Interferenciu, ku ktorej v tomto prípade dochádza, sme zaradili k poslednému (zmiešanému) podtypu lexikálnej interferencie v prípade zložených slov.

V prípade tohto typu interferencie Wienreich osobitne uvádza prípady slov, pri ktorých v jazykovom kontakte dochádza k transferu koreňa a reprodukcii derivatívneho afixu, a tie, pri ktorých je reprodukovaný slovný základ a preberá sa afix. Práve do tejto poslednej skupiny zaradíme aj interferenciu v prípade prefixálnych slovies.

Pozrime sa na vyššie dve uvedené konštatovania o predpokladoch napodobňovania na základe identifikácie morfémy v jazyku A a v jazyku B, a na

základe explicitnosti štruktúrneho vzorca, a skúsme ich uviesť do súvislosti s prefixálnymi slovesami v skúmanom jazykovom kontakte. Pri prefixálnych slovesách na jednej strane máme relatívne voľnú morfému, t.j. prefix, ktorý lexikograf registruje a identifikuje v oboch jazykoch na základe identickej alebo podobnej formy a podobných funkcií (významov). Na strane druhej je tu explicitný vzorec, ktorý vystupuje do popredia práve vďaka relatívnej voľnosti prefixu, a vytvára možnosti pre napodobňovanie danej štruktúry v jazyku B.

Ako sa budeme môcť presvedčiť v nasledujúcej časti na príkladoch z *Pol'sko-slovenského a slovensko-poľského slovníka*, práve pri prefixálnych slovesách, ktoré prezentujú explicitnú morfematickú štruktúru, sú prípady interferencie v ich ekvivalentoch omnoho častejšie ako v prípadoch zastretej, lexikalizovanej morfematickej štruktúry.

2.1 Interferencia v slovenských ekvivalentoch poľských prefixálnych slovies v Pol'sko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku

V tejto časti uvedieme niektoré prípady interferencie zaregistrované pri analýze ekvivalentov poľských predponových slovies v *Pol'sko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (Stano – Buffa 1975), ako aj príklady, v ktorých dané lexikografické riešenie nepovažujeme za najšťastnejšie. Pri analýze sme sa zamerali na predponu *roz-*.

V skúmanom slovníku sa pri mnohých prefixálnych slovesách nachádzajú ekvivalenty, ktoré sú tiež prefixálnymi slovesami, hoci nie vždy sú ideálnym (prototypovým) ekvivalentom heslového slova: **rozdzierać** – roztrhávať, rozrývať; **rozgrzać** – rozohriať; **rozgrzewać** – rozohrievať; **rozpychać** – roztláčať, rozrážať; **rozsierdzić** – rozzlostiť, podráždiť, dopáliť; **rozważać** – 1. rozvažovať (na váhach), 2. uvažovať, rozvažovať.

V mnohých prípadoch sú to slovesá, ktoré okrem prevzatia prefixu napodobňujú zvukovú a slabičnú štruktúru základového slova poľského slovesa, ak takéto sloveso v slovenčine existuje: **rozdrażniać** – rozdrážďovať, podrážďovať; **rozdrażnić** – rozdráždiť, podráždiť; **rozdzierać** – roztrhávať, rozrývať; **rozeprzeć** – rozoprieť, roztláčiť; **rozpierać** – rozopierať, roztláčať; **rozgryzać** – rozhrýzať; **rozłączać** – 1. rozlučovať; oddeľovať, 2. odpojovať, vypínať; **rozłączyć** – 1. rozlúčiť, 2. odpojiť, rozpojiť; **rozłupywać** – rozlupovať, rozštepovať; **rozmieniać** – rozmieňať, rozmeňovať; **rozpamiętywać** – rozpamätávať sa, uvažovať, rozjímať; **rozpętać** – 1. rozputnať (koňa), 2. rozpútať (vojnu); **rozważać** – 1. rozvažovať (na váhach), 2. uvažovať, rozvažovať; **rozżalać się** – rozžial'ovať sa, rozciťovať sa; **rozżalić się** – rozľútostiť sa, rozžialiť sa. Často sú tieto slovenské náprotivky zriedkavé a jazyk má k dispozícii ekvivalenty, ktoré sú vhodnejšie a celkove frekventovanejšie.

Ak základové sloveso poľského prefixálneho slovesa nemá slovenský kognát, t.j. slovo spoločného etymologického pôvodu, zdá sa, že pravdepodobnosť výberu vhodnejšieho ekvivalentu je vyššia: **roztratować** – rozšliapať, avšak takýchto prípadov sme našli minimum.

Takisto sa zdalo jednoduchšie nájsť vhodný ekvivalent, ak je sloveso relatívne frekventované a predpona má čisto vidový význam: **rozleniwić się** – *zlenivieť*; **rozmiękczyć** – *zmäkčiť*.

Podobne ak je poľské sloveso lexikalizované, teda je v ňom zastretá jeho slovotvorná štruktúra, jeho slovenský ekvivalent je jednoduchšie vyhľadateľný a vyvolateľný v mysli: **rozbrzmiewać** – *zaznievať*; **rozkochać się** – *zamilovať sa*.

Ďalší jav, ktorý sme zaregistrovali, je časté uvádzanie sekundárnych imperfektív ako ekvivalentov: **rozrabiać** – *rozdrobovať*; **rozdrażniać** – *rozdrážďovať, podrážďovať*; **rozdzierać** – *roztrhávať, rozrývať*; **rozgryzać** – *rozhrýzať*; **rozkruszać** – *rozdrobovať, rozdrvovať*; **rozmiążdżać** – *rozmliažďovať*; **rozpierzchać się** – *rozprchať sa*; **rozrywać** – *roztrhávať, trhať*; **rozrýwać**; **rozrzynać** – *rozrezávať*. To sa zdá na prvý pohľad ako pochopiteľné a správne riešenie, domnievame sa však, že to tak vždy nie je. Sekundárne imperfektíva sú totiž v poľštine omnoho frekventovanejšie ako v slovenčine, a preto je vo väčšine prípadov ich ideálnym textovým ekvivalentom bezprefixálne nedokonavé sloveso: **rozdrażniać** – *dráždiť*, **rozdzierać** – *trhať*, **rozbrzmiewać** – *zniť*, **rozgryzać** – *hrýzť*, **rozkruszać** – *drviť*, **rozmiążdżać** – *mliaždiť*⁶.

Okrem toho je zreteľná tendencia lexikografa, zrejme podvedomá, zachovať pokiaľ možno vo všetkých, alebo v čo najväčšom počte z uvedených ekvivalentov celého hesla slovotvornú štruktúru zhodnú s heslovým slovom: **rozciągać** – *rozťahovať, rozostierať, rozširovať*; **rozciągnąć** – *roztiahnuť, rozostrieť, rozšíriť*; **rozdrapać** – 1. *rozškrabať*, 2. *rozniešť, rozchytat'*; **rozdziałać** – 1. *rozdeľovať*, 2. *rozlučovať*; **rozgnieść** – 1. *rozšliapať, rozdrviť*; *rozpučiť*, 2. *roz miesiť, rozgniaviť*; **rozkladać** – *rozkladať*; *rozmiestňovať, rozmiestňovať*; *rozvrhovať*; **rozkrzewiać** – 1. *roz množovať, rozplemeňovať*, 2. *rozširovať*; **rozkrzewić** – 1. *roz množiť, rozplemeniť*, 2. *rozšíriť*; **rozlegać się** – *rozliehať sa; rozširovať sa; rozprestierať sa*; **rozpalać** – 1. *rozpaľovať*, 2. *rozohňovať, rozniecovať*; **rozpętać** – 1. *rozputnať (koňa)*, 2. *rozpútať (vojnu)*; **roztapiać** – *roztápať, rozpúšťať, roztavovať*; **rozwiązać** – 1. *rozviazať*, 2. *rozpustiť*, 3. *rozriešiť, rozlúštiť*. Ako už bolo spomenuté, túto interferenciu spôsobuje fakt, že lexikograf si výrazne uvedomuje slovotvornú štruktúru a podvedome sa ju snaží napodobniť aj v druhom jazyku, čo je podporené aj vedomím, že všetky prostriedky z východiskového jazyka má k dispozícii aj v cieľovom jazyku. Ako bolo uvedené vyššie, táto tendencia je menej výrazná pri slovách so zastretou slovotvornou štruktúrou.

Zdá sa, že tieto faktory spôsobujú, že lexikograf sa akoby „zdráha“ použiť bezprefixálne sloveso, hoci toto je na prvý pohľad najfrekventovanejším ekvivalentom v bežných kontextoch daného slovesa.

Problémom, ktorý však nie je v centre záujmu tejto práce, avšak prispieva k neistote pri vnímaní nevhodnosti výberu ekvivalentov, je, že pri ekvivalentoch v skúmanom slovníku je len zriedkavo uvedený kontext, a teda niekedy je ťažko zhodnotiť, či ide o vplyv jazykovej interferencie (reprodukcii prefixu aj základového slovesa) alebo ekvivalent použiteľný v istých kontextoch.

⁶ Príklady v tomto bode sú naše vlastné.

3 Korpusová lingvistika a metodológia

3.1 Korpusová lingvistika

Korpusová lingvistika je relatívne nová a rýchlo sa rozvíjajúca oblasť lingvistiky. Podľa McEneryho a Wilsona sa termín *korpusová lingvistika* začal používať v 80. rokoch 20. storočia a označuje štúdium jazyka na príkladoch jeho reálneho používania (1996: 1). Iní autori pri jej definovaní zdôrazňujú fakt, že korpusoví lingvisti realizujú výskum jazyka na textovom korpuse (Aijmer – Altenberg 1991: 1), prípadne sa venujú ich vytváraniu a analýze (Kennedy 1998: 1). F. Čermák (2017: 90) korpusovú lingvistiku považuje za mimoriadne relevantnú, a to vzhľadom na množstvo a druh informácií, ktoré poskytuje pre lingvistický výskum. Hlavným objektom záujmu korpusovej lingvistiky je teda textový korpus, v ktorom lingvisti hľadajú dôkazy, či potvrdenia jazykových hypotéz.

Moderná korpusová lingvistika je neodmysliteľne spojená s využitím počítačov, keďže výskum jazyka na základe textových alebo zvukových korpusov takmer vždy zahŕňa použitie počítača v niektorej z fáz uchovávaní, spracovania a analýzy údajov. Lewandowska-Tomaszczyk (2005: 11) chápe korpusovú lingvistiku ako „súčasť počítačovej lingvistiky, ktorá sa zaoberá analýzou jazyka zhromaždeného v jazykových korpusoch, čiže počítačových súboroch autentických textov, buď písaných alebo hovorených, reprezentujúcich rôzne varianty, štýly a typy textov“.

Jednou zo zásadných otázok pri definovaní korpusovej lingvistiky je, či ide o samostatný odbor jazykovedy alebo o metódu jazykového výskumu. Názory na ňu sa rôznia, mnohí autori sa prikláňajú k tomu, že korpusová lingvistika je viac metodológiou – ktorú možno použiť v rôznych oblastiach jazykovedného výskumu – ako špecifickým aspektom jazyka, ktorý si vyžaduje teoretický opis a výklad (McEnery 2006: 7). Podobne Gries (2010: 328) považuje korpusovú lingvistiku za „významnú metodologickú paradigmu v aplikovanej a teoretickej lingvistike“. Na druhej strane využitie korpusovej metodológie v rôznych oblastiach lingvistiky si žiada zavedenie špecifických výskumných postupov, metód a princípov používaných v konkrétnej oblasti výskumu, čo znamená, že korpusová lingvistika má svoj teoretický status, ktorý však nie je teóriou samou osebe (McEnery 2006: 7-8). Na druhej strane Lewandowska-Tomaszczyk (2005: 12) zastáva názor, že hoci samozrejme ide o novú metodológiu, táto metodológia vyrástla zo sociolingvistického a funkcionálneho prístupu k jazyku, a teda musí byť súčasne niečím viac ako len jednou z možných metód analýzy jazyka. Ani podľa W. Teuberta korpusová lingvistika sama osebe nie je metódou, keďže pri spracovaní a analýze korpusových údajov sa využíva mnoho rôznych metód, je to skôr snaha pracovať len s reálnymi jazykovými dátami prevzatými z jazykového prejavu a skompilovanými do korpusu (2010: 4). Nepovažuje ju však ani tak za lingvistickú teóriu ako za koncepčný rámec pre štúdium prenosu obsahu v jazykovom spoločenstve (2010: 13). F. Čermák si na otázku autonómnosti korpusovej lingvistiky odpovedá, že v súčasnosti je korpusová lingvistika „obojím a v obojím smyslu se i vyvíjí“.

V súčasnosti má nesporne vedeckú povahu, avšak mnohí kladú do popredia primárne otázky jej novej metodológie (2017: 120).

Z predchádzajúceho možno teda skonštatovať, že pohľady na korpusovú lingvistiku a jej status sa rôznia, od striktného príklonu na jednu stranu až po akceptáciu jej „obojakosti“. Avšak bez ohľadu na tieto rozdiely v pohľadoch je všeobecne akceptovaný názor, že korpusová lingvistika sa už stala východiskom pre odhalenie nových vlastností či už konkrétneho jazyka, ale aj nových teórií a predstáv o jazyku všeobecne.

3.2 Základné pojmy: korpus, parametre korpusov, typy korpusov

Základným pojmom v korpusovej lingvistike je korpus. Korpus je súbor prirodzene sa vyskytujúcich textov (McEnery 2006: 4), ktorého typickými vlastnosťami sú okrem iného: dostatočná veľkosť, elektronický formát textov a ich výber podľa istých kritérií tak, aby reprezentovali príslušný jazyk alebo útvar jazyka.

F. Čermák za najdôležitejší aspekt prínosu korpusov považuje rozsah informácií (t.j. objektívnu a opakovanú informáciu, ktorú možno nájsť až vo väčších jazykových súboroch), ako aj možnosti, ktoré údaje a počítače ponúkajú (2017: 10 a nasl.). Jazykovedec má tak po prvýkrát k dispozícii dostatočné množstvo informácií. Dostatok informácií Čermák zjednodušene definuje ako stav, keď sa údaje pre skúmané javy neúnosne opakujú, čo je situácia pre lingvistu, ktorý až donedávna trpel informačnou podvýživou, nebývalá, keďže v minulosti sa mohol opierať len o systémy excerpt práce a manuálne budované počas dlhých desaťročí. Tieto však aj napriek tomu nedokázali poskytnúť potrebný dostatok informácií o skúmaných javoch (2017: 126). Na ich mieste dnes korpus poskytuje doslova záplavu informácií, v ktorých môže byť pre lingvistu ťažké sa zorientovať, avšak korpusová lingvistika ponúka rôzne spôsoby, ako v nich vyhľadávať.

Základnými parametrami pri definovaní korpusu sú reprezentatívnosť, veľkosť, časový záber, počet jazykov a všeobecnosť alebo špecifickosť zachytávaného jazyka.

Reprezentatívnosť korpusu vyjadruje mieru, v akej zloženie korpusu reprezentuje jazykovú realitu, a teda vo veľkej miere určuje rozhodnutia ohľadom výberu jazykového materiálu určeného na konkrétny lingvistický výskum. Je preto nevyhnutné, aby si korpusový lingvista zadefinoval stavebné kritériá korpusu, ktoré budú základom pre výber textov do korpusu, ako aj proporcie rôznych textových kategórií a typov. Proporcie textov vstupujúcich do korpusu by mali byť odrazom podoby reálneho jazyka v danom období. Reprezentatívnosť korpusu, pokiaľ je založená na objektívne zisťovaných proporciách typov textu, je podľa F. Čermáka jediným spoľahlivým a nenáhodným základom pre jazykový výskum (2017: 21). Korpusy zložené z textov vybraných len na základe dostupnosti neodrážajú reálny jazyk a mnohí lingvisti ich odmietajú s tým, že v tomto prípade nemožno hovoriť o korpuse, ale len o náhodnej zbierke textov (Lewandowska-Tomaszczyk 2005: 29).

Reprezentatívnosť proporcií rôznych typov textov je potrebné sledovať vo všetkých typoch korpusov. To však nemusí byť dosiahnuteľné, a to buď z dôvodu neexistencie istých typov žánrov (v prípade diachrónnych korpusov), prípadne

nedostupnosti či neexistencie istých typov textov, napr. v prípade hovoreného alebo viacjazyčného korpusu (Čermák 2017: 22).

V závislosti od spôsobu, akým korpus odráža jazykovú realitu, rozlišujeme korpusy referenčné a korpusy monitorovacie. Úlohou referenčného korpusu je poskytovať čo najvšestrannejšie informácie o jazyku v istom časovom období, preto sa snaží predstaviť jednotlivé varianty jazyka vyrovnaným spôsobom, ktorý čo najvernejšie zobrazuje prirodzené proporcie v jazyku. Po skončení jeho kompilácie má referenčný korpus uzavretý charakter (Lewandowska-Tomaszczyk 2005: 30-31) a používa sa ako štandard na porovnávanie iných korpusov (Čermák 2017: 76). Iný prístup k tvorbe korpusov vychádza z potrieb lexikografie, ktorej úlohou je zachytávanie a dokumentovanie zmien v jazyku. Toto si vyžaduje korpus dynamicky odrážajúci zmeny v jazyku neustálou aktualizáciou a prísunom nových textov obsahujúcich nové slová v jazyku, ktoré môžu byť takto registrované. Takýto korpus sa nazýva monitorovací a jeho úlohou je monitorovanie zmien v jazyku (Lewandowska-Tomaszczyk 2005: 31). F. Čermák ho považuje za prírastkový korpus, ktorý postupne zaznamenáva nové údaje, bez ohľadu na proporcie, a používa sa na evidovanie zmien v jazyku (2017: 75).

Podľa množstva jazykového materiálu v korpuse ich rozdeľujeme na malé (menej ako milión slov), veľké (desiatky miliónov slov) a megakorpusy (stovky miliónov slov). Jednotky, v ktorých sa vyjadruje veľkosť korpusu sú tokeny, typy a lemy. Tokeny predstavujú každý jednotlivý textový reťazec ohraničený medzerami. Tokenom môže byť aj interpunkcia, napr. čiarka. Typ predstavuje jedinečný tvar, ktorý sa ráta len raz. Lema je abstraktná reprezentatívna lexikálna jednotka, ktorú k tokenu priradzuje lingvista až pri lematizácii, a priamo v texte sa nenachádza.

Korpusy ďalej klasifikujeme podľa toho, či texty v korpuse patria do všeobecného jazyka alebo do odborného jazyka. Na základe toho rozlišujeme korpusy všeobecné a korpusy špecializované, obsahujúce jazykový register používaný konkrétnou skupinou ľudí v špecifických jazykových situáciách. Sem možno zaradiť napríklad nárečové korpusy, regionálne korpusy, korpusy subštandardného jazyka, korpusy obsahujúce mládežnícky slang, či korpusy s príkladmi jazyka používaného nerodenými používateľmi jazyka na rôznom stupni jeho ovládania, či odborné korpusy zahŕňajúce texty z istého odboru alebo sféry záujmu. (por. Lewandowska-Tomaszczyk 2005: 29 a nasl.)

Podľa toho, či korpus reprezentuje jazyk typický pre istý časový úsek alebo vývoj jazyka v čase, rozlišujeme korpus synchronný a diachrónny.

V závislosti od pôvodu textu rozlišujeme korpusy písané a korpusy hovorené.

Korpusy môžu mať dve formy – podľa toho, či obsahujú prostý text alebo text obohatený o rôzne typy jazykových informácií. V prvom prípade ide o neanotovaný, v druhom o anotovaný korpus. Zásadný rozdiel medzi týmito dvomi typmi korpusov spočíva v tom, že informácia, ktorá je prítomná implicitne v prostom texte (v neanotovanom korpuse), je vyjadrená explicitne prostredníctvom konkrétnej anotácie. Anotácia, nazývaná aj metadeskripciou, je proces, pomocou ktorého sa do textu explicitne vkladajú rôzne typy informácií. Rozlišujeme tri typy anotácie: metatextová, metajazyková a metasituačná. Metatextová anotácia sa týka štruktúry

textu a jeho rozdelenia na nadpis, odseky, vety atď. Metajazyková informácia poskytuje morfológický, syntaktický a sémantický opis jazykových jednotiek v texte. Metasituačná informácia sa týka sociolingvistických parametrov textu ako napríklad jeho pôvod, účastníkov komunikácie a ďalšie aspekty komunikácie (Piotrowski 2003: 148).

Anotácia je do textu vkladaná vo forme tagov alebo značiek. Anotované korpusy teda nazývame aj otagované alebo označované korpusy.

Podľa toho, či sú texty v korpuse vytvorené v jednom jazyku alebo vo viacerých, rozlišujeme korpusy jednojazyčné a viacjazyčné. Viacjazyčné korpusy môžu obsahovať originálne texty a ich preklad, vtedy ide o prekladové alebo paralelné korpusy, alebo môžu obsahovať originálne texty v rôznych jazykoch, ktoré boli vybrané na základe presne určených vlastností (téma, štýl, médium, čas vzniku, typ publikácie atď.), vďaka čomu sú si navzájom podobné. Tieto typy viacjazyčných korpusov nazývame komparatívne alebo porovnateľné korpusy.

Korpusy teda poskytujú autentické jazykové údaje v reálnom kontexte. Ako však môže lingvista získať konkrétnu informáciu vzhľadom na obrovské množstvo korpusových dát? Vyhľadávanie informácií v korpusoch sa uskutočňuje pomocou špeciálneho jazyka, ktorý používa vlastné symboly a pevnú syntax, pričom výsledky vyhľadávania na hľadaný výraz sa zobrazujú vo forme konkordancií. Konkordancia je súbor príkladov použitia daného výrazu, z ktorých každý je predstavený vo svojom vlastnom textovom okolí. Konkordancia je najdôležitejším nástrojom korpusovej analýzy textu, pretože zobrazuje výskyt istých vzorcov použitia výrazov v jazyku (Sinclair 1991: 170). Na základe zobrazených výskytov výrazov môže teda lingvista zisťovať syntagmatickú, čiže sémantickú stránku slova. Kombinácie slov v konkordanciách môžu predstavovať buď typické kolokácie alebo náhodné zhľuky slov. Kolokácie sú (väčšinou) bezprostredne susediace výrazy, ktorých frekvencia spoločného výskytu je dostatočne vysoká a z významového hľadiska zmysluplná (porov. Čermák 2017: 95).

Na komplexné zobrazenie kolokačného správania slova možno použiť lexikograficko-korpusový nástroj Word sketch, ktorý dokáže v korpuse pre danú lexému vytvoriť jej kolokačný profil, t.j. súbor jej štatisticky vyhodnotených kolokátov, a to vždy podľa spoločnej gramatickej funkcie (Čermák 2017: 53 a nasl., porov. aj Kovář, Baisa, Jakubíček 2016: 339 a nasl.).

3.3 Korpusová lingvistika a lexikografia

Hlavnou úlohou lexikografie je predovšetkým hľadanie významu jazykových jednotiek (či už v tom istom alebo inom jazyku) a jeho zachytávanie v lexikografických dielach. Ako tvrdí Teubert, význam sa nachádza priamo v jazykovom prejave: „Všetko, čo možno povedať o slovách, výrazoch a vetách, sa už nachádza v jazykovom prejave. To, čo nemožno parafrázovať, s významom nesúvisí“ (Teubert 2001: 128 a nasl.). Ak teda korpusy ponúkajú zachytené a zhromaždené obrovské množstvo jazykových prejavov, musí byť korpusová lingvistika pre lexikografiu nevyhnutne prínosom, ktorý radikálne mení paradigmu jej doterajšieho prístupu k významu. Aj podľa Teuberta je lexikografia jednou

z disciplín, ktorá najviac získala vďaka korpusovej lingvistike a v ktorej korpusová lingvistika nielenže zaviedla nové metódy, ale aj rozšírila celý rozsah výskumu (2001: 127).

Prínos korpusovej lingvistiky pre lexikografiu však nesúvisí len s významom v úzkom slova zmysle. Fred Karlsson uvádza nasledovné možné využitia anotovaného korpusu v lexikografii:

1. možnosť vytvárať frekvenčné zoznamy lemy,
2. možnosť porovnávať lexikálne zloženie typov textov,
3. lematizácia a charakteristiky týkajúce sa slovných druhov a iných morfológických a syntaktických vlastností zvyšujú úroveň abstrakcie a pomáhajú pri štruktúrovaní korpusových dát,
4. ľahšia zaregistrovateľnosť kolokácií,
5. ľahšia zaregistrovateľnosť typických a originálnych príkladových viet,
6. možnosť zistiť informácie o vnútorných preferenciách v rámci lemy pre isté tvary slova závislé od sémantických faktorov, ktoré možno vďaka tomu zahrnúť do slovníkov pre študentov cudzieho jazyka,
7. anotované korpusy môžu byť pomocníkom pri rozlišovaní významov slova, ak má lexikograf prístup ku kolokačným dátam a konštrukciám, v ktorých slovo vystupuje (Karlsson 1992: 434 a nasl.).

Prvým slovníkom, ktorý vychádzal čisto z korpusu, bol výkladový anglický slovník *COBUILD* (1987) vytvorený na základe korpusu s veľkosťou 7,3 milióna slov. Za ním nasledovali ďalšie slovníky a dnes je využívanie korpusov v jednojazyčnej lexikografii bežnou praxou.

Korpusový prístup predstavuje obrovský prínos aj pre dvojjazyčnú lexikografiu. Zdá sa však, že tu sú korpusy využívané v omnoho menšej miere, hoci prvým dvojjazyčným slovníkom vytvoreným pomocou korpusov bol *Oxford-Hachette French dictionary* už v roku 1994. Išlo však len o samostatné jednojazyčné korpusy (Kosem 2011, Teubert 2001: 127).

Korpusy môžu lexikografovi poskytnúť cenné informácie pri vypracúvaní dvojjazyčného hesla, napríklad pri výbere frekventovaných kolokačných a gramatických vzorcov. Aj keď dvojjazyčné slovníky zachytávajú dôkazy z jednojazyčných korpusov, pri určovaní prekladových ekvivalentov rôznych sémantických konglomerátov sa stále musia spoľahnúť na bilingválnu jazykovú kompetenciu lexikografa. Lexikograf môže hľadať ekvivalenty v iných dvojjazyčných slovníkoch alebo sa môže oprieť o vlastnú skúsenosť a vytvoriť svoj vlastný, ešte nezaznamenaný ekvivalent. Takýto ekvivalent nemusí byť za normálnych okolností zlý, nemusí však odrážať prekladateľskú prax, čo je presne to, čo zachytávajú paralelné korpusy (Teubert 2002: 204).

Paralelný korpus je teda schopný poskytnúť neporovnateľne viac informácií predovšetkým v súvislosti s hľadaním vhodných ekvivalentov. Paralelné korpusy sú archívom prekladov, poskytujú priamy prístup k minulým prekladom vytvoreným človekom. Podľa Teuberta v týchto korpusoch prekladové ekvivalenty potvrdené ako spoľahlivé a akceptované dlhodobo prevážia nad tými, ktoré boli odmietnuté ako nevhodné (Teubert 2001: 147).

Okrem toho, že sú zásobárňou viackrát použiteľných ekvivalentov (Teubert 2002: 193), sú paralelné korpusy aj repertoárom stratégií použitých prekladateľmi v minulosti pri riešení tak ekvivalencie, ako aj neekvivalencie.

Atkins a Rundell (2008: 478) uvádzajú klady a zápory využitia prekladových korpusov pri vytváraní dvojjazyčných slovníkov. Medzi pozítiva zaraďujú napríklad to, že nie je potrebné vyhľadávať kandidátov na ekvivalenty, ďalej hojné množstvo kontextovo senzitivných prekladov, ale aj fakt, že všetky potenciálne ekvivalenty sú zasadené do konkrétneho kontextu. Medzi zápory zaraďujú: príliš mnoho kandidátov na ekvivalenty, ktoré sa v tom momente pre lexikografa zdajú byť všetky nenahraditeľné, čo môže mať za následok obrovské slovníky nevhodné na tlač a heslá preplnené informáciami nepodstatnými pre väčšinu používateľov (Atkins – Rundell 2008: 478). Tieto negatíva však nie sú neprekonateľné, pretože tu sa ukazuje úloha lexikografa, ktorou je interpretácia informácií z korpusu a výber toho, čo je relevantné.

Medzi ďalšie známe negatíva paralelných korpusov patrí aj to, že preklady v nich na jednej strane odrážajú individuálny výber konkrétneho prekladateľa a na druhej strane tam môžu byť preklady, ktoré sú nesprávne, napríklad z dôvodu nesprávneho pochopenia originálu, doslovného preloženia ustáleného slovného spojenia či použitia jazykového kalku.

Konečný výsledok vždy závisí od práce lexikografa, jeho interpretácie získaných informácií a rozhodnutia o ich relevantnosti. V bludisku nuáns významov a pri úprave ekvivalentu tak, aby splňal svoju funkciu v slovníkovom hesle, ale aj v texte sa tak jazykové schopnosti prekladateľa – lexikografa potvrdzujú ako prvoradé a nenahraditeľné. Použitie paralelného korpusu v dvojjazyčnej lexikografii môže teda pri vhodnom zaobchádzaní so získanými informáciami zásadne prispieť k obohateniu dvojjazyčných slovníkov.

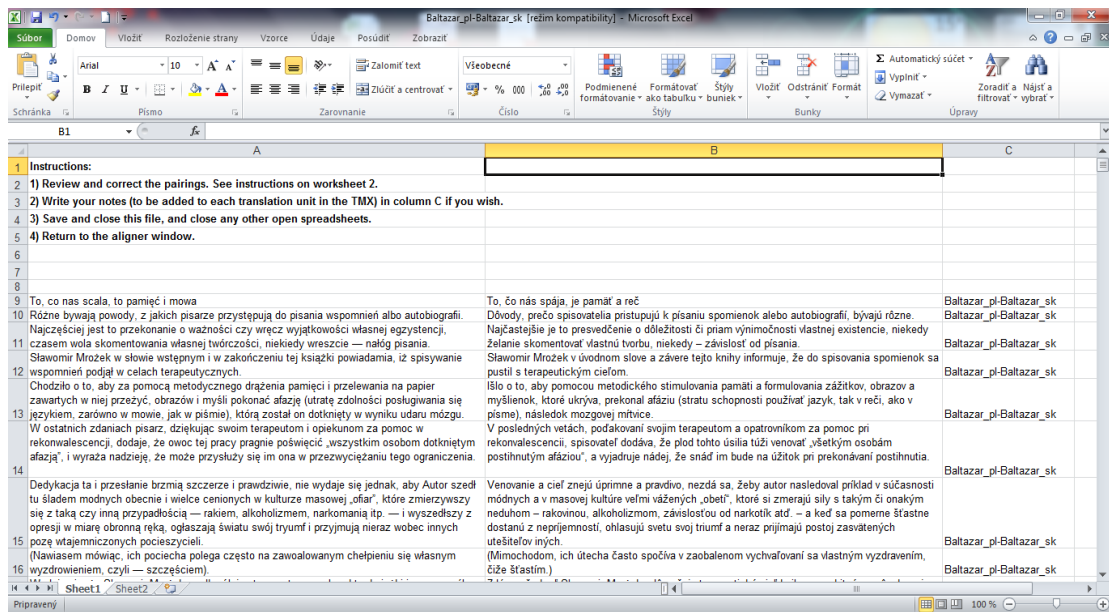
3.4 Vytváranie paralelného poľsko-slovenského korpusu

Na účely realizovaného výskumu sme vytvorili paralelný poľsko-slovenský korpus pozostávajúci z textov v poľštine a slovenčine. Korpus je jednosmerný, pričom originálne texty sú v poľštine a ich preklady v slovenčine.

Výber textov do korpusu bol podmienený typom textov, ktoré sú z poľštiny prekladané do slovenčiny, ich dostupnosťou (mnohé texty a ich preklady nie sú verejne dostupné, prípadne sú chránené obchodným tajomstvom, preto sme zvolili publikované texty), požadovanou kvalitou prekladu, ktorá môže byť problémom najmä z dôvodu blízkosti oboch jazykov a z toho vyplývajúcich interferencií, a ďalších faktorov. Zo spomenutých dôvodov boli do korpusu vybraté texty, ktoré boli vydané knižne, a teda vo väčšine prípadov boli vytvorené profesionálnymi prekladateľmi a na ich kvalite sa okrem prekladateľa podieľala minimálne jedna osoba (redaktor, prípadne aj korektor). Získavanie textov do korpusu prebiehalo tak, že najprv sme vo väčšine prípadov kontaktovali prekladateľa knihy s prosbou o poskytnutie jeho prekladov v elektronickej forme vo formáte doc. Takto sa nám podarilo získať 10 kníh (s celkovým počtom takmer 705 tisíc slov v slovenskej časti). Ďalším krokom bolo získavanie kontaktov na poľských autorov kníh s cieľom

požiadať ich o originálne texty. Tieto sa nám podarilo získať len v niekoľkých prípadoch, avšak kontakt sa nám podarilo nadviazať iba s tromi autormi, pričom knihu bol ochotný a schopný poslať len jeden (A. Stasiuk), ďalší nemal jej finálnu verziu k dispozícii (J. Dehnel), ale odkázal nás na vydavateľstvo, a iná autorka (J. Olech) mala k dispozícii tiež len verziu, ktorá sa líšila od finálnej verzie. V ostatných prípadoch sme teda kontaktovali vydavateľstvá (Znak, W.A.B., Noir sur Blanc a Czarne) a okrem dvoch kníh sa nám podarilo získať všetky. Výsledný počet slov knižných textov je teda okolo 610 tisíc slov v slovenských textoch. Neskôr sme sa dozvedeli o existencii poľského časopisu, ktorý vychádza vo viacerých jazykových mutáciách, okrem iného aj v slovenskej. Redakcia nám takisto bola ochotná poskytnúť poľské a slovenské texty z dvadsiatich piatich čísel. Po predbežnom prezretí týchto textov sme sa však nakoniec rozhodli ich do korpusu nezačleniť, pretože ich spracovanie sa zdalo byť časovo príliš náročné. Obidve verzie časopisu totiž vzájomne úplne nekorešpondujú, a teda na ich spárovanie by bolo treba porovnávať každý slovenský text s každým textom v poľštine, až kým by sme nenašli vzájomne korešpondujúce texty. Keďže v slovenskej verzii išlo o niekoľko stoviek textov a v poľskej odhadom asi sto až stopäťdesiat textov, rozhodnutie o tom, či texty z časopisu *Milujcie się!* nakoniec budú použité, sme nechali až na neskôr, t.j. ak by si po spracovaní všetkých knižných textov potrebná veľkosť korpusu vyžadovala pridanie ďalších textov. Korpus v rozsahu okolo pol milióna tokenov na každej strane sa nám však na účely nášho výskumu zdal postačujúci, a tak tieto texty do korpusu nakoniec zaradené neboli.

Originálne texty sme dostali k dispozícii čiastočne vo formáte doc, väčšinou však vo formáte pdf. Tieto následne bolo treba upraviť a uložiť vo formáte doc. Ďalším krokom bolo zjednotenie textov po formálnej stránke vždy originál s prekladom. Táto úprava si predovšetkým pri súboroch prevedených z formátu pdf vyžadovala dôslednú kontrolu diakritických a špeciálnych poľských znakov, ako aj odstránenie znakov, ktoré neboli súčasťou samotného textu. Po tejto kontrole sme texty uložili vo formáte txt s kódovaním UTF-8. Texty sme následne zarovnali na úrovni vety, pričom na túto funkciu sme použili voľne prístupný program LF_aligner založený na známejšom programe hunalign. Ako vstupné formáty spracúva väčšinu známych formátov (txt, doc, docx, rtf, html, pdf a iné) a ako výstupný formát ponúka tnx, txt a xls. V prípade poľsko-slovenského korpusu bol vytvorený výsledný súbor vo formáte xls, kde sa v prvom stĺpci nachádzajú vety z poľského textu a v druhom vety zo slovenského prekladu.

Obr. 1: Pohľad na zarovnaný súbor vo formáte xls.

Zarovnanie pomocou LF_alignera má vysokú úspešnosť, vyskytlo sa len niekoľko problémov, ktoré boli spôsobené najmä neštandardnými znakmi na koncoch a začiatkoch viet (úvodzovky, tri bodky atď.), prípadne ak prekladateľ z rôznych dôvodov vynechal celú vetu. V tomto prípade sme poľské vety, ktoré nemali v slovenskej časti svoj prekladový pár, vyradili. Keďže LF_aligner je predovšetkým program pre prekladateľov, ktorý má slúžiť na vytváranie prekladových pamätí z už preloženého textu a jeho originálu, umožňuje po skontrolovaní tabuľkového súboru vytvorenie prekladovej pamäte vo formáte tmx.

Za korpusový manažér na vyhľadávanie v korpuse sme si zvolili komerčný webový program Sketch Engine, ktorý obsluhuje svoje vlastné korpusy vo väčšine jazykov, ale poskytuje aj možnosť vytvoriť si svoj vlastný korpus buď z textov stiahnutých z internetu, vlastných textov, prípadne vytvorenie subkorpusu z korpusov samotného Sketch Engine.

The screenshot shows the Sketch Engine web interface. At the top, there is a navigation bar with 'About', 'Home', 'Settings', 'Change password', and 'Log out'. Below this, a search bar is visible with the text 'in babula_pl'. The main content area is divided into two sections: 'Corpora' and 'My corpora'.

Corpora

Corpus name	Language	Tokens	Words	
British National Corpus	English	112,181,015	96,048,950	
ukWaC	English	1,565,274,190	1,318,612,719	
BIBLE Polish_plahit-Polish	Polish	169,934	138,216	
OPUS2 Polish	Polish	285,188,755	208,008,636	
Polish Web Corpus v1.0.old	Polish	128,223,738	102,995,606	
Polish Web Corpus	Polish	128,185,119	103,028,410	
skTenTen	Slovak	876,003,720	715,707,053	
esTenTen11 (Fu + Am, Freeling) sample	Spanish	56,913,874	48,721,039	

[Show more corpora](#) [Parallel corpora](#)

My corpora

Corpus ID	Corpus name	Language	Configuration template	Tokens	
english_skiing	english_skiing	English	TreeTagger for English	257,979	
babula_pl	babula_pl	Polish	Word, tag, lemma	444,129	
babula_sk	babula_sk	Slovak	babula_sk_template	438,178	
kivik	kivik	Slovak	Generat tokeniser	109,797	

Obr 2: Pohľad na Sketch Engine s pôvodnými (hore) a vlastnými užívateľskými korpormi (dole).

Na vyhľadávanie v korpuse sme plánovali použitie regulárnych výrazov, preto bolo výhodné text morfologicky anotovať a lematizovať. Sketch Engine obsahuje taggery pre niektoré jazyky, slovenčina a poľština však zatiaľ vlastný tagger ani lematizátor nemajú. Otagovanie a lematizáciu poľských textov a otagovanie slovenských textov vykonal Jan Michelfeit z Centra zpracování přirozeného jazyka na Fakultě informatiky Masarykovské univerzity. Výsledkom sú vertikálne súbory, ktoré možno nahráť do Sketch Engine a vytvoriť tak otagovaný a lematizovaný korpus.

Help
Support

File preview (vertical)

< << Showing lines 176..200 / 301892 >> >|

#	word	tag	lemma
176	stanowisko	stanowisko	subst:sg:acc:n
177	w	w	prep:loc:nwok
178	sprawach	sprawa	subst:pl:loc:f
179	dnia	dzień	subst:sg:gen:m3
180	dzisiejszego	dzisiejszy	adj:sg:gen:m3:pos
181	i	i	conj
182	w	w	prep:loc:nwok
183	sprawach	sprawa	subst:pl:loc:f
184	pamięci	pamięć	subst:sg:gen:f
185	<g/>		
186	.	.	interp
187	</align>		
188	<align>		
189	Ja	ja	ppron12:sg:nom:m1:pri
190	jestem	być	fin:sg:pri:imperf
191	tylko	tylko	conj
192	<g/>		
193	,	,	interp
194	by	by	comp
195	tak	tak	adv:pos
196	rzec	rzec	inf:perf
197	<g/>		
198	,	,	interp
199	logo	logo	subst:sg:nom:n
200	Ńapos;	Ńapos;	interp

Obr.3: Otagovaný a lematizovaný vertikálny súbor.

3.5 Metodológia analýzy prefixálnych slovies na paralelnom korpuse

Výsledkom postupu uvedeného v predchádzajúcej časti sú spracované texty z ôsmich kníh, pričom každá strana korpusu obsahuje necelých 500 tisíc slov (poľská strana 497 985 a slovenská 497 547). Počet viet, ktoré nemali svoj slovenský náprotivok, a preto sme ich z korpusu odstránili, možno odhadnúť na pár desiatok.

Výber slovenských ekvivalentov poľských prefixálnych slovies na analýzu prebiehal nasledovným spôsobom:

Na analýzu sme vybrali slovesá s prefixmi *do-*, *roz-* a *u-*. Dôvody, prečo sme vybrali práve tieto tri prefixy sú nasledovné: prefix *do-* ako prvý zo slovesných prefixov vyskytujúcich sa v poľštine sa automaticky stal prvým, ktorý sme začali analyzovať v čase, keď podľa pôvodného plánu malo byť analyzovaných viac prefixov, potenciálne všetky. Pri jeho výbere teda nehrali úlohu žiadne špeciálne kritériá. Nasledujúce dva prefixy sme považovali za zaujímavé z hľadiska sémantiky samotného prefixu, ktorá sa zdá byť v istom zmysle vo vzájomnej opozícii: prefix *roz-* má výrazne konkrétny význam, v ktorom sú prítomné sémy rozdelenia, oddelenia, pohybu smerom od seba a považujeme ho za výrazne pôsobiaci tak na prekladateľa, ako aj na lexikografa, pričom tento význam existuje v poľštine aj v slovenčine. Našou motiváciou teda bolo zistiť, ako sa slovesá s týmto prefixom správajú v preklade a v slovníku. Prefix *u-* je zo sémantického hľadiska, naopak, výrazne abstraktnejší a nemožno mu prisúdiť žiadny konkrétny význam okrem perfektivizačného. Takisto nás zaujímalo jeho správanie v medzijazykovom kontakte.

Prvým krokom bolo vyhľadávanie všetkých výskytov sloviess s daným prefixom a ich prekladových ekvivalentov v dvojjazyčnom korpuse, a to pomocou regulárneho výrazu `[lemma="do.*" & tag="inf.*|fin.*|praet.*|imps.*|pact.*|ppas.*|pcon.*|impt.*"]`, čo znamená, že pomocou tohto regulárneho výrazu boli vyhľadané slovesá s prefixom *do*⁷, ktoré sú morfológicky anotované ako neurčitok slovesa, sloveso v prítomnom čase, v minulom čase, v neosobnom tvare minulého času, činné prídavné, trpné prídavné, prechodník a imperatív. V prípade prefixu *do-* bolo nájdených 1 503 výskytov poľských sloviess s ich príslušnými prekladmi do slovenčiny. Pri prefixe *roz-* to bolo 1 369 výskytov a v prípade prefixu *u-* 3 594 výskytov.

Naším zámerom bolo podrobiť analýze 100 slovenských ekvivalentov poľských prefixálnych sloviess pre každý zo skúmaných prefixov. Keďže však cieľom analýzy je nájsť nové ekvivalenty vhodné do prekladového dvojjazyčného slovníka, analýze mali byť podrobené len tie z korpusových ekvivalentov, ktoré zároveň nie sú slovníkovými ekvivalentmi. Pre tento účel musela byť teda vykonaná manuálna selekcia ekvivalentov. Zo všetkých výskytov, ktoré sme vo vyhľadávaní dostali, sme pomocou funkcie vzorkovania (*sample*) v nástroji *Sketch Engine* vytvorili vzorku veľkosti 350 párov prefixálnych sloviess a ich ekvivalentov pre prefix *do-*, 400 pre prefix *roz-* a 350 pre prefix *u-*. Tieto vzorky sme manuálne skontrolovali a vybrali z nich jednotlivé a neopakujúce sa výskytynexikografických ekvivalentov daného prefixálneho slovesa, t.j. vylúčili sme najprv ekvivalenty, ktoré už sú lexikografickými ekvivalentmi daného prefixálneho slovesa v *Poľsko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (1975), a takisto viacnásobné opakovanie toho istého ekvivalentu. Po istom zvažovaní sme tiež vylúčili dvojice, v ktorých dochádza k neutralizácii kategórie vidu. Táto je zaujímavá v texte, nie však v rámci slovníkového hesla. Bolo by, samozrejme, možné analyzovať vidovú dvojicu daného ekvivalentu, avšak aj vzhľadom na to, že sme mali na analýzu dostatok ekvivalentov bez tohto hendikepu, sme ich z analýzy vylúčili. Pri prefixe *roz-* sa nám do výberu dostali aj slovesá so slovotvorným základom *rozum* (*rozumieć* a *rozumować*), ktorý síce etymologicky obsahuje prefix *roz-*, zo súčasného hľadiska však takto vnímané nie je, a preto sme ich do analýzy tiež nezaradili. Podobne aj sloveso *dokumentować*, ktoré nie je predponovým slovesom. Ďalším problematickým bodom boli prípady, keď sa v korpuse nachádzali zvrtné slovesá, ktoré sa v slovníku nachádzajú len vo svojej nezvratnej podobe s identickým hoci nezvratným ekvivalentom. V tomto prípade sme sa tiež rozhodli ich ďalej neanalyzovať, keďže táto analýza by pravdepodobne nepriniesla nič nové.

Výsledkom opísanej selekcie je teda 100 dvojíc pre každý skúmaný slovesný prefix, ktorých ekvivalenty sme podrobili analýze lexikografického potenciálu.

Z grafického hľadiska bude analýza usporiadaná nasledovne: keďže jednotlivé poľské slovesá sa v analýze mohli vyskytovať viackrát, t.j. s rôznymi ekvivalentmi, pri prvom výskyte sme uviedli kompletnú definíciu z jednojazyčného poľského slovníka ako referenčnú definíciu, na ktorú sa pri analýze budeme

⁷S príslušnými variáciami regulárneho výrazu pre slovesá s prefixmi *roz-* a *u-*.

odvolávať. Ako referenčný výkladový slovník poľštiny sme použili *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Źmigrodzki (2007), dostupný na internetovej adrese www.wsjp.pl. V prípade, že sa analyzované sloveso v tomto slovníku nenachádza, použili sme *Słownik języka polskiego PWN*⁸, dostupný na internetovej adrese sjp.pwn.pl. Za definíciou nasleduje tabuľka so skúmanou slovesnou dvojicou. Tabuľku tvoria tri riadky a štyri stĺpce. Prvý riadok predstavuje záhlavie, v druhom je uvedené poľské a slovenské sloveso v neurčitku a v treťom plné znenie viet s danými slovesami z korpusu. Skúmané slovesá sú označené tučným písmom. Prvý stĺpec uvádza poľské sloveso, druhý slovenské, v treťom stĺpci sa nachádza lexikografický potenciál⁹ a vo štvrtom je uvedený lexikografický ekvivalent daného slovesa¹⁰, v prípade, že sa toto sloveso v *Pol'sko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (1975) nachádza. V prípade zvrtných sloviess, ak sa v slovníku nachádzajú len ich nezvratné varianty, ako lexikografický ekvivalent uvádzame ekvivalenty nezvratných sloviess so zvrtným zámenom „sa“ v zátvorke.

Pod tabuľkou je analýza lexikografického potenciálu danej dvojice s použitím referenčných slovníkov, poľského aj slovenského¹¹, ako aj referenčných korpusov. Ako referenčné korpusy sme použili poľskú a slovenskú verziu porovnateľných korpusov pod názvom *Aranea*¹², ktoré boli vytvorené ako súbor porovnateľných korpusov rôznych jazykov vybudovaných štandardizovanou metodológiou a určených pre výučbu, na jazykovedný výskum aj na lexikografické účely (Benko 2014).

Existujúce ekvivalenty sme vyhľadávali v *Pol'sko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* od Mikuláša Stana a Ferdinanda Buffu vydaný v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve v roku 1975.

3.6 Lexikografický potenciál

Keďže cieľom tejto práce je poskytnúť kandidátov na ekvivalenty prefixálnych sloviess do prekladového slovníka, nasledujúca analýza hodnotí schopnosť nájdených ekvivalentov plniť úlohu lexikografického ekvivalentu, pričom táto schopnosť bola meraná ako lexikografický potenciál (ďalej LP).

Pojem lexikografický potenciál sme prevzali z práce M. Perdekovej (2011: 262 a nasl.), ktorá sa venuje analýze ekvivalentov anglických frázových sloviess v poľštine. Lexikografický potenciál autorka hodnotí ako schopnosť ekvivalentu byť zaradený do slovníka, pričom toto hodnotenie je založené na jeho významovej presnosti a použiteľnosti v rozličných kontextoch a s rôznymi participantmi. Autorka určila štyri stupne LP:

⁸ Rok vydania nie je uvedený.

⁹ Termín vysvetľujeme v nasledujúcej kapitole.

¹⁰ Ako lexikografický ekvivalent uvádzame všetky ekvivalenty daného hesla tak, ako sú uvedené v *Pol'sko-slovenskom a slovensko-poľskom slovníku* (1975). Nie je to potvrdením správnosti v ňom uvedených ekvivalentov, ani spracovania hesla, avšak vzhľadom na to, že ide o jediný poľsko-slovenský slovník daného rozsahu, budeme ich uvádzať napriek tomu.

¹¹ *Slovník súčasného slovenského jazyka* (2006). V prípade, že ekvivalent začína písmenom, ktoré v SSSJ ešte nebolo spracované, použili sme definíciu z *Krátkeho slovníka slovenského jazyka* (2003), prípadne *Synonymického slovníka slovenčiny* (2004).

¹² Pre slovenčinu ide o korpus *Araneum Slovacum Maius* [2013] a pre poľštinu *Araneum Polonicum Maius* [2013]

- vysoký LP: korpusový ekvivalent je synonymný s lexikografickým ekvivalentom a môže byť použitý vo väčšine kontextov alebo s najbežnejšími participantmi.
- priemerný LP: korpusový ekvivalent je významovo podobný s lexikografickým ekvivalentom, ale jeho rozsah je obmedzený vzhľadom na štruktúrne rozdiely alebo výber participantov. Na túto úroveň zaradila aj prípady, keď bol ako ekvivalent použitý iný slovný druh ako sloveso.
- nízky LP: korpusový ekvivalent je prekladom definície a môže byť použitý v obmedzenom množstve kontextov, pričom jeho možné participanty sú obmedzené týmto prekladom a výsledkom je istá miera rozšírenia alebo zúženia pôvodného významu.
- nulový LP: korpusový ekvivalent je obmedzený na jediný kontext, pričom rozšírenie jeho rozsahu na iné kontexty alebo typy participantov nie je možné. Do tejto kategórie boli zaradené aj ekvivalenty, ktoré sú výsledkom nesprávneho prekladu.

Na účely našej analýzy sme tieto stupne lexikografického potenciálu prispôbili tak, aby vyhovovali predmetu našej analýzy, t.j. prefixálnym slovesám, a iným faktorom ako typy a vlastnosti používaných referenčných materiálov, a to nasledovne:

- vysoký LP: korpusový ekvivalent je významovo zhodný s východiskovým slovesom¹³ a je použiteľný v jeho typických kontextoch¹⁴ a s typickými doplneniami slovesa¹⁵.

Ako príklad uvidíme slovesný pár *dobiegać* a *doliehać* použitý v nasledujúcich vetách:

dobiegać	doliehać
Gdy wreszcie życie zaczyna zamierać, bazar powoli pustoszeje, bo przyszło już wczesne popołudnie i wszystko jest kupione, przeznaczone na dziś forinty zostały już wydane, w kuchniach domów Zguló, Erzsébetváros, i Budy mężowie i żony kroją w kostkę cebulę, paprykę i pomidory, szykując wieczorny posiłek, a z dużego pokoju <dobiega> głos telewizyjnego spikera.	Keď napokon život začína pohasínať, bazár sa pomaly vyprázdňuje, lebo je tu už skoré popoludnie a všetko je nakúpené, na dnešok vyčlenené forinty sa už minuli, v kuchyniach domov v Zugló, Erzsébetvárosi a Budíne chlapi aj ženy krájajú na kocôčky cibuľu, papriky a rajčiny, chystajúc večerné jedlo, a z obývacej izby dolieha hlas televízneho moderátora.

¹³ Kritérium synonymnosti s lexikografickým ekvivalentom tak, ako ho používa M. Perdeková, v našom prípade nie je použiteľné v celom rozsahu analýzy, keďže mnoho zo skúmaných prefixálnych sloviess v slovníku svoje vlastné heslo nemá, a ak ho má, kvalita jeho spracovania nie je vždy na takej úrovni, aby sme sa naň mohli odvolávať.

¹⁴ Termín *kontext* budeme v nasledujúcom texte používať ako označenie slovného okolia bez ohľadu na jeho syntaktickú funkciu.

¹⁵ Termín *doplnenia slovesa* budeme v analýze používať na označenie tak záväzných, ako aj voľných doplnení slovesa, a to pri analýze použiteľnosti ekvivalentu v možných kontextoch nájdených na jednej strane v referenčných slovníkoch a na druhej strane v referenčných jednojazyčných korpusoch.

Sémantické charakteristiky obidvoch slovies sú zhodné:

*dobiegać – dawać się słyszeć z jakiegoś odległego miejsca*¹⁶
*doliehać – (o zuku) przenikać, dostawać się (niekam)*¹⁷

Pri analýze bežných kontextov použitia poľského slovesa sme v prípade že sa sloveso nachádzalo v *Wielkim słowniku języka polskiego* (2007), použili informácie o správaní poľského slovesa uvedené v tomto slovníku. Tento okrem iných formálnych aj sémantických informácií o slovách uvádza aj jeho typické kontexty. Ak pri niektorom z významov takéto informácie slovník neuvádzal alebo sa nám poskytované informácie zdali na analýzu nedostatočné, prípadne sa sloveso v tomto slovníku vôbec nenachádzalo (a teda sme použili jeho definíciu zo *Słownika języka polskiego PWN*, ktorý takéto informácie o použití slovesa neposkytuje), uchýlili sme sa k už spomínanému nástroju Word sketch.¹⁸

V prípade slovesa *dobiegać* sú jeho typické kontexty podľa uvedeného slovníka nasledovné: *dźwięk, hałas, krzyk, głos, śmiech, szept, szmer dobiega; dobiegać czyichś uszu; dobiegać z dołu, z góry; z korytarza, z kuchni, z pokoju; z głośnika; dobiegać zza drzwi, zza ściany; dobiegać z daleka, z oddali*. Následne analýza prebiehala ako komutačný test, t.j. dosadzovaním slovenského ekvivalentu do uvedených kontextov a posudzovaním ich prirodzenosti z hľadiska rodeného používateľa jazyka.

Zistili sme teda, že so slovesom *dobiegać* sa spájajú takmer výlučne predmety, ktoré sú názvom miesta, odkiaľ vychádza istý zvuk, pričom pomenovanie zvuku plní funkciu podmetu. Keďže slovenský ekvivalent je použiteľný vo väčšine uvedených kontextov, slovesu bol priradený vysoký lexikografický potenciál.

- priemerný LP: korpusový ekvivalent je významovo podobný s významom východiskového slovesa, avšak má obmedzený rozsah vzhl'adom na odlišnú spájateľnosť.

Príkladom pre priemerný lexikografický potenciál môže byť pár slovies *dobierać się* a *obťažovať* v nasledujúcich vetách:

dobierać się	obťažovať
A nie <dobierał się>już któryś do ciebie?	A neobtěžoval ťa už daktorý z nich?

Slovesá sú použité v nasledovných významoch:

*dobierać się – wykorzystywać kogoś seksualnie*¹⁹
*obťažować – być dotierawý, znepokojovat*²⁰

Séma sexuálnosti, prítomná v poľskom slovese, je v slovenskom slovese len potenciálna. Sloveso *dobierać się* je v danom význame podľa nástroja Word sketch najčastejšie používané v kontextoch: *do niej, do niego; komuś do stanika, bluzki*, pričom slovenský ekvivalent je použiteľný len v prípade

¹⁶*Wielki słownik języka polskiego* (2007).

¹⁷*Slovník súčasného slovenského jazyka* (2006).

¹⁸Keďže informácie o typických slovných kontextoch skúmaného slova uvedené v tomto slovníku sa nám zdali jednoduchšie spracovateľné, rozhodli sme sa referenčné korpusy Aranea a nástroj Word sketch na zobrazenie najčastejších kolokácií daného slovesa používať až ako sekundárny nástroj.

¹⁹*Słownik języka polskiego PWN*.

²⁰*Krátky slovník slovenského jazyka* (2003).

predmetu pomenúvajúceho osobu, ktorá je paciensem deja, a nie je možný napríklad v prípade slovesného doplnenia, ktoré je pomenovaním časti odevu. Na základe toho mu bol priradený priemerný lexikografický potenciál.

- nízky LP: korpusový ekvivalent môže byť použitý len v obmedzenom množstve kontextov a s obmedzeným množstvom participantov, jeho použitím väčšinou dochádza k rozšíreniu alebo zúženiu, prípadne posunu pôvodného významu.

Ako príklad pre nízky lexikografický potenciál uvádzame pár slovies *rozjaśniać się* a *rozodnievať sa* v nasledujúcich vetách:

rozjaśniać się	rozodnievať sa
Słyszeliśmy rzekę, ale nie mogliśmy zejść na sam brzeg i dopiero gdy zaczęło < się rozjaśniać >, odnaleźliśmy drogę wśród skał.	Počuli sme riekú, ale nemohli sme zísť celkom na breh, a až keď sa začalo rozodnievať , našli sme cestu pomedzi skaly.

Slovesá sú použité v nasledovných významoch:

rozjaśniać się – używane do opisania tego, że stało się jaśniej w określonym miejscu, bo zaczęło być widoczne światło słoneczne²¹

rozodnievať sa – svitnúť, rozvidnieť sa²²

Slovenský ekvivalent má oproti poľskému slovesu zúžený význam, keďže sa vzťahuje len na východ slnka, ktorý nastáva ráno, na rozdiel od poľského slovesa, ktoré môže opisovať danú situáciu aj v inom okamihu počas dňa. Slovenský ekvivalent je teda použiteľný len v neosobnej konštrukcii, a nie je možné jeho použitie v kontextoch bežných pre poľské sloveso, t. j. aj v osobnom tvare: *niebo rozjaśnia się*.

- nulový LP: korpusový ekvivalent je obmedzený na jediný kontext a nie je schopný rozšíriť svoj záber na väčší rozsah kontextov a participantov. Do tejto skupiny patria aj ekvivalenty, ktoré sú výsledkom nesprávneho prekladu.

Príkladom pre nulový lexikografický potenciál môže byť slovesný pár *dobiec* a *dokrivkać* z nasledujúcich viet:

dobiec	dokrivkać
Julek uprzejmie poprosił mnie, żebym nie dopominała się o kolejną dokładkę, i wieczór jakoś < dobiegł > końca, jakby popychany długimi tyczkami przez całe towarzystwo.	Julek ma zdvorilo požiadał, aby som sa už nedomáhala ďalšieho prídavku, a večer nejako dokrivkał do konca, akoby ho dlhými tyčami postrkávala celá spoločnosť.

Slovesá sú použité v nasledovných významoch:

dobiec – prawie osiągnąć określoną granicę w czasie²³

dokrivkać – krivkajúc niekam prísť²⁴

²¹Wielki słownik języka polskiego (2007).

²²Krátky slovník slovenského jazyka (2003.)

²³Wielki słownik języka polskiego (2007).

Použitie slovenského slovesa je viac ako samotným pôvodným poľským slovesom podporené kontextom danej vety, konkrétne slovami *jakoś* a *jakby popychany długimi tyczkami*, ktoré vyjadrujú ťažkosť a zdanlivo pomalý priebeh z hľadiska autora prehovoru. Hoci poľskému slovesu táto expresívnosť chýba, prekladateľ sa rozhodol pre riešenie ekvivalentom s istou mierou expresivity. Mimo tohto kontextu je jeho použitie nemožné.

V tejto kapitole sme sa venovali korpusovej lingvistike ako disciplíne a jej vzťahu k lexikografii a zároveň sme predstavili proces vytvárania poľsko-slovenského paralelného korpusu, metodológiu a cieľ výskumnej časti, a charakterizovali použitý terminologický aparát reprezentovaný termínom *lexikografický potenciál*, ktorý bol predmetom analýzy.

V ďalšej časti sa budeme venovať prefixálnym slovesám v poľštine a ich slovenským ekvivalentom. Predstavíme ich zo sémantického hľadiska uvedením významov, ktoré slovesu dodávajú zvolené prefixy *do-*, *roz-* a *u-*, a následne predstavíme samotnú analýzu lexikografického potenciálu slovenských ekvivalentov poľských prefixálnych slovies s uvedenými prefixmi. Ako sme uviedli vyššie, pre každý prefix bola na základe poľsko-slovenského paralelného korpusu vytvorená skupina poľských slovies a ich slovenských ekvivalentov, ktoré sa nenachádzajú v referenčnom poľsko-slovenskom slovníku. Každá skupina obsahuje 100 dvojíc, ktoré sme podrobili analýze. Jej výsledky predstavujeme v nasledujúcej kapitole.

²⁴*Slovník súčasného slovenského jazyka* (2006).

4 Prefixálne slovesá

Prefixálne slovesá sú slovesá vytvorené pomocou prefixálneho slovotvorného postupu. Tento postup spočíva v tom, že sa pred základové, buď neodvodené alebo odvodené sloveso pripája prefixálna derivačná morféma a významovo ho modifikuje. Prefixy sa so slovotvorným základom viažu oveľa voľnejšie ako sufíxy (Mistrík 1993: 409) a nevyvolávajú alternácie. Prefixácia patrí medzi najproduktívnejšie spôsoby derivácie sloves tak v slovenčine, ako aj v poľštine.

Zásoba prefixov je v oboch jazykoch relatívne bohatá, avšak tvorí uzavretú množinu a nepodlieha rozširovaniu o nové prefixy. V slovenčine sú to prefixy: *do-*, *na-*, *nad(o)-*, *o-/ob(o)-*, *od(o)-*, *po-*, *pod(o)-*, *pred(o)-*, *pri-*, *roz(o)-*, *s(o)-/z(o)-*, *u-*, *vy-*, *vz(o)-*, *za-*, kým v poľštine: *do-*, *na-*, *nad(e)*, *o-/ob(e)-*, *od(e)-*, *po-*, *pod(e)-*, *prze-*, *przy-*, *roz(e)-*, *u-*, *w(e)-*, *współ-*, *wy-*, *w(e)z-/w(e)s-*, *z(e)-/s-/ś-*, *za-*. Funkcia prefixov pri prefixácii sloves je dvojaká: zmena slovesného vidu (ale vyskytujú sa aj zriedkavé prípady, keď k zmene vidu nedochádza: *sledovať* → *nasledovať*) a modifikácia významu z hľadiska spôsobu slovesného deja (Sekaninová 1980). Keďže kategória slovesného vidu nie je predmetom tejto práce, budeme sa ďalej venovať len významu jednotlivých predpôn.

M. Sokolová (1999: 40-44) rozlišuje pri prefixe prefixálnu derivačnú morfému (mení význam slova) a prefixálnu modifikačnú morfému (mení iba vid).

Ako modifikačnú morfému hodnotí, ak:

1. pri perfektivizácii sa nemení význam slovesa (*naučiť sa*, *prezimovať*, *zmeniť*)
2. nemení sa väzba na úrovni lexie (*kradnúť* – *ukradnúť*)
3. od prefixálneho slovesa z vidovej dvojice sa nedá utvoriť sekundárne imperfektívum (*robiť* → *urobiť* → **urábať*)

4. pri vidovej modifikácii nie je možný prefixálno-reflexívny spôsob tvorenia.

Ako prefixálnu derivačnú morfému:

1. ak prefix mení význam slova z hľadiska lokalizovanosti, temporálnosti a modalitnosti (*doletieť*, *priletieť*, *nakričať*, *dopiecť*, *vyniesť*)
2. ak sa mení väzba (*plávať niekam* → *priplávať k niečomu*)
3. ak sa k prefixálnemu slovesu tvorí sekundárne imperfektívum (*robiť* → *vyrobiť* → *vyrábať*)
4. ak ide o rozloženie morfému s komponentom *sa*, *si* (*rozpršať sa*, *poplakať si*).

V nasledujúcej časti uvedieme významy troch analyzovaných slovesných predpôn v poľštine (*do-*, *roz-*, *u-*) a ich rovnomenných náprotivkov v slovenčine.

4.1 Prefix *do-* v poľštine

V súčasnej poľštine je prefix *do-* používaný v niekoľkých významoch.

Na horizontálnej rovine (ale aj v každej inej) označuje dosiahnutie istého bodu, ktorý možno označiť ako koncový, terminálny. Pod týmto pojmom môžeme chápať tak koncovú fázu práve prebiehajúcej činnosti, ako aj pokračovanie činnosti začatej v istom bode v minulosti, ktorá bola prerušená a následne obnovená. V tejto

skupine sa nachádzajú výrazy ako *dojsć, dociągnąć, dokręcić* či *osięgnąć* (Przybylska 2006: 54 a nasl.).

Istým variantom predchádzajúcej situácie je dosiahnutie cieľa predchádzané prekonaním istých ťažkostí. V takomto prípade prefix *do-* v sebe obsahuje informáciu o prekonaní prekážky agensom, napr. *dokopać się, dopchać się, dobrać się, dodzwonić się* alebo *dorwać się*. Dôležitá je tu tiež prítomnosť reflexívneho formantu *się*.

Predpona *do-* môže tiež označovať dosiahnutie istého bodu v čase, ktorý uzatvára isté obdobie, napr. *dosiedzieć, dotrwać, dożyć, dorosnąć, dochować*.

Uvedená morféma sa tiež používa v slovesách vyjadrujúcich činnosti smerujúce k zopakovaniu akcie s cieľom doplniť výsledok o chýbajúci počet, veľkosť, mieru, napr. *dosolić, dokupić, domalować, dolać, dolożyć, dosypać, dorobić, dobudować, doprząść*.

Prefix *do-* takisto obsahuje význam dodania niečoho s cieľom dosiahnutia požadovaného stavu zhodnosti, prispôsobenia potrebám, očakávaniam, napr. *dostroić, dociąć, doszlifować, dostosować*.

Ďalším významom prefixu *do-* je vyjadrenie negatívneho hodnotenia správania subjektu, ktoré prekračuje stupnicu spoločenskej tolerancie: *doigrać się*. S ním súvisí význam vyjadrujúci akciu, ktorej príjemcom je subjekt a ktorej negatívne dôsledky prekračujú stupeň tolerancie subjektu: *dociąć, dogryźć, dokopać, dopieć*.

4.2 Prefix *do-* v slovenčine

V slovenčine sa prefix *do-* používa v tých istých situáciách ako v poľštine. Označuje ukončenie deja a konečnú fázu deja (*dojść, dopić, dopieć, dożyć, dohorieť*), dosiahnutie istého bodu v priestore alebo v čase (*dobehnúť, doplávať, dozrieť, dorásť, dočkať, dožiť sa*) a dodatočné uskutočnenie istej časti deja chýbajúcej do jeho úplnosti (*dosoliť, dokúpiť, dodať, dovážiť*). Podobne ako v poľštine úspešné ukončenie deja po prekonaní istých ťažkostí v priebehu činností má za následok pridanie reflexívneho formantu *sa* (*dobyť sa, dotlačiť sa*) (Peciar 1962: 13 a nasl.).

Na rozdiel od poľštiny slovenčina používa uvedený prefix aj na vyjadrenie akcie zakončenej plným využitím „spotrebovaním“ paciensa (*dolámať, došpiniť, domordovať, doudierať*), ktorý Sekaninová (1980) nazýva omniatívnym spôsobom slovesného deja, „zasiahnuť dejom všetky objekty alebo veľa objektov al. subjektov“. V poľštine slovesá tohto typu majú rôzne prefixy. Ekvivalentmi nasledovných slovies sú: *polamać, wybrudzić, umordować, potłuc* (*pokaleczyć*) (Sznajder 2011: 37).

4.3 Analýza sloves s prefixom do-

- dobić** –
1. zabić bliskiego śmierci człowieka lub zwierzę
 2. pogorszyć zły stan lub samopoczucie
 3. uderzywszy, ciasno przycisnąć
 4. po nieudanym strzale wykonać następny, wbijając piłkę lub krążek do bramki
 - 5.a dopłynąć do brzegu lub statku
 - 5.b zbliżyć się do celu podróży
 - 5.c osiągnąć wartość liczbowa, często wiek
 6. przyłączyć się do grupy²⁵

1.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobić	doraziť		
	– Ile? – zapytałem, żeby go < dobić >. – Dużo – powiedział tak cicho, że ledwo usłyszałem przez hałas silnika.	– Koľko? – opýtal som sa, aby som ho dorazil . – Veľa, – povedal tak ticho, že som ho sotva začul v hluku motora.	Vysoký LP	1. dobiť 2. priplaviť sa k brehu

Poľské sloveso je použité vo význame „pogorszyć zły stan lub samopoczucie“, slovenské vo význame²⁶: „expr. zbaviť telesných alebo duševných síl, oslabiť, vyčerpať, zničiť, zdrviť“. Významy oboch sloves sa zhodujú a slovenský ekvivalent funguje v bežných kontextoch poľského slovesa v danom význame: *dobiła mnie wiadomość; dobić kogoś czymś*.

²⁵ *Wielki słownik języka polskiego* (2007). Referenčným výkladovým slovníkom poľštiny bude na tieto účely *Wielki słownik języka polskiego*, v prípade, že sa v ňom analyzované sloveso nenachádza, budeme používať *Słownik języka polskiego, PWN*.

²⁶ Referenčným výkladovým slovníkom slovenského jazyka bude pre tieto účely *Slovník súčasného slovenského jazyka* (2006). V prípade, že analyzovaný ekvivalent ešte nie je spracovaný, bol použitý *Krátky slovník slovenského jazyka* (2003), prípadne *Synonymický slovník slovenčiny* (2004).

2.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobić	doplávať		
	Niektórzy w poszukiwaniu najwspanialszych trofeów udali się za ocean; jedni, ciskani na małych łódeczkach z jednej fali na drugą, < dobili > do odległych łądów, pachnących piżmem i kasją.	Podaktorí sa pri hľadaní najpôvabnejších trofejí vybrali za oceán; niektorí, prehupujúc sa na malých loďkách z jednej vlny na druhú, doplávali k vzdialeným pevninám, voňajúcim pižmom a škoricovníkom.	Vysoký LP	1. dobiť 2. priplaviť sa k brehu

Pol'ské sloveso je použité vo význame „dopłynąć do brzegu lub statku“, slovenské: „plávaním sa dostať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *do brzegu, do portu*.

dobić się – 1. umożliwić sobie dostęp do kogoś lub czegoś
2. osiągnąć coś

3.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobić się	vybojovať		
	Jeśli w Rosji będą tysiące takich ludzi, to kraj < dobije się > demokracji.	Ak v Rusku budú tisícky takýchto ľudí, krajina si vybojuje demokraciu.	Priemerný LP	1. dôjsť, s námahou dosiahnuť cieľ 2. dosiahnuť, získať (niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame „osiągnąć coś“, slovenské: „bojom získať“. Slovenský ekvivalent podľa lexikografickej definície obsahuje sému boja, avšak nálezy v korpuse *Araneum Slovacum Maius [2013]* potvrdzujú, že väčšina použití slovesa *vybojovať* je z textov z oblasti športu (*vybojovať si medailu, bod, tretie miesto, postup do finále, prvenstvo a pod.*), prípadne vo význame „dosiahnuť niečo námahovou prácou“ (*vybojovať si niečiu pozornosť, svoje miesto na slnku, nezávislosť, demokraciu a pod.*). Na základe nálezov teda viac ako sému boja možno identifikovať sému námahy a súťaženía pri dosahovaní daného cieľa (v športe ap.). Môže byť teda použité v tých kontextoch, v ktorých je táto séma prítomná.

4.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobić się	prekopať sa		
	< Dobili się > do źródła.	Prekopali sa až k prameňu.	Nulový LP	1. dôjsť, s námahou dosiahnuť cieľ 2. dosiahnuť, získať (niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame „umožniť si dostať sa do kohoś lub czegoś“, slovenské: „kopením sa dostať“. Slovenský ekvivalent funguje len v tomto jedinom kontexte.

dobiec –

1. *biegnąc, znaleźć się w określonym miejscu*
2. *dać się słyszeć z jakiegoś odległego miejsca*
3. *prawie osiągnąć określoną granicę w czasie*
4. *prawie osiągnąć określony wiek*

5.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiec	doľahnúť		
	W takim razie to musiałem być JA - < dobiegł > nas spod kocyka głos Pompona.	„V takom prípade som to musel byť JA," doľahol k nám spod dečky Pomponov hlas.	Vysoký LP	1. dobehnúť 2. pren. dostihnúť; dosiahnuť (niečo)

Sloveso *dobiec* je použité vo význame: „dať sa slyšeť z jakiegoś odległego miejsca“. Slovenské sloveso *doľahnúť* je použité vo význame: „(o zvuku) dostať sa niekam, preniknúť“. Sloveso *doľahnúť* je sémanticky zhodné s pol'ským slovesom a je použiteľné vo väčšine jeho bežných kontextov: *dźwięk, krzyk, głos, śmiech; z głębi domu; z dołu; z daleka*.

6.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiec	dokrivkať		
	Julek uprzejmie poprosił mnie, żebym nie dopominała się o kolejną dokładkę, i wieczór jakoś < dobiegł > końca, jakby popychany długimi tyczkami przez całe towarzystwo.	Julek ma zdvorilo požiadal, aby som sa už nedomáhala ďalšieho prídavku, a večer nejako dokrivkať do konca, akoby ho dlhými tyčami postrkávala celá spoločnosť.	Nulový LP	1. dobehnúť 2. pren. dosiahnuť; dosiahnuť (niečo)

Pol'ské sloveso *dobiec* je použité vo význame: „práve osiahnať určenú hranicu v čase“. Slovenský ekvivalent má význam: „expr. krívajúc prísť“, pričom jeho použitie v uvedenej vete je prenesené. Jeho použitie je viac ako samotným slovesom z pôvodného textu podporené kontextom danej vety, konkrétne slovami *jakoś* a *jakby popychany długimi tyczkami*, ktoré vyjadrujú ťažkosť a zdanlivo pomalý priebeh z hľadiska autora prehovoru, hoci pol'skému slovesu táto expresívnosť chýba, prekladateľ sa rozhodol pre riešenie ekvivalentom s istou mierou expresívnosti. Mimo tohto kontextu je jeho použitie nemožné.

- dobiegać** –
1. *biegnąć, zbliżać się do jakiegoś miejsca*
 2. *o obiektach statycznych: łączyć się z innym obiektem na płaszczyźnie*
 3. *dawać się słyszeć z jakiegoś odległego miejsca*
 4. *o określeniach czasu: zbliżać się*
 5. *práve osiahnať určenú hranicu v čase*
 6. *práve osiahnať určený vek*

7.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiegać	vychádzať		
	Joseph Ratzinger, bynajmniej, nie opowiada się za politycznym absolutyzowaniem chrześcijaństwa: „dla polityki źródłem prawdy nie jest chrześcijaństwo jako religia objawiona, lecz (...) jako zaczyn i jako forma życia, która zdała historyczną próbę: prawda o dobru, która < dobiega > z chrześcijańskiej tradycji, również dla rozumu staje się wglądem, a więc i rozumną zasadą – nie jest pogwałceniem rozumu i polityki przez taki czy inny dogmatyzm“.	Joseph Ratzinger vôbec neschvaľuje politické absolutizovanie kresťanstva: „pre politiku nie je zdrojom pravdy kresťanstvo ako zjavené náboženstvo, ale (...) ako kvas a ako spôsob života, ktorý zložil historickú skúšku: pravda o dobre, ktorá vychádza z kresťanskej tradície, sa aj pre rozum stáva nahliadnutím, a teda aj rozumnou zásadou – nie je znásilnením rozumu a politiky takým alebo iným dogmatizmom“.	Nulový LP	1. dobiehať 2. pren. dostihovať; dosahovať

Sloveso *dobiegać* je prenesene použité vo význame: „o objektoch statycznych: łączyć się z innym obiektem na płaszczyźnie“. Ide o prenesené použitie, keďže subjektom, tu nie je konkrétny objekt, ale abstraktné substantívum (*prawda*), ktoré spája dva body v čase, jedným z nich je kresťanská tradícia, alebo časový bod, ktorý predstavuje, a druhým je bod, v ktorom sa uskutočňuje prehovor. Ekvivalent *vychádzať* je použitý vo význame: „brať ako východisko“, pričom aj prefix *vy-* upriamuje pozornosť recipienta na (východiskový) bod (časový, priestorový, ideový), z ktorého sa daný nositeľ deja *dostáva* do bodu prehovoru. Na druhej strane prefix *do-* v slovese vo východiskovej vete smeruje pozornosť do bodu prehovoru, pričom však v štruktúre vety sa nachádza aj určenie východiska, z ktorého tento podmet vychádza. Vzhľadom na

to, že sémantika slovies zahŕňa opačné koncové body istého druhu pohybu, významy a použitie východiskového a prekladového slovesa sa úplne neprekrývajú a použitie ekvivalentu je možné len vďaka vetnému kontextu.²⁷

8.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiegać	doliehať		
	Gdy wreszcie życie zaczyna zamierać, bazar powoli pustoszeje, bo przyszło już wczesne popołudnie i wszystko jest kupione, przeznaczone na dziś forinty zostały już wydane, w kuchniach domów Zguló, Erszébetváros, i Budy mężowie i żony kroją w kostkę cebulę, paprykę i pomidory, szykując wieczorny posiłek, a z dużego pokoju < dobiega > głos telewizyjnego spikera.	Keď napokon život začína pohasínať, bazár sa pomaly vyprázdňuje, lebo je tu už skoré popoludnie a všetko je nakúpené, na dnešok vyčlenené forinty sa už minuli, v kuchyniach domov v Zugló, Erszébetvárosi a Budíne chlapi aj ženy krájajú na kocôčky cibuľu, papriky a rajčiny, chystajúc večerné jedlo, a z obývacej izby dolieha hlas televízneho moderátora.	Vysoký LP	1. dobiehať 2. pren. dostihovať; dosahovať

Sloveso *dobiegać* je tu použité vo význame: „dawać się słyszeć z jakiegoś odległego miejsca”. Slovenský ekvivalent je použitý vo význame: „(o zvuku) prenikať, dostávať sa niekam“. Obidve slovesá sa významovo zhodujú a ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *dźwięk, hałas, krzyk, głos, śmiech; z dołu, z góry; zza drzwi, z daleka*.

²⁷ Pri bližšom nahliadnutí do pôvodnej vety zistíme, že jej časť, v ktorej sa nachádza skúmané sloveso, je prekladom z cudzieho jazyka. Z kontextu nie je jasné, z ktorého, ale bude ním niektorý z jazykov, ktoré používa Joseph Ratzinger (nemčina, taliančina,...). Informanti, rodení používateľa poľštiny potvrdili, že dané sloveso v tejto vete na nich pôsobí neprirodzené a s týmto použitím sa stretli po prvýkrát, čo poukazuje na vplyv jazyka originálu prenosom jeho syntaktickej konštrukcie pri preklade do cieľového jazyka, poľštiny.

9.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiegać	(byť) počuť		
	Jedno z okien od strony ulicy było otwarte i < dobiegała > z niego odtwarzana w radiu piosenka Edith Piaf La vie en rose.	Jedno z okien zo strany ulice bolo otvorené a bolo z neho počuť pieseň z rádia od Edith Piaf <i>La vie en rose</i> .	Vysoký LP.	1. dobiehať 2. pren. dostihovať; dosahovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „dawać się słyszeć z jakiegoś odległego miejsca“. Slovenské *počuť* vo svojom modálnom použití vyjadruje význam: „možno, bolo možno, dá sa, dalo sa vnímať sluchom“ a syntakticky sa uplatňuje v modálnej jednočlennej vetnej konštrukcii. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a funguje v jeho bežných kontextoch s pomenovaním zvuku, prípadne aj miesta jeho pôvodu (*dźwięk, hałas, krzyk, głos; z dołu, z góry; zza drzwi*).

10.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiegać	zaznievať		
	Popołudniami zdarzało się, że od strony lasu, zza żywopłotu, drzew octowych i krzewów różanych < dobiegały > krzyki jakichś oliwskich wyrostków grających w piłkę; posługiwali się innym językiem niż my i zawsze miałem wrażenie, że należą do innego świata, bezpiecznie odgradzonego od nas ciemnymi liśćmi lip i klonów.	Popoludní sa občas stávalo, že od lesa, spoza živého plota, sumachov pálkových a ružových kríkov, zaznievali výkriky nejakých oliwských výrastkov, keď hrali futbal; používali iný jazyk ako my a vždy som mal dojem, že patria do iného sveta, bezpečne oddeleného od nás tmavým lístím líp a klenov.	Vysoký LP	1. dobiehať 2. pren. dostihovať; dosahovať

Pol'ské sloveso je použité v tom istom význame ako v predchádzajúcom prípade, slovenský ekvivalent má význam: „zvukovo sa prejavovať“. Slovenský ekvivalent je opäť významovo zhodný a použiteľný vo väčšine bežných kontextov pol'ského slovesa.

11.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobiegać	blížiť sa		
	Piętnaście lat, a jakże wszystko się zmieniło. Łącznie ze mną. < Dobiegałem > trzydziestki.	Pätnásť rokov, a ako sa všetko zmenilo. Spolu so mnou. Blížil som sa k tridsiatke.	Vysoký LP	1. dobiehať 2. pren. dostihovať; dosahovať

Sloveso *dobiegać* je tu použité vo význame: „prawie osiągać określony wiek“. Slovenský ekvivalent je použitý vo význame: „dostávať sa k istému cieľu (abstraktné)“. Sloveso *blížiť sa* je typickým ekvivalentom na vyjadrenie daného významu a funguje v typických kontextoch poľského slovesa, ktorými sú práve substantíva označujúce vek (*czterdziestka, trzydziestka, siedemdziesiątka*).

dobierać – 1. wziąć dodatkowo pewną ilość czegoś, co się już wcześniej wzięło
2. zdecydować, że spośród wszystkich możliwych obiektów właśnie jeden lub kilka konkretnych nadaje się do wykonania określonego zadania lub pełnienia określonej roli
3. wybrać taką rzecz spośród wielu możliwych, która będzie pasowała do określonej innej rzeczy

12.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać	voliť		
	I z każdym < dobierał > coraz mocniejszych barw, żeby mnie zachęcić.	A v každom volil coraz intenzívnejšie farby, aby ma prilákal.	Vysoký LP	1. doberať 2. vyberať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wybrać taką rzecz spośród wielu możliwych, która będzie pasowała do określonej innej rzeczy“, slovenské: „rozhodovať sa pre jednu z viacerých možností“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *dodatki do garnituru, sukni*.

dobierać się – 1. pot. znajdować bezpośredni dostęp do czegoś
2. pot. ukracać czyjąś bezkarność, samowolę
3. pot. dopasowywać, odpowiadać sobie

4. pot. wykorzystywać kogoś seksualnie²⁸

13.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	dobýjať sa		
	Bardzo możliwe, że próbowali po zmroku, i cichsi od wiatru, ciemniejsi od nocy < dobierali się > do tych żelaznych bydła.	Je dosť možné, že po zotmení aj skúšali, a tichší ako vietor, tmavší ako noc, dobýjali sa do tých železných hoviad.	Priemerný LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

Pol'ské sloveso je použité vo význame „znalezc bezpošredni dostep do czegos“, slovenský ekvivalent vo význame: „s násilím vnikat', snažit' sa dostat' obyč. do uzavretého objektu al. ohradeného priestoru“. Slovenský ekvivalent obsahuje explicitne vyjadrenú sému násilia použitého pri vniknutí, zatiaľ čo v pol'skom slovese sa táto séma podľa výkladu nenachádza, môže však byť potenciálne prítomná, v závislosti od kontextu. Ekvivalent bude teda fungovať len v kontextoch, kde sa predpokladá použitie násilia, či prekonanie nejakej prekážky.

14.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	lepiť sa		
	Jedziemy, jakiś akordeon gra, wódka, zaczynają się do nas < dobierać >.	Ideme, hrá harmonika, vodka, začínajú sa na nás lepiť .	Priemerný LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame „znalezc bezpošredni dostep do czegos“. Slovenský ekvivalent *lepiť sa* je použitý vo význame: „expr. byť v tesnej blízkosti“. Ekvivalent vo význame obsahuje sému negatívneho vnímania akcie vykonávanej agansom na paciensovi deja, a preto môže byť kontextovo obmedzený.

15.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	púšťať sa		
	Robactwo już zaczęło się do niego < dobierać >.	Už sa aj červíky začali do neho púšťať .	Vysoký LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

²⁸ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité vo význame: „znalezc bezposredni dostep do czegos“, slovenské vo význame: „začínať niečo robiť, niečím sa zaoberať, dávať sa“. Obidve slovesá sa zhodujú z hľadiska používaných syntaktických konštrukcií a aj zo sémantického hľadiska majú dostatočne všeobecný význam („smerovanie smerom k veci/činnosti, t. j. začínanie činnosti“, ktoré je v poľskom slovese podporené prefixom a v slovenskom len sémantikou²⁹), aby mohli fungovať v rozličných kontextoch.

16.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	pchať sa		
	Szedł w naszą stronę i jednocześnie z kimś rozmawiając i gestykulując, drugą ręką wyliczał komuś pieniądze z tej nieśmiertelnej handlarskiej sakwy przy pasie, a trzecią albo czwartą łapą < dobierał się > do naszych toreb: „Co tam macie? Pokażcie.”	Išiel naším smerom, súčasne sa s niekým rozprával a gestikuloval, druhou rukou vydával komusi peniaze z toho nesmrteľného obchodníckeho mecha za pásom a treťou alebo štvrtou labou sa pchal do našich tašiek: „Čo tam máte? Ukážte.“	Priemerný LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

Poľské sloveso je použité vo význame uvedenom v predchádzajúcom príklade a slovenské vo význame „často pejor. tlačíť sa, tísnuť sa, pretláčať sa“. Slovenský ekvivalent je kontextovo obmedzený na tie, v ktorých sa predpokladá prítomnosť objektu, ktorý má istý vnútorný priestor, do ktorého sa možno dostať.

²⁹ Táto významová blízkosť je viac pociťovaná a intuitívna, pretože výklady významov oboch slovies to priamo nepotvrdzujú, avšak napríklad v českom Treq korpuse <http://treq.korpus.cz/index.php> sme našli dva podobné výskyty: PL: „Kroes **dobiera** się do skóry energetycznym gigantom” –píše holenderski dziennik Trouw. – CZ: „Kroes **se pouští** do energetických gigantů,“ píše na titulní straně nizozemský denník Trouw.; PL: **dobieraja** się do ogólnoniemieckiego dzieła sztuki młotkiem – CZ: do uvedeného celoněmeckého díla všeho umění **se pouštějí** s kladivem.

17.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	vytrhať		
	Ledwo jakiś chwaścik zaczął z ziemi wystawać, < dobierała się > mu od razu do korzenia.	Len čo nejaká burinka začala vykúkať zo zeme, hneď ju vytrhala aj s koreňom.	Nulový LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské vo význame: „trhnutím uvoľňovať, oddeľovať“. Slovenský ekvivalent je silne kontextovo závislý a použiteľný len v tomto kontexte.

18.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobierać się	obťažovať		
	A nie < dobierał się > już któryś do ciebie?	A neobťažoval ťa už daktorý z nich?	Priemerný LP	dostávať sa (s námahou) do niečoho, k niečomu

Pol'ské sloveso je použité vo význame „vykorzysť kogoś seksualnie“, slovenské: „byť dotieravý, znepokojovať“. Séma sexuálnosti, prítomná v pol'skom slovese, je v slovenskom slovese len potenciálna. Sloveso *dobierać się* je v danom význame najčastejšie používané v kontextoch: *do niej, do niego; komuś do stanika, bluzki*, pričom slovenský ekvivalent je použiteľný len v prípade predmetu pomenúvajúceho osobu, ktorá je pacienciom deja, nie časť odevu.

dobrac –

1. wziąć dodatkowo pewną ilość czegoś, co się już wcześniej wzięło
2. zdecydować, że spośród wszystkich możliwych obiektów właśnie jeden lub kilka konkretnych nadaje się do wykonania określonego zadania lub pełnienia określonej roli
3. wybrać taką rzecz spośród wielu możliwych, która będzie pasowała do określonej innej rzeczy

19.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobrac	nájsť		
	Opowiadał mi pewien reżyser za granicą, że nie mógł < dobrac > aktorki do filmu, która by umiała zagrać księżnę.	V cudzine mi jeden režisér rozprával, že nemohol nájsť do filmu herečku, ktorá by zahrála kňažnú.	Priemerný LP	1. dobrat' 2. vybrať

Poľské sloveso je použité vo význame „zdecydować, że spośród wszystkich możliwych obiektów właśnie jeden lub kilka konkretnych nadaje się do wykonania określonego zadania lub pełnienia określonej roli”. Slovenské sloveso: „úsilím, cieľavedomým hľadáním, premysleným počínaním získať, zaobstarať (obyčajne vo svoj prospech)“. Ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pôvodné sloveso a bude fungovať vo väčšine jeho typických kontextov: *dobrac (odpowiednich) ludzi; partnera, przyjaciół; zastępcę* s výnimkou kontextov typu: *starannie dobrać [starostliwie wybrać]*.

dobrac się – 1. pot. znaleźć bezpośredni dostęp do czegoś
 2. pot. ukrócić czyjąś bezkarność, samowolę
 3. pot. dopasować się, odpowiadać sobie
 4. pot. wykorzystać kogoś seksualnie³⁰

20.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobrac się	pustiť sa		
	W końcu < dobrali się > do Mary.	Nakoniec sa pustili aj do Mary.	Vysoký LP	hodiť sa (k niekomu)

Poľské sloveso je použité vo význame „znaleźć bezpośredni dostęp do czegoś“, v tomto prípade v prenesenom význame, slovenské sloveso vo význame: „začať niečo robiť, niečím sa zaoberať, dať sa“. Hoci definícia najmä poľského slovesa je veľmi všeobecná, aj tu, podobne ako pri nedokonavom páre *dobierać się – puścić sa*, pozorujeme, že obidve slovesá znovu vo svojej sémantike obsahujú „zameranie činnosti smerom na niekoho/niečo, prípadne dovnútra, resp. začatie činnosti“. Navyše ich dostatočná významová všeobecnosť umožňuje použiteľnosť ekvivalentu v rôznych kontextoch.

21.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobrac się	rozozvučať		
	O, wiolonczela – westchnął. Potrafi < się dobrać > do najczulszych strun w człowieku.	„Ó, violončelo,“ vzdychol. Dokáže rozozvučať najcitlivejšie struny v človeku.	Nulový LP	hodiť sa (k niekomu)

³⁰ Słownik języka polskiego, PWN.

Pol'ské sloveso je použité vo význame „znalezc' bezposredni dostep do czegos“, slovenské vo význame „spôsobiť, že niečo začne zvučať“. Slovenský ekvivalent je podmienený kontextom, konkrétne slovom *struna*, ktoré aktivuje sému zvuku a umožňuje jej prenos do významu slovesného ekvivalentu.

dobudzić się – z *trudem* obudzić kogoś³¹

22.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobudzić się	prebudiť		
	Po proszku i psy mogłyby się mnie nie < dobudzić >, a same nie polecą.	Po prášku by ma aj psy nemuseli prebudiť , a sami nikam nepôjdu.	Priemerný LP	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame „z trudem obudzić kogoś“, slovenské: „prebrať zo spánku, z mdlôb, zobudiť“. Pol'ské sloveso obsahuje navyše sému z *trudem*. V slovenčine je systémovo možné sloveso *dobudiť* (*sa niekoho*), žiadny slovník slovenského jazyka ho neuvádza, a takisto sa nenachádza ani v korpuse *Araneum Slovacum Maius [2013]*, hoci podľa nášho jazykového povedomia je možné jeho použitie v konštrukcii: *nemôcť sa niekoho dobudiť*, kde použitie cirkumfixu *do- sa* vyjadruje námahu a opakované úsilie. Slovenský ekvivalent *prebudiť* je sémanticky blízky pôvodnému slovesu a je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

dobyc' –

1. książk. wyjąć coś z wnętrza czegoś
2. książk. wytworzyć dźwięki za pomocą strun głosowych lub instrumentu
3. książk. spowodować, że coś zaczęło być widoczne
4. dotrwać do określonego momentu

³¹ Słownik języka polskiego, PWN.

23.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dobyć	vziať		
	Wyjawil nam wielką tajemnicę: że ma w Rosji kryjówkę, w której spoczywa ziarno, a kiedy wróci – ziarno < dobędzie > i zasieje.	Prezradil nám veľké tajomstvo: že má v Rusku skrýš so zásobami zrna, a keď sa vráti – zrno vezme a zaseje.	Priemerný LP	1. zostať, byť (do istého času) 2. zried. vytiahnuť, dostať

Pol'ské sloveso je použité vo význame „vyjať čo z vnútra čieho“, slovenské: „chytiť rukami, nástrojom ap., zobrať“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, ktoré navyše obsahuje významovú zložku vnútra priestoru, z ktorého je daný predmet vytiahnutý. Ekvivalent je použiteľný len ak kontext túto sému vnútra explicitne nevyjadruje.

docenić – *uznać, że ktoś lub coś ma duże znaczenie i wartość*

24.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	docenić	odhadnúť		
	Jednak nie < doceniliśmy > potęgi; „tego muru“; i nieświadomie przyczyniliśmy się do krzywdy prof. Grabowskiego.	Neodhadli sme však silu „tohto múru“ a nevedomky sme sa pričínili o krivdu profesora Grabowského.	Nízky LP	správne oceniť, doceniť

Pol'ské sloveso je použité vo význame „uznać, że ktoś lub coś ma duże znaczenie i wartość“, slovenské: „približne určiť (hodnotu, vzdialenosti, množstvo ap.)“. Slovenské sloveso je sémanticky všeobecnejšie, a vo väčšine kontextov pôvodného slovesa by nefungovalo: *komisja, publiczność doceniła; docenić przeciwnika, rywala, inicjatywę, pracę, talent; korzyści, wartość, znaczenie czegoś; docenić i wyróżnić; dostrzec i docenić*. Takisto mu chýba séma pozitívneho hodnotenia.

25.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	docenić	oceniť		
	<Doceniłem > to niecały rok później, kiedy z powodu kolejnego niemieckiego zarządzenia w ciągu paru dni musieliśmy się wynieść z Osiedla Oficerskiego.	Ocenil som to o necelý rok neskôr, keď sme sa z dôvodu ďalšieho nemeckého nariadenia v priebehu niekoľkých dní museli vystáť z Dôstojníckej štvrte.	Vysoký LP	správne oceniť, doceniť

Pol'ské sloveso je použité vo význame „uznať, že kto's lub čo's ma du'ze znaczenie i warto'sć", slovenské: „kladne ohodnotiť". Slovenský ekvivalent je v spojení s hodnotiacou príslovkou použitý ako lexikografický ekvivalent. Má však schopnosť fungovať ako lexikografický ekvivalent aj samostatne a vo väčšine be'žných kontextov pol'ského slovesa: *komisja, publiczno'sć doceniła; docenić przeciwnika, rywala, inicjatywę, pracę, talent; korzy'sci, warto'sć, znaczenie czego's; docenić i wyróżnić; dostrzec i docenić.*

- dochodzić** –
1. *idąc, zaczynać znajdować się blisko określonego miejsca*
 2. *przemieszczając się we właściwy sobie sposób, osiągnąć jakiś punkt w przestrzeni*
 3. *docierać do adresata*
 4. *docierać w wyniku rozprzestrzenienia we właściwy dla siebie sposób*
 5. *dołączać lub zostawać dołączonym do istniejącej już grupy osób, zjawisk lub rzeczy*
 6. *osiągać określonego rodzaju cechę lub stan*
 7. *pokonując kolejne etapy w jakiejś rywalizacji, uzyskiwać określony status*
 8. *uzyskiwać pewien po'żądany stan*
 9. *używane do opisanie sytuacji, w której ktoś zaczął sobie uświadamiać określony stan rzeczy*
 10. *używane do opisanie sytuacji, że to, o czym mowa, naprawdę się dzieje, choć wszyscy chcieliby, aby takie zdarzenia nie występowały*
 11. *sport. osiągać kontakt z piłką w celu wykonania rzutu lub strzału*
 12. *książk. doganiać*
 13. *książk. uzyskiwać coś na drodze prawnej*
 14. *formułować na jakiejś podstawie pewną myśl*
 15. *dowiadawać się czego's w wyniku podjętych w tym celu starań*
 16. *osiągać stan umożliwiający wykorzystanie w określony sposób przez człowieka*
 17. *osiągać orgazm podczas stosunku seksualnego*
 18. *rozciągać się w przestrzeni, prowadzić do jakiego's miejsca*

19. kończyć swój kurs w jakimś miejscu

20. używane do zakomunikowania, że wskazana godzina lub pora dnia za chwilę nastąpi

21. pot. chodzić – uczęszczać dokądś aż do wskazanego momentu, stanowiącego zakończenie pewnego etapu edukacji

26.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dochodzić	chodiť		
	Zadepeszo wałam do taty i obiecał mi przysłać koleją, ale pieniądze nie < dochodziły >.	Poslala som otcovi telegram, sľúbil, že mi pošle peniaze vlakom, ale akosi dlho nechodili .	Vysoký LP.	1. dochodiť, dochádzať, prichádzať 2. dosahovať 3. domáhať sa 4. dozvedať sa, badať

Sloveso *dochodzić* je použité vo význame „docierać do adresata“, slovenské vo význame: „(o veciach, obyč. o zásielkach) dochádzať poštou a pod., byť doručovaný“. Sloveso *chodiť* patrí pre daný význam a kontext k najbežnejším prekladovým ekvivalentom.

27.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dochodzić	doliehať		
	Wszędzie jednak śpią najtwardszymi snami, z niektórych chrapanie < dochodzi >.	Všade však spia kamenným spánkom, z niektorých dolieha chrapanie.	Vysoký LP.	1. dochodiť, dochádzať, prichádzať 2. dosahovať 3. domáhať sa 4. dozvedať sa, badať

Sloveso *dochodzić* je použité vo význame „docierać w wyniku rozprzestrzenienia we właściwy dla siebie sposób“, slovenské vo význame: „(o zvuku) prenikať, dostávať sa niekam“. Obidve slovesá sú významovo zhodné, podľa nástroja Word sketch sa poľské sloveso v danom význame spája s objektmi ako: *odgłos, głos, hałas, dźwięk, krzyk*, slovenské: *krik, výkrik, zvuk, hluk, spev, hlas, smiech*. Slovenský ekvivalent je použiteľný v uvedených kontextoch.

28.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dochodzić	dostávať sa		
	Zwykle jest to proces – do fanatyzmu < dochodzi się > krok po kroku.	Zvyčajne to je proces – k fanatizmu sa dostáva krok za krokom.	Vysoký LP	1. dochodiť, dochádzať, prichádzať 2. dosahovať 3. domáhať sa 4. dozvedať sa, badať

Pol'ské sloveso je použité vo význame „formułować na jakiejś podstawie pewną myśl“, slovenské: „úsilím, prácou, šikovnosťou a pod. získať si al. docieľovať niečo“. Obidve slovesá v danom použití vyjadrujú význam prekračovania istej hranice alebo dosahovania istého cieľa. Slovenský ekvivalent je použiteľný v bežných kontextoch pol'ského slovesa: *do prawdy, do sedna, do konkluzji, do wniosku; do przekonania*.

29.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dochodzić	dospievať		
	Znakomity uczony, dopuszczony do najbardziej utajnionych i strategicznych prac badawczych nad bronią nuklearną, wielokrotnie nagradzany przez władzę sowiecką najwyższymi orderami i awansami państwowymi, < dochodzi > do przekonania, że winien poświęcić swój warsztat naukowy i życiowy spokój, by podjąć walkę o prawa człowieka w ZSRR.	Vynikajúci vedec, ktorý mal prístup k najutajenejším a najstrategickejším výskumom nukleárnej zbrane, mnohonásobne odmenený sovietskou mocou najvyššími radmi a štátnymi vyznamenami, dospieva k presvedčeniu, že by mal obetovať svoju vedeckú prácu a životný pokoj, aby sa pustil do boja za ľudské práva v ZSSR.	Vysoký LP	1. dochodiť, dochádzať, prichádzať 2. dosahovať 3. domáhať sa 4. dozvedať sa, badať

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „postupne, vývinom sa dostávať k niečomu al. na vyššiu úroveň“. Slovenské sloveso sa opäť významovo zhoduje s pol'ským slovesom a použiteľné v jeho bežných kontextoch.

30.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dochodzić	byť skoro (o čase)		
	< Dochodziła > dziesiąta.	Bolo skoro desať.	Vysoký LP.	1. dochodiť, dochádzať, prichádzať 2. dosahovať 3. domáhať sa 4. dozvedieť sa, badať

Pol'ské sloveso je použité vo význame „używane do zakomunikowania, że wskazana godzina lub pora dnia za chwilę nastąpi“, slovenský ekvivalent, sponové sloveso *byť* so spresňovacou časticou s významom nepresnosti a približnosti spolu s označením hodiny, prípadne inej časti dňa alebo časovej jednotky, je bežným spôsobom, ako vyjadriť blížiac sa dosiahnutie časového bodu.

dociągnąć – 1. *ciągnąc, przemieścić kogoś lub coś do określonego miejsca*
2. *ciągnąc, mocniej zacisnąć coś wokół jakiegoś obiektu*
3. *doprowadzić do określonego miejsca przewody, instalacje, tory, dzięki którym będzie możliwe korzystanie tam z określonych nośników energii lub usług*
4. *dojść lub dojechać dokądś, poruszając się powoli*
5. *osiągnąć z trudem to, o czym mowa*
6. *pot. doprowadzić jakąś czynność lub tworzoną rzecz do pewnego etapu lub miejsca*
7. *przetrwąć mimo trudności do jakiegoś momentu*
8. *w grze w karty pociągnąć dodatkową kartę lub karty*

31.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dociągnąć	potiahnuť		
	< Dociągniemy > może do Nowego Sadu i drzemka, co?	Možno to potiahneme do Nowého Sadu a hodíme šlofika, čo?	Nízky LP.	dotiahnuť, skončiť

Sloveso *dociągnąć* je použité vo význame: „dojść lub dojechać dokądś, poruszając się powoli“, slovenské sloveso vo význame, ktorý nie je uvedený v dostupných slovníkoch slovenského jazyka, ale intuitívne ho možno parafrázovať ako: „pokračovaním v nejakej činnosti dosiahnuť istý časový, prípadne priestorový bod, aj napriek istým negatívnym faktorom ako únava, nechť pokračovať ap., aby sa dosiahol pozitívny

efekt“. Ekvivalent funguje v tejto vete dobre, avšak je to najmä vzhľadom na kontext vety, či širšie vetné okolie (únava, pravdepodobná chuť skončiť), kde dochádza k prieniku významov oboch slovies.

dociec – *dowiedzieć się czegoś lub wykryć coś*³²

32.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dociec	zistiť		
	Tego właśnie próbuję < dociec >.	Práve to sa pokúšam zistiť .	Vysoký LP.	vyšetrit' (niečo); vniknúť (do niečoho)

Sloveso *dociec* je použité vo svojom jedinom zachytenom význame, slovenské „skúmaním na niečo prísť, niečo poznať“. Podľa nástroja Word sketch sa poľské sloveso vo funkcii predmetu spája s menami typu: *prawda, przyczyna, motywacja, istota*, prípadne vzťahnými zámenami uvádzajúcimi predmetovú vedľajšiu vetu: *czy, dlaczego* atď. Slovenské sloveso funguje vo vetách s obidvomi typmi predmetov, tak s menným, ako aj s vedľajšou vetou predmetovou.

docierać –

1. *przemieszczając się, dostawać się do jakiegoś miejsca*
2. *osiągać jakiś etap w działaniu*
3. *uzyskiwać jakąś wiedzę lub zdobywać jej źródła, które dotąd nie były powszechnie znane*
4. *być rozpowszechnianym, poznawanym lub uświadamianym*
5. *swoją argumentacją, postawą przekonywać inną osobę do swoich racji*
6. *powodować wzajemne dopasowanie się elementów jakiegoś urządzenia*

³² *Słownik języka polskiego, PWN.*

33.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	docierać	chodiť		
	Dzielnica IIA, w której znajduje się Turul utca, to właściwie małe miasteczko, do którego < dociera > co prawda stołeczna komunikacja, ale ulice i domy przypominają rozrośniętą wieś z pretensjami.	Obvod II A, v ktorom sa nachádza Turul utca, je vlastne malé mestečko, kam síce chodí mestská doprava, ale ulice aj domy pripomínajú rozrastenú dedinu so snobskými manierami.	Nízky LP.	dostávať sa (niekam); postupovať, prenikať, dochádzať (niekam)

Pol'ské sloveso je použité vo význame „przemieszczając się, dostawać się do jakiegoś miejsca“, slovenské: „(o dopravných prostriedkoch) (pravidelne) sa pohybovať; prichádzať a odchádzať; zabezpečovať dopravu“. Pol'ské sloveso a slovenské sloveso sa v tomto prípade líši prítomnosťou sémy pravidelnosti pohybu. Pri slovese *docierać* táto séma vyplýva len z kontextu danej vety, pričom v prípade slovesa *chodiť* je súčasťou jeho lexikálneho významu a vďaka nedokonavému slovesnému vidu je jej prítomnosť znásobená. Pol'ské sloveso, naopak, vo svojom význame zdôrazňuje aspekt dosiahnutia cieľa. Preto má ekvivalent obmedzené použitie, a to v zásade len v uvedenom význame, t.j. pri označení pohybu dopravného prostriedku.

doczekać – 1. czekając, dotrwać do określonego momentu, kiedy stanie się coś spodziewanego
2. żyjąc, dotrwać do określonego momentu związanego z osiągnięciem czegoś istotnego lub z jakimś ważnym wydarzeniem

34.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doczekać	počkať		
	< Doczekalem > do zakrętu i zniknąłem.	Počkal som , kým sme zabočili, a zmizol som.	Vysoký LP.	dočkať; dožiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „czekając, dotrwać do określonego momentu, kiedy stanie się coś spodziewanego“, slovenské sloveso vo význame: „stráviť istý čas v očakávaní, že niekto príde al. sa niečo stane“. Ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a funguje v jeho typických kontextoch.

dogadzać – 1. sprawiać przyjemność komuś, robiąc to, co ktoś lubi lub czego oczekuje

2. książk. być dla kogoś dogodnym lub odpowiednim

35.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dogadzać	živiť		
	Zaczęła wygadywać, że karmi mnie, < dogadza >, jak może, a ja taki niewdzięcznik, taki niewdzięcznik i jakiś jeszcze, i w ogóle, aż się zasapała.	Začala mi vyhadzovať na oči, že ma živí , kŕmi, ako môže, a ja som taký nevďačník, taký nevďačník, a čo ja viem čo, a vôbec, až sa zadychčala.	Nulový LP.	uspokojovať; robiť po vôli; vyhovovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „spraviať príjemnosť komuś, robiať to, čo ktoś lubí lub čzego očekuje“, slovenské sloveso: „dávať potravu, kŕmiť, chovať“. Slovenský preklad predstavuje výrazný významový posun a hoci v danom kontexte môže fungovať, najmä vzhľadom na znenie cieľovej vety, kde vďaka spoločnému výskytu so slovesom *kŕmiť* veta získava istú harmóniu. V iných kontextoch by tento ekvivalent fungovať nemohol.

36.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dogadzać	vykrmovať		
	< Dogadzala > mi, že w oczach przybierałem.	Vykrmovala ma, takže som navidomoči priberal.	Nízky LP.	uspokojovať; robiť po vôli; vyhovovať

Sloveso *dogadzać* je použité v už uvedenom význame, sloveso *vykrmovať* vo význame: „kŕmením dosahovať (u zvierat'a) potrebnú tučnotu“. Pol'ské sloveso je v danom význame použiteľné v rôznych kontextoch, ktoré sa môžu týkať rôznych ľudských potrieb, nielen v súvislosti s jedením. Ekvivalent má teda obmedzené použitie, avšak v porovnaní s predchádzajúcim ekvivalentom, slovesom *živiť*, má sloveso *vykrmovať*, najmä pokiaľ je použité prenesene vo vzťahu k osobe, navyše sému robenia príjemnosti, či rozmaznávania, a preto je významovo bližšie k pôvodnému slovesu.

- doganiać** –
1. biegnąc lub jadąc szybko za jakąś osobą, zwierzęciem lub pojazdem, zrównywać się z nimi
 2. dorównywać komuś uważanemu za lepszego w jakiejś dziedzinie
 3. osiągać taki sam poziom jak coś innego
 4. dawać się słyszeć osobie oddalającej się

37.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doganiać	dobiehať		
	Ale z wiekiem przeszłość musiała mnie dogonić, tak jak doganiała nas wszystkich: Basię, Gosię, Mateusza; < doganiała > nas nie tylko opowieściami babć, dziadków i ciotek, ale i wierszykiem „Kto ty jesteś ?...”, obrazami, filmami, bitwą pod Grunwaldem i pod Berezyną, Matejkami i Brandtami, skrzydłami husarzy, fotografiami na komodzie.	Postupom času ma však minulosť musela dobehnúť, tak ako dobiehala nás všetkých: Bašku, Gošu, Macieja; dobiehala nás nielen historkami babiek, dedkov a tetiek, ale aj básničkou Kto si?, obrazmi, filmami, bitkou pri Grunwalde a pri Berezine, všetkými tými Matejkami a Brandtami, krídlami husárov, fotografiami na komode.	Vysoký LP.	doháňať

Sloveso *doganiać* je prenesene použité vo význame: „biegnąc lub jadąc szybko za jakąś osobą, zwierzęciem lub pojazdem, zrównywać się z nimi“, sloveso *dobiehať* podobne vo význame: „behom, rýchlym pohybom niekoho, niečo dostihovať“. Ekvivalent je významovo zhodný s poľským slovesom a je použiteľný vo všetkých jeho bežných kontextoch.

dojechać – 1. *jadąc, znaleźć się w określonym miejscu*
2. *osiągnąć określony poziom lub moment w działaniu*
3. *pot. dokuczyć*

38.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojechać	doraziť		
	Tak że gdy < dojechaliśmy > na miejsce, rzucił tylko: – Niech pan tam postawi samochód.	Takže keď sme dorazili , iba prehodil: „Postavte auto sem.“	Vysoký LP.	dôjsť, pricestovať

Sloveso *dojechać* je použité vo význame: „jadąc, znaleźć się w określonym miejscu“, slovenské sloveso: „chôdzou al. iným pohybom sa dostať“. Ekvivalent je významovo zhodný s poľským slovesom a je použiteľný vo všetkých jeho bežných kontextoch s istým štylistickým obmedzením.

39.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojechać	vycestovať		
	Kiedy w lipcowy dzień 1989 roku Kigler i Petya biegną przez dworzec Keleti, żeby zdążyć na pociąg do Wiednia, skąd chcą < dojechać > do Amsterdamu, uliczny sprzedawca gazet wykrzykuje: „Fantastyczne wiadomości! Wydanie specjalne! Umarł János Kádár!”.	Keď v júlový deň roku 1989 Kigler a Petya bežia po stanici Keleti, aby stihli vlak do Viedne, odkiaľ chcú vycestovať do Amsterdamu, pouličný predavač novín vykrikuje: „Fantastické správy! Mimoriadne vydanie! Zomrel János Kádár!“	Nulový LP.	dôjsť, pricestovať

Sloveso *dojechać* je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „odcestovať (za hranice)“. Použitie tohto ekvivalentu je zaujímavé, pretože slovesá na prvý pohľad pôsobia protikladne, keďže jedna predpona odkazuje na cieľ a druhá na východisko pohybu. Keďže však kontext uvádza aj východisko aj cieľ, tento ekvivalent v danom kontexte funguje bezproblémovo. Ako lexikografický ekvivalent však nie je použiteľný.

40.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojechać	dostať sa		
	Okazało się, że ojciec < dojechał > ze swoim ambulansem do Lwowa, aby — po ujawnieniu paktu Ribbentrop - Molotow i ogólnym rozprężeniu — zawrócić i przyjsć do domu pieszo.	Ukázalo sa, že otec sa so svojim poštovým vagónom dostal do Lvova, aby – po tom, ako bol odhalený pakt Ribbentrop – Molotov a nastala celková dezorganizácia – sa obrátil a prišiel domov pešo.	Vysoký LP.	dôjsť, pricestovať

Sloveso *dojechać* je použité vo význame „jadąc, znaleźć się w określonym miejscu“, slovenské vo význame: „pohybom, úsilím al. inak sa premiestniť“. Slovenský ekvivalent svojím významom pokrýva akýkoľvek typ pohybu, či už peší alebo na dopravnom prostriedku, zahŕňa však význam poľského slovesa a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov.

41.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojechać	prísť		
	Szesnastu < dojechało > do miasta Drezno sztywnych na wieki wieków, ale kontrahenci umawiali się na żywych, więc zaczął się dym, bo tam, wśród tych zmarzłaków, były jakieś szyszki, ktoś z rodziny chińskiego bossa zarządzającego wszystkimi żółtkami robiącymi przekręty na terenie byłego NRD.	Šestnásť ich prišlo do Drážďan stuhnutých na veky vekov, ale zmluvná strana si objednala živých, a tak vypukol škandál, lebo medzi tými zmrznutými boli nejaké veľké ryby, niekto z rodiny čínskeho bossa, ktorý riadil všetkých žltých, čo kšeftovali na území bývalej NDR.	Vysoký LP.	dôjsť, pricestovať

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „chôdzou al. dopr. prostriedkom sa dostať niekam, dôjsť“. Ekvivalent sa opäť významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine kontextov slovesa *dojechać*.

- dojrzeć** –
1. zobaczyć coś, co nie jest dobrze widoczne
 2. uświadomić sobie istnienie lub wagę czegoś
 3. osiągnąć pełnię rozwoju biologicznego
 4. ukształtować się pod względem społecznym, intelektualnym lub emocjonalnym i stać się gotowym do podjęcia jakichś działań
 5. ukształtować się w pełni
 6. rozwinąć się i nadawać się do zjedzenia lub zbioru
 7. osiągnąć odpowiednią jakość w wyników procesów chemicznych

42.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojrzeć	postrehnúť		
	I niby się dając, spojrzęła mi w oczy i < dojrzałem > w tym jej spojrzeniu jakby cień lęku.	Pozrela mi do očí akoby sa na mňa hnevala a v tom jej pohľade som postrehol akoby náznak strachu.	Priemerný LP.	dozrieť, dohliadnúť; zbadáť

Sloveso *dojrzeć* je použité vo význame: „zobaczyć coś, co nie jest dobrze widoczne“, slovenské: „zmyslami (obyč zrakom) al. rozumom zistiť niečo, čo nie je na prvý pohľad zrejmé, očividné“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný poľskému slovesu, avšak je tu istý rozdiel v možných kontextoch: poľské sloveso sa v tomto význame podľa nástroja Word sketch spája najčastejšie s predmetmi vyjadrujúcimi niečo, čo je alebo za istých podmienok môže byť ťažko viditeľné (*śląd, kontur, rys, cień, piękno, czar, urok*), slovenské viac s predmetmi, ktoré viac ako len čisté vnímanie zrakom vyzdvihujú aj paralelne prebiehajúci proces uvažovania, myslenia, a teda obsahujúcimi kognitívnu sému (*náznak, chybičku, slabinu, podobnosť, rozdiel, zmienka, zmena*).

43.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojrzeć	uvidieť		
	Każdy klient, żeby tak porównać, to góra, a na szczycie tej góry trzeba umieć < dojrzeć > odpowiedni kapelusz.	Každý zákazník je, aby som tak povedal, kopec a na vrchole toho kopca treba uvidieť primeraný klobúk.	Priemerný LP.	dozrieť, dohliadnúť; zbadáť

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské: „zrakom postihnúť, spozorovať, zazrieť“. V tomto prípade má ekvivalent podobnú spájateľnosť ako pôvodné sloveso (*záblesk, obrys, silueta, odraz, nádhera, sláva*), hoci v jeho definícii chýba významová zložka nejasnosti, či nedobrej viditeľnosti daného objektu.

44.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojrzeć	dovidieť		
	Leżały tam kaszkiety, berety, jakieś inne czapki, a kapeluszy zaledwie kilka i w większości w takich samych szaroburych kolorach, jak ten na wystawie, i jakieś dwa, trzy zielonkawe, na ile można było < dojrzeć > w półmroku, który w tym końcu zalegał.	Ležali tam šiltovky, baretky, všelijaké iné čiapky, ale iba zopár klobúkov zväčša v takých istých sivastých farbách ako ten vo výklade, a ešte dva, tri zelenkavé, nakoľko sa dalo dovidieť v pološere, ktoré vládlo na tom konci.	Nízky LP.	dozrieť, dohliadnuť; zbadáť

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „zrakom dosiahnuť po istú hranicu“. Keďže vo význame slovenského ekvivalentu je zdôraznená sémantická črta hranice, a je väčšinou požadovaným doplnením slovesa, jeho spájateľnosť v kontextoch poľského slovesa bude obmedzená, keďže toto sa väčšinou spája s objektom: *postać, sylwetkę, światło*, prípadne s pomenovaním prekážky dobrej viditeľnosti: *dojrzeć w ciemnościach, we mgle, w mroku, z daleka*.

dojść –

1. *idąc, znaleźć się w określonym miejscu*
2. *przemieszczając się we właściwy sobie sposób, osiągnąć jakiś punkt w przestrzeni*
3. *dotrzeć do adresata*
4. *dotrzeć do określonego miejsca w wyniku rozprzestrzenienia się we właściwy dla siebie sposób*
5. *dołączyć lub zostać dołączonym do istniejącej już grupy osób, zjawisk lub rzeczy*
6. *osiągnąć określonego rodzaju cechę lub stan*
7. *znaleźć się w określonym miejscu lub na określonym etapie pewnego działania lub czegoś, co może być wyobrażone jako sekwencja kolejnych etapów*
8. *po wysiłkach i staraniach uzyskać pewien pożądaný stan*
9. *używane do opisanía sytuacji, w której ktoś uświadomił sobie określony stan rzeczy*

10. używane do opisanie sytuacji, że to, o czym mowa, naprawdę się stało, choć wszyscy chcieliby, aby takie zdarzenia nie występowały
11. sport. osiągnąć kontakt z piłką w celu wykonania rzutu lub strzału
12. książk. dogonić
13. książk. uzyskać coś na drodze prawnej
14. sformułować na jakiejś podstawie pewnego rodzaju myśl
15. dowiedzieć się czegoś w wyniku podjętych w tym celu starań
16. osiągnąć stan umożliwiający wykorzystanie w określony sposób przez człowieka
17. pot. osiągnąć orgazm podczas stosunku seksualnego

45.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojść	dostať sa		
	Mogło być czytanie o rozmnożeniu chleba, o uzdrowieniu Łazarza, o chrzcie w Jordanie, a on zawsze umiał < dojść > do jabłek.	Mohlo to byť čítanie o zázraku rozmnożenia chleba, o Lazárovom uzdravení, o krste v Jordáne; jemu sa vždy podarilo dostať k jablkám.	Vysoký LP.	1. dôjst' 2. dosiahnuť

Sloveso *dojść* je použité vo význame: „znaleźć się w określonym miejscu lub na określonym etapie pewnego działania lub czegoś, co może być wyobrażone jako sekwencja kolejnych etapów“, slovenské: „úsilím, prácou, šikovnosťou a pod. získať, nadobudnúť, zaistiť si al. docieľiť niečo, dopracovať sa k niečomu“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je schopný fungovať v jeho rôznych kontextoch.

46.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojść	prejaviť sa		
	Ten realizm polityczny najpełniej < doszedł > do głosu w innej jego książce „Wielkie mocarstwa wobec Polski 1919 - 45. Od Wersalu do Jałty”.	Tento politický realizmus sa najviac prejavil v inej jeho knihe Veľmoci a Poľsko 1919 - 45. Od Versailles po Jaltu.	Nulový LP.	1. dôjst' 2. dosiahnuť

Poľské sloveso je použité vo význame: „po wysiłkach i staraniach uzyskać pewien pożądany stan“, slovenské: „zaujať postoj, vysloviť sa, vyjadriť sa“. Ekvivalent je prekladom celej slovesno-mennej konštrukcie *dojść do głosu* a v inom kontexte je nepoužiteľný.

47.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dojść	určiť		
	Zanim < doszło > do zdiagnozowania moich dolegliwości, chodziłem z matką do doktora.	Kým bola určená diagnóza mojej choroby, chodil som s matkou k lekárovi.	Nulový LP.	1. dôjsť 2. dosiahnuť

Sloveso *dojść* je použité v predchádzajúcom význame, slovenský ekvivalent *určiť* je použitý v rezultatívnej konštrukcii s významom: „uvažovaním, skúmaním zistiť“. Ekvivalent funguje len pre daný kontext.

dokładać – 1. zwiększać lub uzupełniać ilość czegoś, dodając jakąś rzecz do tego, co już jest
2. dawać pieniądze na coś, co już jest przez kogoś finansowane
3. tracić pieniądze w sytuacji, w której przewidywało się zysk
4. robić wszystko, aby coś się udało
5a. pot. bić kogoś
5b. pot. szkodzić komuś, ośmieszając go, wytykając błędy lub dokuczając w inny sposób

48.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokładać	prikladať		
	Wyobrażałem sobie, że się jedzie i w drodze można < dokładać > do pieca.	Predstavoval som si, že počas cesty sa môže prikladať do pece.	Vysoký LP.	dokladať, pridávať

Poľské sloveso je použité vo význame: „zwiększać lub uzupełniać ilość czegoś, dodając jakąś rzecz do tego, co już jest“, slovenské: „pridaním zvyšovať množstvo“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov.

dokonać – 1. zrobić coś, co powszechnie uznawane jest za trudne do wykonania
2. książk. wykonać czynność oznaczoną następującym rzeczownikiem

49.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokonać	uskutočniť		
	Niechęć do Rosji – pisali autorzy – wypływa nie z powodu reform socjalnych czy gospodarczych, jakich u nas < dokonał > rząd lubelski, lecz z powodu: 1) obaw o zagrożenie niepodległości przez imperializm rosyjski, 2) poczucia wyższości kulturalnej.	„Odpor voči Rusku – písali autori – nevzniká z dôvodu sociálnych či hospodárskych reforiem, aké u nás uskutočnila lublinská vláda, ale z dôvodu: 1) obáv z ohrozenia nezávislosti ruským imperializmom, 2) pocitu kultúrnej nadradenosti.	Priemerný LP.	urobiť, splniť, vykonať

Sloveso *dokonać* je použité vo význame: „vykonať činnosť označená nasledujúcym rzeczownikom“, sloveso *uskutočniť* vo význame: „urobiť skutkom, skutočnosťou, splniť, realizovať“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom, avšak pri analýze jeho možných kontextov vidíme, že v istej skupine kontextov je jeho použitie obmedzené. Ide konkrétne o predmety označujúce zakázané, či protizákonné aktivity typu: *ludobójstwo, zbrodnia, mord, zniszczenie, morderstwo, zamach*.

dokonać się – *dojść do skutku*³³

50.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokonać się	nastať		
	Osiągnąłem wiek, w którym ta zmiana już < się dokonała >.	Dosiahol som vek, keď už tá zmena nastala .	Priemerný LP.	-

Poľské sloveso je použité v uvedenom význame, slovenské: „(o čase, udalosti) začať existovať, nádiť, vzniknúť, zavládnuť“. Sloveso *nastať* má však obmedzené použitie, pokiaľ ide o možné kontexty, ako je uvedené v sémantizačnej poznámke. Jeho použitie je možné len tam, kde nie je potrebné vyjadriť procesualitu deja, prípadne tento nie je známy, a preto nemôže fungovať ako ekvivalent v prípadoch, kedy sa sloveso *dokonać się* spája s podmetmi ako: *zwołanie komisji, ofiarowanie*, či *zmartwychwstanie*, avšak môže fungovať s podmetmi ako: *zawarcie unii*.

³³ Słownik języka polskiego, PWN.

51.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokonać się	stať sa		
	I oto < dokonało się >: Tyran został zgilotynowany.	A stalo sa : Tyran skončil pod gilotínou.	Nízky LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso: „(o udalosti) uskutočniť sa (v čase), odohrať sa, prihodiť sa“. Podobne ako v predchádzajúcom prípade, tento ekvivalent má ešte obmedzenejšie použitie, môže fungovať s podmetom vyjadreným celou vetnou konštrukciou vyjadriteľnou deiktívom *to*, prípadne s podmetom *cud*.

dokonywać - 1. robić coś, co powszechnie uznawane jest za trudne do wykonania
2. urzęd. wykonywać czynność oznaczoną następującym rzeczownikiem

52.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokonywać	zatýkať		
	Oni kierują prasą rządową, mają w ręku tak surową dziś w Polsce cenzurę, kierują urzędami bezpieczeństwa, < dokonują > aresztowań.	Oni riadia vládnu tlač, majú v rukách cenzúru, dnes v Poľsku takú prísnu, riadia bezpečnostné úrady, zatýkajú .	Nulový LP.	robiť, vykonávať

Sloveso *dokonywać* je použité vo význame: „wykonywać czynność oznaczoną następującym rzeczownikiem“, slovenské vo význame: „zaistiť, dávať do vyšetrovacej väzby, zadržiavať“. Ekvivalent je použiteľný len v tomto jedinom kontexte, keďže je prekladom celej slovesno-mennej konštrukcie.

dokończyć – 1. skończyć robić coś, co było już rozpoczęte i doprowadzone do momentu bliskiego końca
2. doprowadzić do końca rozpoczętą wypowiedź

53.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dokończyć	doraziť		
	Myślał o pociągach wyładowanych oponami, o śmieciach, które można jeszcze komuś sprzedać, o badziewiu, na które zawsze znajdują się chętni, o resztkach, które ktoś < dokończy >.	Myslel na vlaky naložené pneumatikami, na smeti, ktoré možno ešte niekomu predať, na šmejdy, na ktorý sa vždy nájdu záujemcovia, na zvyšky, ktoré niekto dorazí .	Vysoký LP.	dokončiť (niečo)

Sloveso *dokończyć* je použité vo význame: „skončiť robiť čo, čo bolo už rozpozreté i doprowadzone do momentu bliskiego końca”, slovenské: „expr. doviest' do konca, dokončiť“. Ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine kontextov, avšak so štylistickým obmedzením.

dolatywać – 1a. osiągnąć cel, przemieszczając się w powietrzu
1b. osiągnąć cel, przemieszczając się w powietrzu środkiem lokomocji
2. rozchodząc się w powietrzu, docierać gdzieś i być odebrany przez zmysły
3. docierać dokądś w pośpiechu

54.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dolatywać	doliehať		
	Pod nim, sześć pięter w dół, bawiły się dzieci i < dolatywał > metaliczny hałas, ponieważ był tam warsztat naprawy samochodów.	Pod ním, o šesť poschodí nižšie, sa hrali deti a doliehal odtiaľ kovový lomoz, pretože tam bola autodielnä.	Priemerný LP.	-

Sloveso *dolatywać* je použité vo význame: „rozchodząc się w powietrzu, docierać gdzieś i być odebrany przez zmysły”, sloveso *doliehať*: „(o zvuku) prenikať, dostávať sa niekam“. Keďže sloveso *dolatywać* sa môže vzťahovať aj iné zmyslové vnemy ako zvuky, napríklad na pachy, ekvivalent má obmedzený rozsah.

doliczyć się – ustalić liczbę czegoś, poprzez dodanie do siebie poszczególnych elementów

55.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doliczyć się	dorátať sa		
	Zresztą i tak tych kur, kaczek nigdy nie mogli się pod wieczór < doliczyć >.	Napokon, aj sa tých slielok a kačiek nevedeli večer dorátať .	Vysoký LP.	-

Sloveso *doliczyć się* je použité v uvedenom význame, sloveso *dorátať sa* vo význame: „rátaním dosiahnuť konečný výsledok“. Slovesá fungujú ako ideálne ekvivalenty, ich forma (predpona v spojení so zvratným zámenom) funguje paralelne v oboch jazykoch a dodáva slovesám identický sémantický príznak, čo dokazujú ich typické kontexty (*trudno doliczyć się, (nie) móc się doliczyć* vs. *ťažko sa dorátať, nemôcť sa dorátať*).

56.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doliczyć się	napočítať		
	< Doliczyłem się > czterech okien.	Napočítal som štyri okná.	Priemerný LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jednom identifikovanom význame, sloveso *napočítať* vo význame: „počítaním zistiť, určiť počet“. Sloveso *napočítať* je štruktúrne odlišné od slovesa *doliczyć się*, a teda nie je použiteľné vo všetkých kontextoch pol'ského slovesa, napríklad v typickej zápornej konštrukcii.

dolączyć – 1. *dodać coś do czego*
2. *stać się członkiem jakiejś grupy*

57.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dolączyć	pripojiť sa		
	< Dolączyłem > do nich.	Pripojil som sa k nim.	Vysoký LP.	pripojiť, priložiť, pridať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stať sa členom niektorej skupiny“, slovenské vo význame: „pridať sa, pridružiť sa“. Ekvivalent je sémanticky zhodný s pôvodným slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov.

domagać się – 1. *prosić stanowczo w przekonaniu, że dana rzecz jest słuszna lub komuś należna*
2. *wymagać czegoś*

58.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	domagać się	požadovať		
	Dziś – w dyskursie tego typu – rolę Żyda przejął liberał-relatywista, który nie wierzy żadnym posiadaczom prawd ostatecznych i < domaga się > uszanowania praw obywatelskich wszystkich ludzi, także gejów.	Dnes – v prejave tohto typu – rolu Žida prebral liberál-relativista, ktorý neverí žiadnym držiteľom definitívnych práv a požaduje rešpektovať občianske práva všetkých ľudí, aj gejov.	Vysoký LP.	domáhať sa

Sloveso *domagać się* je použité vo význame: „prosić stanowczo w przekonaniu, że dana rzecz jest słuszna lub komuś należna“, slovenské sloveso vo význame: „žiadať, vyžadovať“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a funguje vo väčšine jeho kontextov (*czyjejs dymisji, kary, obniżenia cen, odpowiedzi, pieniędzy, przeprosin, usunięcia czegoś, zapłaty*).

59.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	domagać się	vyžadovať (si)		
	Jego miejsce zajmuje teraz ktoś inny — osobowość o innych właściwościach, i to do tego stopnia, że < domaga się > innego nazwiska.	Jeho miesto teraz zaberá niekto iný – osobnosť s inými vlastnosťami, a to až do tej miery, že si vyžaduje iné meno.	Vysoký LP.	domáhať sa

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso je použité vo význame: „požadovať (žiadať, vyžadovať)“. Ekvivalent je sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

60.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	domagać się	dožadovať sa		
	Liderzy tej partii – wśród nich Mirosław Śladek, wcześniej pracownik komunistycznego urzędu cenzury – < domagali się > „oczyszczenia” aparatu władzy z byłych komunistów, a potem z ludzi, którzy wykazywali dla „byłych” zbyt wiele wyrozumiałości.	Lídri tejto strany – medzi nimi Mirosław Śládek, predtým pracovník komunistického úradu pre cenzúru – sa dožadovali „očistenia“ vládnej administratívy od bývalých komunistov, a potom od ľudí, ktorí voči „bývalým“ preukazovali príliš veľkú zhovievavosť.	Vysoký LP.	domáhať sa

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „nástojčivo žiadať“. Aj v tomto prípade sa ekvivalent významovo zhoduje s pol'ským slovesom a funguje vo väčšine jeho bežných kontextov.

domyślać się – *odgadywać prawdę lub przewidywać coś mimo niewystarczających danych*

61.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	domyślać się	vedieť si domyslieť		
	A to żadne spanie, jak pan < się domyśla >.	Ale to nie je nijaký spánok, ak si viete domyslieť .	Vysoký LP.	domýšľať sa (niečoho), prichádzať (na niečo), tušiť (niečo)

Sloveso *domyślać się* je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso *domyslieť si* je použité v slovesnej konštrukcii *vedieť si domyslieť*, kde význam slovesa *domyslieť si*, ktoré je nositeľom významu v tejto kolokácii, je: „premýšľaním, uvažovaním al. intuitívne prísť na niečo“. Hoci slovenský ekvivalent je modifikovaný slovesom *vedieť*, v tejto konštrukcii ho považujeme za vhodnejší ekvivalent ako lexikografický ekvivalent *domýšľať sa* v jeho nedokonavej forme, ktorej frekvencia v bežnom použití v slovenčine je veľmi nízka. Vďaka slovesu *vedieť* je v slovesnej konštrukcii zachovaný nedokonavý vid, a preto môže fungovať aj ako lexikografický ekvivalent.

domyślić się – *odgadnąć prawdę lub przewidzieć coś mimo niewystarczających danych*

62.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	domyślić się	domyslieť si		
	I przecież powinien < się domyślić >, że to był tylko żart z tym domkiem.	A veď si predsa musel domyslieť , že s tou chatou to bol iba žart.	Vysoký LP.	dovtípiť sa, prísť (na niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso je použité vo význame: „premýšľaním, uvažovaním al. intuitívne prísť na niečo“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo všetkých jeho bežných kontextoch.

donieść –

1. *książk. powiadomić o czymś*
2. *poinformować potajemnie przełożonych lub władze o czymś postępowaniu*
3. *niosąc, przynieść coś do określonego miejsca*
4. *przynieść czegoś więcej lub przynieść coś w określone miejsce później niż inne rzeczy*
5. *polecieć wystarczająco daleko, by trafić w cel*

63.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	donieść	doniesť sa		
	Raz mi tak < donieśli >, że w jednym domku, daruje pan, nie wymienię numeru, on ją wciąż bije, nie wiem, żonę czy nieżonę.	Raz sa mi takto donieslo , że v jednej chate, prepáčte, nepoviem číslo, ju chlap jednostaj bije, nieviem, či ženu alebo neženu.	Priemerný LP.	1. doniesť 2. oznámiť (niekomu niečo) 3. udat', denuncovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „poinformować potajemnie przełożonych lub władze o czymś postępowaniu“, slovenský ekvivalent vo význame: „(o informácii) preniknúť, dostať sa, rozšíriť sa“. Vzhľadom na to, že pol'ské sloveso si vyžaduje vo funkcii agensa použitie názvu osoby, kým slovenské sloveso sa spája s podmetom, ktorý je pomenovaním informácie, spájateľnosť ekvivalentu je obmedzená.

dopalić – *1. wypalić do końca*

2. upalić dodatkową ilość³⁴

64.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopalić	dofajčiť		
	– To może mojego pani < dopali >? – powiedziałem. – Powinno być ze trzy sztuchy.	„Nedofajčíte moju?“ povedal som. „Malo by ešte byť vari na tri šluky.“	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wypalić do końca“, slovenské vo význame: „celkom, úplne vyfajčiť“. V pol'skom slovese nie je potrebné význam fajčenia vydeliť ako osobitný význam, v potenciálnom pol'sko-slovenskom slovníku by to však bolo nevyhnutné, keďže v slovenčine pre tento význam funguje iný ekvivalent ako v prípade ostatných významov slovesa *palić* a jeho derivátov. Ekvivalent *dofajčiť* je v tomto prípade prototypovým ekvivalentom.

dopaść –

1. *przemieszczając się szybko za pomocą nóg, gwałtownie zbliżyć się do jakiejś osoby lub jakiegoś obiektu*
2. *złapać uciekającą lub poszukiwaną osobę, zwierzę albo rzecz*
3. *stać się czymś przykrym i niepożądanym udziałem*

65.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	priskočiť		
	Wtedy jeden z handlarzy rzucił się w stronę zwierząt, < dopadł > świńskie rodzeństwo i zaczął rozdzielać kopniaki.	Vtedy jeden z predavačov vyrazil smerom k zvieratám, priskočil k svinským súrodencom a začal rozdávať kopance.	Priemerný LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Sloveso *dopaść* je použité vo význame: „przemieszczając się szybko za pomocą nóg, gwałtownie zbliżyć się do jakiejś osoby lub jakiegoś obiektu“, sloveso *priskočiť* vo význame: „skokom prísť“. Sémantický rozdiel medzi ekvivalentmi je spôsobený tým, že pohyb obsiahnutý v sémantike slovenského slovesa je špecifikovaný bližšie, kým v pol'skom slovese nie. Preto má slovenský ekvivalent čiastočne obmedzené použitie na kontexty, kde je explicitné vyjadrenie typu pohybu prípustné.

³⁴ Słownik języka polskiego, PWN.

66.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	dobehnúť		
	Ja w pogoń, tyle tylko, że jakąś taką chaotyczną, bo przecież nie wiadomo, gdzie się wybrała, czy do miasta, czy do sklepiku, czy do lasu może... z tego wszystkiego dostałem ataku astmy; wreszcie < dopadłem > ją na drodze, upał jak cholera, ale co to dla niej.	A ja pod'me za ňou, ibaže akosi chaoticky, lebo mi nebolo jasné, kam sa vybrala, či do mesta, či do obchodíka, či nie rovno do lesa... z toho všetkého som dostal astmatický záchvat; nakoniec som ju dobehol na ceste, horúčava ako v pekle, ale čože je to pre ňu.	Vysoký LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „behom, rýchlym pohybom niekoho, niečo dostihnúť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a funguje vo väčšine jeho bežných kontextov: *dopaść jednym susem; dopaść bramy, drzwi, klamki, kryjówki, łóżka*.

67.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	dostihnúť		
	Udało mi się znów < dopaść > ostatniego wagonu i znów wyciągając rękę, próbowałem uchwycić się poręczy i już, już, wydawało mi się, że się jej trzymam, tylko odbić się od peronu i wskoczyć na stopień, lecz pociąg szarpnął mocno, aż mnie na peron odrzuciło.	Podarilo sa mi opäť dostihnúť posledný vagón a znova som natiahol ruku, pokúšajúc sa chytiť zábradlia, a už-už sa mi zdalo, že sa ho držím, len sa odrazilí od nástupišt'a a vyskočil na schodík, ale vlak šklbol tak silne, že ma odhodilo späť na nástupište.	Priemerný LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Pol'ské sloveso je opäť použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „chôdzou, behom al. dopravným prostriedkom prísť, pribehnúť k niekomu, k niečomu“. Keďže ekvivalent v sebe implicitne zahŕňa významovú charakteristiku cieľa, ktorý je v pohybe, nebude fungovať v kontextoch, kde je objekt nepohyblivý: *dopaść bramy, drzwi, klamki, kryjówki, łóżka*.

68.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	dolapiť		
	I też nas była pełna sala, a z trudem w końcu go < dopadliśmy >.	A tiež nás bola plná sála. Nakoniec sme ho horko-ťažko dolapili .	Vysoký LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Sloveso *dopaść* je použité vo význame: „złapać uciekającą lub poszukiwaną osobę, zwierzę albo rzecz“, slovenský ekvivalent vo význame: „chytiť do rúk“. Sloveso *dolapiť* sa významovo zhoduje s poľským slovesom a funguje vo väčšine bežných kontextov slovesa *dopaść*: *napastników, ofiary, przeciwnika, uciekających, złodzieja*.

69.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	prísť		
	Wiedziałem, że prędzej czy później < dopadną > i mnie.	Vedel som, že skôr či neskôr príde aj na mňa.	Nulový LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Sloveso *dopaść* je použité v predchádzajúcom význame, sloveso *prísť* vo význame: „priblížiť sa (v čase), nastať, začať sa“. Medzi slovesami je zjavný sémantický rozdiel, pričom slovenské sloveso v tomto použití neosobné, možno považovať za veľmi všeobecné hyperonymum. V tomto kontexte je jeho použitie možné okrem iného aj vďaka zmenenej syntaktickej štruktúre vedľajšej vety.

70.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopaść	nájsť		
	No co się gapiacie, wzruszyłem się – powiedział Pompon i wytrąbił nos w poszewkę od jaśka. – A tego szewczyka to ja jeszcze < dopadnę >! – dodał.	„No čo čumíte, dojalo ma to,“ povedal Pompon a vytrúbil sa do obliečky od vankúšika. „A toho ševca si ešte nájdem! “ dodal.	Nízky LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Poľské sloveso je opäť použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „pátraním, skúmaním, uplatnením nových poznatkov zistiť, prísť na (doteraz) neznámu, skrytú al. utajovanú osobu, vec, objaviť, odhaliť“. Medzi ekvivalentom a pôvodným slovesom je mierny významový rozdiel, ktorý znemožňuje jeho použitie v kontextoch, ktoré explicitne vyjadrujú rýchly pohyb či už subjektu, alebo objektu: *dopasć uciekających; pilki*. Ak však tento pohyb nie je vyjadrený, ekvivalent môže fungovať v niektorých kontextoch: *funkcjonariusze, policjanci dopadli; dopasć napastników, ofiary*.

71.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopasć	chytit'		
	Reumatyzm, gdy raz człowieka < dopadnie >, już go nie opuści.	Keď človeka chytí reuma, tá ho už nepustí.	Priemerný LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Sloveso *dopasć* je použité vo význame: „stać się czyimś przykrym i niepożądanym udziałem“, sloveso *chytit'* je použité vo význame: „(o duševných al. fyzických stavoch) obyč. nepriaznivo zasiahnuť, postihnúť niekoho“. Sloveso *chytit'*, ako je uvedené aj v definícii jeho významu, sa obyčajne vzťahuje na duševné a fyzické stavy, preto nebude použiteľný v kontextoch, ktoré takéto stavy nevyjadrujú: *nuda, pech, syndrom, rutyna, kryzys, wojna, śmierć*.

72.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopasć	postihnúť		
	No, i dopiero gdy mnie w niedługi czas potem < dopadł > reumatyzm.	No a vtedy, keď ma onedlho potom postihla reuma.	Vysoký LP.	1. padnúť, dopadnúť 2. dosiahnuť (niečo), dohoniť (niekoho), prepadnúť (niekoho)

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské: „nepriaznivo zasiahnuť, zachvátiť, stihnúť, zastihnúť“. Ekvivalent je použitý v identickom význame ako poľské sloveso a funguje vo väčšine jeho bežných kontextov: *wirus, wojna, alergja, choroba, grypa, śmierć*.

dopilnować – 1. pilnując jakiejś osoby, sprawić, żeby zrobiła to, co powinna zrobić
2. pilnując czegoś, sprawić, żeby było takie, jak trzeba

73.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopilnować	postarať sa		
	Gniewek próbował przemówić Pomponowi do rozumu, a nawet ostrzegł, że < dopilnuje >, żeby smok przez miesiąc nie dostał swoich ulubionych korniszonów, ale na Pomponie nie zrobiło to żadnego wrażenia.	Hrdoš skúšal priviesť Pompona k rozumu, dokonca mu pohrozil, že sa postará , aby drak celý mesiac nedostal svoje obľúbené kyslé uhorky, ale na Pompona to nespravilo žiadny dojem.	Priemerný LP.	dozrieť (na niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „pilnujúc jakiejs osoby, spraviť, žeby zrobiła to, co powinna zrobiť“, slovenské sloveso vo význame: „pričiniť sa, obstaráť, zabezpečiť“. Slovenský ekvivalent, na rozdiel od pol'ského slovesa, obsahuje na jednej strane sému kontroly, na druhej poskytnutia toho, čo istá osoba, vec alebo záležitosť potrebuje, z ktorých každá sa aktivuje v závislosti od kontextu. Preto nebude použiteľný v typickom kontexte pol'ského slovesa: *dopilnować dziecka*, v ktorom by vyjadroval iný význam ako pôvodné sloveso. Na druhej strane je použiteľný v konštrukciách s vedľajšou vetou: *dopilnować, żeby*, ako potvrdzuje použitý príklad.

dopowiedzieć –

1. dodać coś do tego, co już zostało, powiedziane
2. doprowadzić do końca rozpoczętą własną wypowiedź
3. książk. uzupełnić środkami innymi niż słowa

74.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopowiedzieć	dorozprávať		
	Kazała sobie < dopowiedzieć > jakiś szczegół, bo ludzie mało zwracają uwagi na szczegóły.	Dala si dorozprávať dajakú podrobnosť, lebo ľudia si málo všimajú podrobnosti.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „doprowadzić do końca rozpoczętą własną wypowiedź“, slovenské sloveso: „vyjadriť slovami do konca, skončiť reč“. Slovenský ekvivalent je zhodný s pol'ským slovesom zo syntaktického aj sémantického hľadiska a funguje vo väčšine bežných kontextov pol'ského slovesa: *dalszą część czegoś, historię, resztę, zdanie*.

- doprawiać** – 1. poprawiać smak potrawy, dodając do niej przyprawę
 2. przymocowywać dodatkowe lub brakujące części czegoś, dopasowując je do całości
 3. uzupełniać dodatkowymi elementami, aby uatrakcyjnić lub uwiarygodnić coś
 4. uatrakcyjnić pićm alkoholu
 5. przygotowywać pod zasiew lub uprawę roślin

75.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doprawiać	dochucovať		
	Spokojnie < doprawiał > kapustę i grzecznie tłumaczył, co i w jakiej kolejności należy do tej kapusty dodawać.	Pokojne dochucoval kapustu a vysvetľoval, čo a v akom poradí treba do kapusty pridávať.	Vysoký LP.	-

Sloveso *doprawiać* je použité vo význame: „poprawiać smak potrawy, dodając do niej przyprawę“, sloveso *dochucovať* vo význame: „dodávať požadovanú chuť“. Slovenský ekvivalent je prototypovým ekvivalentom poľského slovesa v danom význame a môže vystupovať vo väčšine jeho bežných kontextov: *bigos, kawę, mięso, ryż, cynamonem, cytryną, miodem, lekko, mocno*. Jediným nájdeným kontextom, kde na prvý pohľad tento ekvivalent nefunguje, je kolokácia *doprawiać do smaku*, avšak v konečnom dôsledku je táto konštrukcia preložiteľná ako taká len samotným slovesom *dochucovať*, keďže toto vo svojom slovtvornom základe už obsahuje slovo *smak (chuť)*.

- doprowadzić** – 1. prowadząc osobę lub zwierzę, przybyć do jakiegoś miejsca
 2. wskazać kierunek lub właściwą drogę poruszania się
 3. umożliwić dostarczenie czegoś do jakiegoś miejsca
 4. osiągnąć określony etap prac lub działania
 5. stać się sprawcą lub przyczyną jakiegoś stanu albo sytuacji

76.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doprowadzić	prispieť		
	I tak, biskupi sprzeciwili się ustawie zakazującej agitacji przedwyborczej w kościołach i < doprowadzili > do jej zawetowania przez prezydenta Lecha Wałęsę.	A tak sa biskupi postavili na odpor voči zákonu zakazujúcemu predvolebnú agitáciu v kostoloch a prispeli k jej zablokovaníu prezidentom Lechom Wałęsom.	Nízky LP.	doviesť, priviesť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stať sa správcou alebo príčinou jakiehoš stavu alebo situácie“, slovenské vo význame: „aktívne sa zúčastniť na realizovaní niečoho“. Významy oboch slovies sú si podobné, avšak slovenské sloveso funguje len v kontextoch, kde je subjekt vety spoločiteľom pri dosahovaní istej situácie, prípadne stavu, kým pol'ské sloveso funguje aj ako výlučný činiteľ: *do furii, do obľedy, do pláczu, do szalu, do wściekłości, do samobójstwa; do połączenia, do perfekcji, do porządku.*

dopuszczać – 1. *pozwalac zblizyc sie do kogos lub czegos*
2. *przystawac na cos, nie przeszkadzac czemuś*
3. *uznawac za mozliwe*³⁵

77.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopuszczać	púšťať		
	Poza tym strzegli biblioteki jak jakiego sezamu, nie pozwalali z niej korzystać żadnym naukowcom, nikogo do tych skarbów nie < dopuszczali >, a i sami nie zajrzeli.	Okrem toho knižnicu strážili ako nejaký Sezam, nedovolili ju používať nijakým vedcom, nikoho k tým pokladom nepúšťali , a nechodievali tam ani oni sami.	Vysoký LP.	pripúšťať, dopúšťať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „povoliť zblizyc sie do kogos lub czegos“, slovenské vo význame: „dovoľovat vstup, pristup“. Významy oboch slovies sú identické a slovenské sloveso funguje vo väčšine bežných kontextov slovesa *dopuszczać*.

³⁵ *Słownik języka polskiego, PWN.*

dopytywać – 1. *wnikliwie pytać o wszystkie szczegóły, żeby otrzymać dodatkowe, brakujące do pełni wiedzy informacje*
 2. *pot. dodatkowo przeegzaminować ustnie*
 3. *pot. kończyć przepytывanie kogoś*

78.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopytywać	pýtať sa		
	Zdumiony Stroop < dopytywał >: „Czy za Żydów i Mongołów, za Churchilla i Stalina – także?”.	Ohromený Stroop sa pýtal : „ Za Židov a Mongolov, za Churchilla a Stalina – tiež?”.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „wnikliwie pytać o wszystkie szczegóły, żeby otrzymać dodatkowe, brakujące do pełni wiedzy informacje“, slovenské: „otázkami prejavovať záujem o niečo, o niekoho“. Slovesá sú sémanticky zhodné a slovenský ekvivalent je použiteľný v bežných kontextoch poľského slovesa: *o szczegóły, dalej, natarczywie, szczegółowo*.

dopytywać się – *wnikliwie pytać o wszystkie szczegóły, żeby otrzymać dodatkowe, brakujące do pełni wiedzy informacje*

79.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopytywać się	vyzvedat' sa		
	– No i co? – < dopytywał się > dalej.	– No a čo ? – vyzvedal sa ďalej.	Vysoký LP.	dopytovať sa, vypyť sa, dozvedat' sa

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „otázkami nástojčivo zisťovať“. Ekvivalent sa sémanticky zhoduje so slovesom *dopytywać się* a je použiteľné v jeho bežných kontextoch: *o szczegóły, natarczywie, niespokojnie*.

80.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dopytywać się	zisťovať		
	Syn < dopytywał się > o powody zaangażowania ojca w komunizm w ponurych latach stalinowskich.	Syn zisťoval príčiny otcovho zaangażovania sa do komunizmu v temných stalinských rokoch.	Nízky LP.	dopytovať sa, vypyť sa, dozvedat' sa

Poľské sloveso je použité v uvedenom význame, slovenské sloveso je použité vo význame: „skúmaním na niečo prichádzať, niečo poznávať“. Slovesu *zistiť* chýba vo význame zložka vyjadrujúca spôsob zisťovania informácií, a to kladenie otázok. Môže fungovať ako ekvivalent v kontextoch, ktoré mu umožní jeho spájateľnosť, napríklad v spojení s objektom, v iných kontextoch však fungovať nebude: *dopytyvať si natarczywie, niespokojnie*.

dorabiać – 1. powodować powstanie jakiejś rzeczy, która jest brakującym elementem w określonego rodzaju całości lub w jakiejś sytuacji
2. pracując dodatkowo, zarobić dodatkowe pieniądze w stosunku do wynagrodzenia za swoją główną pracę
3. formułować jakiegoś rodzaju myśl lub wypowiedź, aby za jej pomocą coś uzasadnić lub usprawiedliwić

81.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorabiać	privyrábať si		
	Uczył mnie kilku przedmiotów, w tym angielskiego, grał na harmonii, < dorabiał > jako fotograf i uwodził liczne dziewczęta.	Učil ma niekoľko predmetov, okrem iného angličtinu, hral na harmonike, privyrábal si ako fotograf a zvädzal množstvo dievčat.	Vysoký LP.	1. dorábať 2. prizarábať si

Poľské sloveso je použité vo význame: „pracujúc dodatkowo, zarobić dodatkowe pieniądze w stosunku do wynagrodzenia za swoją główną pracę“, slovenské sloveso vo význame: „popri hlavnom prijme si nejakou činnosťou ešte zarábať peniaze“. Ekvivalent sa sémanticky zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *dyżurami, nadgodzinami, graniem, do budżetu, do emerytury, do kieszonkowego, jako bramkarz, na zleceniach, na czarno, po godzinach, w barze*.

82.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorabiać	zarábať		
	Raz, czasem dwa razy w tygodniu przychodziła Monika, przyjaciółka mojego brata, która oficjalnie < dorabiała > sobie sprzątaniami, a tak naprawdę opiekowała się babcią i odkurzając czy zmywając, wysłuchiwała jej zamglonych opowieści.	Raz, niekedy dvakrát do týždňa, chodievala Monika, priateľka môjho brata, ktorá si oficiálne zarábala upratovaním, no v skutočnosti sa starala o babku a pri vysávaní alebo zmyvaní podláh počúvala jej nejasné historky.	Nízky LP.	1. dorábať 2. prizarábať si

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso je použité vo význame: „získavať peniaze za nejakú prácu“. Slovenské sloveso má širší význam, chýba mu séma vedľajšieho zárobku, a preto má obmedzenú spájatelnosť.

dorastać – 1. osiągać wiek, w którym jest się zdolnym do samodzielnego życia
2. stawać się zdolnym do przyjęcia jakiejś roli lub zadania
3. dorównywać komuś lub czemuś pod jakimś względem
4. osiągać pewną wysokość, długość lub wielkość

83.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorastać	vyrastať		
	Wiejskie dziewczęta i wiejscy chłopcy < dorastali > razem i od najmłodszych lat wymieniali poglądy — szczerze i brutalnie.	Dedinské dievčatá a dedinskí chlapci vyrastali spolu a od najmladšieho veku si vymieňali názory – úprimné a drsné.	Vysoký LP.	dorastať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „osiągać wiek, w którym jest się zdolnym do samodzielnego życia“, slovenské sloveso je použité vo význame: „rastom dosahovať stav dospelosti al. stávať sa niečím, nejakým“. Slovenské sloveso je sémanticky zhodné s pol'ským slovesom a je použiteľné vo väčšine jeho bežných kontextov: *dziecko, córka, syn, na prowincji, na przedmieściach, w jakiejś atmosferze, w jakimś otoczeniu*.

dorobić się – 1. pot. wykonując przez długi czas jakąś pracę lub inną działalność, uzyskać określone sumy pieniężne lub dobra materialne
 2. pot. zyskać coś dzięki swojemu działaniu
 3. pot. doświadczyć jakiejś choroby albo dolegliwości wskutek własnych działań albo zaniedbań

84.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorobić się	zarobiť		
	Odkąd < dorobil się > na akcjach, nauką zajmował się raczej dla przyjemności, ale i tak korespondował z całą Europą, z badaczami z Anglii, Francji, Rosji, Niemiec, Austro-Węgier.	Odkedy zarobil na akciách, vedou sa zaoberal skôr pre potešenie, ale aj tak korešpondoval s celou Európou, s výskumníkmi z Anglicka, Francúzska, Ruska, Nemecka, Rakúsko-Uhorska.	Vysoký LP.	veľa zarobiť, zbohatnúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wykonując przez długi czas jakąś pracę lub inną działalność, uzyskać określone sumy pieniężne lub dobra materialne“, slovenské sloveso vo význame: „dosiahnuť z niečoho úžitok, zisk“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *fortuny, milionów, pieniędzy, kosztem czegoś, na handlu, na kradzieżach, na polityce, za granicą.*

85.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorobić się	nadobudnúť		
	Zjadłem wiele obiadów u Karcsiego, dzięki czemu < dorobilem się > statusu stałego klienta, którego pyta się, co słychać i dlaczego tak dawno go nie było.	U Karcsiho som obedoval často, vďaka čomu som nadobudol status stáleho zákazníka, ktorého sa patrí opýtať, čo je nové a prečo ho tak dlho nebolo.	Vysoký LP.	veľa zarobiť, zbohatnúť

Poľské sloveso je použité vo význame: „zyskać coř dzięki swojemu działaniu“, slovenské sloveso je použité vo význame: „úsilím, pracou, ućením a pod. sa dopracovať k nejakému výsledku, niečo dosiahnuť, získať“. Obidve slovesá sa sémanticky zhodujú a slovenské sloveso je použiteľné vo všetkých bežných kontextoch poľského slovesa: *jakiejř opinii, pozycji*.

- dorosnać** –
1. *osiągnąć wiek, w którym jest się zdolnym do samodzielnego życia*
 2. *stać się zdolnym do przyjęcia jakiejř roli lub zadania*
 3. *dorównać komuř lub czemuř pod jakimř względem*
 4. *osiągnąć pewną wysokość, długość lub wielkość*

86.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorosnać	dospiet'		
	Planowałam, że kiedy juř < dorosnę >, wyjadę jako misjonarka do Afryki albo w inne dalekie kraje, a póki co umartwiałam się i przygotowywałam do męczeństwa.	Plánovala som, že keď dospejem , vycestujem ako misionárka do Afriky či iných vzdialených krajín, a tak trochu som sa umŕtvovala a pripravovala sa na mučenie.	Vysoký LP.	dorásť

Poľské sloveso je použité vo význame: „osiągnąć wiek, w którym jest się zdolnym do samodzielnego życia“, slovenské sloveso je použité vo význame: „dosiahnuť (úplnú) telesnú al. duřevnú zrelosť“. Slovesá sú sémanticky zhodné a slovenský ekvivalent funguje vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *syn, wnuk, przedwcześnie, zbyt wcześnie*.

- dorzucić** –
1. *rzucając umieścić pewne przedmioty jako dodatkowe w miejscu, w którym juř znajdują się przedmioty tego samego rodzaju*
 2. *powiedzieć coř, co stanowi dodatek do wcześniejszej wypowiedzi własnej lub innej osoby*
 3. *pot. dodać do juř istniejącego zbioru elementów następane tego samego rodzaju, ale w mniejszej ilości niż ta, która była w nim wcześniej*
 4. *rzucić przedmiot tak, żeby doleciał do określonego, oddalonego miejsca*

87.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dorzucić	podotknúť		
	Leonardo Sciascia, znany pisarz włoski, mógłby < dorzucić >, że „jest to opowieść o kraju wyimaginowanym, w którym brakowało już idei; w którym zasady – jeszcze głoszone i zdobywające poklask – były na co dzień wykpiwane; w którym ideologie sprowadzały się do polityki szafującej tylko pustymi nazwami w grze stron; gdzie władza trafiała w wyznaczone ręce, gdzie ważna stała się tylko władza dla władzy (...); władzy, która wciąż bardziej się wynaturza i stacza w zamkniętą kombinację współzależności, jakie w przybliżeniu możemy określić jako mafijne”.	Leonardo Sciascia, známy taliansky spisovateľ, by mohol podotknúť , že „je to príbeh o vymyslenej krajine, v ktorej už neboli nápady; v ktorej zásady – ešte hlásané a získavajúce potlesk – boli každý deň zosmiešňované; v ktorej sa ideológie zredukovali na politiku iba žonglujúcu prázdnyimi názvami v hre strán; kde sa moc dostávala do určených rúk; kde sa dôležitá stávala len moc pre moc (...); moc, ktorá sa čoraz viac zvrháva a rúti do uzavretej kombinácie závislostí, ktoré môžeme opísať ako viac-menej mafiánske“.	Priemerný LP.	1. dohodit' 2. prihodit', pridať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „povedzieť čo, čo stanowi dodatek do včejnejšej wypowiedzi vľasnej lub innej osoby”, slovenské sloveso vo význame: „pripomenúť, poznamenat', spomenúť“. Ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, jeho možnosti, pokiaľ ide o bežné kontexty pol'ského slovesa, sú vľak obmedzené. Pol'ské sloveso sa môže spájať tak s predmetom, ktorý je názvom komunikátu: *zdanie, opinia* atď., ako aj s vedľajšou vetou predmetovou ako v uvedenom prípade. Slovenský ekvivalent sa najčastejšie vyskytuje v spojení s vedľajšou vetou, prípadne so zámenom, ktoré odkazu na tento komunikát: *toto, niečo*.

dosiegać – 1. *wyciągając rękę, nogę, głowę zbliżać ją do czegoś lub do kogoś*
2. *poruszając się, zbliżać się do czegoś lub do kogoś i dotykać tego*

3. osiągać określoną wielkość, zbliżając się do miejsca na jakiejś skali

4. stawać się czymś udziałem

88.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dosięgać	zasahovať		
	Kalumnia w Polsce smaga Kołłątaja i < dosięga > Kościuszkę, kalumnia spotwarza księcia Józefa, kalumnia ściga pospołu Czartoryskiego i Lelewela, Mierosławskiego i Wielopolskiego, Borzyńskiego i Daszyńskiego.	Ohováranie v Poľsku bičuje Kołłątaja a zasahuje Kościuszką, ohováranie očierňuje knieža Józefa, ohováranie prenasleduje spoločne Czartoryského a Lelewela, Mieroslawského a Wielopolského, Borzyńského a Daszyńského.	Vysoký LP.	dosahovať (niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stawać się czymś udziałem“, slovenské sloveso vo význame: „(neprijemne) postihovať“. Slovesá sú sémanticky zhodné a ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *bezrobocie, bieda, nieszczęście, kara, śmierć*.

dostarczać – 1. powodować, że jakieś rzeczy, substancje lub osoby znajdują się w określonym miejscu
2. być źródłem czegoś

89.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dostarczać	odovzdávať		
	Ambasadzie norweskiej < dostarczano > inne fałszywki, które miały zablokować przywódcy „Solidarności” drogę do Pokojowej Nagrody Nobla, którą jednak ten „żulik” i „polityczny analfabeta” otrzymał rok później.	Nórskej ambasáde odovzdávali iné falošné spisy, ktoré mali zablokovať vodcovi „Solidarity” cestu k Nobelovej cene za mier, ktorú však predsa tento „výtržník” a „politický analfabet” dostal rok nato.	Nízky LP.	dopravovať; dodávať

Poľské sloveso je použité vo význame: „powodować, że jakieś rzeczy, substancje lub osoby znajdują się w określonym miejscu“, slovenské sloveso vo význame: „dávať ako sprostredkovateľ, postupovať“. Ekvivalent sa od poľského slovesa sémanticky odlišuje, vzhľadom na čo je aj kontextovo obmedzený. V bežných kontextoch poľského slovesa: *producent, kontrahenci; mięso, korespondencję, paczki, cysternami, samochodem; do odbiorców, do mieszkań; na rynek, na wysypisko* sa vyskytuje len výnimočne.

dostarczyć – 1. spowodować, że jakieś rzeczy, substancje lub osoby znajdują się w określonym miejscu
2. stać się źródłem czegoś

90.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dostarczyć	poskytnúť		
	Sposób, w jaki do tego się zabierano, < dostarczyłby > materiału do niejednej rozprawy.	Spôsob, ako sa to realizovalo, by poskytol materiál na nejednu rozpravu.	Vysoký LP.	dodať; dopraviť

Poľské sloveso je použité vo význame: „stać się źródłem czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „dať (k dispozícii), venovať“. Slovesá sa v danom použití sémanticky zhodujú, pričom slovenský ekvivalent je použiteľný vo všetkých bežných kontextoch poľského slovesa: *pokarmu, rozrywki, argumentów, wiedzy, emocji; dziecku, kibicom, widzom*.

dostrzec – 1. zobaczyć coś, co nie jest dobrze widoczne
2. uświadomić sobie istnienie lub wagę czegoś

91.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dostrzec	všimnúť si		
	Musieli się nakombinować, żeby coś w ogóle < dostrzec >, bo jak cztery ciotki i siostry oraz dwóch braci ubiera brzdąca, doradza, ogląda, okręca i bez przerwy zmienia zdanie, to jest to dość trudne ćwiczenie w spostrzegawczości.	Museli sa dobre sústrediť, aby si vôbec niečo všimli , lebo ak štyri tetky a sestry a dvaja bratia obliekajú krpca, radia, pozerajú, omotávajú a bez prestania menia názor, tak je to dost' náročné cvičenie na postreh.	Vysoký LP.	spozorovať, zbadat' (niekoho, niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zobaczyć coś, co nie jest dobrze widoczne“, slovenské sloveso vo význame: „spozorovať, zbadat'“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a funguje v jeho bežných kontextoch: *błysk, cień, księżyc, kątem oka, na ekranie, przez okno, kogoś w tłumie, coś w czyichś oczach, nagle, późno*.

92.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dostrzec	uvedomiť si		
	Dopiero w porównaniu z Kamieniem < dostrzegłem >, jak nienormalna była nasza sytuacja w Borzęcinie, pomimo że obaj właściciele posesji nosili to samo nazwisko.	Až v porovnaní s Kamieniom som si uvedomil , aká nenormálna bola naša situácia v Borzęcine napriek tomu, že obaja majitelia usadlostí nosili to isté priezvisko.	Priemerný LP.	spozorovať, zbadat' (niekoho, niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „uświadomić sobie istnienie lub wagę czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „získať vedomie niečoho; poznať, pochopiť“. Hoci jeho definícia to explicitne neuvádza, význam slovesa *dostrzec* zahŕňa aspoň čiastočné použitie zmyslov, kým slovenské sloveso je založené výhradne len na rozumovej činnosti. Preto je ako ekvivalent použiteľné len v kontextoch, z ktorého toto zmyslové vnímanie nevyplýva. Naopak, pokiaľ kontext zahŕňa zmyslové vnímanie: *gołym okiem*, prípadne pokiaľ si syntaktická konštrukcia vyžaduje pomenovanie osoby, veci alebo situácie, ktoré sú nositeľom uvedomovanej vlastnosti či javu: *dostrzec w czymś fałsz, interes*, jeho použitie nie je možné.

93.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dostrzec	postrehnúť		
	Przez parę tygodni byłem świadkiem budzenia się ludzi z narkotycznego uspienia, potem zaś < dostrzegłem > ekstatyczną, lecz starannie ukrywaną radość.	Počas niekoľkých týždňov som bol svedkom prebúdzania sa ľudí z narkotického spánku, potom som zasa postrehol extatickú, ale starostlivo utajovanú radosť.	Vysoký LP.	spozorovať, zbadat' (niekoho, niečo)

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „pochopiť niečo, čo nie je hneď jasné“. Sémantika ekvivalentu v sebe zahŕňa tak vnímanie zmyslami, ako aj uvažovanie, a preto ho možno považovať za prototypový ekvivalent pre daný význam. Je použiteľný vo všetkých bežných kontextoch slovesa *dostrzec* v danom význame: *analogię, błędy, konieczność, konsekwencję, potrzebę, czyjs talent, wysiłki; w czymś fałsz, interes; gołym okiem, ze zdumieniem*.

doświadczyc – 1. przeżyć jakąś sytuację wywołującą silne emocje lub poczuć takie emocje w związku z jakąś sytuacją
2. narazić na cierpienie lub przeżywanie niepomysłnych zdarzeń

94.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doświadczyc	zakúsiť		
	Później poeta musiał < doświadczyc >, jak bolesne dla jego poczucia moralnego jest uświadomienie sobie faktu, że nie najszlachetniejsze, najbardziej ludzkie odruchy są jego sojusznikiem, ale jego „chłodna, wybredna postawa” – także kiedy pisze wiersz przeciwko nieludzkości.	Neskôr básnik musel zakúsiť , aké bolestné pre jeho zmysel pre morálku je uvedomiť si fakt, že jeho spojencom nie sú najušľachtilejšie, najľudskejšie reflexy, ale jeho „chladný, vyberavý postoj” – aj vtedy, keď píše báseň proti neľudskosti.	Vysoký LP.	1. zažiť 2. vyskúšať; urobiť pokus, vyskúmať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „prežiť jakúsi situáciu vyvolávajúcu silné emócie lub pocuť také emócie v zväzku z jakúsi situáciou“, slovenské sloveso vo význame: „skúsiť, zažiť, prežiť“. Hoci slovenské sloveso je definované len pomocou synonym, nástroj Word sketch potvrdzuje, že substantíva, s ktorými sa najčastejšie spája, sú názvy emócií, prípadne iné mená, ktoré v sebe nejakú emóciu zahŕňajú: *trpkosť, slasť, útrapy, výsmech, láskavosť, milosrdenstvo, prenasledovanie, priateľstvo*. Ako ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *bezradnosci, biedy, bliskości, bólu, braku, cierpienia, niepewności, niepokoju; na własnej skórze; w dzieciństwie; bezpośrednio, boleśnie*.

dotrwać – *pomimo wystąpienia niesprzyjających okoliczności pozostać w danym miejscu lub stanie do określonego momentu*

95.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dotrwać	vydržať		
	< Dotrwał > tak do konca wojny, kiedy wyruszył na Ziemię Odzyskane za szabrem.	Vydržal tak do konca vojny, keď vyrazil na tzv. obnovené územia rabovať.	Vysoký LP.	vytrvať (do istého času)

Sloveso *dotrwać* je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, sloveso *vydržať* vo význame: „ostať, vytrvať v nejakej činnosti“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *do końca, do emerytury; spokojnie, szczęśliwie, jakoś*.

dotrzeć –

1. *przenieść się, znaleźć się w określonym miejscu*
2. *osiągać określony etap w działaniu*
3. *uzyskać jakąś wiedzę lub zdobyć jej źródła, które dotąd nie były powszechnie znane*
4. *zostać rozpowszechnionym, poznanym lub uświadomionym*
5. *swoją argumentacją, postawą przekonać inną osobę do swoich racji*
6. *spowodować wzajemne dopasowanie się elementów jakiegoś urzędnictwa*

96.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dotrzeć	zájsť		
	W Warszawie < dotarłam > do wuja Ali, kręcąc i kałapučkając się, wytłumaczyłam mu okrężną drogą, że Zygmunt i Julek napisali głupi list i że list w żadnym razie nie może dotrzeć do jej rąk, i tak dalej.	Vo Varšave som zašla za Aliným strýkom, okľukou som mu vysvetlila, že Zygmunt a Julek napísali hlúpy list a nemal by sa v nijakom prípade dostať do rúk jej atď.	Nízky LP.	dostať sa niekam; dôjsť niekam; postúpiť, preniknúť

Sloveso *dotrzeć* je použité vo význame: „premiešciwszy się, znaleźć się w określonym miejscu“, slovenské sloveso vo význame: „odísť niekam za istým cieľom; staviť sa, zaskočiť (obyč. rýchlo, na chvíľku)“. Význam slovenského slovesa je užší v porovnaní s originálom a kontexty jeho použitia sú limitované na deje s uvedeným sémantickým odtienkom „chvíľkovosti“ a s uvedením cieľa cesty. V iných bežných kontextoch nebude použiteľný: *grupa dotarła, strażacy dotarli; dotrzeć do domu, do granicy, na lotnisko, na szczyt; dotrzeć na czas, w końcu.*

dowiedzieć się – *uzyskać informacje*

97.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dowiedzieć się	zistiť		
	Bo ja się wszyściutkiego < dowiedziałem > – tu zszedł na konspiracyjny szept – on go kupił.	„Lebo ja som si to všetko zistil ,“ prešiel do sprisahaneckého šepotu, „on si ho totiž kúpil“.	Nízky LP.	dozvedieť sa

Sloveso *dowiedzieć się* je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, sloveso *zistiť* je použité vo význame: „skúmaním na niečo prísť, niečo poznať“. Ekvivalent sa od pôvodného slovesa líši, keďže v poľskom slovese ide o nezámerne získanie informácie, kým v slovenskom o aktívne, zámerné vyhľadávanie. Ekvivalent je teda použiteľný len v kontextoch, ktoré túto aktivnosť nevyklúčujú.

doznać – *1. książk. przeżyć stan emocjonalny lub sytuację, nazwaną następującym rzeczownikiem*
2. książk. znaleźć się w sytuacji, w wyniku której powstaje niekorzystny stan organizmu lub uszkodzenie ciała

98.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	doznać	spoznať		
	Po raz pierwszy i na razie jedyny < doznałem > uczucia, że nienawiść bywa tak wielka, iż przeradza się w stan fizyczny.	Po prvý a zatiaľ jediný raz som spoznal pocit, že nenávisť môže byť taká veľká, že sa zmení na fyzický stav.	Nízky LP.	zakúsiť, pocítiť, prežiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „prežiť stan emocionálny lub situáciu, nazvanú nasledujúcym rzeczownikom“, slovenské sloveso vo význame: „oboznámiť sa, poznať“. Sloveso *spoznať* má v porovnaní so slovesom *doznać* všeobecnejší význam, pretože sa nevzťahuje len na emocionálne stavy, a zároveň obsahuje významovú zložku pomenujúcu len prvú skúsenosť istého druhu, pričom sloveso *doznać* môže pomenovať aj situáciu, ktorá sa uskutočnila viackrát.

dożyć -
1. żyć tak długo, aż się doczeka jakiegoś momentu
2. dotrzeć w pewnym miejscu lub w określonych warunkach do momentu śmierci

99.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dożyć	dožiť		
	Osiem, dziesięć to góra jej wieku, naturalnie, gdyby człowiek dał jej < dożyć >.	Osem, desať, to je maximum jej veku, pravdaže, ak jej človek dá dožiť .	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „žiť tak dlúho, až si doczeka jakiegoś momentu“, slovenské vo význame: „byť nažive do určitého času, dosiahnuť určitý vek (až po smrť), prežiť“. Slovesá sa významovo zhodujú a slovenský ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov pol'ského slovesa: *czterdziestki; sędziwego wieku; emerytury; uroczystości; niepodległości; jesieni, jutra; do emerytury, do jubileuszu; do rana*.

100.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	dożyć	dožiť sa		
	Przy życiu pozostała wspomniana już jego córka Janina oraz syn Kazimierz, który < dożył > podeszłego wieku.	Nažive zostala jeho už spomenutá dcéra Janina a syn Kazimierz, ktorý sa dožil pokročilého veku.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „žitím dosiahnuť, zaživa sa dočkať“. Obidve slovesá sa významovo zhodujú a slovenský ekvivalent je opäť použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa.

4.4 Prefix roz(e)- v poľštine

V súčasnej poľštine má prefix viacero významov.

Prvým z nich je rozdelenie objektu na časti, ktoré sa pohybujú odstredivo v rôznych smeroch, ako napríklad vo výrazoch *rozciagać, rozchlapać, rozdwoić, rozpylić, rozsmarować, rozszepić*, a tiež v prenesenom význame v slovách typu *rozplanować, rozparcelować* atď. Istým variantom uvedeného je sémantika dodávaná prefixom *roz-* vo výrazoch označujúcich nepočítateľnú deformáciu objektu, napr. *rozkopać, rozbabrać, rozdrapać, rozeschnąć się* (Przybylska 2006: 202 a nasl.).

Uvedená morféma tiež tvorí páry s výrazmi ako *sformować, wyregulować, nastroić, zapakować, okulbaczyć, uzbroić, zaszyfrować, zaminować* – v tzv. dezintegrálnych derivátoch – slovesách *rozformować, rozregulować, rozstroić, rozpakować, rozkulbaczyć, rozbroić*, v ktorých odstraňuje následky predtým vykonanej činnosti.

Ďalším dôležitým významom, ktorý v sebe nesie formant *roz-*, je zväčšenie rozmerov (povrchu, objemu) predmetu činnosti. Tu možno rozlíšiť skupinu výrazov s doslovným významom: *rozciągnąć, rozszerzyć, rozwiesić, rozwałkować*, ako aj slová s preneseným významom: *rozsiąść się, rozgościć się*.

Vo výrazoch ako *rozejść się, rozdmuchać, rozrzucić, rozwiesić* sa prejavuje ďalšia sémantická funkcia prefixu *roz-*, a to vzdialenie od seba objektov, ktoré boli predtým zoskupené a tvorili istý celok. Variantom tohto významu je vzdialenie od seba objektov, ktoré netvorili celok, ale boli len blízko seba, napr. *rozchylić, rozdziawić*, a tiež rozriedenie substancie a oslabenie jej vnútornej štruktúry: *rozgotować, rozmrozić, rozcieńczyć, rozmoczyć* atď. Iný variant tohto významu súvisí s odovzdávaním informácií: *rozgadać, rozgłosić*.

Ďalší význam uvedenej morfémy vyjadruje pohyb v priestore spojený s odstraňovaním niečoho, čo obklopuje daný objekt, ktorý sa tak stáva viditeľným: *rozebrać, rozpakować, rozwinąć*, alebo získava voľnosť: *rozkuć, rozsznurować, rozwiązać*.

Morféma *roz-* je používaná aj v slovesách, ktoré majú vyjadriť začiatok alebo zosilnenie akustických, svetelných, prípadne tepelných javov: *rozdzwonić się, rozbrzmieć, rozjaśnić się, rozpromienić się, rozgrzać*.

Prefix *roz-* takisto v sebe obsahuje význam uvedenia objektu do pohybu zo stavu pokoja: *rozhuśtać, rozkołysać, rozkręcić, rozmieszać*.

Prefix často vystupuje v slovesách, ktoré označujú zmenu stavu, v dôsledku ktorej sa tento začne odkláňať od normy: *rozleniwić się, rozpić się, rozgorączkować się, roześmiać się, rozchorować się*.

Ďalším významom, v ktorom sa často vyskytuje prefix *roz-*, je pomenovanie duševných činností spočívajúcich vo všímaní si rozdielov medzi predmetmi, ako aj podrobenie niečoho dôkladnej analýze: *rozróżnić, rozwiązać, rozwikłać, rozpamiętywać*.

4.5 Prefix roz(o)- v slovenčine

Distribúcia predpony *roz-* v slovenčine je podobná stavu v poľštine a označuje dosiahnutie maximálnej intenzity deja v dôsledku jej postupného narastania v počiatkovej fáze deja (*rozbedákať sa, rozbrechať sa, rozosmiať sa*), postupné zintenzívňovanie deja, až dosiahnutie vysokej intenzity deja (*rozdráždiť, rozohriať*), rozloženie činnosti po celom povrchu niečoho (*rozliat', rozmazať, rozprestrieť*), rozdelenie celku na časti a oddelenie objektov nachádzajúcich sa blízko seba (*rozdeliť, rozhrýzť, rozdrobiť, rozfúkať, roztvoriť*), smerovanie deja na všetky strany (*rozdať, rozhodiť*) a uvedenie do pohybu (*rozbehnúť sa, rozísť sa, rozmiešať*). Takisto tvorí slovesá vyjadrujúce anulovanie predtým vykonanej činnosti, napr. *rozšifrovať, rozbaľiť*, avšak v tomto význame sa používa menej ako v poľštine (Sekaninová 1961: 49 a nasl.; 1980).

4.6 Analýza slovies s prefixom roz-

- rozbić** –
1. zniszczyć przedmiot zrobiony z kruchego materiału, powodując, że rozpada się on na małe kawałki
 - 2.a uderzyć w coś i zniszczyć to
 - 2.b uderzyć czymś i zniszczyć to
 3. skaleczyć ciało w wyniku uderzenia lub wypadku
 4. podzielić na części
 5. sprawić, że jakaś grupa przestanie istnieć
 6. pokonać w walce lub rywalizacji sportowej
 7. rozplaszczyc tłuczkiem kawałek mięsa, aby przygotować je do smażenia lub duszenia
 8. rozciągnąć buty, aby stały się wygodniejsze
 9. rozbić skorupkę jajka, aby wydobyć jego zawartość

1.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbić	rozprášiť		
	Na podwórku recytowaliśmy: „...A Niemcy jak świny, zamknięci w Berlinie”, i byliśmy pewni, że < rozbijemy > Niemców w proch.	Na dvore sme recitovali: „...A Nemci ako svine, zavretí v Berlíne“, a boli sme si istí, že Nemcov rozprášime .	Priemerný LP.	rozbit'

Sloveso *rozbić* je použité vo význame: „pokonać w walce lub rywalizacji sportowej“, slovenské sloveso vo význame: „expr. rozohnať“. Slovenský ekvivalent má všeobecnejší význam a explicitne neobsahuje sému porážky, hoci prenesene je použité v tomto význame a môže vystupovať v bežných kontextoch poľského slovesa: *armię, oddział, rywala, wroga*.

2.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbić	poraziť		
	Te elity trzeba < rozbić >, nie zważając na sfałszowaną literę konstytucji, która służy wyłącznie elitom.	Tieto elity treba poraziť , bez ohľadu na sfaľšované články ústavy, ktorá slúži výhradne elitám.	Vysoký LP.	rozbit'

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenský ekvivalent vo význame: „zvíťaziť nad niekým v boji, v súťaži, premôcť“. Ekvivalent je sémanticky zhodný s pôvodným slovesom a je použiteľných v jeho bežných kontextoch.

- rozbiegać się** –
1. o dwóch lub większej liczbie osób: biec w różnych kierunkach
 2. biegnąc, rozpędzać się
 3. rozbawiać się, biegając
 4. o drogach, ulicach, ścieżkach: prowadzić w różne strony³⁶

3.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbiegać się	rozbiehať sa		
	Wkrótce potem nastąpiła ta wspaniała filmowa scena, kiedy po księdza przyszli Niemcy, a pod oknem od ogrodu stała już furmanka, która miała go zabrać w jakieś bezpieczne miejsce, więc wyrzucił walizeczkę, wyskoczył przez okno i położył się płasko na sianie; w tym samym momencie żołnierze łomotali do frontowych drzwi plebanii i < rozbiegali się > po podwórku.	Onedlho sa odohrala tá úžasná filmová scéna, kedy prišli po farára Nemci a pod oknom do záhrady už stál furmanský voz, čo ho mal odviezť na nejaké bezpečné miesto, a tak vyhodil kufřík, vyskočil von oknom a ľahol si naplocho na seno; v tom istom okamihu buchotali vojaci na prednú bránu fary a rozbiehali sa po dvore.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „o dwóch lub większej liczbie osób: pobiec w różnych kierunkach“, slovenské sloveso vo význame: „rozchádzať sa, roztrácať sa (viacerými smermi)“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov.

- rozbijać się** – 1. niszczyć się, rozpadając się w małe kawałki

³⁶ Słownik języka polskiego, PWN.

2. dzielić się na części
3. niszczyć się w wyniku uderzenia o coś
4. uderzać o coś a rozbryzgiwać się
5. przygotowywać otwartą przestrzeń do tymczasowego życia i organizować tam miejsca do spania i gotowania
6. nie kończyć się pomyślnie
7. pot. bywać w różnych miejscach bez potrzeby, wydając dużo pieniędzy
8. pot. zakłócać porządek w miejscach publicznych, hałasując i urządzając awantury

4.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbijać się	potlkať sa		
	<p>Był dyrektor fabryki, pan Paszyc, który zarabiał sześć tysięcy, miał automobil, Paszycową, czyli znieawidzoną przez robotników żonę, która < rozbijała się > po mieście w luksusowym landzie, i Paszycównę, czyli astronomicznie leniwą córkę; była stara Sandalka, która chodziła codziennie od domu do domu z koszem bułek na plecach i sprzedawała je odrobinę drożej, niż kupowała hurtem w piekarni, a za każdym razem patrzyła na moją chorowitą babcię i mówiła: „Chowacz, chowacz, z niej cosz jeszcze wyrosnie”</p>	<p>Ešte riaditeľ továrne, pán Paszyc, ktorý zarábal šesťtisíc, mal auto, ďalej Paszycová, čiže robotníkmi nenávidená manželka, ktorá sa potlkala po meste v luxusnom landauere, a ešte Paszycka, čiže nebotyčne lenivá dcérenka; bola tam stará Sandálka, ktorá chodila deň čo deň od domu k domu s košom žemlí na chrbte a predávala o omrvinku drahšie, než ich kupovala vo veľkom v pekárni; zakaždým sa zahľadela na moju chorľavú babku a vravela: „Hlísta, hlísta, ale hádam z nej niečo vyrastie!“</p>	<p>Priemerný LP.</p>	<p>rozbíjať sa, stroskotávať</p>

Poľské sloveso je použité vo význame: „bywać w różnych miejscach bez potrzeby, wydając dużo pieniędzy“, slovenské sloveso vo význame: „expr. chodiť bez cieľa, ponevierať sa, potulovať sa“. Ekvivalent má širší význam ako pôvodné sloveso, keďže v ňom nie je explicitne zahrnutá séma míňania peňazí, je však potenciálna, a to v závislosti od kontextu.

5.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbić się	vyvážať sa		
	Że < się rozbijają > w alfa romeo po zdychającym z głodu Bukareszcie i chłają w najdroższych lokalach, bo taką mają fantazję?	Że sa vyvážajú v alfa romeo po Bukurešti umierajúcej od hladu a chl'astajú v najdrahších lokáloch, lebo majú taką fantáziu?	Nízky LP.	rozbiť sa, stroskotávať

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso je definované: „často, ustavične sa voziť, vozovať sa“. Hoci v definícii slovenského slovesa sa séma, ktorú možno pomenovať ako „rozhadzovačnosť, márotnosť“, nenachádza, pociťujeme ju ako implicitne prítomnú. Na druhej strane spôsob, akým ju subjekt realizuje, je vo význame slovenského slovesa špecifikovaná (vozením sa na nejakom dopravnom prostriedku), kým v poľskom slovese je veľmi všeobecná (nachádzaním sa na rôznych miestach). Preto bude ekvivalent použiteľný len v kontextoch, ktoré obsahujú tento spôsob realizácie deja.

rozbrzmiewać – 1. *dawać się słyszeć wyraźnie i głośno*
2. *wypełniać się dźwiękami, które rozchodzą się dookoła*

6.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbrzmiewać	znieť		
	Obce, twarde, niezrozumiałe słowa < rozbrzmiewały > od wczesnego rana do nocy.	Cudzie, tvrdé a nezrozumiteľné slová zneli od včasného rána do noci.	Vysoký LP.	zaznievať, rozliehať sa

Poľské sloveso je použité vo význame: „dawać się słyszeć wyraźnie i głośno“, slovenské sloveso vo význame: „(o zvuku) počuteľne sa prejavovať, šíriť sa, ozývať sa, zaznievať“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pôvodným slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *dźwięk, głos; muzyka, śpiew; echo; wrzask; dzwonek; słowa; przeboje*.

- rozbudzać** – 1. przerywać czyiś sen, zwłaszcza głęboki
2. wywoływać w kimś jakieś skłonności, reakcje lub postawy
3. powodować, że ktoś staje się aktywny seksualnie

7.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozbudzać	vzbudzovať		
	Winna < rozbudzać > także lęk – przed odwetem i nienawiścią.	Mala by vzbudzovať aj obavu – pred odvetou a nenávisťou.	Vysoký LP.	prebúdzat'; burcovať, vznecovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wywoływać w kimś jakieś skłonności, reakcje lub postawy“, slovenské sloveso vo význame: „dávať podnet, prebúdzat', vyvolávať“. Ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *aktywność, ambicje, aspiracje, ciekawość, potrzebę czegoś; w dziecku, w ludziach, w społeczeństwie.*

- rozciągać** – 1. ciągnąc, powodować, że coś zwiększa swoje wymiary
2. rozpościerać coś na jakiejś powierzchni lub wzdłuż jakiejś linii
3. pot. roznosić coś po różnych miejscach
4. książk. wydłużać czas trwania czegoś
5. książk. rozszerzać zasięg pewnego działania na jakąś dziedzinę, osobę lub jakiś obszar

8.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozciągać	naťahovať		
	Ustawiali trójnogi, przynosili biało-czerwone łaty, < rozciągałi > stalową taśmę.	Nastavovali trojnožky, prenášali bielo-červené laty, naťahovali oceľovú pásku.	Priemerný LP.	rozťahovať, rozostierať, rozširovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozpościerać coś na jakiejś powierzchni lub wzdłuż jakiejś linii“, slovenské sloveso vo význame: „ťaháním napínať, vystierať, obyč. do dĺžky (s cieľom umiestniť, pripevniť a pod.)“. Ekvivalent je vhodnejší na použitie v kontextoch, v ktorých sa predmet zväčšuje smerom do dĺžky: *kable, linę, przewody (elektryczne), sznur*, menej v prípade, že ide o viac rozmerov: *chodnik, dywan, koc, obrus, pled, prześcieradło, zasłony.*

- rozciągać się** – 1. zwiększać swoje pierwotne wymiary
2. zajmować dużą powierzchnię

3. kłaść się i wyprostowywać całe ciało
4. zwiększać giętkość swojego ciała
5. zajmować więcej czasu niż przewidywano
6. obejmować swoim zasięgiem więcej elementów niż poprzednio
7. ukazywać się na dużej przestrzeni

9.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozciągać się	byť		
	Przy drodze < rozciągała się > łąka, potem ogród, a w ogrodzie nasz dom.	Pri ceste je lúka, za ňou záhrada a v záhrade náš dom.	Priemerný LP.	rozťahovať sa, rozprestierať sa, rozkladať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zajmovať dužú povrchňu“, slovenské sloveso vo význame: „(o veciach) zaujímať isté postavenie, polohu, mať miesto, nachodiť sa niekde“. Ekvivalent je v danom význame sémanticky zhodný s pôvodným slovesom a hoci explicitne nevyjadruje fakt, že daný predmet zaberá istú plochu (ako je to v prípade pol'ského slovesa), je použiteľné v bežných kontextoch pol'ského slovesa: *pola, lasy, ląki rozciągają się gdzieś*.

10.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozciągać się	rozširovať sa		
	Ludzie „wyższej moralności“ funkcjonują w stanie mobilizacji permanentnej, a kryteria użyteczności < rozciągają się > na wszystkie sfery życia: na kulturę i naukę, na codzienne stosunki międzyludzkie i na życie religijne.	Ludia „vyššej morálky“ fungujú v stave permanentnej mobilizácie, a kritériá užitočnosti sa rozširujú na všetky sféry života: na kultúru a vedu, na každodenné medzil'udské vzťahy a na náboženský život.	Vysoký LP.	rozťahovať sa, rozprestierať sa, rozkladať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „obejmovať swoim zasięgiem więcej elementów niż poprzednio“, slovenské sloveso vo význame: „zväčšovať svoj počet, rozsah al. obsah“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským ekvivalentom a je použiteľný v typických kontextoch pol'ského slovesa: *czyjaś władza, opieka rozciąga się*.

11.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozciągać się	tiahnuť sa		
	Widok z okna na zachód < rozciągał się > aż do ulicy Bandurskiego.	Výhľad z okna na západ sa tiahol až po Bandurského ulicu.	Nízky LP.	rozťahovať sa, rozprestierať sa, rozkladať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ukazyvať sa na duzej priestrezeni“, slovenské sloveso vo význame: „rozprestierať sa po dĺžke“. Ako vidieť na definíciách obidvoch sloviess, slovenské je oproti pol'skému slovesu významovo obmedzené, a preto nebude použiteľné vo všetkých jeho typických kontextoch: *widok*, *panorama*, *krajobraz*, najmä nie v tých, pri ktorých výrazne neprevažuje jeden rozmer (dĺžka). Takisto, pokiaľ ide o typický kolokát pol'ského slovesa: *widok*, slovenské sloveso sa typicky nespája s jeho ekvivalentom *výhľad*, tak podľa korpusu *Araneum Slovacum Maius [2013]*, ako ani podľa vyhľadávача *Google*.

rozczulić się – *wzruszyć się*³⁷

12.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozczulić się	roznežniť sa		
	Jaka słodka! – < rozczuliła się > Mama.	„Aká zlatá!“, roznežnila sa mama.	Vysoký LP.	rozcítiť sa

Pol'ské sloveso je použité v jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „zacítiť nežnosť, rozcítiť sa“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

rozdeptać – 1. *depcząc, rozgnieść, zmiażdżyć*
2. *chodząc po czymś, roznieść błoto, śnieg itp. na wszystkie strony*
3. *rozluźnić obuwie przez chodzenie w nim*³⁸

³⁷ *Słownik języka polskiego, PWN.*

³⁸ *Słownik języka polskiego, PWN.*

13.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozdeptać	podupať		
	Raz, że na pewno przy okazji coś stłuką, rozbiją i < rozdepczą >, a dwa, że na pewno opowiedzą o skarbach swoim kumplom spod ciemnej gwiazdy i włamanie gotowe.	Po prvé, isteže náhodou, niečo rozbijú, roztlčú a podupú , po druhé, určite porozprávajú o pokladoch svojim kumpánom spod čiernej hviezdy a vlámanie je len otázka času.	Nízky LP.	rozšliapať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „depcząc, rozgnieść, zmiażdżyć“, slovenské vo význame: „pošliapať; ušliapať“. Keďže slovenský ekvivalent neobsahuje explicitnú sému zničenia, prípadne deformácie zasiahnutého objektu, nemusí fungovať v kontextoch, kde je táto zmena prítomná, napr.: *ślimaki, mrowiska, robaka, owoce, szczura, mrówki, głowę węża, dżdżownicę*, je však použiteľný v kontextoch, kde toto zničenie nie je súčasťou významu, napr.: *trawę, kwiaty, ścieżkę*.

rozdzierać – 1. *ciągnąc lub szarpiąc, sprawiać, że coś pęka częściowo lub całkowicie albo robi się w tym dziura*
2. *książk. pojawiać się nagle, zakłócając coś*
3. *książk. sprawiać, że ludzie nie są w stanie porozumieć się ze sobą ani rozwiązać istniejących między nimi lub w nich sprzeczności*

14.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozdzierać	trhať		
	A gdy się upił, < rozdzieral > koszulę na piersiach i walił się, aż dudniło, że organizacja mu kazała.	A keď sa opil, trhal si košeľu na prsiach a búchal sa do nich, až dunelo, že ho tam poslala organizácia.	Vysoký LP:	roztrhávať, rozrývať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ciągnąc lub szarpiąc, sprawiać, że coś pęka częściowo lub całkowicie albo robi się w tym dziura“, slovenské vo význame: „násilne oddeľovať, driapať, šklbať“. Ekvivalent je použitý v zhodnom význame ako pôvodné sloveso a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *koszulę, spodnie; kopertę, opakowanie*.

rozejrzeć się – 1. *popatrzeć uważnie na wszystkie strony*
2. *pot. poszukać kogoś lub czegoś potrzebnego w danej chwili*

3. pot. zorientować się w sytuacji

15.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozejrzeć się	obzrieť		
	Dziadek wychodził na obejście < rozejrzeć się >, czy wszystko jest, jak było.	Dedko vyšiel na dvor obzrieť gazdovstvo, či je všetko, ako má byť.	Priemerný LP.	rozhladnuť sa, poobzerať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „popatrzeć uważnie na wszystkie strony“, slovenské vo význame: „pohľadom (celkove) preskúmať, prezrieť, pozrieť“. Slovesá sú významovo identické, avšak slovenské sloveso sa od poľského líši tranzitívnosťou, t. j. vyžaduje si vyjadrený predmet.

16.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozejrzeć się	poopytovať sa		
	< Rozejrzą się >też prywatnie, może ktoś będzie miał, bo przynoszą im czasem ludzie instrumenty do sprzedania.	Poopytujú sa aj súkromne, można niekto bude mać, lebo občas im ľudia prinášajú nástroje na predaj.	Nízky LP:	rozhladnuť sa, poobzerať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „poszukać kogoś lub czegoś potrzebnego w danej chwili“, slovenské sloveso vo význame: „povypytať sa, povyzvedať sa (dôkladne, postupne, obyč. na viacero ľudí al. vecí, prípadne viacerých)“. Slovenský ekvivalent je špecifickejší, pretože v sebe zahŕňa explicitne vyjadrenú významovú zložku označujúcu spôsob, akým subjekt vykonáva danú činnosť, a na druhej strane je v ňom tiež prítomný príznak distributívnosti, ktorý obmedzuje jeho použiteľnosť.

- rozejść się** –
1. idąc, odejść z danego miejsca w różne strony
 2. zacząć żyć osobno po tym, jak wcześniej było się ze sobą związanym
 3. rozdzielić się w jakimś miejscu w taki sposób, że dalej będzie się prowadzić w różnych kierunkach
 4. rozpowszechniać się wśród odbiorców
 5. wydostając się z jakiegoś miejsca, dotrzeć gdzieś
 6. zniknąć przed oczu osoby obserwującej po wcześniejszym rozrzedzeniu się
 7. zostać zużytym
 8. sprzedać się w jakimś tempie

9. rozdzielić się na części

10. oddalić się od siebie na jakąś odległość w ten sposób, że już nie tworzy się jednej całości

11. przestać być ze sobą związanym w jakiś sposób

17.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozejść się	rozprchnuť sa		
	Było bardzo wesoło, a potem < rozeszli się > do domów.	Veľmi veselo bolo, potom sa rozprchli domov.	Nízky LP.	rozísť sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „idąc, odejść z danego miejsca w różne strony“, slovenské sloveso vo význame: „rýchlo, odrazu sa rozutekať, rozbehnúť sa (rozlič. smermi)“. Slovenské sloveso navyše obsahuje významovú zložku špecifikujúcu typ pohybu použitého pri vykonávaní činnosti pomenovanej slovesom, preto je jeho spájateľnosť obmedzená.

18.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozejść się	rozšíriť sa		
	U sióstr Zalesnych, dwóch starych panien, zatrzymała się młoda kobieta o włosach jasnoblonde zrolowanych wysoko nad czołem i falujących poniżej, o której < rozeszła się > wieść, że była aktorką.	U sestier Zalesných, dvoch starých slečien, sa zastavila mladá žena s jasnými plavými vlasmi zopnutými vysoko nad čelom a dole zvlnenými, o ktorej sa rozšírila správa, že je herečka.	Vysoký LP.	rozísť sa

Sloveso *rozejść się* je použité vo význame: „rozpowszechniać się wśród odbiorców“, slovenské sloveso vo význame: „stať sa všeobecne známym, rozchýriť sa, rozhlásiť sa“. Ekvivalent je významovo zhodný s pôvodným slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *fama, informacja, plotka, pogłoska; sprawa; sława; po okolicy; po mieście, po świecie; lotem błyskawicy, szybko.*

19.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozejść się	rozchýriť sa		
	Gdy < się rozeszło >, że go zabierają, pobiegliśmy do świetlicy, poprzynosiliśmy instrumenty, kto jaki złapał, zepsuty, niezepsuty.	Keď sa rozchýrilo , že ho berú, rozbehli sme sa do klubovne, zobrali si nástroje, kto aký pochytil, pokazený, nepokazený.	Priemerný LP.	rozísť sa

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso je použité vo význame: „stať sa všeobecne známym“. Ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom, a je použiteľný s podmetmi, ktorý sú pomenovaním informácie: *fama, informacja, plotka, pogłoska*, nie je však použiteľný v prípade podmetov iného typu: *śława*.

rozepchnąć – 1. *rozszerzyć coś przez nacisk od wewnątrz*
2. *pchając, odtrącić kogoś*³⁹

20.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozepchnąć	odhrnúť		
	Spychacz < rozepchnął > śnieg na boki i jakoś to szło, ale raz po raz wyrzucało nas z kolein, bo przód też mieliśmy prawie łysy.	Odhřňáč odhrnul sneh po stranách cesty a nejako to išlo, ale každú chvíľu nás vyhadzovalo z koľají, lebo predok sme mali tiež takmer hladký.	Nízky LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozszerzyć coś przez nacisk od wewnątrz“, slovenské sloveso vo význame: „odhrnutím dať nabok“. Použitie slovenského ekvivalentu je obmedzené na predmety, ktorých konzistencia je drobná, prípadne sypká: *piesok, štrk, hlina, zemina, sneh*.

rozerwać – 1. *rwąc, rozdzielić coś na części*

³⁹ *Słownik języka polskiego, PWN.*

2. przerwać, zniszczyć jakieś związki
 3. pot. zabawić kogoś
 4. pot. wyrrywając coś, rozchwytać, rozgrabić
 5. rozciągać materiał aż do jego pęknięcia w celu zbadania jego właściwości plastycznych⁴⁰

21.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozerwać	odtrhnúť		
	Nie mówiąc, że i pobiją się nieraz, pokrwawią, wczepi się jedna w drugą, że nie można ich < rozerwać >, zwłaszcza gąsiorzy.	A to už nehovorím, že sa neraz pobijú, dokrvavia, jedna sa zahryzne do druhej, že ich nejde od seba odtrhnúť , najmä gunáre.	Nízky LP.	rozorvať, roztrhnúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rwać, rozdzielić coś na części“, slovenské sloveso vo význame: „(násilím) oddeliť, odlúčiť“. V slovenskom ekvivalente pozorujeme zmenu perspektívy. Pri pol'skom slovese sa pozornosť sústreďuje na celok, ktorý podlieha rozdeleniu, kým pri slovenskom slovese na časť oddeľujúcu sa od tohto celku. Preto je potrebná aj zmena konštrukcie v slovenčine s vyjadrením názvu celku aj časti.

roześmiać się – zareagować długim i głośnym śmiechem

22.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roześmiać się	rozosmiať sa		
	< Roześmiała się >: – Nie palę papierosów!	Rozosmiała sa : „Ja vôbec nefajčím!“	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „pustiť sa do smiechu“. Slovenský ekvivalent je prototypovým ekvivalentom pol'ského slovesa a môže vystupovať vo väčšine jeho bežných kontextov: *głośno, hałaśliwie, na całe gardło, w głos; beztrosko, serdecznie, swobodnie, wesolo; cynicznie, ironicznie, złośliwie; głupio*.

rozgłosić – opowiedzieć coś wszystkim wokół⁴¹

⁴⁰ Słownik języka polskiego, PWN.

23.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozgłosić	zverejniť		
	Zmusili go, że < rozgłoszą >.	Prinútili ho, že všetko zverejnia .	Priemerný LP.	rozhlásiť, rozšíriť zvesť

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské vo význame: „urobiť verejne známym, uverejniť, publikovať“. Podľa nástroja Word sketch sa sloveso *rozgłosić* najčastejšie spája s predmetmi označujúcimi typ informácie: *wieść, informację, nowinę, prawdę*, osobitný typ obsahu: *stronę www, firmę*, príjemcov informácie: *światu, w sieci, wśród przyjaciół, znajomym*, prípadne s vedľajšou vetou predmetovou. Slovenský ekvivalent funguje s menom označujúcim informáciu, v niektorých prípadoch s príjemcami informácie, prípadne s vedľajšou vetou predmetovou. S typom obsahu: *strona www, firma*, kde sa viac aktivuje význam propagácie, sloveso nie je použiteľné.

rozgnieść – *gniotąc, zmiażdżyć coś*⁴²

24.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozgnieść	zahasiť		
	< Rozgniotła > papierosa w naszej popielniczce i zaczęła się śmiać.	Zahasila cigaretu v našom popolníku a začala sa smiať.	Nulový LP.	1. rozšliapať, rozdrviť; rozpučiť 2. rozmiesiť, rozgniaviť

Pol'ské sloveso je uvedené vo svojom jedinom význame, slovenské vo význame: „zhasnúť, zhasiť“. Slovesá sú sémanticky odlišné a slovenské sloveso ako ekvivalent dokáže fungovať len s kolokátom *papieros*.

rozościć się – *będąc w gościnie lub przebywając jako podróżny, umieścić się gdzieś wygodnie*⁴³

25.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozościć się	usalašiť sa		
	Nie było domu, gdzie by się nie < rozościli >.	Nebolo domu, kde by sa neboli usalašili .	Vysoký LP.	udomáčniť sa

⁴¹ Słownik języka polskiego, PWN.

⁴² Słownik języka polskiego, PWN.

⁴³ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „expr. pohodlne si sadnúť, rozložiť sa, usadiť sa“. Podľa definície má slovenské sloveso vo svojom význame sému sedenia, avšak je použiteľné aj v rozšírenom význame zhodnom s poľským slovesom.

26.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozgościć się	uvelebiť sa		
	Ceremonialne uprzejmy, < rozgościł się > jednak na dobre.	Okázalo zdvorilý, uvelebil sa však nadobro.	Vysoký LP.	udomácnit' sa

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom význame, slovenské sloveso vo význame: „expr. pohodlne sa usadiť; usalašiť sa“. Slovenský ekvivalent je bežnejší v kontextoch s významom sedenia, avšak jeho použitie je možné aj v iných kontextoch.

rozgrzewać – 1. grzejąc, podwyższając temperaturę czegoś
2. wprawiać w stan podniecenia, pobudzać do działania⁴⁴

27.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozgrzewać	rozcvičovať		
	Dlatego nagle, żeby zabić tę niewygodną ciszę, podrywa się dynamiczne kibicowskie „Ria! Ria! Hungaria!”, jakbyśmy wszyscy przenieśli się na stadion piłkarski, kiedy odśpiewaniu hymnów narodowych piłkarze < rozgrzewają > mięśnie, a kibice gardła.	Preto zrazu, aby sa narušilo toto nepohodlné ticho, vybuchuje dynamické fanúšikovské Ria! Ria! Hungaria!, akoby sme sa všetci premiestnili na futbalový štadión, keď po zborovom odspievaní štátnych hymien si futbalisti rozcvičujú svaly a fanúšikovia hrdlá.	Priemerný LP.	rozohrievať

Poľské sloveso je použité vo význame: „wprawić w stan podniecenia, pobudzić do działania“, slovenské vo význame: „cvičením pripravovať na šport. výkon ap“. Podľa nástroja Word sketch sa sloveso *rozgrzewać* v tomto význame najčastejšie vyskytuje s dvomi typmi

⁴⁴ Słownik języka polskiego, PWN.

substantív. Jeden typ označuje skupinu ľudí, na ktorú istým spôsobom vplýva agens deja (*publika, publiczność*) a druhý typ väčšinou označuje časť tela, ktorú agens pripravuje na činnosť (*mięsień, gardło*).

- rozjaśniać się** –
1. książk. zaczynać świecić jaśniej
 2. używane do opisanego tego, że stało się jaśniej w określonym miejscu, bo zaczęło być widoczne światło słoneczne
 3. stawać się radośniejszym lub bardziej zadowolonym
 4. przybierać jaśniejszy kolor
 5. książk. stawać się bardziej zrozumiałym niż wcześniej

28.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozjaśniać się	rozodnievať sa		
	Słyszeliśmy rzekę, ale nie mogliśmy zejść na sam brzeg i dopiero gdy zaczęło < się rozjaśniać >, odnaleźliśmy drogę wśród skał.	Počuli sme riekú, ale nemohli sme zísť celkom na breh, a až keď sa začalo rozodnievať , našli sme cestu pomedzi skaly.	Nízky LP.	-

Sloveso *rozjaśniać się* je použité vo význame: „używane do opisanego tego, że stało się jaśniej w określonym miejscu, bo zaczęło być widoczne światło słoneczne”, sloveso *rozodnievať sa* vo význame: „svitať, rozvidnievať sa“. Slovenský ekvivalent má oproti poľskému slovesu zúžený význam, keďže sa vzťahuje len na východ slnka, ktorý nastáva ráno, v protiklade k poľskému slovesu, ktoré môže opisovať danú situáciu aj v inej časti dňa. Slovenský ekvivalent je teda použiteľný len v neosobnej konštrukcii, a nie je možné jeho použitie v kontextoch bežných pre poľské sloveso: *niebo rozjaśnia się*.

rozkazać – o kimś mającym władzę: polecić coś zrobić

29.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozkazać	prikázať		
	W progu stanął ryży feldfebel zapięty pod samą szyję i powiedział, że kapitan został z adiutantem, bo ma obowiązek jak najdłużej utrzymać radiostację, ale powierzył żołnierzy feldfebelowi i < rozkazał > im tak iść lasami i polami, żeby trafili w ręce Amerykanów, koniecznie w ręce Amerykanów, a nie Ruskich.	Na prahu stál ryšavý feldvébel pozapínaný až po bradu a vykladal, že kapitán zostal s pobočníkom, lebo má povinnosť udržať čo najdlhšie vysielačku, ale vojakov odovzdal feldvéblovi a prikázal im len tak sa vydať cez polia a cez lesy, aby sa dostali do rúk Američanov, rozhodne Američanom, a nie Rusom.	Vysoký LP.	rozkázať

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „dať príkaz, nariadiť, rozkázat“.
Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *dowódca, generał, kapitan rozkazał; rozkazać żołnierzom; głosno, krótko; rozkazać wycofać się, zabić kogoś.*

- rozkladać** –
1. oddalać od siebie części przedmiotu, powodując zwiększenie jego powierzchni
 2. układać przedmioty w niewielkiej odległości od siebie
 3. rozdzielać elementy przedmiotu stanowiące całość, powodując, że całość ta przestanie istnieć
 4. dzielić coś w czasie lub w przestrzeni
 5. powodować rozpad chemiczny czegoś
 6. wyciągać na boki
 7. pot. pokonywać przeciwnika w walce
 8. pot. doprowadzić do upadku lub załamania
 9. pot. powodować u kogoś złe samopoczucie objawiające się bólem mięśni i głowy, gorączką, katarem lub biegunką
 10. pot. zaskakującym zachowaniem lub nietypowymi cechami wywoływać u kogoś silny stan emocjonalny

30.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozkládać	stavať		
	Przyjechali i przez trzy dni < rozkladali > swoje przedsiębiorstwo rozrywkowe.	Prišli a tri dni stavali svoj zábavný podnik.	Priemerný LP.	rozkladať; rozdeľovať, rozmiestňovať; rozvrhovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ukladać przedmioty w niewielkiej odległości od siebie“, slovenské sloveso vo význame: „umiestňovať, klásť, dávať“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný pol'skému slovesu, avšak má isté obmedzenia v oblasti jeho použiteľnosti. Možno ho použiť len s názvami predmetov, ktoré sú orientované do výšky, a preto nefunguje s predmetmi typu: *materace, papiery, sztućce, talerze*.

31.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozkládać	rozprestierať		
	Jednak turul stoi niewzruszony i nadal prowokacyjnie < rozklada > skrzydła, choć siedzący w ruinach po peszteńskiej stronie sowiecki marynarz i czarnowłosa dziewczyna, szykujący się do małego wojennego romansu, zupełnie nie zwracają na niego uwagi.	Turul však stojí nehybne a ďalej provokatívne rozprestiera krídla, hoci na peštianskej strane v ruinách sediaci sovietsky námorník a čiernovlasá dievčina nadväzujú malý vojnový románik a vôbec si ho nevšímajú.	Priemerný LP.	rozkladať; rozdeľovať, rozmiestňovať; rozvrhovať

Sloveso *rozkládać* je použité vo význame: „wyciągać na boki“, jeho slovenský ekvivalent vo význame: „vystierať, rozopínať, rozostierať“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný pol'skému slovesu, avšak z jeho bežných kontextov je použiteľný najmä v spojení so substantívom *skrzydła*. V spojení so substantívami *ramiona, ręce* pôsobí neprirodzene.

- rozkládać się** –
1. oddalać od siebie swoje części, powodując zwiększenie się powierzchni
 2. poddawać się rozkładowi chemicznemu
 3. dzielić się w czasie lub przestrzeni

4. wyciągać się na boki

5. książk. zajmować sobą przestrzeń

6. umieszczać na jakimś terenie wiele przyniesionych ze sobą przedmiotów, umożliwiających lub ułatwiających przebywanie tam i wykonywanie określonych czynności

7. pot. zajmować niedbałą, lub wygodną dla siebie pozycję w miejscu przeznaczonym do siedzenia lub leżenia

8. pot. upadać całym ciałem na ziemię

9. tracić zdolność prawidłowego działania

10. pot. zaczynać chorować na chorobę objawiającą bólem mięśni i głowy, gorączką, katarem lub biegunką

32.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozkládać się	utáborovať sa		
	Cały wrzesień pogoda była nieprzerwanie piękna, toteż piękny był zachód słońca, kiedy wojsko < rozkladało się > taborem przed nocą.	Celý september bolo počasie bez prerušenia pekné, a tak bol pekný aj západ slnka, keď sa vojsko utáborovalo pred večerom.	Nízky LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „umieszczać na jakimś terenie wiele przyniesionych ze sobą przedmiotów, umożliwiających lub ułatwiających przebywanie tam i wykonywanie określonych czynności”, slovenské vo význame: „dočasne sa ubytovávať v stane (v prírode)“. Slovenský ekvivalent je prekladom celej kolokácie východiskového slovesa s podstatným menom: *rozkládać się taborem*, a hoci môže fungovať aj pre iné kontexty (*rozkládać się obozem*), prípadne v bezpredmetovom použití slovesa (*rozkládać się u stóp góry*), nefunguje však pre iné typické kontexty pôvodného slovesa v danom význame: *na placu, na straganach*.

rozkrecić się –

1. utracić regularne skręty lub sploty

2. pot. stopniowo rozwinąć się i zwiększyć zasięg lub tempo

3. pot. zacząć robić coś bardziej swobodnie lub bardziej energicznie

33.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozkręcić się	ožiť		
	Trochę < się rozkręcił >, coś mu popuściło i zaczął komentować.	Trochu ožil , uvoľnil sa a začínal komentovať.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „zачаć robić coś bardziej swobodnie lub bardziej energiczniej“, slovenské sloveso vo význame: „stať sa živším, živým, čulým“. Obidve slovesá vyjadrujú identický význam a slovenské sloveso funguje vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *publiczność, rozkręciła się; kumple, znajomi rozkręcili się; rozkręcić się przy wódce*.

rozlec się – *dać się usłyszeć w określonym miejscu*

34.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlec się	rozľahnúť sa		
	I wtedy < rozległ się > gwizd.	A wtedy sa rozľahol hvizd.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „rozšíriť sa na všetky strany“. Slovesá sa významovo zhodujú a ekvivalent funguje vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *dzwonek, dźwięk, głos, huk, krzyk, śmiech; oklaski; strzały, wołanie; coś rozległo się na korytarzu; w lesie; w słuchawce*.

35.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlec się	zaznieť		
	Zanim < rozległ się > jego głos, zauważyłem w nim całkowitą zmianę.	Kým zaznel jeho hlas, všimol som si na ňom absolútnu zmenu.	Vysoký LP:	-

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom význame, slovenské sloveso vo význame: „zvukovo sa prejavit“. Tak ako v predchádzajúcom prípade, aj tento ekvivalent je použiteľný v bežných kontextoch poľského slovesa.

36.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlec się	ozvať sa		
	Usiadł – i zerwał się natychmiast, bo spod skłębionego koca < rozległ się > pisk.	Sadol si – ale okamžite vyskočil. Spod pohúžvanej deky sa ozvalo pišťanie.	Vysoký LP.	-

V tomto prípade je slovenské sloveso použité vo význame: „vydať zvuk; prejaviť sa ako zvuk, zaznieť“. Slovesá sa opäť významovo zhodujú a ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa.

37.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlec się	zazvoniť		
	Nawiązując do stwierdzenia Winstona Churchilla, napisałeś, że jeśli w obecnej Polsce gdzieś o szóstej rano < rozlegnie się > dzwonek u drzwi, to nikt już nie może być pewny, że to tylko mleczarz.	V súvislosti s konštatovaním Winstona Churchilla si napísal, že ak v súčasnom Poľsku niekde o šiestej ráno zazvoní zvonček pri dverách, už si nikto nemôže byť istý, že je to len mliekar.	Nízky LP.	-

V tomto prípade je ekvivalentom slovenské sloveso s významom: „prejaviť sa zvonením; zvonivo zaznieť, zacengat“. Slovenský ekvivalent je použiteľný len vtedy, keď opisovaným zvukom je zvonenie.

- rozlecieć się** –
1. o dużej liczbie ptaków, owadów: polecieć w różne strony
 2. pot. o grupie osób lub zwierząt: pobiec w różne strony
 3. rozpaść się na kawałki
 4. popsuć się
 5. pot. przestać istnieć⁴⁵

⁴⁵ Słownik języka polskiego, PWN.

38.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlecieć się	roztrieštiť sa		
	Można nawet powiedzieć, że uciekłem, ponieważ moje życie < rozleciało się > na kawałki i nie potrafiłem go poskładać.	Możno dokonca povedať, že som utiekol, pretože môj život sa roztrieštil na kúsky a nedokázal som ho poskladať.	Priemerný LP.	rozletieť sa; rozpadnúť sa (na kúsky)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozpaść się na kawałki“, slovenské sloveso vo význame: „úderom, nárazom sa rozlámať“. Slovesá sú použité v prenesenom význame, pričom slovenský ekvivalent pravdepodobne vďaka svojej zvukovej stránke evokuje zvuk sprevádzajúci dej vyjadrený slovesom. Preto nemusí fungovať v kontextoch, ktoré tento zvuk či už v doslovnom alebo prenesenom význame vylučujú.

rozlegać się –
 1. *dawać się słyszeć w określonym miejscu*
 2. *książk. znajdować się na danej przestrzeni*

39.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozlegać się	ozývať sa		
	Wciąż < się rozlegaly > przekleństwa, wyzwiska.	Jednostaj sa ozývali kliatby, nadávky.	Vysoký LP.	rozliehať sa; rozširovať sa; rozprestierať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „dawać się słyszeć w określonym miejscu“, slovenské vo význame: „vydávať zvuk; prejavovať sa ako zvuk, zaznievať“. Slovenský ekvivalent je sémantický zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *dzwonek, dźwięk, głos, huk, krzyk, śmiech; pukanie; oklaski, strzały, szmery, trzaski; coś rozlega się na korytarzu, na sali, w lesie, w słuchawce.*

rozłączyć się –
 1. *o elementach połączonych: ulec rozłączeniu*
 2. *rozstać się z kimś lub czymś*
 3. *przerwać łączność telefoniczną*⁴⁶

⁴⁶ *Słownik języka polskiego, PWN.*

40.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozłączyć się	zložiť		
	– Po manekiny – odpowiedział i zaraz < się rozłączył >.	– Po figuríny, – odpovedal a hneď zložil .	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „przerwać łączność telefoniczną“, slovenské sloveso je definované len vo význame: „dať dolu a uložiť, položiť“, avšak význam tohto slovesa v zmysle ukončenia telefonického hovoru je už lexikalizovaný, a preto ho považujeme za jeden z prototypových ekvivalentov pol'ského slovesa v danom význame.

- rozłożyć** –
1. oddalić od siebie części przedmiotu, powodując zwiększenie jego powierzchni
 2. poukladać przedmioty w niewielkiej odległości od siebie
 3. rozdzielić elementy przedmiotu stanowiące całość i spowodować, że całość ta przestaje istnieć
 4. podzielić coś w czasie lub przestrzeni
 5. spowodować rozkład chemiczny czegoś
 6. wyciągnąć na boki
 7. pot. pokonać przeciwnika w walce
 8. pot. doprowadzić do upadku lub załamania
 9. pot. spowodować u kogoś złe samopoczucie objawiające się bólem mięśni i głowy, gorączką, katarą lub biegunką
 10. pot. zaskakującym zachowaniem lub osobliwymi cechami wywołać u kogoś silne emocje

41.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozłożyć	roztvorit'		
	– < Rozłożyć > parasol czy woli pan tak?	„Mám roztvorit' slnečník, alebo radšej len tak?“	Nízky LP.	rozložit'; rozdelit'; rozvrhnút'

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „oddalić od siebie części przedmiotu, powodując zwiększenie jego powierzchni“, slovenské sloveso vo význame: „roztiahnuť, rozprestrieť“. Motivácia slovenského slovesa umožňuje jeho použitie len v spojení s predmetmi, ktoré boli predtým zatvorené, t.j. ktoré možno akýmkoľvek spôsobom zatvoriť. Jeho použitie je preto obmedzené na predmety typu: *gazeta; parasol*, a naopak, nebude fungovať pri predmetoch ako: *kanapa, namiot; koc, mata, obrus*.

- rozłożyć się** –
1. oddalić od siebie swoje części, powodując zwiększenie się powierzchni
 - 2: poddać się rozkładowi chemicznemu

3. podzielić się w czasie lub przestrzeni

4. wyciągnąć się na boki

5. zająć sobą przestrzeń

6. umieszczać na jakimś terenie wiele przyniesionych ze sobą przedmiotów, umożliwiających lub ułatwiających przebywanie tam i wykonywanie określonych czynności

7. pot. zająć niedbałą, wygodną dla siebie pozycję w jakimś miejscu przeznaczonym do siedzenia lub leżenia

8. pot. upaść całym ciałem na ziemię

9. utracić zdolność prawidłowego działania

10. pot. zachorować na chorobę objawiającą się bólem mięśni i głowy, gorączką, katarem lub biegunką

42.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozłożyć się	ochoriet'		
	– Wsiadajcie, bo < się rozłożycie > na same święta!	– Sadnite si, lebo ochoriete akurát na sviatky!	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zachorować na chorobę objawiającą się bólem mięśni i głowy, gorączką, katarem lub biegunką“, slovenské sloveso vo význame: „stať sa chorým“. Pol'ské sloveso má špecifickejší význam ako slovenský ekvivalent, avšak je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

rozmarzyć się – *dać się ponieść wyobraźni, marzeniom*⁴⁷

43.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozmarzyć się	zasnívať sa		
	Naprawdę < się rozmarzył > i zapatrzył w przednią szybę, jakby tam widział te swoje krowy, dzieciństwo i myśli, które nawiedzały go tak słodko.	Naozaj sa zasníval a hľadel na predné okno, akoby tam videl tie svoje kravy, detstvo a myšlienky, ktoré sa mu tak sladko zjavovali.	Vysoký LP.	-

⁴⁷ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské vo význame: „zahľbit' sa do snívania, zasniť sa“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom, je to jeho prototypový ekvivalent.

rozmawiać – *porozumiewać się z kimś, mówiąc i słuchając*

44.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozmawiać	telefonovať		
	Potem wyszedł na chwilę i słyszałem, jak < rozmawia > przez telefon.	Potom na chvíľu vyšiel a počul som, ako telefonuje .	Nulový LP.	hovoriť, zhovárať sa, rozprávať sa

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „dorozumievať sa pomocou telefónu; telefonicky volať“. Slovenské sloveso je prekladom celej kolokácie poľského slovesa s nasledujúcim menom, a preto je jeho použitie možné len v tomto jedinom kontexte.

45.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozmawiać	rokovat'		
	Ferenc Gyurcsány deklaruje, że z ekstremistami nie będzie < rozmawiał >.	Ferenc Gyurcsány vyhlasuje, že s extrémistami nebude rokovat' .	Nízky LP.	hovoriť, zhovárať sa, rozprávať sa

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské vo význame: „viest' rozhovor s istým cieľom, oficiálne sa radit'“. Ekvivalent má špecifickejší význam, a preto je jeho spájateľnosť obmedzená na kontexty z oblasti politiky, či obchodu.

rozmijać się –

1. *przechodzić, przejeżdżać lub przelatywać obok siebie, poruszając się w różnych kierunkach*
2. *nie spotykać się, mimo że ma się taki zamiar*
3. *nie zachowywać zgodności z czymś*

46.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozmijać się	neladiť		
	– Nieraz od pierwszego wejrzenia było oczywiste, że kapelusz < rozmija się > z twarzą, lecz klient stwierdza, w tym mi	„Často bolo na prvý pohľad očividné, že klobúk neladí s tvárou, ale zákazník tvrdí, že tento mu vari najlepšie sedí.	Priemerný LP.	nestretat' sa, rozchádzať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „nie zachowywać zgodności z czymś“, slovenské vo význame: „[ne]byť v súlade, [ne]harmonizovať“. Slovenský ekvivalent evokuje istú disharmóniu vnímateľnú zmyslami (zvuk, farba atď.), a preto nemusí byť použiteľný vo všetkých bežných kontextoch pol'ského slovesa: z *prognozami*, *rzeczywistością*, z *prawdą*, z *oczekiwaniami*; z *wolą Bożą*; z *celem*.

rozmyślać – *myśleć o kimś lub o czymś intensywnie i przez dłuższy czas*

47.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozmyślać	premyšľať		
	< Rozmyślałem > tak, ponieważ zbliżały się święta.	Premýšľal som tak, pretože sa blížili Vianoce.	Vysoký LP.	rozmyšľať, uvažovať

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „v myšlienkach sa zaoberať, uvažovať, rozmyšľať, myslieť“. Slovenský ekvivalent je sémantický zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *całymi dniami*; *o dawnych czasach*, *o dziewczynie*, *o popelnionych błędach*, *o powrocie*; *nad okrucieństwem losu*, *nad sobą*; *przez wiele nocy*; *w samotności*.

roznieść –

1. *niosąc coś, dostarczyć to do wielu różnych miejsc*
2. *pot. rozpowszechnić jakieś wiadomości*
3. *zniszczyć całkowicie*
4. *książk. wywołać w kimś utratę spokoju i równowagi psychicznej*

48.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roznieść	rozmlátiť		
	Mało klatki nie < rozniesie > - emocjonował się Kacper.	Dobre že nerozmláti kletku," vzrušoval sa Gašpar.	Vysoký LP.	rozniešť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zniszczyć całkowicie“, slovenské vo význame: „expr. rozbiť na kusy, roztláť“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *na strzepy; w drzazgi, w pył.*

49.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roznieść	rozmetať		
	< Rozniosłem > jego pracę, doszczętnie.	Absolútne som jeho prácu rozmetal.	Priemerný LP.	rozniešť

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „rozhádzať (na všetky strany), porozhadzovať“. Hoci sa lexikografické významy oboch slov líšia, nástroj Word sketch nám potvrdil, že slovenské sloveso *rozmetať* sa často používa v kontextoch s pomenovaním nejakého predmetu, často dopravného vozidla, ktoré *je rozmetané* po výbuchu, čiže okrem sémantickej zložky s významom rozhádzania je tu prítomná aj séma zničenia, často posilnená kontextom: *na prach, na kusy*. Okrem toho je jeho použitie možné aj v prenesenom význame s participantmi ako: *konkurenciu, argumentmi*.

50.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roznieść	rozbiť		
	Dnia 10 maja uderzył na Francję i < rozniósł > ją w ciągu dwóch miesiący.	Dňa 10. mája uderel na Francúzsko a rozbil ho za dva mesiace.	Vysoký LP.	rozniešť

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské vo význame: „spôsobiť rozklad, porušiť ako celok, rozvrátiť“. Slovenský ekvivalent je opäť významovo podobný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *na strzepy; w drzazgi, w pył.*

rozpaczać – *znajdować się w stanie rozpaczy*

51.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpaczać	žalostiť		
	Serb i Węgiel to dwa paradoksalne bratanki, które < rozpaczają > nad utratą swojej lokalnej mocarstwowości.	Srb a Maďar, to sú dvaja paradoxní bratanci, ktorí žalostia nad stratou svojej lokálnej veľmocenskej pozície.	Nízky LP.	upadať do zúfalstva

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „kniž. žialiť, smútiť, nariekať, bedákať“. Medzi slovenským a pol'ským slovesom existuje sémantický rozdiel, keďže slovenské sloveso vo svojom význame priamo neobsahuje sémantickú zložku zúfalstva. Môže byť však použiteľný v kontextoch, kde je táto významová zložka oslabená.

52.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpaczać	zúfať si		
	A przecież nawet w najgorszych chwilach polskiej historii nasi dziadowie i ojcowie powtarzali: - Nie < rozpaczać >!	A predsa aj v najhorších chvíľach pol'ských dejín naši dedovia a otcovia opakovali: - Nezúfať si!	Vysoký LP:	upadať do zúfalstva

Slovenský ekvivalent je použitý vo význame: „strácať, stratiť akúkoľvek nádej“. V tomto prípade je ekvivalent sémanticky zhodný s pol'ským slovesom a použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *nad losem, nad upadkiem czegoś; po rozstaniu, stracie, z jakiegoś powodu; płakać i rozpaczać.*

- rozpadać się** –
1. rozdzielać się na części, ulegając zniszczeniu
 2. przestawać stanowić jednorodną, silną całość
 3. przestawać stanowić parę lub grupę osób połączonych więzią emocjonalną
 4. rozkładać się na prostsze składniki
 5. zacząć intensywniej padać

53.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpadać się	rozpadávať sa		
	Pal lichy dom, dom, jaki był, każdy widział, zbudowany na fundamentach starej stodoły, więc bez piwnic, murowany przez takich majstrów, że żaden, dosłownie żaden kąt nie miał dziewięćdziesięciu stopni, szafy we wnękach < rozpadały się > jak domki z kart i nic nie trzymało norm budowlanych.	Čert ber dom, každý videl, aký bol – postavený na základoch niekdajšej stodoly, nepodpivničený, murovaný takými majstrami, že nijaký, doslova nijaký roh nemal deväťdesiat stupňov, skrine vo výklenkoch sa rozpadávali ako domček z karát a nič nespĺňalo stavebné normy.	Vysoký LP.	rozpadat' sa

Poľské sloveso je použité vo význame: „rozdzielać się na części, ulegając zniszczeniu“, slovenské sloveso vo význame: „rozkladať sa na časti (prestávať existovať ako celok)“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *budynek, dom; buty, meble się rozpadają; rozpadać się na części, na kawałki; w oczach.*

54.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpadać się	rozpršať sa		
	... wizyta miała się ku końcowi, pani Przyłuska się gdzieś spieszyła i musiała iść, a tu nagle < rozpadało się > za oknami...	... návšteva sa blížila ku koncu, pani Przyłuska sa niekam ponáhľala a musela už ísť, a tu sa zrazu vonku rozpršalo ...	Vysoký LP.	rozpadat' sa

Poľské sloveso je v tomto prípade použité vo význame: „zacząć intensywniej padać“, slovenské sloveso vo význame: „dať sa do pršania“. Slovenské sloveso sa vzťahuje len na dážď, kým poľské sa okrem najčastejšieho podmetu *deszcz* spája aj s inými: *grad, śnieg*. Vyskytuje sa však aj v bezpodmetových jednočlenných vetách typu *rozpadało się na dobre*, a tu je sloveso *rozpršať sa* jeho najtypickejším ekvivalentom, pokiaľ v kontexte explicitne nie je uvedené inak. Vzhľadom na to, že v slovenčine by pre obidva tieto kontexty (*deszcz; śnieg, grad*) nefungoval jeden ekvivalent, možno by bolo vhodné ich rozdeliť na dva významy.

rozpalać – *1. sprawiać, że coś zaczyna się palić*

2. zaczynać w czymś palić ogień
3. wywoływać w kimś silne emocje
4. powodować, że jakieś zjawisko się pojawia lub staje bardziej intensywnie

55.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpalać	zapaľovať		
	Dlatego demokrata-sceptyk, zbrojny w swój ironiczny uśmiech, zawsze nieufnie obserwuje poczynania posiadaczy prawdy absolutnej: tych spod znaku ubóstwienia Narodu, którym jakieś tajemnicze duchy plemienne objawiły narodową prawdę absolutną; tych spod znaku jakobińskiego-bolszewickiego, którym rozum ujawnił prawdę absolutną o koniecznościach dziejowych; tych spod znaku świętej inkwizycji, którym sam Pan Bóg szepnął z nieba, że trzeba < rozpalać > stosy dla heretyków.	Preto demokrat-skeptik, ozbrojený svojím ironickým úsmevom, vždy nedôverčivo pozoruje počínania držiteľov absolútnej pravdy: tých spod znaku zbožštenia Národa, ktorým nejakí tajomní kmeňoví duchovia zjavili národnú absolútnu pravdu; tých spod jakobínsko-bolševického znaku, ktorým rozum zjavil absolútnu pravdu o historických nevyhnutnostiach; tých spod znaku svätej inkvizície, ktorým sám Pán Boh z neba pošepkal, že treba zapaľovať hranice pre heretikov.	Vysoký LP.	1. rozpaľovať 2. pren. rozohňovať, rozniecovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „spraviac, že co's zaczyna się palić“, slovenské vo význame: „spôsobovať horenie; tým uvádzať do činnosti“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako pol'ské sloveso a funguje vo väčšine jeho bežných kontextov: *baca, mężczyzna, młodzież rozpala co's; rozpalać ogień, ognisko; benzyną.*

rozpalić – 1. sprawić, że co's zaczyna się palić
2. zacząć w czymś palić ogień

3. wywołać u kogoś silne emocje

4. spowodować, że coś się pojawia lub staje bardziej intensywne

56.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpalić	zakúriť		
	Podczas ofensywy Rosjanie – Radziety lub Sowietci, mówi babcia, Rosjanie to byli przed rewolucją, a potem była radziecka tłuszczka – < rozpalili > w kominku zdjęciami, które leżały w wielkiej drewnianej skrzyni stojącej w sieni.	Počas ofenzívy Rusi – Sovieti, opravuje babka, Rusi boli pred revolúciou, potom prišla sovietska zberba – zakúрили v piecke fotkami z veľkej drevenejej kasne, čo stála v predizbe.	Vysoký LP.	1. rozpáliť 2. pren. rozohniť, roznieť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zачаć w czymś palić ogień“, slovenské sloveso vo význame: „rozložiť oheň, podkúriť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *rozpalić kuchenkę; pod kotłami; w kominku, w piecu.*

rozpalić się – 1. zacząć płonąć
2. stać się gorącym pod wpływem ognia
3. zacząć intensywnie świecić lub błyszczeć
4. stać się bardziej intensywnym

57.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpalić się	rozhorieť sa		
	Bunt, który wydawało się, że za chwilę zamieni się z kłótni w bijatykę, < rozpalil się > od nowa.	Vzbura, o ktorej sa zdalo, že sa o chvíľu zmení z hádky na bitku, sa znova rozhorela.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stać się bardziej intensywnym“, slovenské je v *Krátkom slovníku slovenského jazyka* definované len v doslovnom význame: „zачаť (intenzívne) horieť“, v tomto prípade je však použité v prenesenom význame: „získavať na intenzite“.

Slovenský ekvivalent je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *konflikt, płomień wojny; gniew rozpalil się; rewolucja; nadzieja rozpalila się; emocje, uczucia rozpalily się; rozpalic się w kibicach; na nowo.*

rozpamiętywać – *roztrząsać coś w pamięci*⁴⁸

58.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpamiętywać	spomínať si		
	Po drodze < rozpamiętuję > silne wrażenie, jakie przedtem odniosłem, gdy leżąc przed nauczycielką, zaglądałem jej pod spódnicę.	Po ceste si spomínam na silný zážitok, ktorý som mal, keď som ležal pred učiteľkou a pozeral som sa jej pod sukňu.	Vysoký LP.	rozpamätávať sa, uvažovať, rozjímať

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „oživovať si v pamäti, v myslí, rozpamätávať sa“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *przeszłość, porażkę, przygodę.*

rozpelznąć się –

1. o zwierzętach: *pelznąć, rozleźć się w różne strony*
2. o ludziach: *rozejść się powoli w różne strony*
3. *rozpłynąć się, pokrywając jakąś przestrzeń*⁴⁹

59.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpelznąć się	rozliezť sa		
	Kobry < rozpelzły się > po placu, ludzie rozbiegli się z krzykiem, kobiety w popłochu zabierały swoje dzieci, mężczyźni chwytali za noże.	Kobry sa rozliezli po trhu, ľudia sa s krikom rozbehli preč, ženy splasene odnášali deti, muži sa chytali nožov.	Vysoký LP.	-

⁴⁸ Słownik języka polskiego, PWN.

⁴⁹ Słownik języka polskiego, PWN.

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „o zwierzętach: pełznąć, rozleźć się w różne strony“, slovenské vo význame: „lezením sa rozptýliť v rozlič. smeroch, porozliezať sa“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *zwierzęta, węże*.

rozpiąć – 1. rozłączyć coś zapiętego na guzik, suwak lub inny specjalny mechanizm
2. rozłączyć dwie części zapięcia
3. rozłączyć na kimś części ubrania lub mechanizmu przytrzymującego
4. rozciągnąć pomiędzy oddalonymi od siebie punktami

60.	Pol'ský	Slovenský	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpiąć	rozprestrieť		
	Od rana zanosilo się na deszcz i przedsiębiorcy na stalowych szkieletach < rozpięli > dachy z folii albo błękitnych chińskich plandek.	Od rána sa schýľovalo k dažďu a podnikatelia rozprestrelili na oceľových kostrách fólie alebo belasé čínske plachty.	Priemerný LP.	rozopnúť, rozťahnuť, rozvinúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozciągnąć pomiędzy oddalonymi od siebie punktami“, slovenské vo význame: „rozložiť, rozvinúť na ploche, prestrieť“. Slovenský ekvivalent je použiteľný, len pokiaľ kontext obsahuje predmety rozťahnutelné na ploche, kým pol'ské sloveso má v tomto zmysle všeobecnejší význam a vzťahuje sa tak na zmeny predmetu v jednom rozmere, ako aj vo viacerých: *drut, sznur, linę; pajęczynę, płachtę, siatkę; na krzyżu, na ramię, na ścianie*.

rozpierzdolić się – *wulg. ulec zniszczeniu, rozbiciu*⁵⁰

⁵⁰ Słownik języka polskiego, PWN.

61.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpierzdolić się	rozjebať sa ⁵¹		
	Bo chodziło o to, żeby każdy mógł dostać, żeby każdy mógł mieć i żeby mu się zaraz < rozpierzdoliło >, bo wtedy potrzebował znowu.	Lebo o to išlo, aby každý dostal, aby každý mohol mať a aby sa mu hneď rozjebalo , lebo potom potreboval ďalšie.	Vysoký LP:	-

Pol'ské sloveso je uvedené vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „zničiť“⁵². Ekvivalent je sémanticky aj štylisticky zhodný s pôvodným slovesom a použiteľný v rovnakom type kontextov a v štylisticky príznakových textoch.

rozporządzać – 1. korzystając z przysługującego prawa, wydawać polecenie co do sposobu wykonywania czegoś
2. mieć coś do własnej dyspozycji⁵³

62.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozporządzać	robiť		
	Proszę < rozporządzać >, jak pan uważa.	Robte , ako myslíte.	Nulový LP.	1. disponovať, nakladať (niečím) 2. nariaďovať; rozhodovať; zariaďovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „korzystając z przysługującego prawa, wydać polecenie co do sposobu wykonywania czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „konať, vykonávať istú činnosť, zaoberať sa niečím“. Význam slovenského slovesa je značne všeobecnejší ako význam pol'ského slovesa a nie je použiteľný v jeho iných kontextoch: *towarami, przesyłką, ekwipunkiem, majątkiem*.

rozpościerać – 1. rozciągając, rozpinać na dużej powierzchni coś uprzednio złożonego, zgniecionego
2. daw. rozszerzać zasięg czegoś⁵⁴

⁵¹ Hoci sloveso zatiaľ nie je definované v žiadnom zo slovníkov slovenského jazyka, vzhľadom na svoju vysokú frekvenciu v hovorenom jazyku sa dostalo do amatérskych internetových slovníkov a encyklopédií.

⁵² *Necyklopédia* [online]. Dostupné na: <http://necyklopedia.wikia.com/wiki/Jeba%C5%A5>.

⁵³ *Słownik języka polskiego, PWN*.

63.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpościerać	vystierať		
	Podnosili, < rozpościerali >, pytali kobiet, a one kiwały głowami.	Dvíhali to, vystierali , pýtali sa žien, a tie prikyvovali.	Vysoký LP.	rozprestierať, rozostierať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozciągnąć, rozpiąć na dużej powierzchni coś uprzednio złożonego, zgniecionego“, slovenské sloveso vo význame: „rozťahovať niečo zložené, zvinuté, rozprestierať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *skrzydło, parasol*.

rozpoznać – 1. na podstawie pewnych danych stwierdzić, że w danej sytuacji chodzi o konkretną osobę lub rzecz, a nie o żadną inną
2. zdobyć wiedzę o czymś na podstawie dostępnych danych
3. praw. rozpatrzyć pod względem prawnym

64.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznać	spoznať		
	Tych, co prawdą pogardzają, i tych, co prawdę kolonizują, < rozpoznajemy > po języku.	Tých, čo pravdou pohrdajú a tých, čo pravdu kolonizujú, spoznáme podľa jazyka.	Vysoký LP.	rozpoznať, rozoznať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „na podstawie pewnych danych stwierdzić, że w danej sytuacji chodzi o konkretną osobę lub rzecz, a nie o żadną inną“, slovenské sloveso vo význame: „zistiť totožnosť, poznať“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *świadkowie rozpoznali; rozpoznać charakter pisma, chorobę, dźwięk, flagę, głos, twarz; napastnika, znajomego; dotykem; bez trudu; na fotografii; po akcencie, po objawach; w tłumie; natychmiast; z daleka*.

⁵⁴ Słownik języka polskiego, PWN.

65.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznać	identifikovať		
	Lekarze-badacze potrafią zwalczyć chorobę, jeśli zdołają < rozpoznać > jej istotę.	Lekári-vedci dokážu poraziť chorobu, ak sú schopní identifikovať jej podstatu.	Vysoký LP.	rozpoznať, rozoznať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zdobyć wiedzę o czymś na podstawie dostępnych danych“, slovenské sloveso vo význame: „určovať, rozpoznávať, javy, predmety a pod. na základe ich vlastností“. Ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *rozpoznać położenie, potrzeby, sytuację, zagrożenia; bezbłędnie, dokładnie, natychmiast, od razu; umieć rozpoznać.*

66.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznać	určiť		
	A byłem przekonany, że każdego klienta potrafię i z zawodu < rozpoznać >.	A bol som presvedčený, že u každého klienta viem určiť aj jeho zamestnanie.	Vysoký LP.	rozpoznať, rozoznať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zdobyć wiedzę o czymś na podstawie dostępnych danych“, slovenské vo význame: „uvažovaním, skúmaním zistiť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

rozpoznawać –

1. na podstawie pewnych danych stwierdzać, że w danej sytuacji chodzi o konkretną osobę lub rzecz, a nie o żadną inną
2. zdobywać wiedzę o czymś na podstawie dostępnych danych
3. praw. rozpatrywać pod względem prawnym

67.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznawać	spoznávať		
	Znowu, jak u Włodka, miałem wir w głowie i z trudnością < rozpoznawałem > tylko niektóre postacie.	Znovu, ako u Włodka, mal som v hlave vír a len ťažko som spoznával aspoň niektoré postavy.	Vysoký LP:	rozpoznávať, rozoznávať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „na podstawie pewnych danych stwierdzać, że w danej sytuacji chodzi o konkretną osobę lub rzecz, a nie o żadną inną“, slovenské vo význame: „zistiť totožnosť, poznávať“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským

slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *charakter pisma, chorobę, dźwięk, flagę, gatunek; bez trudu; po akcencie; po ubiorze; bezbłędnie, natychmiast.*

68.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznawać	rozlišovať		
	Wrócił nie do poznania zmieniony. W byle jakiej jesionce, zarośnięty, wychudły i miał w oczach coś, co dopiero z czasem nauczyłem się < rozpoznawać >: klęskę.	Vrátil sa zmenený na nepoznanie, v akomsi plášti, zarastený, vychudnutý a v očiach výraz, ktorý som sa naučil rozlišovať až neskôr: porážku.	Priemerný LP.	rozpoznávať, rozoznávať

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „poznávať, určovať rozdiel, odlišovať, diferencovať“. Ekvivalent je definovaný ako zistenie identity na základe odlišenia rozdielu medzi danou osobou, predmetom a inými, t.j. je tu zvýraznený odtienok odlišnosti v porovnaní s pôvodným slovesom. Preto ekvivalent nemusí fungovať vo všetkých jeho kontextoch.

69.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpoznawać	(byť) vidieť		
	Ogólną biedę < rozpoznawało się > po niedostatku infrastruktury i braku turystyki.	Všeobecnú chudobu bolo vidieť na slabej infraštruktúre a nízkej turistike.	Nízky LP.	rozpoznávať, rozoznávať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zdobywać wiedzę o czymś na podstawie dostępnych danych“, slovenské sloveso vo význame: „zistiť, konštatovať; badať, všímať si; mať možnosť postihnúť“. Ekvivalent má zúžený význam a je použiteľný len v kontextoch, kde získavanie informácií prebieha pomocou alebo s účasťou orgánu zraku, prípadne ju kontext nevyklučuje.

rozprawiać się – 1. *stosować przemoc w odpowiedzi na czyjś zły postępek*
2. *ostro przeciwstawiać się czemuś*

70.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozprawić się Tymczasem on z tyłu < rozprawił się > z drugą terenówką.	rozdávať si On si to zatiaľ rozdával s druhým teréniakom.	Priemerný LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stosować przemoc w odpowiedzi na czyjś zły postępek“, slovenské sloveso je použité v konštrukcii *rozdávať si to s niekým* s významom: „stretávať sa, vyrovnávať sa s niekým“. Význam konštrukcie konotuje fyzický boj muža proti mužovi, preto v kontextoch, ktoré vyjadrujú iný pomer síl (*rozprawić się z mafia; opozycją; handlarzami narkotyków, przemysłnikami, uciekinierami; rebeliantami; strajkującymi*) môže byť jeho použitie obmedzené.

rozprawić się – 1. zastosować przemoc w odpowiedzi na czyjś zły postępek
2. ostro przeciwstawić się czemuś

71.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozprawić się Z mitem siedmiu wodzów postanowił < rozprawić się > reżyser Gábor Herendi.	zúčtovať S mýtom siedmich vojvodcov sa rozhodol zúčtovať režisér Gábor Herendi.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ostro przeciwstawić się czemuś“, slovenské sloveso vo význame: „urobiť poriadok s niekým, niečím, porátať sa, vyrovnáť sa, skoncovať“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pôvodným slovesom a funguje v jeho bežných kontextoch: *z kultem, mitem, poglądem, przesądami, stereotypami; zdecydowanie*.

rozpuścić – 1. sporządzić roztwór dwóch lub więcej substancji
2. wywołać topnienie czegoś
3. zwykle w odniesieniu do włosów: puścić swobodnie
4. rozesłać w różne strony w jakimś celu
5. rozwiązać jakąś grupę osób, zwolnić z obowiązków lub pozwolić odejść
6. pot. rozpieścić kogoś, pozwolić na nieposlušność

7. pot. roztrwonić majątek⁵⁵

72.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpuścić	rozplieť		
	Warkocz < rozpuściła >, aby wstążką włosy z tyłu związywała.	Vrkoč si rozplietla , aby si vlasy na zátylku zviazala stužkou.	Nízky LP.	1. rozpustiť; popustiť (uzdu) 2. pren. uvoľniť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zvykle w odniesieniu do włosów: puścić swobodnie“, slovenské sloveso vo význame: „rozmotáť, rozvinúť niečo spletené, zapletené“. Ekvivalent je použiteľný len v prípade, že vlasy boli predtým zapletené.

73.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpuścić	rozmazať		
	Kto to widział, żeby świnie tak < rozpuścić >.	Kto to kedy videl, takto sviňu rozmaznať .	Vysoký LP.	1. rozpustiť; popustiť (uzdu) 2. pren. uvoľniť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozpieścić kogoś, pozwolić na nieposlušność“, slovenské sloveso vo význame: „maznaním pokaziť“. Slovenský ekvivalent je použitý v zhodnom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľný v jeho typických kontextoch.

rozpychać się – 1. ulegać rozszerzeniu pod wpływem nacisku od wewnątrz
2. pchając, torować sobie drogę⁵⁶

74.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozpychać się	rozpínať sa		
	Brzegi jego wydawały się < rozpychać > daleko w głąb lasów.	Zdalo sa mi, že jej brehy sa rozpínajú d'aleko do hĺbky lesov.	Vysoký LP.	1. predierať sa 2. pren. roz'ahovať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ulec rozszerzeniu pod wpływem nacisku od wewnątrz“, slovenské sloveso vo význame: „zväčšovať svoj objem“. Slovenský ekvivalent sa sémanticky zhoduje s pol'ským slovesom a môže fungovať vo väčšine jeho kontextov.

⁵⁵ Słownik języka polskiego, PWN.

⁵⁶ Słownik języka polskiego, PWN.

- rozrastać się** – 1. *rosnąć, zwiększać swoje rozmiary*
2. *w wyniku działań organizacyjnych powiększać się i zwiększać zasięg działania*

75.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozrastać się	rozrastať sa		
	Może nie mieli się po co wspinać i rzadziej niż dziś stawali na palcach, może jedli, nie stosując się do mądrych zasad zdrowego żywienia, i < rozrastali się > w innym kierunku, a może po prostu nie zależało im na byciu wyższymi, bo wszystko, czego im było trzeba, znajdowali w bliskości ziemi.	Možno sa nemali za čím naťahovať a zriedkavejšie než dnes sa stawali na prsty, možno jedli bez toho, aby dodržiavali zásady zdravého stravovania, a rozrastali sa iným smerom, a možno im jednoducho nezáležalo na tom, aby boli vyšší, lebo všetko, čo potrebovali, nachádzali v blízkosti zeme.	Vysoký LP:	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rosnąć, zwiększać swoje rozmiary“, slovenské vo význame: „rastom sa zväčšovať, rozširovať“. Obidve slovesá sú významovo identické a ekvivalent je použiteľný v bežných kontextoch pol'ského slovesa: *grzyb, korona drzewa, pleśń, żywopłot rozrasta się; rozrastać się do jakichś rozmiarów; z wiekiem; bujnie; szybko.*

- rozrzucać** – 1. *rzucić przedmioty w różne strony, powodując, że pewna przestrzeń jest nimi pokryta*
2. *powodować, że ludzie lub rzeczy znalazły się na stałe w dużych odległościach od siebie*
3. *burzyć coś uporządkowanego*
4. *rozkładać szeroko*

76.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozrzucać	plieskať		
	A zobaczyła, że wychodzi, biegła, aż ten warkocz jakby < rozrzucała >.	A keď uvidela, že prichádza, utekala a akoby tým vrkočom okolo seba plieskala .	Nulový LP:	rozhadzovať

Poľské sloveso je použité vo význame: „rzucať predmioty w różne strony, powodując, że pewna przestrzeń jest nimi pokryta“, slovenské sloveso vo význame: „prudkým pohybom niečím ohybným al. zrazením plochých predmetov vyvolávať krátky prenikavý zvuk“. Slovesá majú odlišné významy, preto ekvivalent funguje len v tomto jedinom kontexte.

roziadać się – 1. *siadać, przyjmując wygodną swobodną pozycję ciała*
2. *będąc w dużej grupie, zajmować miejsca siedzące*

77.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roziadać się	usádzať sa		
	Ludzie < roziadali się > w cieniu i jedli jajka na twardo.	Ľudia sa usádzali do tieňa a jedli vajcia na tvrdo.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „będąc w dużej grupie, zajmować miejsca siedzące“, slovenské sloveso vo význame: „sadať si“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo všetkých bežných kontextoch poľského slovesa: *młodzież, rodzina roziada się; roziadać się na ławkach, pomostach, na trawie; w parku.*

roziąć się – 1. *usiąść, przyjmując wygodną i swobodną pozycję ciała*
2. *będąc w grupie, zająć miejsca siedzące*
3. *pot. będąc w grupie, zmienić miejsca, w których się siedzi, w ten sposób, żeby poszczególne osoby zaczęły siedzieć w większych odległościach od siebie niż wcześniej*

78.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsiaść się	sadnúť si		
	Pani Rogozińska opisała okrucieństwa Polaków tak dokładnie, że kiedy do gabinetu wszedł S., w progę rzucając babci spojrzanie najeżone sztyletami, kiedy < rozsiađł się > i usłyszał oskarżenia, kiedy odpowiedział: „Nie radziłbym panu podskakiwać.	Pani Rogozińska opísala krutosť Poliakov tak presne, že keď do kabinetu vošiel S. a od prahu vrhol na babku pohľad plný žiletiek, sadol si a počúval obvinenia, na jeho vyhrážku: „Neradil by som vám vyskakovať.	Priemerný LP.	pohodlne si sadnúť

Poľské sloveso je použité vo význame: „usiaść, przyjmując wygodną i swobodną pozycję ciała“, slovenské sloveso vo význame: „zaujať sediacu polohu“. Keďže slovenské sloveso neobsahuje významovú zložku opisujúcu spôsob usádzania, jeho význam je všeobecnejší v porovnaní s pôvodným slovesom.

79.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsiaść się	usadiť sa		
	Przy drugiej próbie poszło lepiej - < rozsiađł się > wygodnie i łypał zza kratki.	Na druhý pokus sa mu to podarilo lepšie - pohodlne sa usadil a cez mriežku pozeral von.	Vysoký LP.	pohodlne si sadnúť

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „sadniť si“. Hoci *Krátky slovník slovenského jazyka*⁵⁷ slovesá *usadiť sa* a *sadniť si* uvádza ako významovo rovnoznačné, predsa len medzi nimi pociťujeme nepatrný významový rozdiel, čo potvrdzuje aj sémantizačná poznámka v *Synonymickom slovníku slovenčiny*⁵⁸ pri slovese *usadiť sa*: „s istým cieľom, obyč. pohodlne“. Preto ho považujeme za významovo rovnoznačné s poľským slovesom a tiež použiteľné v jeho bežných kontextoch: *na ležaku, na lавce, na sofie, na tapczanie; wygodnie*.

⁵⁷ *Krátky slovník slovenského jazyka* (2003).

⁵⁸ *Synonymický slovník slovenčiny* (2004).

rozsmakować się – 1. polubić smak czegoś
2. nabrać upodobania do czegoś⁵⁹

80.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsmakować się	oblúbiť si		
	Každý, kto < rozsmakował się > w paprykarzach, naleśnikach à la Hortobágy czy zupie fasolowej à la Jokái, wie, że to nieprawda – wszędzie tam dominuje hojnie dołożona do potrawy śmietana, łagodząca każdą ostrość.	Každý, kto si oblúbil paprikáše, palacinky à la Hortobágy alebo fazuľovú polievku à la Jokái vie, že to nie je pravda – všade tam dominuje do jedla hojne pridaná smotana, ktorá zmierni každú štipľavosť.	Vysoký LP.	pochutnať si (na niečom), nájsť si záľubu (v niečom)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „polubić smak czegoś“, slovenské vo význame: „nájsť potešenie, záľubu v niečom“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *w potrawach, daniach, w piwie, napoju*.

rozsmarowywać - *smarując, rozprowadzić coś cieńką warstwą*⁶⁰

81.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsmarowywać	roztierať		
	Babcia w przerażeniu biegnie do kojca, a tam moja mama (dodam na usprawiedliwienie, że miała nie więcej niż półtora roku) < rozsmarowuje > sobie po głowie kupkę, na co dziadek patrzy jak na scenę dantejską i krzyczy, i krzyczy.	Babka vydesene utekala do kurníka, a tam si moja mama (na ospravedlnenie dodávam, že nemala viacej ako pol druha roka) roztierala po hlave kuracince, na čo sa díval dedko ako na dantovský výjav a kričal a kričal.	Vysoký LP.	-

⁵⁹ Słownik języka polskiego, PWN.

⁶⁰ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „nanášať na väčšiu plochu“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov.

rozstawić się – *rozmieścić się w pewnej odległości od siebie*⁶¹

82.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozstawić się	vyrásť		
	Do Egeru jest blisko, wystarczy przejechać przez Słowację, potem jeszcze tylko kilkadziesiąt kilometrów i można usiąść w Szépasszony-völgy, Dolinie Pięknej Pani, gdzie wokół starych piwnic < rozstawiły się > bazarowe stoiska i karczmy z jadłospisem po polsku i niemiecku.	Do Egeru je blízko, stačí prejsť cez Slovensko, potom ešte pár desiatok kilometrov a môžete si sadnúť v Szépasszony-völgy, v Doline krásnej pani, kde okolo starých pivníc vyrástli stánky a krčmy s jedálnymi lístkami v poľštine a nemčine.	Nízky LP.	-

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „náhle vzniknúť, objaviť sa“. Slovenský ekvivalent bude fungovať len v spojení s neživotnými subjektmi so sémantickým obmedzením náhlosti alebo neočakávanosti priebehu deja.

rozstrzelać – zastrzelić kogoś na czyjś rozkaz bądź wykonując wyrok

⁶¹ Słownik języka polskiego, PWN.

83.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozstrzelać	zastreliť		
	Jeden z czołowych demokratów powiedział wprost, że jeśli Rosja ma iść chińską drogą, to mera Moskwy i jego żonę powinno się < rozstrzelać >, tak jak rozstrzelano mera Szanghaju.	Jeden z čelných demokratov povedal priamo, že ak má ísť Rusko čínskou cestou, potom primátora Moskvy a jeho ženu treba zastreliť , tak ako bol zastrelený primátor Šanghaja.	Priemerný LP.	-

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „strelou usmrtiť, odstreliť“. Slovenské sloveso je všeobecnejšie, pretože neobsahuje významovú zložku rozkazu alebo rozsudku, táto séma však v slovenčine nie je vyjadriteľná inak ako opisne, väčšinou však vyplýva zo širšieho slovného, či vetného okolia.

rozsunać się – 1. *zostać rozsuniętym, odchyłonym*
2. *usunąć się na boki*⁶²

84.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsunać się	rozostúpiti' sa		
	< Rozsunęły się > trochę, a inna, też w czarnym kapeluszu z trochę mniejszym rondem, zapraszającym gestem kazała mi stanąć między nimi.	Trochu sa rozostúpili a ďalšia, tiež v čiernom klobúku s trochu menšou strechou, ma posunkom pozvala, aby som sa postavil medzi ne.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „usunąć się na boki“, slovenské vo význame: „postaviť sa do istej vzdialenosti od seba, aby vznikla medzera“. Ekvivalent je sémanticky identický s pôvodným slovesom a je použiteľný tak v kontextoch so životným, ako aj neživotným subjektom.

rozsypać się – 1. *o czymś drobnym: zostać rozrzuconym na jakiejś przestrzeni*

⁶² Słownik języka polskiego, PWN.

2. rozpaść się na drobne kawałki
3. o grupie osób, rzadziej o stadzie zwierząt: rozejść się, rozbiec się w różne strony
4. o maszynach, urządzeniach: popsuć się w wyniku długiego użytkowania
5. pot. o człowieku: przeżyć załamanie nerwowe; też utracić zdrowie, kondycję fizyczną
6. pot. o związkach między ludźmi: rozpaść się
7. pot. o złożonych systemach, strukturach itp.: ulec dezorganizacji⁶³

85.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsypać się	rozletieť sa		
	Wziąłem jeden z talerzy i rymnąłem nim o ziemię tak, że < się rozsypał > po całej kuchni.	Vzal som jeden z tanierov a šmaril ho o zem, až sa črepiny rozleteli po celej kuchyni.	Priemerný LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozpaść się na drobne kawałki“, slovenské sloveso: „narázom sa rozbit', roztrieskat'“. Pol'ské sloveso v definícii explicitne neobsahuje sémantickú zložku predchádzajúceho nárazu. Ekvivalent je preto použiteľný len v kontextoch, ktoré prítomnosť tejto sémy výslovne nevyklucujú.

- rozsypyać się** –
1. o czymś drobnym: zostawać rozrzuconym na jakiejś przestrzeni
 2. rozpadać się na drobne kawałki
 3. o grupie osób, rzadziej o stadzie zwierząt: rozchodzić się, rozbiegać się w różne strony
 4. o maszynach, urządzeniach: psuć się w wyniku długiego użytkowania
 5. pot. o człowieku: przeżywać załamanie nerwowe; też tracić zdrowie, kondycję fizyczną
 6. pot. o związkach między ludźmi: rozpadać się
 7. pot. o złożonych systemach, strukturach itp.: ulegać dezorganizacji⁶⁴

⁶³ Słownik języka polskiego, PWN.

⁶⁴ Słownik języka polskiego, PWN.

86.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozsypanywać się	rozpadávať sa		
	<p>Żeby się tam jeszcze wprowadzili, ale... uważaj, tu się ze mnie potoczy żółć obszarnicza... chyba nie mieli śmiałości wejść na pańskie pokoje, bo pobudowali się obok, a dwór tymczasem mókł pod podziurawionym dachem, butwiał, pleśniał i < rozsypywał się > ze starości.</p>	<p>Už by sa tam aj nast'ahovali, ale... pozor, tu sa zo mňa vyvalí statkárska žlč... nemali azda odvahu vstúpiť do panských komnát, lebo sa ubytovali vedľa a kaštieľ zatiaľ vlhol pod deravou strechou, plesniveľ, hnil, rozpadával sa od staroby.</p>	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozpašć się na drobne kawałki“, slovenské vo význame: „rozkladať sa na časti (a prestávať existovať ako celok)“. Významy obidvoch sloviess sa zhodujú a ekvivalent je použiteľný v bežných kontextoch pol'ského slovesa: *domy, budynki, elektrownie, trumny*.

rozścielać – *ścieląc, rozpościerać*⁶⁵

⁶⁵ Słownik języka polskiego, PWN.

87.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozścielać	rozprestierať		
	Wysiadają nad ranem, wszystko jest zamknięte, więc idą przed siebie długą, główną ulicą, dochodzą do rzeki, w jakieś parkowo-rekreacyjne okolice i tam, wśród przyszyronych jesiennych krzewów, odgradzeni żywopłotem od wyludnionego deptaku, < rozścielają > śpiwory i zasypiają.	Vystupujú nad ránom, všetko je zatvorené, a tak idú za nosom dlhou hlavnou ulicou, prichádzajú k rieke, do nejakej parkovo-rekreačnej oblasti a tam medzi pristríhnutými jesennými kríkmi, oddelení živým plotom od vyludneného korza, rozprestierajú si spacáky a zaspávajú.	Vysoký LP.	rozostielat'

Hoci je poľské sloveso definované len v jednom význame, na základe poľského korpusu *Araneum Polonicum Maius [2013]* sme identifikovali dva jeho významy. Prvým je pôvodný význam slovesa vyjadrujúci „vykonávanie prípravy miesta na spanie“, v tomto význame sa sloveso vyskytuje v kolokáciách s predmetom: *łóżko*, prípadne s určením miesta alebo recipienta. Druhý z významov vyjadruje „rozprestieranie nejakého predmetu na nejakej ploche“. Slovenské sloveso je použité vo význame: „rozkladať, rozvíjať na ploche, prestierať“, má teda zhodný význam s druhým významom slovesa *rozścielać* a je použiteľné v jeho bežných kontextoch: *koc, obrus, prześcieradło, płaszcze, okrycia*.

88.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozścielać	prestierať		
	A było słońce, w słońcu < rozścielala > na trawie, aby jeszcze bardziej zbieła.	Keď bolo slnko, prestierala ho na tráve v slnku, aby sa ešte väčšmi vybielilo.	Vysoký LP.	rozostielat'

Slovenský ekvivalent je v tomto prípade použitý vo význame: „rozkladať, rozprestierať na niečo, cez niečo“. Je významovo zhodný s už uvedeným významom poľského slovesa a funguje v bežných kontextoch poľského slovesa.

roztkliwiać się – *stawać się czułym, tkliwym*⁶⁶

89.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	roztkliwiać się	vzrušovať sa		
	Nie < roztkliwiaj się > zatem, bądź mężczyzną, gdzie drwa rąbia, tam wióry lecą.	Nevzrušuj sa teda, buď muž, kde sa rúbe les, tam lietajú triesky.	Priemerný LP.	rozciťovať sa

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „byť vyvádzaný z rovnováhy, citovo sa rozrušovať“. Ekvivalent v danom význame je použiteľný len v kontextoch, ktoré vyjadrujú istý nadhľad, prípadne miernu iróniu v hodnotení citov vyjadrených vetou.

rozwalić – *1. pot. zniszczyć, gwałtownie uderzając, burząc, powodując upadek lub zbyt intensywnie używając*
2. pot. spowodować, że przestaje istnieć jakiegoś rodzaju relacja między ludźmi, forma organizacji państwa lub stan wyrażony następującym rzeczownikiem
3. pot. spowodować obrażenia
4. pot. zabić, strzelając z broni palnej
5. pot. otworzyć na całą szerokość
6. pot. niedbale rozrzucić w jakimś miejscu
7. pot. wywołać u kogoś silny, pozytywny lub negatywny stan emocjonalny

90.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwalić	otvoriť		
	Czarna, piękna fura za pięćdziesiąt tysięcy euro < rozwalila > bramę i wyjąc, jechała przed siebie w ciemną rumuńską noc.	Čierne, pekné fáro za päťdesiat tisíc eur otvorilo bránu a zavíjajú sa hnalo do tmavej rumunskej noci.	Priemerný LP.	rozvaliť, rozváľať, rozbúrať, rozbiť, roztrieskať

⁶⁶ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité vo význame: „otworzyć na całą szerokość“, slovenské sloveso vo význame: „uvoľniť zatváracie zariadenie a umožniť tak vstup, priechod, prietok, prívod niečoho ap“. Slovenské sloveso má oproti poľskému všeobecnejší význam a je štylisticky bezpríznačné.

rozważać – 1. *głęboko się nad czymś zastanawiać i rozpatrywać w szczegółach*
2. *dzielić na części, ważąc każdą z nich*

91	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozważać	zvažovať		
	Udałem, że mam co robić i że < rozważam > parę propozycji.	Zatváril som sa, že mám čo robiť a že zvažujem niekoľko návrhov.	Vysoký LP.	1. rozvažovať (na váhach) 2. uvažovať, rozvažovať

Poľské sloveso je použité vo význame: „głęboko się nad czymś zastanawiać i rozpatrywać w szczegółach“, slovenské sloveso vo význame: „porovnávaním hodnotiť, uvažovať, posudzovať“. Ekvivalent je významovo zhodný s poľským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *komisja, rada, sąd rozważa; rozważać argumenty, ewentualność; kandydaturę; możliwość czegoś; ofertę, okoliczności; na konferencji; przez chwilę; w skupieniu, w spokoju; dokładnie, gruntownie.*

rozwiać – 1. *wiejąc, rozrzucić coś na różne strony*
2. *sprawić, że coś stopniowo zanika wskutek ruchu powietrza*
3. *sprawić, że coś, dotąd ułożone w określony sposób, staje się nieuporządkowane*
4. *sprawić, że coś przestanie istnieć*

92.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwiąc	zahnať		
	A mnie się wydawało, że tą gadaniną po prostu zabija czas, wypełnia nią kilometry, wypełnia odległości i odgania lęk przed klęską, że próbuje < rozwiąc > nią smutek wypełniający kabinę.	A mne sa zdalo, že tými kecmi len zabíja čas, vyplňa nimi kilometre, vyplňa vzdialenosti a odháňa strach z neúspechu, že sa nimi snaží zahnať smútok naplňajúci auto.	Vysoký LP.	rozviať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „spraviť, že čoś prestane istnieť“, slovenské sloveso vo význame: „odstrániť, prekonať (niečo nepríjemné), zaplašiť, zapuďiť“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *obawy, wątpliwości, złudzenia*.

rozwiązać – 1. usunąć lub rozluźnić węzły wiążące coś
2. otworzyć coś, usuwając lub rozluźniając coś, czym było to związane
3. uwolnić kogoś z krępujących go więzów
4. myśląc nad zagadką, zadaniem lub czymś podobnym, znaleźć na nie odpowiedź
5. doprowadzić do tego, że określony problem lub trudność przestaje istnieć
6. urzędową decyzją spowodować, że jakaś instytucja przestaje istnieć
7. urzęd. spowodować, że określony stosunek między ludźmi albo ludźmi i instytucjami, zawarty według przepisów prawa, przestaje obowiązywać
8. zaprojektować i wykonać w jakiś sposób

93.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwiązać	vyriešiť		
	Gospodarz < rozwiązał > tę kwestię.	Najvyšší tento problém vyriešil .	Vysoký LP.	1. rozviazať 2. rozpustiť 3. rozriešiť, rozlúštiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „doprowadzić do tego, że określony problem lub trudnosť przestaje istnieć“, slovenské sloveso vo význame: „riešením objasniť“. Slovesá sa významovo zhodujú a slovenský ekvivalent funguje v bežných kontextoch slovenského slovesa: *konflikt, kryzys, kwestie sporne, problem, spór; kłopoty, trudności; w jakiś sposób; częściowo, polubownie; natychmiast; łatwo, trudno*.

rozwidniać się – 1. *stawać się widnym*
2. *o dniu: rozpoczynać się*⁶⁷

94.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwidniać się	svitať		
	Czekałem, aż zacznie < się rozwidniać >.	Čakal som, až začne svitať .	Vysoký LP.	rozvidnievať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „o dniu: rozpocząć się“, slovenské sloveso vo význame: „(postupne) nastávať denné svetlo, brieždiť sa, rozvidnievať sa“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a funguje v jeho bežných kontextoch.

rozwieszać – *wieszać wiele rzeczy w wielu miejscach; też: wieszając, rozpościerać coś*⁶⁸

95.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwieszać	rozvešovať		
	Już < rozwieszają > kolorowe lampki.	Už rozvešávajú farebné lampičky.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „vešať, zavesovať viac vecí na rozličné miesta, rozvesovať, porozvesovať, porozvešať“. Slovesá sú významovo identické a fungujú ako svoje vzájomné prototypové ekvivalenty.

⁶⁷ *Słownik języka polskiego, PWN.*

⁶⁸ *Słownik języka polskiego, PWN.*

96.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwieszać	vešať		
	Co miała do uprania, zanosilem do wody, potem na gałęziach < rozwieszałem >.	Nosil som do vody, čo mala na pranie, potom som to vešal na konáre.	Priemerný LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom význame, slovenské sloveso vo význame: „upevňovať, klást' do visiacej polohy, zavesovať“. Ekvivalent neobsahuje významovú zložku distributívnosti, túto je potrebné vyjadriť kontextom.

rozwijać –

1. rozprostowywać coś zwiniętego albo złożonego
2. zdejmować z jakiejś rzeczy to, w co była zawinięta
3. wypuszczać liście, pąki lub kwiaty albo rozchylać je
4. kształtować w kimś jakąś cechę lub skłonność
5. zwiększać rozmiary, zasięg lub intensywność czegoś albo czynić to lepszym
6. osiągać określoną prędkość
7. mówić więcej lub dokładniej o czymś, o czym się najpierw powiedziało ogólnie
8. wojs. stwarzać odpowiednie ustawienie wojska w ten sposób, że zaczyna ono zajmować pewną przestrzeń
9. inform. powodować wyświetlenie na ekranie komputera w całości, co wcześniej było wyświetlane częściowo lub reprezentowane jako znak graficzny

97.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwijać	rozprestierať		
	Nie < rozwijają > skrzydeł tak szeroko, nie trzymają w szponach miecza.	Nerzprestierajú svoje krídla tak naširoko, nedržia v pazúroch meč.	Priemerný LP.	rozvíjať, vyvíjať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „rozprostowywać coś zwiniętego albo złożonego“, slovenské sloveso vo význame: „vystierať, rozopínať, rozostierať“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný pol'skému slovesu, avšak, ako naznačuje aj jeho slovotvorný základ, bude fungovať najmä v kontextoch, kde predmety, ktoré sú pacienciom deja, zaberajú istú plochu (*arkusik, bandera, chorągiew, dywan, flaga, koc*), a menej s predmetmi, ktorých hlavným rozmerom je dĺžka (*wąż strażacki, wstążka*).

rozwinąć –

1. rozprostować coś zwiniętego albo złożonego

2. *zjąć z jakiejś rzeczy to, w co była zawinięta*
3. *wypuścić liście, pąki lub kwiaty albo rozchylić je*
4. *ukształtować w kimś jakąś cechę lub skłonność*
5. *zwiększyć rozmiary, zasięg lub intensywność czegoś albo uczynić to lepszym*
6. *osiągnąć określoną prędkość*
7. *powiedzieć (lub napisać) więcej lub dokładniej o czymś, niż ktoś, kto o tym mówił (pisał) wcześniej*
8. *ustawić wojsko w ten sposób, że zaczyna ono zajmować pewną przestrzeń*
9. *inform. wyświetlić na ekranie komputera w całości, co wcześniej było wyświetlane częściowo lub reprezentowane jako znak graficzny*

98.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwinąć	rozprestrieť		
	<p>Turule występują w trzech zasadniczych pozach: turul bojowy – z rozdziawionym dziobem, mieczem w szponach i szeroko rozłożonymi skrzydłami (zamek w Budzie, XII dzielnica, Tatabánya); turul przejściowy – nie wiadomo, czy właśnie wznosi się do lotu, czy ląduje, mógł by szerzej < rozwinąć > skrzydła, ale nie może się zdecydować (turul przed dworcem kolejowym w Győr); turul wstydlivy – siedzący skromnie jak kura na grzędzie, z nieśmiało zwiniętymi skrzydłami i zamkniętym dziobem (obsrany przez gołębie turul na bramie w Sopron, kamienica na Tátra utca w Budapeszcie, wejście do banku OTP w Egerze).</p>	<p>Turuly vystupujú v troch základných pózach: turul bojový – s rozďaveným zobákom, s mečom v pazúroch a so široko rozťahnutými krídlami (zámok v Budíne, XII. obvod, Tatabánya); turul prechodný – nevedno, či práve vzlieta alebo pristáva, mohol by širšie rozprestrieť krídla, ale nevie sa rozhodnúť (turul pred železničnou stanicou v Győri); turul hanblivý – sediaci skromne ako sliepka na pánte, s nesmelo zloženými krídlami a zatvoreným zobákom (holubmi obsratý turul na bráne v Šoprone, činžiak na Tátra utca v Budapešti, vchod do banky OP v Egeri).</p>	<p>Priemerný LP.</p>	<p>rozvinúť, vyvinúť</p>

Poľské sloveso je použité vo význame: „rozprostovať čoś zvinětego albo zložonego“, slovenské sloveso vo význame: „vystrieť, rozopnúť, rozopäť, rozostrieť“. Podobne ako v nedokonavom náprotivku tejto dvojice môžeme slovenský ekvivalent považovať za vhodný vo väčšine kontextov, s výnimkou tých, kde predmet nadobúda výrazne väčší jeden rozmer v porovnaní s ostatnými.

rozwodzić się – *mówić, pisać o czymś rozwlekle, szczegółowo*⁶⁹

99.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozvodzić się	rozplývať sa		
	Kto by, pijąc egri bikavéra, < rozvodził się > nad bohaterstwem obrońców Egeru, których Turcy posądzali o to, że swą niebywałą dzielność czerpią z picia byczej krwi?	Kto by sa , popíjajúc egri bikavér, rozplýval nad hrdinstvom obrancov Egeru, ktorých Turci podozrievali, že za svoju nevídanú statočnosť vd'ácia pitiu býčej krvi?	Nízky LP.	rozvádzať sa

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, význam slovenského slovesa je definovaný ako: „expr. podľahnúť silnému citovému vzrušeniu“. Slovenský ekvivalent sa podľa definície významovo líši od pol'ského slovesa, pociťujeme však, že v jeho význame je implicitne prítomná séma rozprávania, prípadne iného odovzdávania informácií sprevádzaného emocionálnym vzrušením, a preto môže fungovať v istých kontextoch vyjadrujúcich emocionálne zaangażovanie subjektu, prípadne istý stupeň jeho ironického hodnotenia.

rozwścieczyć – *doprowadzić do wściekłości*⁷⁰

100.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	rozwścieczyć	rozzúriť		
	Widocznie nie była to jeszcze ostateczna rozgrywka, jak w Poznaniu w roku 1956, kiedy identyczna sytuacja, choć w innym mieście, < rozwścieczyła > tłum i sprowokowała go do wtargnięcia siłą do budynku.	Evidentne to ešte nebol definitívny súboj ako v Poznani v roku 1956, keď identická situácia, hoci v inom meste, rozzúrila dav a vyprovokovala ho, aby násilne vtrhol do budovy.	Vysoký LP.	-

⁶⁹ Słownik języka polskiego, PWN.

⁷⁰ Słownik języka polskiego, PWN.

Poľské sloveso je použité v uvedenom význame, slovenské sloveso vo význame: „priviesť do zúrivosti“. Slovesá majú zhodný význam aj slovotvornú štruktúru a predstavujú svoje prototypové ekvivalenty.

4.7 Prefix u- v poľštine

V poľštine sa prefix *u-* spája so slovesami pohybu a dodáva im význam vzdialenia sa objektu od bodu, v ktorom sa nachádzal predtým. Príkladmi takéhoto použitia tejto morfémy sú napríklad *ucieć, ustąpić, udać się, ujechać, uskoczyć, unieść, usunąć*, atď. (Przybylska 2006: 233 a nasl.).

Ďalším frekventovaným významom prefixu *u-* je význam oddeľovania *ugryźć, ubić, upłynąć, ujać, ujeść, ulać, upić*. Variantom tohto významu je zmenšenie objemu alebo povrchu objektu zväčšením jeho kompaktnosti alebo odstránením vyčnievajúcich častí *ubić, udeptać, upchać, uszczelnić, uczesać, ugładzić*.

V prípade základových slovies s významom percepcie im prefix *u-* dodáva význam percepcného vydelenia niečoho od okolia: *ujrzeć, ulowić, upolować, uwidzieć, usłyszeć*.

Prefix *u-* tiež vyjadruje zmenu stavu niečoho spočívajúcu na zavedení požadovaného poriadku do istého systému: *uformować, ugrupować, ukształtować*, ktorého variantom je zmena stavu alebo správania niekoho spočívajúca na jeho privedení do požadovaného stavu alebo jeho naklonení k vykonaniu požadovanej činnosti: *ubłagać, uciszyć, ugodzić, uśpić*.

Ďalším významom prefixu *u-* je vyjadrenie kontaktu s krajinou časťou/povrchom niečoho alebo pripevnenia k povrchu niečoho: *uciąć, ucisnąć, ukłuć, uszczypnąć, uczepić, ulokować, ułożyć, umocować*.

Prefix *u-* vyjadruje aj význam dovedenia akcie do koncového, optimálneho, prípadne maximálneho momentu: *ucichnąć, umilknąć, ustać, udusić, usmażyć, ugotować, ubawić się, umęczyć się, uśmieć się*.

V súčasnosti je prefix *u-* najproduktívnejší v spojeniach s adjektívnym základom, ktorému dodáva všeobecný význam „urobiť niekoho nejakým“: *uabstrakcyjnić, umasowić, upartyjnić*.

4.8 Prefix u- v slovenčine

V slovenčine prefix *u-* v spojení so slovesami tvorí deriváty označujúce vzdľaľovanie sa od čoho, napr. *ujst', uletieť, uskočiť*, atď (Peciar 1966: 261 a nasl.).

Pri slovese *ukloniť sa* je odľukový význam spojený s predstavou malej miery. Len význam malej miery má predpona *u-* v slovesách: *usmiať sa, uškrnúť sa*.

Protikladný, adlatívny význam vyjadruje predpona *u-* v slovesách *učupiť sa, uchýľovať sa, utkvieť, utáboriť sa, usadiť sa*.

Veľmi rozšírené je tiež používanie tohto prefixu vo výrazoch označujúcich oddeľovanie, odpájanie sa časti objektu, napr. *ubrať, urezať, ustrihnúť*, alebo celého predmetu, napr. *uniesť, upratať*.

Prefix *u-* často vyjadruje aj rezultatívny význam, ako napríklad v slovesách *ubíť, udláviť, ukameňovať, uhniť, učesať*. Variantom rezultatívneho významu sú významy „vyčerpať sa“ v slovesách *uchodiť sa, uzabávať sa* alebo dosiahnutie želaného účinku v prípadoch *učičkať, uhovoriť, uprosiť*.

Predpona *u-* vyjadruje aj význam „nadobudnutie určitého stavu/určitej vlastnosti“ (*uzdravieť, uschnúť, utíchnuť*).

V niektorých prípadoch vyjadruje schopnosť či možnosť vykonať dej: *udržať, uniesť náklad, udvihnúť*.

V mnohých výrazoch táto morféma modifikuje len vid slovesa. Príkladom takýchto derivátov sú napr. *ucítiť, udiat' sa, ukoristiť, ukradnúť, ulakomiť sa, uloviť, uveriť*.

4.9 Analýza sloves s prefixom u-

- ubierać** –
1. zakładać ubranie lub osłonę
 2. kwestion. zakładać na siebie
 3. zapewniać komuś ubranie
 4. umieszczać na czymś ozdoby
 5. książk. nadawać formę

1.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ubierać	zrobiť		
	I kiedy w Boże Narodzenie < ubieraliśmy > drugą choinkę – pierwszą u siebie w domu, drugą w Oliwie... zaraz... a na początku?	A keď sme na Božie narodenie zrobili ďalšiu jedličku – prvú u nás doma a druhú v Oliwe... moment... a na začiatku?	Vysoký LP.	obliekať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „umieszczać na czymś ozdoby“, slovenské sloveso vo význame: „ozdobovať, okrášľovať, krášliť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s významom pol'ského slovesa a je najbežnejším ekvivalentom v jeho typickom kontexte: *ubierać choinkę*.

- uchodzić** –
1. książk. uciekać po to, żeby uniknąć czegoś niekorzystnego
 2. książk. unikać czegoś, czego się nie chce
 3. umykać określonemu sposobowi postrzegania otaczającej rzeczywistości
 4. pozostawać bez określonego rodzaju konsekwencji
 5. wykazywać się możliwością zaakceptowania
 6. przedostawać się poza zamkniętą przestrzeń określonego rodzaju
 7. opuszczać kogoś, sprawiając, że staje się on niezdolny do określonego działania
 8. o rzece: płynąc, kończyć gdzieś swój bieg
 9. posiadać w opinii innych określonego rodzaju cechę

2.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchodzić	prechádzať		
	Kanaliom niemal wszystko < uchodziło > na sucho.	Lotrom takmer všetko prechádzalo na sucho.	Vysoký LP.	odchádzať; unikať

V tomto prípade je poľské sloveso použité vo význame: „pozostawać bez określonego rodzaju konsekwencji“, slovenské sloveso vo význame: „môcť niečo robiť beztrestne“⁷¹. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *wszystko uchodzi; uchodzi bezkarnie*.

3.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchodzić	byť považovaný		
	Nic jednak śmieszniejszego nad okrzyk: »Rany boskie, ten świat nie ma sensu!« – jeśli się chce jednocześnie < uchodzić > za istotę tragiczną.	Nie je však nič smiešnejšie ako výkrik: »Bože môj, tento svet nemá zmysel!« – ak človek nechce byť zároveň považovaný za tragickú bytosť.	Vysoký LP.	odchádzať; unikať

Poľské sloveso je použité vo význame: „posiadać w opinii innych określonego rodzaju cechy“, slovenský ekvivalent vo význame: „byť pokladaný“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *uchodzić do niedawna, od iluś lat; za jakiegoś człowieka; za bohatera, za faworyta, za zwolennika; za przykład, za wzór czegoś; za dobry, za najlepszy; uchodzić powszechnie; słusznie*.

4.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchodzić	mať povest'		
	Ferencváros gra obecnie w drugiej lidze i < uchodzi > za klub posiadający najgroźniejszych kibiców w kraju.	Ferencváros hrá momentálne v druhej lige a má povest' klubu s najnebezpečnejšími fanúšikmi v krajine.	Priemerný LP.	odchádzať; unikať

⁷¹ Parafrazované podľa frázy *wszystko mu przejdzie* – „môže všetko urobiť beztrestne“ v *Krátkom slovníku slovenského jazyka* (2003).

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „byť nejako hodnotený, posudzovaný“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom, avšak vzhľadom na to, že ide o preklad definície, jeho spájateľnosť je v niektorých prípadoch obmedzená, napr.: *uchodzić w czyichś oczach; w czyjejs opinii; uchodzić za przykład, za szczyt, za wzór.*

5.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchodzić	byť za (koho, akého)		
	Kazimierz, o ktorým niewiele można powiedzieć, w młodości przebył zapalenie opon mózgowych, a potem < uchodził > za „głupiego”.	Kazimierz, o ktorom nemožno veľa povedať, v mladosti prekonal zápal mozgových blán a bol za „hlúpeho“.	Nízky LP.	odchádzať; unikať

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenský ekvivalent, hoci sme ho nenašli definovaný v žiadnom zo slovenských slovníkov, je frekventovanou kolokáciou s príznakom hovorovosti, používanou vo význame: „byť pokladaný za niekoho/nejakého, alebo vystupovať ako niekto, niekedy aj s vyjadrením miesta“, napr.: *Ona je tu za peknú.; byť za hlúpeho, byť za xenofóba.* Slovenský ekvivalent má obmedzenú spájateľnosť, tak z hľadiska syntaktického, ako aj štylistického.

uchwycić –

1. *szybkim ruchem wziąć w rękę, zęby lub dziób i mocno trzymać*
2. *postrzec zmysłami*
3. *zrozumieć*
4. *trafnie przedstawić*
5. *skorzystać z czegoś, co jest trudno dostępne i szybko przemija*
6. *utrwalić na zdjęciu lub obrazie*

6.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchwycić	zachytiť		
	– Fotografował zawodowo, boreczniki, sówki choinówki i inne szkodniki, a jak zrobił zdjęcie babci, to krzyczała, że ma za dużą... no – pokazuję znacząco – i nie < uchwycił > jej niebiańskiej urody w pełnej krasie.	– Fotografoval profesionálne lykožrúty, mníšky a iné škodce, no len čo urobil babke portrét, tak kričala, že má priveľkú... no, – významne ukazujem, – a nezachytil jej nebeský pôvab v plnej nádhere.	Vysoký LP.	uchytiť, schytiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „utrwalić na zdjęciu lub obrazie“, slovenské sloveso vo význame: „zaznamenať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *uchwycić na zdjęciu; kamerą uchwyć*.

- uchylać** –
1. *otwierać coś częściowo*
 2. *odsuwać coś trochę, aby coś odsłonić*
 3. *unosić lekko nakrycie głowy w geście pozdrowienia*
 4. *urząd. unieważniać akt prawny lub decyzję jakiejś instytucji*
 5. *książk. uznawać coś za niepotrzebne lub bezpodstawne*

7.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchylać	spúšťať		
	< Uchylali > okna i dawali jakies drobne.	Spúšťali okná a dávali nejaké drobne.	Nízky LP.	1. odchyľovať; odsúvať 2. rušiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „otwierać coś częściowo“, slovenské vo význame: „uvolňovať tak, aby niečo kleslo a obyč. usmerňovať tento pohyb“. Keďže vetný kontext sa vzťahuje na okná áut, prekladateľ ich pootvorenie vyjadril výrazom, ktorý vyjadruje spôsob otvárania okien na aute. Sloveso *spúšťať* bude teda použiteľné len s predmetmi, ktoré vyhovujú tomuto spôsobu otvárania.

- uchylić** –
1. *otworzyć coś częściowo*
 2. *odsunąć trochę, aby coś odsłonić*

3. unieść lekko nakrycie głowy w geście pozdrowienia
4. książk. unieważnić akt prawny lub decyzję jakiejś instytucji
5. książk. uznać coś za niepotrzebne lub bezpodstawne

8.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uchylić	nadvihnúť		
	Czy może ja mu się pierwszy ukloniłem, chcąc uprzedzić go, bo dostrzegłem, że uśmiechając się do mnie, uniósł rękę nad kapelusz, aby go < uchylić >.	Alebo som sa mu ja možno uklonil prvý, aby som ho predstihol, lebo som zbadal, že sa na mňa usmieva a dvíha ruku ku klobúku, aby ho nadvihol .	Vysoký LP.	1. odchýliť; odsunúť; pootvoriť 2. odmietnuť; zrušiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „unieść lekko nakrycie głowy w geście pozdrowienia“, slovenské sloveso vo význame: „uchopiť rukou, rukami a dať do trochu vyššej polohy; pohnúť niekým, niečím nahor, mierne zdvihnúť“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *czapki, kapelusza*.

- ucichnać** –
1. przestać być słyszalnym
 2. przestać mówić lub zachowywać się głośno i hałaśliwie
 3. przestać być przedmiotem zainteresowania wielu osób
 4. stać się mniej intensywnym lub w ogóle zaniknąć

9.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ucichnać	stíchnuť		
	Ludzkie i psie głosy < ucichły > w głębi budynku.	Ludzské aj psie hlasy stíchli vo vnútri budovy.	Vysoký LP.	utíchnuť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „przestać być słyszalnym“, slovenské sloveso vo význame: „prestať sa ozývať, utíchnuť, zatíchnuť“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *głos, gwar, krzyk; muzyka, rozmowa; kroki; okrzyki*.

- uciec** –
1. oddalić się z miejsca, w którym się nie chce przebywać
 2. unikać czegoś nieprzyjemnego

3. wydostać się wbrew woli człowieka z wnętrza naczynia, pojemnika lub pomieszczenia pod wpływem działania procesów fizycznych lub chemicznych

4. pot. odjechać, zanim ktoś zdąży wsiąść do środka

5. zniknąć sprzed oczu osoby patrzącej, szybko przesuwać się w dal

6. minąć w bardzo szybkim tempie

7. pot. przestać być pamiętanym przez człowieka w określonej chwili

8. pot. stać się nieosiągalnym w jakimś momencie, powodując niekorzyść

9. sport. pot. w kolarstwie szosowym: przyspieszać tempo w celu oddalenia się od innych zawodników i wcześniejszego dotarcia na metę

10.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uciec	ujst'		
	Zdawszy maturę tuż przed wojną, poszedł do wojska, nie zaznawszy podchorążówki, < uciekl > przed niewolą i ukrywał się przez całą wojnę.	Po tom, čo zložil maturitu tesne pred vojnou, vstúpil do vojska skôr, ako stihol nastúpiť do kadetskej školy, ušiel zo zajatia a skrýval sa počas celej vojny.	Vysoký LP.	utiecť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „oddaliť się z miejsca, w którym się nie chce przebywać“, slovenské sloveso vo význame: „(tajne) odísť, opustiť, utiecť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *do lasu; na Zachód; na widok czegoś; od męża, od rodziny; po schodach; przez okno; z krzykiem; z łupem, z pieniędzmi; z mieszkania; za granicę; ze szkoły.*

11.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uciec	uniknúť		
	Nie napatrzyłeś się jeszcze? – < uciekłem > oczami w bok.	„Ešte si sa dosť nenapozeral?“ Unikol som pohľadom nabok.	Vysoký LP.	utiecť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „uniknąć czegoś nieprzyjemnego“, slovenské sloveso vo význame: „rýchlo sa vzdialiť z dosahu niečoho al. niekoho nepríjemného; vyhnúť sa, ujst', utiecť“. Slovenský ekvivalent funguje najmä v spojení so slovami *pohľad, zrak*, ale aj v iných kontextoch typických pre tento význam: *myśłami; od odpowiedzialności; od śmierci; od świata; przed prawdą.*

uczestniczyć – 1. znajdować się w miejscu, gdzie jest wykonywana określona czynność i wykonywać ją wraz z innymi ludźmi lub pełnić inną funkcję, jaka wynika z istoty tej czynności
 2. pełnić funkcję polegającą na wykonywaniu określonych działań w przedsięwzięciu lub innej całości organizacyjnej, co łączy się ze współodpowiedzialnością za przebieg tej sprawy, odnoszeniem korzyści lub ponoszeniem strat z tym związanych

12.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uczestniczyć	zúčastňovať sa		
	Kazimierz Moczarski walczył na froncie najtrudniejszym – podczas okupacji hitlerowskiej był żołnierzem Armii Krajowej i < uczestniczył > w działalności podziemnej środowiska Klubu Demokratycznego.	Kazimierz Moczarski bojoval na najťažšom fronte – počas hitlerovskej okupácie bol vojakom Krajinskej armády a zúčastňoval sa na podzemných aktivitách centra Demokratického klubu.	Vysoký LP.	účastniť sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „znajdować się w miejscu, gdzie jest wykonywana określona czynność i wykonywać ją wraz z innymi ludźmi lub pełnić inną funkcję, jaka wynika z istoty tej czynności”, slovenské sloveso vo význame: „byť prítomný na niečom, pri niečom, v niečom (a obyč. aj aktívne zasahovať)“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *w konferencji, w naradzie, w negocjacjach, w obradach, w pracach, w spotkaniu; w grze, w konkursie; w targach; w badaniu; w eucharystii, w nabożeństwie; aktywnie, czynnie; bezpośrednio.*

uczęszczać – 1. książk. być uczniem albo studentem jakiejś szkoły lub uczestnikiem jakiegoś kursu
 2. książk. udawać się regularnie w miejsce, gdzie następnie będzie się uczestniczyć w określonego rodzaju aktywności

13.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uczęszczać	chodiť		
	Postanowiono, że zacznę < uczęszczać > do klasy trzeciej, odpowiadającej dziesięciolatkom.	Rozhodlo sa, že začnem chodiť do tretej triedy, ktorá bola na úrovni desaťročných detí.	Vysoký LP.	navštevovať

Poľské sloveso je použité vo význame: „być uczniem albo studentem jakiejś szkoły lub uczestnikiem jakiegoś kursu“, slovenské sloveso vo význame: „(pravidelne) niekam (peši al. dopravným prostriedkom) s určitým cieľom dochádzať, navštevovať; opakovane vykonávať niečo“. Slovenský ekvivalent významovo pokrýva sémantiku poľského slovesa a v danom význame je použiteľný vo väčšine bežných kontextov poľského slovesa: *do gimnazjum, do liceum, do podstawówki, do przedszkola, do szkoły; do ogniska, do świetlicy; do seminarium; do którejś klasy, do zerówki; na katechzę, na trening, na wykłady*.

14.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uczęszczać	zúčastňovať sa		
	Legenda głosi, że był w grupie jeńców, która w ramach oświaty dla ludu < uczęszczała > na kursy marksizmu.	Hovorí sa, že bol v skupine zajatcov, ktorá sa v rámci ľudovej osvety zúčastňovala na kurzoch marxizmu.	Priemerný LP.	navštevovať

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „byť prítomný na niečom, pri niečom, v niečom (a obyč. aj aktívne zasahovať)“. Slovenský ekvivalent bude použiteľný len v kontextoch, ktoré vyjadrujú účasť na kurze, napr.: *na katechzę, na kurzy, na lekcje, na trening, na wykłady, na zajęcia*, nie v tých, ktoré vyjadrujú bytie žiakom, príp. študentom istej (vzdelávacej) inštitúcie.

udać –
 1. wytworzyć mylne wrażenie, że się coś odczuwa
 2. celowo zachowywać się jak osoba, którą się nie jest

15.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udać	zatvárať sa		
	< Udałem >, że mam co robić i że rozważam parę propozycji.	Zatváril som sa , że mám čo robiť a že zvažujem niekoľko návrhov.	Priemerný LP.	urobiť sa, urobiť zo seba niekoho

Poľské sloveso je použité vo význame: „wytworzyć mylne wrażenie, że się coś odczuwa“, slovenské sloveso vo význame: „vyjadriť výrazom tváre“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný poľskému slovesu, avšak nemožno ho použiť v spojeniach s predmetom vyjadrujúcim názov citu, emócie (*miłość, strach, zdziwienie, obojętność*), iba v spojení s vedľajšou vetou predmetovou.

udać się – 1. odbyć się lub zakończyć zgodnie z oczekiwaniami lub być takim, jak oczekiwano

2. *pójść lub pojechać do kogoś lub dokądś*

3. *pot. o roślinach, owocach: dobrze wyrosnąć, wydać duży plon*

4. *pot. zwykle o dzieciach: wyrosnąć na człowieka zyskującego akceptację otoczenia*⁷²

16.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udać się	vyjsť		
	W każdym razie numer nie przeszedł. Nie miał prawa < się udać > w żadnej sytuacji.	Toto číslo teda neprešlo. Nemalo právo vyjsť v žiadnom prípade.	Vysoký LP:	1. podariť sa 2. vybrať sa (niekam) 3. obrátiť sa (na niekoho)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „odbyć się lub zakończyć zgodnie z oczekiwaniami lub być takim, jak oczekiwano“, slovenské sloveso vo význame: „vyplynúť ako výsledok istého úsilia; podariť sa“. Slovenský ekvivalent v danom význame sa zhoduje s významom pol'ského slovesa a je použiteľný v jeho bežných kontextoch.

17.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udać się	zamieriť		
	Skończyło się wesołe nocne życie w Paryżu i < udałem się > znowu na Południe.	Skončil sa veselý nočný život v Paríži a zamieril som znowa na juh.	Priemerný LP.	1. podariť sa 2. vybrať sa (niekam) 3. obrátiť sa (na niekoho)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „pójść lub pojechać do kogoś lub dokądś“, slovenské sloveso vo význame: „pustiť sa nejakým smerom, namieriť“. Slovenský ekvivalent je použiteľný v kontextoch, ktoré vyjadrujú istý konkrétny smer, ktorý je jednoducho opísateľný vo fyzických pojmoch, prípadne sa cieľ cesty nachádza v dostatočnej blízkosti: *na siłownię, cmentarz, pustynię; w głąb; nad bałtyk, morze*. V kontextoch ako: *do weterynarza, lekarza, dentysty, notariusza; na pielgrzymkę, odpoczynek* ekvivalent nebude fungovať.

⁷² *Słownik języka polskiego, PWN.*

18.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udać się	pobrať sa		
	A teraz rano przychodzi im do głowy, że chcą nowe buty, i se po prostu idą, przewalają trzydzieści par badziewia, handlarnia ciągnie ich za rękawy, że tutaj taniej, tam to już w ogóle, i na koniec szczęśliwi, z owocem reakcji chemicznej w reklamówce, < udają się > do chaty, a potem się dziwią, że po godzinie chodzenia platfusy im śmierdzą jak padlina.	A teraz ráno im príde na um, že chcú nové topánky, a jednoducho si idú, poprehadzujú tridsať párov harabúrd, predavači ich ťahajú za rukávy, že tu je lacnejšie, tamto už absolútne, a nakoniec šťastní, s výsledkom chemickej reakcie v igelitke, poberú sa domov, a potom sa čudujú, že po hodine chôdze im nohy smrdia ako zdochlina.	Vysoký LP.	1. podariť sa 2. vybrať sa (niekam) 3. obrátiť sa (na niekoho)

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „začať kráčať al. cestovať niekam, vybrať sa, vydať sa“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom v uvedenom význame a funguje v jeho bežných kontextoch.

udawać – 1. wytwarzać mylne wrażenie, że coś się odczuwa
2. celowo zachowywać się jak osoba, którą się nie jest
3. być bardzo podobnym do czegoś

19.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udawać	tváriť sa		
	W zasadzie od początku były, ale < udawaliśmy >, że się staramy, że się nie poddajemy.	To sme mohli aj hneď, ale tvárili sme sa , že sa snažíme, že sa nevzdávame.	Priemerný LP.	robiť sa, predstierať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wytwarzać mylne wrażenie, że coś się odczuwa“, slovenské sloveso vo význame: „vyjadrovať výrazom tváre; predstierať, robiť sa“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom, jeho použitie je však obmedzené len na

kontexty, kde sa sloveso *udawać* spája s vedľajšou vetou príslovkovou spôsobu, ako je to v uvedenej vete, nie však v kontextoch, kde sa spája so substantívom vo funkcii predmetu: *miłość, przyjaźń, uczucia; obojętność; cnotliwość, niewinność; szczęście*.

20.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udawać	hrať		
	< Udaje > – oświadczył Gniewek bezlitośnie.	„ Hrá to na nás," vyhlásil nemilosrdne Hrdoš.	Vysoký LP.	robiť sa, predstierať

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „ukazovať navonok (svojím správaním, výrazom tváre a pod.) niečo, čo nezodpovedá skutočnosti“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a možno ho použiť vo väčšine jeho bežných kontextov: *miłość, przyjaźń; zaskoczenie, zdziwienie*, tak v spojení s predmetom, ako aj s vedľajšou vetou predmetovou.

- uderzyć** –
1. kierując rękę lub trzymany w niej przedmiot w stronę jakiejś osoby lub zwierzęcia spowodować, że gwałtownie zetknie się z powierzchnią jej ciała i wywoła w ten sposób ból, a nawet uszkodzenie tej powierzchni lub narządów znajdujących się wewnątrz ciała
 2. spowodować gwałtowne, silne zetknięcie się czegoś z czymś
 3. będąc w ruchu, gwałtownie zetknąć się z czymś, powodując uszkodzenie tego czegoś lub siebie samego
 4. zaatakować z zamiarem pozbawienia życia lub zdobycia terytorium
 5. książk. zadziałać tak, aby spowodować, żeby coś niekorzystnego stało się w związku z kimś lub czymś
 6. książk. zostać przez kogoś zauważonym jako coś dziwnego lub zaskakującego
 7. książk. mocno, nagle, zwykle nieprzyjemnie oddziaływać na kogoś
 8. pot. zwrócić się do kogoś w celu załatwienia jakiejś sprawy
 9. nagle zacząć wykonywać czynność nazwaną następującym rzeczownikiem, wiążącą się z wydawaniem głośnych dźwięków lub polegającą na tym
 10. sport. częścią ciała lub sprzętem używanym w danej grze sportowej zadziałać na piłkę (lub krążek) tak, że zaczyna się ona poruszać w określonym kierunku
 11. wydać dźwięk lub dźwięki sygnalizujące coś
 12. wykonać jeden z wielu rytmicznych skurczów

21.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uderzyć	vraziť		
	Toteż chwilami traciłem omalże pewność, czy w ogóle jadę przed siebie, czy nie zjadę zaraz w rów, nie < uderzę > w znak drogowy, w drzewo.	A tak som chvíľami takmer strácal istotu, či vôbec idem dopredu, či o chvíľku nezáidem do priekopy, nevrazím do dopravnej značky, do stromu.	Priemerný LP.	1. udrieť 2. pren. vzbudiť pozornosť, prekvapiť, zaražiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „będąc w ruchu, gwałtownie zetknąć się z czymś, powodując uszkodzenie tego czegoś lub siebie samego“, slovenské sloveso vo význame: „prudko zasiahnúť, udrieť, naraziť“. Pol'ské sloveso sa vyskytuje v kontextoch, ktoré vyjadrujú buď akciu vo vzťahu s miestom styku: *o brzeg, o ścianę, o drzewo* alebo vyjadrujúcu smerovanie na niečo: *w ścianę, w drzewo*. Slovenský ekvivalent funguje iba v druhom prípade, a to v spojení s predložkou *do* ako v uvedenej vete.

22.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uderzyć	ohromiť		
	Ale kiedy przekroczyliśmy granicę, < uderzyła > mnie... geometria.	Ale keď sme prekročili hranice, ohromila ma... geometria.	Vysoký LP.	1. udrieť 2. pren. vzbudiť pozornosť, prekvapiť, zaražiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zostać przez kogoś zauważonym jako coś dziwnego lub zaskakującego“, slovenské sloveso vo význame: „spôsobit' veľké prekvapenie, úžas, ohúrit“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a môže fungovať v jeho typických kontextoch: *czyjaś wygląd uderzył kogoś, czyjaś uroda uderzyła kogoś*.

23.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uderzyć	osloviť		
	Czy piękna kobieta, to mnie w tym błysku jej twarzy < uderzyło >, a teraz nie chciałby pan jej spotkać.	Alebo krásna žena, práve to ma v tom záblesku jej tváre oslovilo , a teraz by ste ju už nechceli stretnúť.	Priemerný LP.	1. udrieť 2. pren. vzbudiť pozornosť, prekvapiť, zaražiť

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „vyvolať (priaznivý) ohlas, zaujať pozornosť, zapôsobit“⁷³. Slovenský ekvivalent má vo svojej sémantike nižšiu intenzitu.

udusić – 1. *zabić kogoś, ściskając szyję lub zatykając mu nos i usta*
2. *ugotować pod przykryciem na małym ogniu i w niewielkiej ilości wody lub tłuszczu*

24.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udusić	zaškrtiť		
	< Udusilbym > tę kurwę, dało się nawet słyszeć czyjś rozżalony szept.	Zaškrtił by som tú kurvu, dal sa počuť niečí ľútostivý šepot.	Priemerný LP.	zadusiť

Slovenské sloveso je použité vo význame: „zabić kogoś, ściskając szyję lub zatykając mu nos i usta“, slovenské sloveso vo význame: „škrtením zadusiť, uškrtiť, zahrdúsiť“. Slovenské sloveso sa čiastočne zhoduje s významom pol'ského slovesa a je použiteľné v prípade, že ide o prvý zo spôsobov realizácie akcie uvedený v definícii pol'ského slovesa, prípadne, ak tento nie je v kontexte špecifikovaný: *udusić kobietę, ofiarę; kogoś gołymi rękami, paskiem, poduszką, ręcznikiem, szalikiem, sznurem*.

udzielić – 1. *dać lub użyzyć czegoś*
2. *umożliwić uzyskanie czegoś*
3. *wyrazić zgodę na coś*⁷³

25.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	udzielić	uštedriť		
	Z nauczki, której chciała < udzielić > w marcu 1968 r., rzeczywiście sporo się w Polsce nauczono.	Z príučky, ktorú chcela uštedriť v marci 1968, sme sa v Pol'sku skutočne mnoho naučili.	Nízky LP.	udeliť, poskytnúť, dať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „umożliwić uzyskanie czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „hojne, štedro dať; často expr. často niečo nepríjemné, neželateľné“. Podľa definície slovenského ekvivalentu je tento v prenesenom význame použiteľný najmä v kontextoch,

⁷³ Słownik języka polskiego, PWN.

v ktorých je predmetom, ktorý získava recipient, niečo neželateľné. Jeho použitie teda nebude možné v kontextoch, ktoré tento význam vylučujú: *peľnomocnictwo; prowizję, kredyt; wywiad; błogosławieństwo, poparcie, poradę; urlop.*

ujawnić – 1. *sprawić, że to, co dotychczas było utrzymywane w tajemnicy, stało się znane innym*
2. *stwierdzić istnienie czegoś, o czym dotąd nie wiedziano*
3. *okazać swoje uczucia, cechy lub stanowisko w jakiejś sprawie*

26.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ujawnić	zverejniť		
	Guenter Grass, wielki pisarz niemiecki, laureat literackiej Nagrody Nobla, zdecydował się < ujawnić >, że jako 15-latek zgłosił się na ochotnika do armii hitlerowskiej i przez pewien czas służył w jednostkach Waffen SS.	Günter Grass, veľký nemecký spisovateľ, laureát Nobelovej ceny za literatúru, sa rozhodol zverejniť , že ako 15-ročný sa prihlásil ako dobrovoľník do hitlerovskej armády a istý čas slúžil v jednotkách Waffen SS.	Priemerný LP.	odhaliť, odkryť; prejaviť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „spravić, že to, co dotychczas było utrzymywane w tajemnicy, stało się znane innym“, slovenské sloveso vo význame: „uverejniť verejne známym, uverejniť, publikovať“. Ako je uvedené v Slovníku súčasného slovenského jazyka v definícii hesla *nezverejnený*, pod *zverejnením* sa má obyčajne na mysli sprístupnenie tlačou alebo v elektronických médiách⁷⁴ Slovenský ekvivalent bude teda fungovať len v kontextoch, ktoré buď priamo alebo nepriamo odkazujú na tento typ uskutočnenia deja, prípadne ho nevylučujú.

27.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ujawnić	prezradiť		
	Musieliśmy użyć podstępny – wyjaśnił Gniewek. – Czy zaprosilibyście nas, < gdybym ujawnił > wcześniej, że autorem bloga jest SMOK!?	„Museli sme použiť úskok,“ vysvetľoval Hrdoš. „Pozvali by ste nás, keby som vám bol prezradil , že autorom blogu je DRAK!?“	Priemerný LP.	odhaliť, odkryť; prejaviť

⁷⁴ Porov. Slovník súčasného slovenského jazyka A – G, H – L, M – N (2006, 2011, 2015).

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „vyjaviť niečo tajné, vyzradiť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom, avšak nie je použiteľný vo všetkých kontextoch poľského slovesa, napr. v spojení s predmetmi: *danie, dokumenty*.

ujawnić się – 1. *stać się widocznym*
2. *przestać się ukrywać lub powiedzieć o sobie jakąś prawdę dotychczas skrywaną*
3. *wykazywać się jakąś cechą*

28.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ujawnić się	ukázať sa		
	Uradzono, że ojciec nie < ujawni się > jeszcze Niemcom jako urzędnik pocztowy.	Rozhodlo sa, že otec sa ešte neukáže Niemcom ako poštový úradník.	Priemerný LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „przestać się ukrywać lub powiedzieć o sobie jakąś prawdę dotychczas skrywaną“, slovenské sloveso vo význame: „dať sa vidieť, objaviť sa“. Slovenský ekvivalent neobsahuje explicitne vyjadrenú významovú zložku predchádzajúceho skrývania či utajovania, a preto nebude fungovať vo všetkých kontextoch, najmä v tých, v ktorých je táto zložka aktívna: *ujawnić się i podjąć współpracę z władzami, ujawnić się i wyznać winę, ujawnić się i zostać aresztowanym*.

ująć – 1. *książk. chwycić ręką*
2. *książk. pozbawić wolności kogoś, kto popełnił przestępstwo lub jest o nie podejrzany*
3. *książk. wyrazić pewną treść w określony sposób*
4. *książk. przystosować do czerpania wody pitnej*
5. *uwzględnić przy opracowywaniu jakiegoś dokumentu*
6. *książk. utrwalić obraz aparatem fotograficznym lub kamerą filmową*
7. *książk. uzyskać pozytywne nastawienie i życzliwość jakiejś osoby*
8. *książk. zmniejszyć ilość, liczbę lub intensywność czegoś*

29.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ująć	uchopiť		
	A gdy kelnerka < ujęła > szczypcami ciastko i zamierzała najpierw na jego talerzyk nałożyć, skierował jej rękę na mój i dopiero na swój pozwolił.	A keď servírka uchopila štipcami zákusok a chcela ho položiť najprv na jeho tanierik, usmernil jej ruku na môj a až potom jej dovoľil naložiť sebe.	Priemerný LP.	1. chytiť 2. vyjadriť 3. získať, nakloniť si 4. pren. pristúpiť (k nejakej otázke) 5. zmenšiť (niečo), odobrať, ubrať časť niečoho, nepriznať (niekomu niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „chwycić ręką“, slovenské vo význame: „pevne chytiť“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, obsahuje však sému, ktorá chytený objekt predstavuje ako neživú vec. Nie je teda použiteľný vo všetkých kontextoch pôvodného slovesa, predovšetkým v tých, kde objektom je iná osoba, prípadne časť tela tejto osoby: *czyjąś dłoń; dziewczynę, kobietę (za rękę, pod rękę)*.

30.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ująć	sformulovať		
	Sądzi tak z perspektywy doświadczeń polskich ostatnich kilkunastu lat, ale też z przekonania, że „patologia religii – jak to < ujął > Joseph Ratzinger – jest najbardziej poważnym schorzeniem ludzkiego ducha”.	Nazdáva sa tak z perspektívy pol'ských skúseností posledných niekoľkých rokov, ale aj z presvedčenia, že „patológia náboženstva – ako to sformuloval Joseph Ratzinger – je najväčšou chorobou ľudského ducha“.	Vysoký LP.	1. chytiť 2. vyjadriť 3. získať, nakloniť si 4. pren. pristúpiť (k nejakej otázke) 5. zmenšiť (niečo), odobrať, ubrať časť niečoho, nepriznať (niekomu niečo)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wyrazić pewną treść w określony sposób“, slovenské sloveso: „vyjadriť slovami, zoštylizovať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho typických kontextov: *ująć kwestię, myśl*,

problem, treść, zagadnienie, s výnimkou tých, v ktorých je explicitne vyjadrené slovo *forma*, keďže už je prítomné v slovotvornom základe slovenského slovesa.

ujędrniać – *czynić zwartym i sprężystym*

31.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ujędrniać	spevňovať		
	– Równie dobrze mógł byś < ujędrniać > karoserię naszego fiata, ty smoczy mózdzku!	„To je ako keby si chcel spevňovať karosériu nášho fiata, ty dračí mozoček!“	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „robiť pevnejším, pevným, zosilňovať“. Slovenský ekvivalent je prototypovým ekvivalentom pol'ského slovesa v jeho bežných kontextoch: *ujędrniać skórę; krem, zabieg ujędrniający*.

ukazać się – 1. *stać się widocznym od pewnego momentu*
2. *zostać opublikowanym*

32.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ukazać się	zjaviť sa		
	Trwało to przez dłuższy czas, po czym żandarmi postawili go na nogi, już bezwolnego, i wzięwszy pod ręce, poprowadzili z powrotem do parkanu, tam gdzie przedtem < się ukazali >.	Trvalo to dlhší čas, a potom ho žandári postavili na nohy, už bezvládneho, vzali ho popod pazuchy, a odvedli naspät' k ohrade, tam, kde sa predtým zjavili .	Vysoký LP.	ukázať sa, vyjsť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stať sa viditeľným, objaviť sa, ukázať sa“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *słońce ukazało się; ukazać się oczom; w drzwiach, w korytarzu, w progę; w oddali; za szybę*.

ukleknąć – *zgiąć nogi w kolanach i oprzeć kolana na ziemi*⁷⁵

33.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ukleknąć	kľaknúť si		
	Uklekła, kazała i mnie < ukleknąć >, bo wszyscy uklekli.	Kľakla si, kázala si kľaknúť aj mnie, lebo všetci kľáčali.	Vysoký LP.	pokľaknúť

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „zaujať polohu, pri ktorej sú nohy ohnuté v kolenách a opierajú sa nimi o zem, spustiť sa na kolena“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho typických kontextov: *w konfesjonale; na kolana; przed sakramentem, oltarzem; przy łóżku*.

uklonić się – 1. *pochylić się przed kimś lub zdejść nakrycie głowy na powitanie, pożegnanie lub dla okazania szacunku*
2. *przekazać pozdrowienia i wyrazy szacunku za czyimś pośrednictwem*

34.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uklonić się	pozdraviť sa		
	– Musielibyśmy znów się nie znać i znów < uklonić się > sobie przez pomyłkę na ulicy, w przekonaniu, że się już gdzieś, kiedyś spotkaliśmy.	„Museli by sme sa znovu nepoznať a znova sa navzájom omylom pozdraviť v presvedčení, že sme sa už niekde kedysi stretli.	Priemerný LP.	ukloniť sa, pokloniť sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „pochyliť się przed kimś lub zdejść nakrycie głowy na powitanie, pożegnanie lub dla okazania szacunku“, slovenské sloveso vo význame: „prejaviť úctu pozdravom“. Význam slovesa *uklonić się* je v pol'stine lexikalizovaný na vyjadrenie pozdravu, avšak v istých kontextoch je prítomný a explicitne vyjadrený aj samotný pohyb hlavou, a v týchto kontextoch slovenský ekvivalent nebude fungovať: *uklonić się do ziemi, z kurtuazją, z powagą, szacunkiem; ceremonialnie, elegancko, nisko, pokornie, w pas*. Naopak, v iných kontextoch môže fungovať: *uklonić się i podać rękę; uklonić się i uśmiechnąć; uklonić się znajomemu*.

ukrywać – 1. *umieszczać lub trzymać kogoś albo coś w niewidocznym lub bezpiecznym miejscu*

⁷⁵ Słownik języka polskiego, PWN.

2. nie ujawniać tego, co się czuje, wie, myśli lub zamierza

35.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ukrywać	tajiť		
	Co tu < ukrywać >, nieumiejętność wystawiania się i ordynarne słownictwo były wśród chłopstwa na porządku dziennym.	Načo to tajiť , neschopnosť vyjadrovať sa a vulgárny prejav boli medzi sedliakmi na dennom poriadku.	Vysoký LP.	ukryvať, skrývať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „nie ujawniać tego, co się czuje, wie, myśli lub zamierza“, slovenské sloveso vo význame: „skrývať pred pozornosťou iných, zatajovať“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *ukrywać jakiś fakt, myśli, nadzieje, poglądy, zaniepokojenie, nie ukrywać antypatii, dezaprobaty, irytacji; ukrywać przed chorą, przed ludźmi; staranie.*

- ulec** –
1. zostać przez kogoś pokonanym w ramach jakiejś rywalizacji
 2. poddać się komuś lub czemuś, zmieniając swoje postanowienia
 3. doznać wpływu zjawiska określonego następującym rzeczownikiem
 4. znaleźć się pod wpływem czegoś
 5. zgodzić się na stosunek płciowy

36.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ulec	posilniť sa		
	To nastawienie nie znikło po odzyskaniu niepodległości; przeciwnie, < uległo > wzmocnieniu wskutek pojawienia się wielu okazji do korupcyjnych praktyk.	Tento postoj nezmizol ani po získaní nezávislosti; naopak, posilnil sa v dôsledku vzniku mnohých príležitostí pre korupčné praktiky.	Nulový LP.	1. podľahnúť, poddať sa, ustúpiť 2. byť postihnutý (niečím)

Poľské sloveso je použité vo význame: „doznať vplyvu zjaviska určeného nasledujúcim rzeczownikom“, slovenské sloveso vo význame: „stať sa silnejším, utužiť sa“. Keďže slovenský ekvivalent je prekladom poľského slovesa s jeho kolokátom, bude fungovať len v tomto jedinom kontexte.

ulżyć – 1. zmniejszyć ciężar i przez to uczynić łatwiejszym niesienie, ciągnięcie
2. uczynić coś znośniejszym dla kogoś

37.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ulżyć	priniesť úľavu		
	A že nie mówią, nie skarżą się, to może dlatego, że słowa i tak by im nic nie < ulżyły >, jak nie są w stanie ulżyć ludziom, mimo że mówią, skarżą się.	A že o tom nevravia, nest'ážujú sa, tak je to možno preto, lebo slová by im aj tak nepriniesli nijakú úľavu , ako nie sú schopné ulaviť ľuďom, hoci hovoria, s'ážujú sa.	Priemerný LP.	ulaviť, ulahčiť, zmierniť

Poľské sloveso je použité vo význame: „uczynić coś znośniejszym dla kogoś“, slovenský ekvivalent vo význame: „ulaviť“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a funguje vo väčšine jeho typických kontextov: *ulżyć choremu, pacjentowi; ulżyć komuś w bólu, w cierpieniu*, avšak vzhľadom na to, že ide o preklad definície, môže mať isté syntaktické obmedzenia v niektorých kontextoch.

umartwiać się – *zadawać sobie ból fizyczny, zwykle z powodów religijnych; też: wyrzekać się przyjemności i wszelkich wygod*⁷⁶

⁷⁶ Słownik języka polskiego, PWN.

38.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umartwiać się	umŕtvovať sa		
	Planowałam, że kiedy już dorosnę, wyjadę jako misjonarka do Afryki albo w inne dalekie kraje, a póki co < umartwiałam się > i przygotowywałam do męczeństwa.	Plánovala som, že keď dospejem, vycestujem ako misionárka do Afriky či iných vzdialených krajín, a tak trochu som sa umŕtvovala a pripravovala sa na mučenie.	Vysoký LP.	trápiť sa

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso sa v zvratnej podobe nenachádza v žiadnom slovenskom slovníku, avšak patrí medzi frekventované slovesá v náboženských textoch s identickým významom ako pol'ské sloveso a funguje v jeho bežných kontextoch: *ciało się umartwia; umartwiać się w intencjach; pościć i umartwiać się.*

umieć –

1. *mieć umiejętności wystarczające, żeby robić coś sprawnie i we właściwy sposób*
2. *nauczywszy się coś, móc to powtórzyć z pamięci*
3. *robić coś wyjątkowo dobrze, lepiej niż inni*

39.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umieć	byť schopný		
	Nie wiem nawet, czy będzie < umiał > mówić.	Neviem ani, či bude schopný hovoriť.	Priemerný LP.	vedieť; dokázať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „mieć umiejętności wystarczające, żeby robić coś sprawnie i we właściwy sposób“, slovenské sloveso vo význame: „mať vlastnosti potrebné na vykonávanie niečoho“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, je však väčšinou použiteľný len v kontextoch vyjadrujúcich danú schopnosť slovesom v neurčitku: *umieć czytać, gotować, grać, jeździć konno, klamać, milczeć, przekonać kogoś*, kým v iných kontextoch nemusí byť použiteľný: *umieć od dziecka; jak mało kto.*

umilknać –

1. *przestać mówić lub wydawać inne dźwięki ustami*
2. *przestać rozbrzmiewać*
3. *przestać wydawać dźwięki*
4. *książk. zaprzestać działalności artystycznej*

5. książk. skończyć się

40.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umilknąć	stíchnuť		
	Znowu zrobiło się cicho, < umilkł > nawet węgierski i ledwo leciała jakaś muzyka poważna.	Znowu zostało тихо, stíchnla dokonca aj maďarčina a ledva bolo počuť nejakú vážnu hudbu.	Vysoký LP.	umĺknuť, zmĺknuť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „przestać rozbrzmiewać“, slovenské sloveso vo význame: „prestať sa ozývať, utíchnuť, zatíchnuť“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *dźwięk, głos, gwar, śpiew; kanonada, melodia, wrzawa; chrapanie; brawa, kroki; nagle, natychmiast*.

umościć się – *ułożyć się na czymś, usiąść na czymś wygodnie*⁷⁷

41.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umościć się	usadiť sa		
	< Umościłem się > w rogu przy oknie, kapelusz położyłem nad sobą na półce.	Usadil som sa v kúte pri okne, klobúk som položil na poličku nad sebou.	Nízky LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „sahnúť si“. Keďže pol'ské sloveso môže pomenovávať rôzne polohy tela, napr. sedenie, ale aj ležanie, slovenský ekvivalent bude mať obmedzenú spájateľnosť. Nebude teda fungovať v kontextoch, ktoré nepredpokladajú sedenie: *umościć się na łóżku; w hamaku, w sieci*, ak to nie je explicitne potvrdené kontextom.

umówić się – 1. *ustalić z kimś czas i miejsce wspólnego spotkania*
2. *wspólnie z kimś podjąć jakąś decyzję lub uzgodnić jakieś działanie*

⁷⁷ Słownik języka polskiego, PWN.

42.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umówić się	dať si schôdzku		
	Myślałem, że będzie chciała się ze mną < umówić >?	Myslel som si, že bude ochotná dať si so mnou schôdzku ?	Nízky LP.	dojednať sa; dohovoriť sa

Poľské sloveso je použité vo význame: „ustaliť z kimś čas i miesto spoločného stretnutia“, slovenský ekvivalent je prekladom výkladu poľského slovesa. Jeho spájateľnosť môže byť obmedzená v kontextoch s viacerými doplneniami slovesa, kde môže pôsobiť umelo: *do kawiarni, do kina, na koncert, na rowery, na rozmowę, na spacer, na wieczór, na dzisiaj; przez internet; w herbaciarni, w hotelu; w weekend.*

43.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	umówić się	dohodnúť sa		
	Przy zupie < umówili się >, że Pompon będzie częstym gościem w pawilonie gadów, a przy deserze smok zobowiązał się służyć pomocą panu Rąbkowi przy pisaniu doktoratu.	Pri polievke sa dohodli , že Pompon bude často chodiť do pavilónu plazov a pri dezerte drak sľúbil, že bude pánovi Rúbalovi pomáhať pri písaní doktorskej práce.	Vysoký LP.	dojednať sa; dohovoriť sa

Poľské sloveso je použité vo význame: „spoločne z kimś podjať akúkoľvek rozhodnutie alebo dohodnúť si niečo“, slovenské sloveso vo význame: „dosiahnuť zhodu vo veciach, ktoré boli predmetom rozhovoru; dospieť k ústnej dohode“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *co do ceny; na dniówkę; na kupno czegoś, na współpracę.*

unicestwić – *książk. spowodować, że ktoś lub coś przestanie istnieć*

44.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unicestwić	zničiť		
	Ekstremista – czując się nosicielem Dobra Absolutnego i Prawdy Ostatecznej – nie uznaje kompromisu; w każdym oponentie widzi wroga, którego trzeba < unicestwić >.	Extrémista – v presvedčení, že je nositeľom Absolútneho Dobra a Definitívnej Pravdy – neuznáva kompromis; v každom oponentovi vidí nepriateľa, ktorého treba zničiť .	Vysoký LP.	znivočiť, obrátiť navnivoč

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenský ekvivalent vo význame: „zbaviť existencie, spôsobiť skazu; veľmi poškodiť, znivočiť“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako poľské sloveso a je použiteľné v jeho typických kontextoch: *człowieka, wroga; miłość; związek; armię; miasto*.

unieść się – 1. *podnieść się trochę do góry z pozycji leżącej lub siedzącej*
2. *zostać uniesionym w górę*
3. *oderwawszy się od ziemi, wzbić się w górę*
4. *dać się ovladnąć jakiemuś uczuciu*⁷⁸

45.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unieść się	nasršiť sa		
	– Co się pan wtrącasz w nie swoje sprawy?! – < uniósł się >.	„Čo sa stariete do cudzích vecí?!“ nasršil sa .	Nízky LP.	dať sa uniesť, vzbĺknúť

Poľské sloveso je použité vo význame: „dať sa ovladnúť jakiemuś uczuciu“, slovenské sloveso vo význame: „expr. podľahnúť prudkému hnevu, stať sa zloštným, podráždeným, veľmi sa nahnevať“. Keďže poľské sloveso môže v zásade vyjadrovať akúkoľvek emóciu, ktorá je často vyjadrená substantívom v inštrumentáli nasledujúcim za slovesom: *unieść się gniewem, zapalem, pychą*, slovenský ekvivalent je použiteľný len v prípade, že touto emóciou je hnev, a je použitý ako bezpredmetové sloveso bez ďalšieho rozvíjajúceho doplnenia.

uniknąć – *zdołać nie doświadczyć czegoś złego*

⁷⁸ *Słownik języka polskiego, PWN.*

46.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uniknąć	zabrániť		
	Jak < uniknąć > tworzenia nowego legionu pokrzywdzonych – tym razem przez instytucje wolnej Polski?	Ako zabrániť vytváraníu novej légie ukrivdených – tentoraz inštitúciami slobodného Poľska?	Nízky LP.	uniknúť, vyhnúť sa

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „nedovoliť uskutočniť al. pokračovať, zamedziť“. Keďže slovenské sloveso sa od poľského významovo líši prítomnosťou významovej zložky vyjadrujúcej použitie sily, buď fyzickej alebo morálnej, na dosiahnutie požadovaného výsledku, pričom poľské sloveso túto významovú zložku neobsahuje, je použiteľný len vo vyhovujúcich kontextoch.

- unosić** –
1. *powodować, że coś znalazło się wyżej niż było wcześniej*
 2. *kierować ku górze*
 3. *móc podnieść lub utrzymywać ponad ziemią obiekt o określonej masie*
 4. *swoim własnym ruchem powodować, że ktoś lub coś zmienia położenie i przebywa pewną drogę*
 5. *książk. radzić sobie z czymś*
 6. *książk. zabierać ze sobą, odchodząc lub uciekając skądś*

47.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unosić	odvážať		
	Zdarzało się, że sam generał wychodził z domu, wsiadał do bryczki, a konie klusem < unosily > go w dal.	Stávalo sa, že sám generál vyšiel z domu, nasadol do bričky a kone ho klusom odvážali do diaľky.	Nízky LP.	1. odnášať, unášať 2. dvíhať 3. zachvacovať, zmocňovať sa, chytat' (o hneve, radosti ap.)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zabierať ze sebou, odchodząc lub uciekając skądś“, slovenské sloveso vo význame: „vezením dopravovať na iné miesto“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako poľské sloveso, v jeho význame je však špecifikovaný pohyb dopravným prostriedkom, a preto nemusí fungovať vo všetkých kontextoch.

- unosić się** – 1. *podnosić się trochę do góry z pozycji leżącej lub siedzącej*
 2. *być unoszonym w górę*
 3. *oderwawszy się od ziemi, wzbijać się w górę*
 4. *dawać się ovladnąć jakiemuś uczuciu*
 5. *utrzymywać się na pewnej wysokości nad ziemią lub na powierzchni czegoś*
 6. *o zapachach, woni itp.: rozprzestrzeniać się*
 7. *wyrażać podziw dla kogoś lub czegoś*⁷⁹

48.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unosić się	stúpať		
	Z blaszanego komina mieszkalnego wozu < unosił się > dym.	Z plechového komína maringotky stúpil dym.	Vysoký LP.	dať sa unášať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „oderwawszy się od ziemi, wzbic się w górę“, slovenské sloveso vo význame: „pohybovať sa smerom hore, dostávať sa do vyššej polohy, dvíhať sa“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho bežných kontextoch: *balon, dym*.

49.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unosić się	rozčuľovať sa		
	Był nad wyraz łagodny, nigdy nie < unosił się >.	Bol nesmierne láskavý, nikdy sa nerozčuľoval .	Nízky LP.	dať sa unášať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „dać się ovladnąć jakiemuś uczuciu“, slovenské sloveso vo význame: „dostávať sa do prudkého citového napätia, nepokoja, rozrušovať sa, vzrušovať sa; hnevať sa“. Ako je uvedené pri dokonavom tvare tohto slovesa, pol'ské sloveso môže vyjadrovať aj iné emócie, kým slovenský ekvivalent vyjadruje konkrétnu emóciu, a preto je jeho spájateľnosť obmedzená.

⁷⁹ *Słownik języka polskiego, PWN.*

50.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unosić się	vznášať sa		
	Ale razem z chłodem w powietrzu < unosił się > zapach papierosowego dymu.	Ale spolu s chladom sa vo vzduchu vznášal zápach cigaretového dymu.	Vysoký LP.	dať sa unášať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „o zapachach, woni itp.: rozprzestrzeniać się“, slovenské sloveso vo význame: „nehybne al. v ľahkom pohybe sa rozprestierať“. Slovenský ekvivalent je použitý v zhodnom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľný vo väčšine jeho bežných kontextov: *zapach, woń, aromat, smog, smród*.

51.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	unosić się	visieť		
	Ten nastrój < unosił się > w powietrzu tamtego lata, przenikał do podświadomości i nadawał styl.	Táto nálada visela vo vzduchu toho leta, prenikala do podvedomia a vytvárala štýl.	Priemerný LP.	dať sa unášať

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „rozprestierať sa (vo výške), vznášať sa“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, má však mierne negatívny významový odtienok, a preto je jeho spájateľnosť obmedzená.

upaństwowić – *uczynić coś państwowym, przejąć coś na rzecz państwa*⁸⁰

52.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upaństwowić	zoštátniť		
	Sumienie też < upaństwowili >.	Aj svedomie zoštátnili .	Vysoký LP.	poštátniť, znárodniť

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „urobiť vlastníctvom štátu, poštátniť“. Slovenský ekvivalent je prototypovým ekvivalentom pol'ského slovesa.

⁸⁰ *Słownik języka polskiego, PWN.*

- upaść** –
1. tracąc równowagę, zmienić nagle pozycję na leżącą lub osunąć się bezwładnie w dół
 2. lecąc bezwładnie w dół, znaleźć się na czymś
 3. nie dojść do skutku, nie osiągnąć celu, kończąc się niepowodzeniem
 4. znaleźć się w stanie bliskim końca swego istnienia, przestać istnieć
 5. stracić dobrą pozycję materialną i społeczną, przestać żyć moralnie
 6. ogłosić bankructwo
 7. dobrze żywiąc, utuczyć

53.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upaść	spadnúť		
	Któryś z chłopaków skoczył i podtrzymał go, boby pewnie < upadł >.	Ktorýsi z chlapcov priskočil a pridržal ho, inak by bol určite spadol .	Vysoký LP.	upadnúť, padnúť, klesnúť; prepadnúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „tracąc równowagę, zmienić nagle pozycję na leżącą lub osunąć się bezwładnie w dół“, slovenské sloveso vo význame: „klesnúť na zem“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a použiteľný v jeho typických kontextoch: *upaść twarzą, tyłem; na łóżko, na podłogę; na kolana, na plecy; na wznak*.

54.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upaść	dopadnúť		
	W zależności jak < upadnie > na stół, tyle punktów się otrzymuje.	Podľa toho, ako dopadne na stół, získava sa istý počet bodov.	Nízky LP.	upadnúť, padnúť, klesnúť; prepadnúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „lecąc bezwładnie w dół, znaleźć się na czymś“, slovenské sloveso vo význame: „s istou intenzitou, istým spôsobom spadnúť“. Keďže význam slovenského slovesa sa sústreďuje len na záverečnú fázu deja, ak tento trval dlhšie, prípadne na spôsob jeho zakončenia, bude si vyžadovať doplnenia istého druhu, ktoré budú tento spôsob, prípadne intenzitu vyjadrovať. Jeho použitie je teda obmedzené na kontexty ako: *upaść z brzękiem, loskotem*.

55.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upaść Plan zdokumentowania smoka < upadł >	zrútiť sa Plán o zdokumentovaní draka sa zrútil.	Nízky LP.	upadnúť, padnúť, klesnúť; prepadnúť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „nie dojsť do skutku, nie osiahnuť celu, končiac sa nepowodeniem“, slovenské sloveso vo význame: „rozpadnúť sa na časti (a prestať existovať ako celok), zvaliť sa, zrúcať sa, rozváľať sa“. Slovenské sloveso v tomto prípade použité prenesene, má podobný význam ako pol'ské sloveso, avšak v slovenčine sa takmer výlučne spája len so subjektom *plán*, v iných kontextoch pol'ského slovesa nemusí vždy fungovať: *pomysł, wniosek; koncepcja; powstanie*. Širšiu použiteľnosť majú ekvivalenty *skrachovať, stroskotat'*.

upewnić się – *przekonać się o tym, że coś jest prawdziwe lub słuszne*

56.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upewnić się Są pewnie i inne, musiał bym < się upewnić >.	zistiť Iste sú aj iné, musel by som to zistiť.	Nízky LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „skúmaním na niečo prísť, niečo poznať“. Medzi slovenským ekvivalentom a pôvodným slovesom možno badať významový posun, keďže vo význame pol'ského slovesa ide o potvrdenie pravdivosti informácie, kým vo význame slovenského ekvivalentu ide o samotnú informáciu.

57.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upewnić się Tylko jak przedrzeć się przez tę jej woalkę, żeby < się upewnić >.	uistiť sa Len ako sa prebiť cez ten jej závoj, aby som sa uistil.	Vysoký LP.	-

Slovenský ekvivalent je použitý vo význame: „utvrdiť sa, ubezpečiť sa, presvedčiť sa“. Slovenský ekvivalent je prototypovým ekvivalentom pol'ského slovesa, použiteľný vo väčšine jeho typických kontextov: *upewnić się o konieczności, o możliwości, o prawdziwości; w domysłach, w mniemaniu, w obliczeniach, w podejrzaniach, w przekonaniu; dyskretnie*.

upierać się – *pozostawać przy swoim zdaniu lub swojej decyzji pomimo argumentów innej osoby lub zaistniałych okoliczności*

58.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upierać się	trvať (na svojom)		
	Ale on < się upierał >, że trzeba trzymać rękę na pulsie, i czułem, że ten dworzec, z tymi wszystkimi mętami, to jest dla niego jak woda dla ryby.	Trval na svojom, že treba byť v obraze, a ja som cítil, že tá stanica s celou tou háved'ou je pre neho ako voda pre ryby.	Vysoký LP.	stát' na niečom, vzdorovať

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „pridržať sa istého hľadiska, nepopúšťať, neustupovať“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *przy prawdzie; przy swoich racjach, przy swoim; przy swoim stanowisku, zdaniu*.

59.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upierać się	protirečiť		
	Nie < upierałem się >.	Neprotirečil som.	Nízky LP.	stát' na niečom, vzdorovať

Slovenský ekvivalent je použitý vo význame: „[ne]hovoriť proti, [ne]mať námietky, [ne]odporovať, [ne]oponovať“. Slovenský ekvivalent je významovo posunutý, keďže pomenúva nesúhlasnú verbálnu reakciu na predchádzajúci prehovor, kým pol'ské sloveso pomenúva odmietnutie zmeniť predtým prijatý názor, či rozhodnutie. Prienik týchto dvoch významov bude pravdepodobne minimálny a je použiteľný len so subjektom a bez iných pravostranných doplnení slovesa.

60.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upierać się	nástojiť		
	I teczkę – < upierał się > smok.	„A aktovku,“ nástojil drak.	Vysoký LP.	stát' na niečom, vzdorovať

Slovenské sloveso je použité vo význame: „dôrazne na niečom trvať, dožadovať sa niečoho“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný vo väčšine jeho typických kontextov.

upijać się – *1. wypijając pewną ilość alkoholu, doprowadzać się do stanu zamroczenia*

2. *poddawać się działaniu silnego, oszalamiającego doznania*

61.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upijać się	spíjať sa		
	Dlatego się perfumowali albo < upijali > w trupa.	Preto sa voňavkovali alebo spijali do nemoty.	Priemerný LP.	opíjať sa

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wypijając pewną ilość alkoholu, doprowadzać się do stanu zamroczenia“, slovenské sloveso vo význame: „expr. (nadmerným) požívaním alkoholického nápoja upadať do stavu omámenia“. Slovenský ekvivalent vyjadruje vyššiu intenzitu ako slovenské sloveso *opíjať sa*, a teda aj ako pol'ské sloveso, a preto je jeho spájateľnosť čiastočne obmedzená. Najčastejšie funguje v kontextoch vyjadrujúcich vysokú intenzitu: *często, mocno, notorycznie; jak zwierzę*.

upokarzać – *powodować, że ktoś czuje się poniżony*

62.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upokarzać	potupovať		
	W tym samym czasie chrześcijanie z Kościelno-Teologicznego Towarzystwa w Wirtembergii oświadczyli: „Zachowaliśmy się tchórzliwie i biernie, gdy członków ludu Izraela wśród nas pozbawiano czci (...), < upokarzano > i mordowano.	V tom istom čase kresťania z cirkevno-teologického združenia vo Württembergu prehlásili: „Zachovali sme sa zbabelo a pasívne, keď členov národa Izraela medzi nami pripravovali o česť (...), potupovali a vraždili.	Vysoký LP.	uponižovať, pokorovať

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „uvalovať hanbu na niekoho, haniť, hanobiť“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľný vo väčšine jeho typických kontextov: *upokarzać na każdym kroku; na różne sposoby; upokarzać i poniżać*.

upolitycznić – *nadawać czemuś charakter polityczny*⁸¹

63.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	upolitycznić	politizovať		
	Sam pisał o rewolucji, że „zaciera granice między publicznym a prywatnym, < upolitycznia > wszystkie konflikty, od wszystkich i każdego z osobna żąda totalnego zaangażowania (...).	Sám písal o revolúcii, že „stiera hranice medzi verejným a súkromným, politizuje všetky konflikty, od všetkých a od každého osobitne žiada totalne zaangażovanie (...).	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „dávať politický ráz, spolitizovať“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľné vo väčšine jeho typických kontextov: *uczelnie, sztukę, religię, macierzyństwo, media*.

uprawiać – *1. przygotowywać glebę pod zasiew lub sadzenie roślin*
2. siać lub sadzić rośliny i pielęgnować je w okresie wzrastania
3. zajmować się jakąś działalnością
4. współżyć płciowo

⁸¹ *Słownik języka polskiego, PWN.*

64.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uprawiać	vykonávať		
	Powtarzano nam również, że źródłem utraty przez Polskę suwerenności będą zwolennicy Unii – agenci KGB sprzedani wywiadom zachodnim oraz tak zwani dysydenci z 1968 r., którzy za pieniądze rządów zachodnich < uprawiali > i uprawiają politykę w Polsce.	Opakovali nám takisto, že príčinou straty poľskej suverenity budú prívrženci EU – agenti KGB predaní západným výzvedným službám a takzvaní disidenti z roku 1968, ktorí za peniaze západných vlád vykonávali a vykonávajú politiku v Poľsku.	Nízky LP.	1. obrábať 2. pestovať (napr. šport)

Poľské sloveso je použité vo význame: „zajmować się jakąś działalnością“, slovenské sloveso vo význame: „robiť, uskutočňovať (nejakú činnosť)“. Ako uvádza poznámka v definícii slovenského ekvivalentu, sloveso *vykonávať* sa často používa ako formálne sloveso a tvorí významový celok s pripojeným substantívom. Má teda formálnejší charakter ako poľské sloveso, podľa nástroja Word sketch sa najčastejšie spája so substantívami nasledovného typu: *činnosť, dozor, úloha, dohľad, potrat, inšpekcia, profesia, údržba*. Poľské sloveso je v tomto zmysle neutrálne, preto bude spájatelnosť slovenského ekvivalentu obmedzená a bude pôsobiť neprirodzene najmä v spojeniach s názvami záľub, napr.: *alpinizmus, boks, jezdectvo, jogging, jogę, sport, sztukę*.

uprzeć się – *pozostać przy swoim zdaniu lub swojej decyzji pomimo argumentów innej osoby lub zaistniałych okoliczności*

65.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uprzeć się	zaprisahat' sa		
	Po śmierci Romusi mama zresztą i tak < uparła się >, że nigdy już nie siądzie do fortepianu; tata ją tyle razy namawiał, tyle razy prosił, tyle razy tłumaczył, że Romie nic z tego nie przyjdzie, ale na nic.	Po Romušinej smrti sa mama napokon aj tak zaprisahala , že už si nikdy nesadne za klavír, tatko ju toľkokrát prehováral, toľkokrát prosil, toľkokrát vysvetľoval, že k Romuši sa nič z toho nedostane, ale bolo to márne.	Nízky LP.	za'at' sa, zotrvať na svojom stanovisku

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „prísahou potvrdiť, sľúbiť, zaveriť sa“. Slovenský ekvivalent sa významom líši od pol'ského slovesa, pretože obsahuje sému prísahy.

uradzić – 1. *wspólnie zastanowić się nad jakąś sprawą i podjąć decyzję*
2. *pot. zdołać coś podnieść*

66.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uradzić	dohodnúť sa		
	< Uradzili > więc, że dobrze by było wrócić do Borzęcina, by „na wszelki wypadek być razem w rodzinie”.	Dohodli sa teda, že by bolo vhodné vrátiť sa do Borzęcina, aby „pre každý prípad bola rodina pokope“.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wspólnie zastanowić się nad jakąś sprawą i podjąć decyzję“, slovenské sloveso vo význame: „dosiahnuť zhodu vo veciach, ktoré boli predmetom rozhovoru; dospieť k ústnej dohode“. Slovenský ekvivalent je použitý v zhodnom význame ako pol'ské sloveso a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *posłowie, radni uradzili; uradzić z rodziną; wspólnie*.

urośnać – 1. *osiągnąć wiek, w którym jest się zdolnym do samodzielnego życia*
2. *stać się większym, wyższym lub dłuższym*
3. *pojawić się i rozwijać na jakimś terenie*
4. *zwiększyć swoją wielkość, wartość lub intensywność*

5. osiągnąć rozmiary lub rangę czegoś

6. zostać wybudowanym

7. zyskiwać coś lub stawać się jakimś

67.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	urosnąć	vyrásť		
	Gniewek jest najmniejszy w klasie, co go strasznie złości, więc pije sok z marchwi i podciąga się na drążku, bo myśli, że od tego < urośnie >.	Hrdoš, je najmenší z triedy, čo ho strašne štve, a tak pije mrkvovú šťavu, priťahuje sa na hrazde, lebo si myslí, že vďaka tomu vyrastie .	Priemerný LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „stať się większym, wyższym lub dłuższym“, slovenské sloveso vo význame: „rastom dosiahnuť výšku, rastom sa vyvinuť; narásť“. Slovenský ekvivalent označuje najmä rast do výšky; prípadne, ako uvádza definícia, vyvinutie niečoho nového (orgánu ap.). Nebude teda fungovať v kontextoch ako: *brzuch urósł; lawina urosła; broda, paznokcie, wąsy urosły*. Naopak, môže byť vhodným ekvivalentom v kontextoch: *pszenica, trawa, dziewczyna urosła; urosnąć kilka centymetrów, do wielkości czegoś*.

68.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	urosnąć	narásť		
	Rozbieranie poszło nam migiem – na biurku < urosla > piramida drobnych części.	Rozobrali sme ho za chvíľu – na stolíku narástla piramída drobnych súčiastok.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „zwiększyć swoją wielkość, wartość lub intensywność“, slovenské sloveso vo význame: „stať sa väčším, čo sa týka počtu, rozsahu, objemu, intenzity a pod., zväčšiť sa“. Slovenský ekvivalent je významovo zhodný s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *dhug; kwota, liczba; zadłużenie; oszczędności, zapasy*.

uruchamiać –

1. *wprawiać coś w ruch*

2. *powodować działanie czegoś*

3. *uaktywniać jakieś środki finansowe*

4. *uczynić zdolnym do ruchu*

69.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uruchamiać	zapínať		
	Rozkładali się na ruchliwym deptaku, < uruchamiali > generator, puszczała muzykę z odtwarzacza dopaloną przez kolumny i z instrumentami w dłoniach kiwali się miarowo w tył i w przód.	Rozkładali sa na rušnej pešej zóne, zapínali generátor, púšťali hudbu z prehrávača, vypeckovanú stĺpovými reproduktormi, a s nástrojmi v ruke sa rytmicky knísali dopredu a dozadu.	Vysoký LP.	uvádzať do pohybu, spúšťať (stroj)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wprawić coś w ruch“, slovenské sloveso vo význame: „zapojením na zdroj energie uvádzať do činnosti“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *silnik; komputer, odkurzacz, pralkę, urządzenie*.

uruchomić – 1. *wprawić coś w ruch*
2. *spowodować działanie czegoś*
3. *uaktywnić jakieś środki finansowe*
4. *uczynić zdolnym do ruchu*

70.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uruchomić	naštartovať		
	Skończył mi się też gaz w butli i musiałem < uruchomić > ducato.	Minul sa mi aj plyn v bombe a musel som naštartovať ducato.	Priemerný LP.	uviesť do pohybu, spustiť (stroj)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „wprawić coś w ruch“, slovenské sloveso vo význame: „uviesť hnací mechanizmus nejakého stroja do chodu“. Keďže slovenský ekvivalent sa väčšinou vzťahuje na zariadenia, ktoré majú motor uvádzajúci dané zariadenie do pohybu, bude v prípade kontextov, kde predmetom je zariadenie, ktorého hlavnou funkciou nie je pohyb, jeho použitie obmedzené na kontext: *uruchomić komputer*, v prípade iných zariadení pôsobí neprirodzene: *uruchomić odkurzacz, pralkę*.

71.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uruchomić	zaviesť		
	Usłyszał tam od rodaków, że najbardziej postępowym człowiekiem jest cesarz – oświecony monarcha, który zniósł niewolnictwo, ustanowił konstytucję, zmodernizował administrację, < uruchomił > linie lotnicze.	Počul tam od krajanov, že najpokrokovejším človekom je cisár – osvietený monarcha, ktorý zrušil otrokárstvo, vyhlásil ústavu, zmodernizoval administratívu, zaviedol aerolínie.	Nízky LP.	uviesť do pohybu, spustiť (stroj)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „spowodować działanie czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „založiť (dať základ vzniku niečoho, vytvoriť, ustanoviť), zriadiť“. Medzi slovenským ekvivalentom a pol'ským slovesom je významový rozdiel, keďže pol'ské sloveso vyjadruje uvedenie do chodu, kým slovenské sloveso založenie, vytvorenie.

72.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uruchomić	rozbehnúť		
	Fabryki < uruchomić >, huty, kopalnie, szpitale, szkoły.	Rozbehnúť fabriky, huty, bane, nemocnice, školy.	Vysoký LP.	uviesť do pohybu, spustiť (stroj)

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „hovor., publ. uviesť do chodu, činnosti“. Slovenský ekvivalent je v porovnaní s pol'ským slovesom štylisticky príznakovjší, avšak je použiteľný v jeho typických kontextoch: *uruchomić fabrykę, zakład, jakiś program*.

- urwać** –
1. *ciągnąc lub szarpiąc, oddzielić coś od czegoś*
 2. *przestać nagle mówić, śpiewać lub grać*
 3. *pot. zmniejszyć coś o pewną część, dać mniej niż należy*⁸²

⁸² Słownik języka polskiego, PWN.

73.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	urwać	nedokončiť		
	Bo my... – < urwała >.	„Lebo my...“ nedokončila .	Priemerný LP.	1. utrhnúť, odtrhnúť 2. pretrhnúť, prervať, prerušiť (napr. reč)

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „przestać nagle mówić, śpiewać lub grać“. Slovenské sloveso je použité v zhodnom význame, avšak jeho spájateľnosť je v istých kontextoch obmedzená: *urwać w połowie zdania* atď.

usadowić się –

1. *usiąść gdzieś wygodnie*
2. *osiedlić się gdzieś na stałe*
3. *zająć wysokie stanowisko lub dobrą pozycję w jakiejś hierarchii*⁸³

74.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	usadowić się	uvelebiť sa		
	Przytargał stołek kuchenny, ułożył na nim dwa tomy Kuchni polskiej, < usadowił się > na tej piramidzie i zażądał jajecznicy.	V kuchyni si pritiahol stoličku, položil na ňu dva diely Poľskej kuchárky, uvelebil sa na tej pyramíde a vypýtal si praženicu.	Vysoký LP.	usadiť sa, byť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „usiąść gdzieś wygodnie“, slovenské sloveso vo význame: „expr. pohodlne sa usadiť; usalašiť sa“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *w fotelu, na dywanie, na tronie; wygodnie*.

uschnąć – *o roślinach lub ich częściach: obumrzeć, zwykle z braku wody*⁸⁴

⁸³ *Słownik języka polskiego, PWN.*

⁸⁴ *Słownik języka polskiego, PWN.*

75.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uschnąć	uschnúť		
	Zwłaszcza że na balkonie < uschły > prawie wszystkie kwiaty w doniczkach, do których Pompon się załatwia, i Mama wszczęła śledztwo.	Na balkóne už uschli takmer všetky kvety v kvetináčoch, lebo do nich Pompon vykonáva potrebu, a tak mama pristúpila k vyšetrovaniu.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „stratiť sviežosť, vyschnúť“. Slovenské sloveso je prototypovým ekvivalentom pol'ského slovesa.

76.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uschnąć	umrieť (prirodzenou smrťou)		
	Na szczęście od jakiegoś czasu pisał coraz rzadziej, listy były coraz krótsze i już mnie tak zachłannie nie zapraszał, sądziłem więc, że ta nasza przypadkowa znajomość wkrótce < uschnie >.	Našťastie, od istého času písal čoraz zriedkavejšie, listy boli čoraz kratšie a už ma tak dychtivo nepozýval, usúdil som teda, že tá naša náhodná známosť zakrátko umrie prirodzenou smrťou .	Nízky LP.	-

V tomto prípade je slovenské sloveso použité vo význame: „prestáť žiť“. Pôvodné sloveso je použité v prenesenom význame a vďaka tomu je s ním slovenský ekvivalent významovo podobný, avšak v doslovnom význame je jeho použiteľnosť obmedzená aj vzhľadom na jeho charakter viacslovného výrazu.

- usiać** –
1. przybrać pozycję, w której cały ciężar ciała spoczywa na pośladkach opartych o coś, a nogi są zgięte w kolanach i opuszczone w dół
 2. zacząć pracę lub czynność wymagającą przyjęcia pozycji siedzącej
 3. (będąc zwierzęciem o czterech łapach,) oprzeć ciężar ciała na tylnych, zgiętych łapach
 4. będąc ptakiem lub owadem, zatrzymać się gdzieś, zaprzestając lotu
 5. pot. wylądować

77.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	usiąść	posadiť sa		
	Przy Okrągłym Stole < usiedli > naprzeciw siebie ludzie, których dzieliło wszystko.	Pri Okrúhлом stole sa oproti sebe posadili ľudia, ktorých delilo všetko.	Vysoký LP.	sadnúť (si)

Poľské sloveso je použité vo význame: „zачаć pracę lub czynność wymagającą przyjęcia pozycji siedzącej“, slovenské sloveso je definované: „sadniť si, usadiť sa“, avšak jeho použitie je identické ako v prípade poľského slovesa. Sloveso je zároveň použiteľné v typických kontextoch poľského slovesa: *usiąść do pracy, do rozmów; do komputera, do pianina; nad mapą, przed komputerem.*

usiłować – *starać się coś zrobić, zwykle bezskutecznie*

78.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	usiłować	pokúšať sa		
	Jej węgierskość doszła do głosu, gdy w 2002 roku < usiłowała > dostać się do węgierskiego parlamentu.	Jej maďarský pôvod sa dostal k slovu, keď sa v roku 2002 pokúšala dostať do maďarského parlamentu.	Vysoký LP.	usilovať sa, snažiť sa

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „vyvíjať úsilie dosiahnuť, získať niečo“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľné v jeho typických kontextoch: *usiłować ukraść coś, włamać się; przekonać kogoś do czegoś, przypomnieć sobie, wyjaśnić coś.*

usłuchać – *księżk. zachować się zgodnie z tym, co inna osoba nakazuje lub radzi zrobić*

79.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uśluchać	poslúchnuť		
	Polacy – zarówno zrewoltowana ulica, jak i Kościół katolicki oraz emigracja (także RWE) – < uśluchali > wezwań do samoograniczenia i udzielili faktycznego wsparcia Władysławowi Gomułce.	Poliaci – rovnako vzbúrená ulica, ako aj katolícka cirkev a emigrácia (aj RSE) – poslúchli výzvy na sebaobmedzenie a poskytli faktickú podporu Władysławowi Gomułkovi.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „plniť rozkazy, pokyny, byť poslušný, počúvať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľné v jeho typických kontextoch: *uśluchać apelu, głosu czyjegoś, nakazu, polecenia, prośby, rady, rozkazu, czyichś/kogoś słów; kapłana.*

uślyŝeć – 1. odebrać dźwięki zmysłem słuchu
2. dowiedzieć się czegoś z czyichś słów

80.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uślyŝeć	začuť		
	Zrobiłem trzy kroki i wtedy < uślyŝałem >: – A co u Władka?	Spravil som tri kroky a vtedy som začul : – A čo Władek?	Vysoký LP.	počuť

Poľské sloveso je použité vo význame: „odebrać dźwięki zmysłem słuchu“, slovenské sloveso vo význame: „sluchom zachytiť, počuť“. Ekvivalent sa významovo zhoduje s poľským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *dzwonek, dźwięk, głos; coś przez drzwi, za plecami; nagle, naraz, po chwili.*

uśtanowić – 1. ustalić jakieś prawo i nadać mu moc obowiązującą
2. wyznaczyć do pełnienia jakiejś funkcji osobę lub instytucję i nadać temu moc obowiązującą

81.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ustanowić	zriadiť		
	Próbowaliśmy < ustanowić > społeczne dyżury, ale jeden przyjechał, drugi zapomniał, a trzeciemu coś wypadło.	Skúsili sme zriadiť striedavý občiansky dozor, ale jeden prišiel, druhý zabudol, tretiemu do toho čosi prišlo.	Priemerný LP.	1. stanoviť, určiť 2. zaviest', inštalovať

Poľské sloveso je použité vo význame: „vymenovať do plnenia niektorej funkcie osobou alebo inštitúciou a nadávať tomu moc obvyčajne“, slovenské sloveso vo význame: „založiť, ustanoviť, konštituovať“. Slovenský ekvivalent je použiteľný len v prípade, že predmetom je inštitúcia, v prípade, že je ním osoba, nebude fungovať.

ustawić –

1. umieścić gdzieś jakieś osoby lub rzeczy, aby tam stały
2. zmontować coś prowizorycznego
3. regulując urządzenie, wybrać jakiś tryb jego pracy
4. wpłynąć na przebieg lub wynik czegoś albo na czyjeś zachowanie
5. pot. stworzyć komuś korzystne warunki
6. pot. określić charakter roli odgrywanej przez aktora lub jej elementy

82.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ustawić	poukladať		
	Buciki masz sama < ustawić > i nie waż mi się kiedykolwiek mówić, że Hanka od czegoś jest.	Topánky si musíš poukladať sama a neopováž sa viac hovoriť, že Hanka je tu na niečo takéto.	Nízky LP.	postaviť, zostaviť; rozostaviť

Poľské sloveso je použité vo význame: „umiesť niekde niekoho alebo niečo, aby tam stáli“, slovenské sloveso vo význame: „distrib. ukladať (položiť na miesto, odložiť; schovať)“. Slovenský ekvivalent okrem príznaku distributívnosti, ktorý je umožnený predmetom v pluráli, navyše obsahuje významovú zložku uloženia, odloženia daného predmetu na miesto, kam patrí.

83.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	ustawić	položiť		
	Te zabawki, które wydały się Asi zbyt nudne, żeby zabrać je ze sobą do nowego domu, stały w tych samych miejscach, w których po raz ostatni je < ustawiła >.	Tie hračky, ktoré pripadali Asi priveľmi nudné, než aby si ich zobrala so sebou do nového domova, stáli na rovnakom mieste, kam ich naposledy položila .	Nízky LP.	postaviť, zostaviť; rozostaviť

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „dať na nejaké miesto (, aby predmet ležal)“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako poľské sloveso s jediným rozdielom, a tým je poloha daného predmetu: v jednom prípade stojaca, v druhom ležiaca, čo môže obmedziť možnosti jeho použitia.

uświadomić – 1. zorientować się, jaka jest sytuacja lub jakie mogą być czegoś konsekwencje, albo spowodować, że ktoś się zorientował
2. przekazać komuś jakąś informację lub wiedzę

84.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uświadomić	ozrejmiť		
	< Uświadomił > mi to po raz kolejny pasjonujący pamiętnik prof. Zbigniewa Ryszarda Grabowskiego.	Ozrejmił mi to opäť raz vzrušujúci pamätník profesora Zbigniewa Ryszarda Grabowského.	Priemerný LP.	uvedomiť; poučiť, urobiť uvedomelým

Poľské sloveso je použité vo význame: „zorientować się, jaka jest sytuacja lub jakie mogą być czegoś konsekwencje, albo spowodować, że ktoś się zorientował“, slovenské sloveso vo význame: „urobiť zrejmým, jasným“. Slovenský ekvivalent sa zhoduje s tou časťou významu poľského slovesa, ktorá vyjadruje získanie informácie od iného subjektu. Nie je teda použiteľný v kontextoch, kde informáciu získava subjekt sám od seba: *uświadomić sobie (jasno, nagle; po chwili; z lękiem)*, len v tých, ktoré vyjadrujú odovzdanie informácie medzi dvomi subjektmi: *uświadomić czytelnikom, obywatelom; absurdalność, bezsens czegoś, pomyłkę, sens, znaczenie czegoś*.

utopić się – 1. umrzeć przez zanurzenie się w wodzie i uduszenie się w wyniku napelnienia dróg oddechowych wodą
2. zostać zanurzonym w płynie lub w czymś grząskim

85.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utopić się	utopiť sa		
	Jedni do domków uciekali, inni wskakiwali na łódki, kajaki, rzucali się do wody, ktoś się o mało nie < utopił >, bo nie umiał pływać, ktoś zasnął, na szczęście mają tu domki i lekarze.	Jedni utekali do chat, iní skákali do člnov či kajakov, hádzali sa do vody, jeden sa takmer utopil , lebo nevedel plávať, jeden skolaboval, našťastie tu majú chaty aj lekári.	Vysoký LP.	-

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „umrzeć przez zanurzenie się w wodzie i uduszenie się w wyniku napełnienia dróg oddechowych wodą“, slovenské sloveso vo význame: „ponorením do vody sa zadusiť, prísť o život“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľné v jeho typických kontextoch: *w jeziorze, w rzece*.

utorować – 1. uczynić drogę możliwą do przejścia
2. zrobić sobie, komuś lub czemuś przejście, przejazd w tłoku
3. ułatwić komuś osiągnięcie czegoś
4. umożliwić czemuś zaistnienie lub rozwój⁸⁵

86.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utorować	otvoriť		
	Inaczej mówiąc – Oświecenie racjonalistyczne i wolnomyślicielskie, usuwając Boga, < utorowało > drogę do systemów totalitarnych.	Inými slovami – racionalistické a voľnomyšlienkové osvietenstvo odstránením Boha otvorilo cestu k totalitným systémom.	Vysoký LP.	preklesniť cestu; spraviť cestu

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „umożliwić czemuś zaistnienie lub rozwój“, slovenské sloveso vo frazéme *otvoriť cestu* má význam: „umožniť niečo“. Keďže podľa nástroja Word sketch najčastejším predmetom slovesa *utorować* je podstatné meno *droga* (v 401

⁸⁵ Słownik języka polskiego, PWN.

prípadoch z celkovo 484 výskytov v celom korpuse *Araneum Polonicum Maius [2013]*), môžeme sloveso *otvoriť* považovať za prototypový ekvivalent poľského slovesa.

- utrzymywać** –
1. *nie pozwalać, żeby coś wypadło lub zmieniło położenie*
 2. *nie załamywać się pod ciężarem czegoś*
 3. *nie tracić czegoś, co jest stanem naturalnym lub pożądanym*
 4. *powodować, że ktoś lub coś jest w określonym stanie, uznawanym za odpowiedni z jakichś powodów*
 5. *powodować, żeby ktoś nie opuszczał jakiegoś miejsca lub jakiejś osoby*
 6. *walcząc, nie opuszczać miejsca, o którym mowa, mimo ataków wroga*
 7. *pokrywać koszty życia kogoś lub funkcjonowania czegoś*
 8. *nadawać czemuś określone cechy wyglądu lub stylu*
 9. *korzystając z czegoś lub opiekując się czymś, powodować, że dany obiekt znajduje się w określonym stanie*
 10. *książk. twierdzić coś na jakiś temat, mimo że okoliczności mogą wskazywać, że nie jest to twierdzenie prawdziwe*

87.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utrzymywać	podporovať		
	– Słuchaj, a kto < utrzymywał > twoją babcię w czasie wojny? Julek?	– Počúvaj, a kto podporoval babku za vojny? Julek?	Priemerný LP.	1. udržiavať, zadržiavať 2. vyživovať, živiť, vydržiavať 3. tvrdiť

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „pokryvať koszty života kogoś lub funkcionovania czegoś“, slovenské sloveso vo význame: „poskytovať peňažnú pomoc“. Medzi slovesami existuje jemný významový rozdiel, keďže významová zložka vyjadrujúca pokrývanie životných nákladov je v slovenskom slovese možná a aj jej rozsah môže byť premenlivý.

- utrzymywać się** –
1. *mimo niesprzyjających okoliczności pozostawać w tej samej pozycji ciała lub na tym samym miejscu*
 2. *zachowywać zajmowane stanowisko lub zajmowaną pozycję, mimo że można sądzić, że tak się nie stanie*
 3. *pozostawać w niezmiennym stanie przez dłuższy czas*
 4. *zapewniać sobie pieniądze potrzebne do pokrycia kosztów mieszkania, jedzenia i innych rzeczy potrzebnych do życia*

88.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utrzymywać się	zarábať		
	Miał ciężką astmę i niezbyt mu ta robota szła, < utrzymywał się > raczej kiepsko.	Mal ťažkú astmu a táto robota mu veľmi nešla, zarábal mizerne.	Nízky LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „zapewniać sobie pieniądze potrzebne do pokrycia kosztów mieszkania, jedzenia i innych rzeczy potrzebnych do życia”, slovenské sloveso vo význame: „získavať peniaze za nejakú prácu“. Slovenský ekvivalent v porovnaní s poľským slovesom neobsahuje významovú zložku pomenujúcu uspokojovanie základných životných potrieb, preto je jeho spájateľnosť v kontextoch slovesa *utrzymywać się* obmedzená.

utyć – *przybrać na wadze i stać się grubszym*

89.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utyć	pribrať		
	Zapraszał ich do Jędrzejowa, stawiał na wadze i nie puszczał z majątku, dopóki nie < utyli > tych dziesięciu czy piętnastu kilo.	Pozýval ich do Jędrzejowa, postavil ich na váhu a nepustil ich zo statku, kým nepribaldi aspoň tých desať – pätnásť kíl.	Vysoký LP.	stltnúť, zosilnieť

Poľské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „zvýšiť svoju váhu, stučniť“. Slovenský ekvivalent je významovo rovnoznačný s poľským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *utyć ileś kilogramów; przez zimę; w ciąży, w święta; lekko, nieco, szybko, zbytnio*.

utyłać – *pot. ubrudzić czymś*⁸⁶

⁸⁶ Słownik języka polskiego, PWN.

90.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	utytlać	zababrať		
	I jakby tego było mało, popelniłam gafę straszniejszą jeszcze, bo rzuciłam się szczupakiem i złapałam ją w locie, zamiast pozwolić jej spaść na posadzkę, połamać się do szczętu i wszystko < utytlać > ziemią.	A aby toho nebolo málo, urobila som ešte strašnejšie faux pas, lebo som sa vrhla šípkou vpred a zachytila som ju v letku, namiesto aby som ju nechala padnúť na dlážku, celkom sa polámať a ešte všetko zababrať hlinou.	Vysoký LP:	-

Pol'ské sloveso je použité vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „hovor. expr. zašpiniť, zamazať“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *utytlać błotem, palce smarem, w błocie, w końskich odchodach, w gnoju*.

- uważać** –
1. zachowywać ostrożność wobec kogoś lub czegoś
 2. starać się, żeby komuś lub czemuś nie stało się nic złego
 3. skupiać na czymś uwagę
 4. być gotowym powiedzieć na określony temat to, co zawarte jest w następującym zdaniu podrzędnym
 5. być gotowym powiedzieć, że danej osobie lub rzeczy przysługuje status wyrażony sąsiadującym rzeczownikiem lub przymiotnikiem

91.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uważać	všímať si		
	< Uważalem > też pilnie na chłopów, którzy przyjeżdżali z okolic Nowej Huty z końmi i wozami jako „ludność kontraktowa”.	Takisto som si starostlivo všímal sedliakov, ktorí prichádzali z okolia Novej Huty s końmi a vozmi, ako „zmluvné obyvateľstvo”.	Priemerný LP.	1. dávať pozor 2. uvažovať, rozmyšľať 3. myslieť, súdiť, usudzovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „skupiać na czymś uwagę“, slovenské sloveso vo význame: „pozorne vnímať“. Slovenský ekvivalent je použitý v podobnom význame ako pol'ské sloveso, avšak jeho spájateľnosť je obmedzená, keďže si vyžaduje vyjadrenie predmetu,

kým sloveso *uważać* sa v uvedenom význame často vyskytuje v bezpredmetových kontextoch: *uważać na zajęciach, na lekcji*. Je však použiteľný v predmetových konštrukciách: *na drogę, na znaki*.

92.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uważać	domnievať sa		
	Szeroki ogół < uważał >, że sprawcami ich są Żydzi, którzy na dzieciach popełniają mord rytualny, toteż skargi rodziców dzieci wpływały bardzo podniecająco przeciwko Żydom, zwłaszcza na ludzi prostych.	Široká verejnost' sa domnievala , že za tým stoja Židia, ktorí deti rituálne vraždia, takže s'ťažnosti rodičov vplývali veľmi aktivizujúco proti Židom, najmä na jednoduchých ľuďoch.	Priemerný LP.	1. dávať pozor 2. uvažovať, rozmýšľať 3. myslieť, súdiť, usudzovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „być gotowym powiedzieć na określony temat to, co zawarte jest w następującym zdaniu podrzędnym”, slovenské sloveso vo význame: „mať istú predstavu o niečom“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a bude fungovať v spojení s vedľajšou vetou: *uważam, że*, nebude však fungovať v spojeniach typu: *uważać inaczej*.

93.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uważać	nazdávať sa		
	Demokrata-sceptyk z Polski zbyt często miał do czynienia z tym rodzajem katolicyzmu, który < uważał >, że chrześcijańską tożsamość można budować tylko poprzez jednoznaczne wskazanie wroga.	Demokrat-skeptik z Poľska mal príliš často do činenia s tým typom katolicizmu, ktorý sa nazdával , že kresťanskú identitu možno stavať iba prostredníctvom jednoznačného označenia nepriateľa.	Priemerný LP.	1. dávať pozor 2. uvažovať, rozmýšľať 3. myslieť, súdiť, usudzovať

Pol'ské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „mať istú mienku, predstavu o niečom, myslieť si“. Slovenský ekvivalent je synonymom ekvivalentu v predchádzajúcom príklade s podobnými obmedzeniami spätelnosti.

94.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uvažac	považovat		
	Nie przestanie jednak powtarzać, że polityczne ambicje integryzmu katolickiego w Polsce – wzbogaconego o populizm i nacjonalizm – < uważa > za istotne i realne zagrożenie dla porządku demokratycznego.	Neprestane však opakovať, že politické ambície katolíckeho integryzmu v Poľsku – obohateného o populizmus a nacionalizmus – považuje za podstatnú a reálnu hrozbu demokratického poriadku.	Vysoký LP.	<ol style="list-style-type: none"> 1. dávať pozor 2. uvažovať, rozmýšľať 3. myslieť, súdiť, usudzovať

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „być gotowym powiedzieć, że danej osobie lub rzeczy przysługuje status wyrażony sąsiadującym rzeczownikiem lub przymiotnikiem“, slovenské sloveso vo význame: „pokladať (na základe osobného úsudku al. istých znakov dávať do istej skupiny)“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *uvažac kogoś za feministkę, za ideal, za intelektualistę, za przyjaciela; coś za barbarzyństwo, za konieczność, za swój obowiązek.*

95.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uvažac	pokladať		
	Z lewej strony kolor będzie bladł, bo zmniejszac się będzie ilość osób dostatecznie pewnych siebie, żeby swój drugi zawód < uważac > za „prawdziwy”- aż do wypadków trudnych do zaklasyfikowania, kiedy to ktoś wstydliwie przechowuje w szufladzie parę wierszy czy opowiadań napisanych dziesięć lat temu.	Na ľavej strane bude farba blednúť, lebo sa bude zmenšovac počet dostatočne sebaistých jedincov, aby svoje druhé povolanie pokladali za „ozajstné“ - až po ťažko zaraditeľné prípady, keď niekto hanblivo opatruje v zásuvke niekoľko básní či poviedok napísaných pred desiatimi rokmi.	Vysoký LP.	<ol style="list-style-type: none"> 1. dávať pozor 2. uvažovať, rozmýšľať 3. myslieť, súdiť, usudzovať

Poľské sloveso je použité v predchádzajúcom význame, slovenské sloveso vo význame: „na základe osobného úsudku al. istých znakov dávať do istej skupiny“. Slovenský ekvivalent je synonymný s ekvivalentom v predchádzajúcom príklade a jeho spájateľnosť je tiež identická.

uwierać – *zwykle o obuwiu, ubraniu: cisnąć, sprawiając ból*⁸⁷

96.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uwierać	omínať		
	Jakkolwiek i młodość czasem < uwiera >.	Hoci dakedy aj mladost' omína .	Vysoký LP.	tlačiť (o topánke ap.)

Poľské sloveso je použité prenesene vo svojom jedinom identifikovanom význame, slovenské sloveso vo význame: „expr. znepokojovať, trápiť, tlačiť“. Slovesá sa významovo zhodujú a ekvivalent funguje v typických kontextoch poľského slovesa: *spodnie, buty kogoś uwierają; problem, rola, tajemnica kogoś uwiera*.

uwolnić się – *1. odzyskać wolność, będąc przedtem przetrzymywanym pod przymusem*
2. oswobodzić się z czegoś, co uniemożliwia swobodny ruch
3. pozbyć się czegoś nieprzyjemnego lub niepożądanego
4. spowodować, że nie dotyczą danej osoby określone obciążenia lub obowiązki
5. zacząć niezależnie funkcjonować, wyodrębniając się z jakiejś wcześniej istniejącej całości

97.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uwolnić się	zbaviť sa		
	Szybko doszliśmy do wniosku, że to świetny patent, żeby < uwolnić się > od natrętów.	Rýchlo sme zistili, že je to vynikajúci spôsob ako sa zbaviť dotieravcov.	Vysoký LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „pozbyť sa čiehoś nieprzyjemnego lub niepożądanego“, slovenské sloveso vo význame: „oslobodiť sa od niekoho, niečoho obyč. nepríjemného“. Slovenský ekvivalent je použitý v identickom význame ako poľské sloveso a je použiteľný v jeho typických kontextoch: *uwolnić się od nalogu; od przeszłości; od wspomnień; od wstydu*.

⁸⁷ Słownik języka polskiego, PWN.

- uzgodnić** – 1. ustalić coś wspólnie
2. dostosować coś do czegoś

98.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uzgodnić	dohodnúť sa		
	Po długich negocjacjach tak zwaną metodą Karnauchowa < uzgodniliśmy >, że podpisane mięso pójdzie w takim razie dla kotów – ale babcia nasypała im już karmy do pojemnika, więc daliśmy sobie spokój z natychmiastowym wynoszeniem.	Po dlhých vyjednávaniach takzvanou Karnauchovovou metódou sme sa dohodli , že pokazené mäso v tomto prípade pôjde pre mačky – ale babka im už nasypala krmivo do nádoby, takže sme si odpustili okamžité vynášanie.	Vysoký LP.	zladiti', skordinovati', uviesti' do súladu

Pol'ské sloveso je použité vo význame: „ustalić coś wspólnie“, slovenské sloveso vo význame: „dosiahnuť zhadu vo veciach, ktoré boli predmetom rozhovoru; dospieť k ústnej dohode“. Slovenský ekvivalent sa významovo zhoduje s pol'ským slovesom a funguje vo väčšine jeho typických kontextov: *uzgodnić cenę, kwotę, godzinę, szczegóły; zmianę czegoś, sposób działania; z administracją, z urzędem, z opozycją; z autorem; z rodzicami.*

- uznać** – 1. zacząć myśleć, że coś jest słuszne, prawomocne lub prawdziwe, i zaakceptować to
2. ocenić i potraktować w jakiś sposób
3. mężczyźnie: oświadczyć urzędowo, że jest się ojcem dziecka
4. bank. zaksięgować na koncie bankowym operację wpływającą na podwyższenie jego stanu

99.	Pol'sky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uznać	usúdiť		
	< Uznałem > jednak, że to nie jest odpowiednia chwila, aby mu to powiedzieć.	Usúdil som však, že toto nie je vhodná chvíľa, aby som mu to povedal.	Priemerný LP.	uznať, priznať

Poľské sloveso je použité vo význame: „zacząć myśleć, że coś jest słuszne, prawomocne lub prawdziwe, i zaakceptować to“, slovenské sloveso vo význame: „urobiť si úsudok, dospieť k záveru“. Slovenský ekvivalent je významovo podobný s poľským slovesom, avšak je použiteľný len v konštrukciách s vedľajšou vetou predmetovou, nie v spojení s predmetom: *uznać argumentację, dyplom, czyjaś niepodległość, czyjeś prawo do czegoś, traktat, użycie siły*.

uznać się – 1. *ocenić i potraktować w jakiś sposób siebie samego*
2. *ocenić i potraktować w jakiś sposób kogoś, będąc ocenionym i potraktowanym przez niego w ten sam sposób*

100.	Poľsky	Slovensky	Lexikografický potenciál	Lexikografický ekvivalent
	uznać się	vyhlásiť sa		
	W 13. roku życia < uznal się > za ateistę.	V trinástich rokoch sa vyhlásil za ateistu.	Priemerný LP.	-

Poľské sloveso je použité vo význame: „ocenić i potraktować w jakiś sposób siebie samego“, slovenské sloveso vo význame: „nazvať sa, pomenovať sa nejako, označiť sa za niekoho“. Slovenský ekvivalent sa v porovnaní s pôvodným slovesom obsahuje navyše sémantickú zložku vyjadrujúcu akt tohto označenia, pomenovania pred niekým, a preto nemusí byť použiteľný v kontextoch, ktoré takýto akt vylučujú.

4.10 Kvantitatívna analýza korpusových dát

Celkový počet konkordancií slovíes s jednotlivými prefixmi nájdených v poľsko-slovenskom paralelnom korpuse bol nasledovný: poľských slovíes s prefixom *do-* bolo nájdených 1503, slovíes s prefixom *roz-* 1369 a slovíes s prefixom *u-* 3594.

Z nich bolo metódou vzorkovania vybratých 350 viet s poľskými slovesami s prefixmi *do-* a *u-*, a 400 so slovesami s prefixom *roz-*. Tieto skupiny boli následne podrobené manuálnej selekcii, na základe ktorej sme vybrali dvojice viet s poľskými slovesami a ich jednotlivými neopakujúcimi sa slovenskými ekvivalentmi. Vzhľadom na dostatok materiálu sme sa rozhodli do skupiny nezahrnúť vety, v ktorých bolo poľské sloveso vyjadrené menným tvarom, t. j. činným a trpným prídastím a neosobným minulým časom. Výsledkom tejto selekcie boli skupiny nasledovnej veľkosti: pre prefixálne slovesá s prefixom *do-* 186 dvojíc, slovesá s prefixom *roz-* 215 dvojíc a pre slovesá s prefixom *u-* 213 dvojíc. V týchto súboroch sme následne identifikovali lexikografické ekvivalenty, t. j. tie, ktoré sa už nachádzajú v referenčnom *Poľsko slovenskom a slovensko-poľskom slovníku*. Týchto bolo v skupine s prefixom *do-* 63, v skupine s prefixom *roz-* 68 a v skupine s prefixom *u-* 81. Zo skupín sme takisto odstránili dvojice, kde východiskové slovesá, ktoré na prvý pohľad pôsobili ako prefixálne, nimi neboli: slovesá s koreňom *rozum-* (9) a sloveso *dokumentować* (1). Z lexikografického hľadiska sme tiež nepovažovali za vhodné do analýzy zahrnúť dvojice, pri ktorých dochádza k vidovej neutralizácii: pri slovesách s prefixom *do-* v 18 prípadoch, pri slovesách s prefixom *roz-* v 26 prípadoch a v 13 prípadoch pri slovesách s prefixom *u-*⁸⁸. Zo zostávajúceho počtu dvojíc sme vybrali 100 dvojíc pre každý skúmaný prefix s nelexikografickými ekvivalentmi, keďže pre lexikografa sú najzaujímavejšie práve tieto prípady. Tieto sme podrobili analýze lexikografického potenciálu. Spôsobilosť korpusového ekvivalentu na možné začlenenie do slovníka je charakterizovaná ako jeden zo štyroch stupňov: vysoký, priemerný, nízky a nulový LP. V skupine slovíes s prefixom *do-* bolo analyzovaných 57 poľských slovíes a 100 ich slovenských ekvivalentov, poľských slovíes s prefixom *roz-* bolo 75, so 100 slovenskými ekvivalentmi, a slovíes s prefixom *u-* 70 tiež so 100 slovenskými ekvivalentmi.

Nasledujúca tabuľka určuje distribúciu jednotlivých stupňov LP medzi analyzovanými korpusovými ekvivalentmi.

⁸⁸ Zdá sa, že vidová neutralizácia v texte medzi poľštinou a slovenčinou je pomerne častým javom, keďže percentuálne predstavovala od 9,8 % (prefix *u-*), cez 14,75 % (prefix *do-*) až po 18,84 % (prefix *roz-*). Vo väčšine prípadov išlo o nedokonavé sloveso v poľštine preložené dokonavým v slovenčine, pričom toto poľské sloveso malo často formu sekundárneho imperfektívu (*dodawać – dodać, dopowiadać – dopowiedać, dosiadać się – prisadnąć si, dostawać – dociąhnąć, dostrzegać – všimnąć si, dotykać – dotknąć sa; rozbiarać się – vyzliecť sa, rozdzielać – rozdzielić, rozjaśniać się – rozjasnić sa, rozplątywać – rozplieść, rozpoznawać – spoznać, rozsiadać się – usadić sa, rozstawać się – rozísť sa, rozwalać się – rozpadnąć sa, rozłupywać – rozłuskać; uciekać – ujsť, ucinać – odrezać, unicestwiać – wykynożyć*). V menšom počte prípadov išlo naopak o poľské dokonavé sloveso preložené slovenským slovesom v nedokonavom vide, prípadne obojvidovým slovesom (*dodać – dodávať, domyślić się – hádať, doprowadzić – viesť, rozdrzeć – rozdrapovať sa, rozpakować – rozbaľovať, rozpaskudzić – rozmaznávať, rozpocząć – začínať, rozwiesić – vešať, urzeczywistnić – realizovať, uwierzyć – veriť*). Táto neutralizácia sa zdá byť systematickejšia a aj frekventovanejšia v smere *poľské nedokonavé sloveso – slovenské dokonavé sloveso* a stálo by za to podrobiť fungovanie a frekvenciu jednotlivých členov kategórie slovesného aspektu v oboch jazykoch hlbšej analýze.

	do-	roz-	u-
Vysoký LP	54	55	51
Priemerný LP	21	24	28
Nízky LP	14	17	20
Nulový LP	11	4	1

Tab. 1. Stupne LP ekvivalentov prefixálnych slovies.

Keďže z lexikografického hľadiska sú najzaujímavejšie ekvivalenty s vysokým a priemerným LP, pozreli sme sa bližšie na to, akými typmi slov boli vyjadrené tieto ekvivalenty. Zamerali sme sa najmä na to, či ekvivalentom bolo prefixálne sloveso s identickým prefixom, prefixálne sloveso s odlišným prefixom ako poľské sloveso, prípadne bezprefixálne sloveso.

Nasledujúca tabuľka predstavuje výsledky tejto analýzy v počtoch jednotlivých typoch ekvivalentov z uvedeného hľadiska v skupine ekvivalentov s vysokým a priemerným LP:

do-		roz-		u-	
Ekvivalent s prefixom <i>do-</i>	28	Ekvivalent s prefixom <i>roz-</i>	34	Ekvivalent s prefixom <i>u-</i>	10
Ekvivalent s iným prefixom	33	Ekvivalent s iným prefixom	35	Ekvivalent s iným prefixom	57
Bezprefixálne sloveso	14	Bezprefixálne sloveso	10	Bezprefixálne sloveso	12

Tab. 2. Typy ekvivalentov s vysokým a priemerným LP z hľadiska prefixálnosti.

Zdá sa, že pri prefixoch *do-* a *roz-* je distribúcia pomerne podobná, t.j. podobný pomer slovies so zhodným prefixom ako pôvodné sloveso a slovies s inými typmi prefixov. Pri prefixálnych slovesách s prefixom *u-* je pomer ekvivalentov s prefixom *u-* omnoho nižší, len 10 (12,66 %), v porovnaní s ekvivalentmi s iným typom prefixov, až 57 (72,15 %). Ide, samozrejme, o relatívne malú vzorku na to, aby sa tieto výsledky dali zovšeobecniť. Domnievame sa však, že by tu mohol byť istý súvis aj s abstraktnejším významom prefixu *u-* v porovnaní s prefixmi *do-* a *roz-*.

V skupine ekvivalentov s iným prefixom sú pri východiskovom slovese s prefixom *do-* použité nasledovné prefixy: *za-* (*dobiegać – zaznievať, dorobić się – zarobić, dosięgać – zasahovať, doświadczyć – zakúsić*), *o-/ob-* (*dobierać się – obťažovať, docenić – ocenić*), *vy-* (*dobić się – wybojować, domagać się – wyžadować si, dopytywać się – vyzvedať sa, dorastać – vyrastať, dotrwać – wydržať*), *pre-* (*dobudzić się – prebudiť*), *po-* (*dobiegać – počuć, dostarczyć – poskytnąć, doczekać – počkać, dojrzeć – postrehnąć, domagać się – požadować, dorabiać – postihnąć, dopilnować – postarať sa, dorzucić – podotknąć*), *pri-* (*dojechać – prísť, dokładać – prikladať, dołączyć – pripojiť sa, dopaść – priskočiť, dorabiać – privyrábať si*), *u-* (*dojrzeć –*

uvidieť, dokonać – uskutočniť, dostrzec – uveďomiť si), na- (dokonać się – nastať, doliczyć się – napočítať, dorobić się – nadobudnúť, dobrać – nájsť).

V skupine slovíes s prefixom *roz-* sú to ekvivalenty vytvorené pomocou prefixov *po-* (*rozbić – poraziť, rozbijać się – potlkať sa*), *vz-* (*rozbudzać – vzbudzovať, roztkliwiać się – vzrušovať sa*), *na-* (*rozciągać – naťahovať*), *o-/ob-* (*rozejrzeć się – obzrieť, rozkręcić się – ožiť, rozlec się – ozvať sa, rozlegać się – ozyvať sa, rozłożyć się – ochorieť, rozsmakować się – obľúbiť si, rozwalić – otvoriť*), *s-/z-* (*rozgłosić – zverejniť, rozłączyć się – zložiť, rozprawić się – zúčtovať, rozważać – zvažovať, rozpaczać – zúfať si, rozpamiętywać – spomínať si, rozpoznać – spoznať, rozpoznawać – spoznávať*), *pri-* (*rozkazać – prikázať*), *za-* (*rozlec się – zaznieť, rozmarzyć się – zasnívať sa, rozpalać – zapalať, rozpalić – zakúriť, rozstrzelać – zastreliť, rozwiąć – zahnať*), *pre-* (*rozmyślać – premýšľať, rozścielać – prestierať*), *vy-* (*rozścierać – vystierať, rozwiązać – vyriešiť*), *u-* (*rozgościć się – usalašiť sa, rozgościć się – uvelebiť sa, rozsiadać się – usádzať sa, rozsiąść się – usadiť sa*).

V skupine slovíes s prefixom *u-* sa na vytvorení ekvivalentov podieľali prefixy *pre-* (*uchodzić – przechádzať, ujawnić – prezradiť*), *po-* (*uklonić się – pozdraviť sa, udać się – pobrať sa, upokarzać – potupovať, usiąść – posadiť sa, usiłować – pokúšať sa, usłuchać – poslúchnuť, uważać – považovať, uważać – pokladať*), *za-* (*uchwycić – zachytiť, udać – zatváriť sa, udać się – zamieriť, udusić – zaškrtiť, uruchamiać – zapínať, usłyszeć – začuť, utylać – zababrať*), *na-* (*uchylić – nadvihnúť, upierać się – nástojiť, urosnąć – narásť, uruchomić – naštartovať, uważać – nazdávať sa*), *s-/z-* (*uczestniczyć – zúčastňovať sa, uczęszczać – zúčastňovať sa, ujawnić – zverejniť, ukazać się – zjaviť sa, unicestwić – zničiť, upaństwowić – zoštátniť, ustanowić – zriadiť, uwolnić się – zbaviť sa, ucichnąć – stíchnuť, umilknąć – stíchnuť, ująć – sformulovať, ujedźniać – spevňovať, upaść – spadnúť, upijać się – spíjať sa*), *vy-* (*udać się – vyjsť, urosnąć – vyrásť, uznać się – vyhlásiť sa*), *v-* (*uderzyć – vraziť, uważać – všímať si*), *o-* (*uderzyć – ohromiť, uderzyć – osloviť, uświadomić – ozrejmiť, utorować – otvoriť, uwierać – omínať*), *pri-* (*ulżyć – priniesť (úl'avu), utyc – pribrať*), *do-* (*umówić się – dohodnúť sa, uradzić – dohodnúť sa, uzgodnić – dohodnúť sa, urwać – [ne]dokončiť, uważać – domnievať sa*), *vz-* (*unosić się – vznášať sa*), *roz-* (*uruchomić – rozbehnúť*), *pod-* (*utrzymywać – podporovať*).

Ako vidieť, sú to ekvivalenty vytvorené pomocou širokej škály slovesných prefixov. Bolo by zaujímavé ich podrobiť analýze aj z tohto hľadiska, a to najmä čím je spôsobená a umožnená táto variabilnosť prefixov v jednotlivých slovesných ekvivalentoch.

Hypoteticky by mohli prichádzať do úvahy nasledovné možnosti:

1. Vyjadrenie identického významu iným prefixom (ten istý význam vyjadruje jeden prefix v poľštine a iný v slovenčine).
2. Použitie iného prefixu je odôvodnené použitím iného základového slovesa, ktoré vstupuje do vzťahov s inými prefixmi na základe odlišnej sémantickej kompatibility medzi istými zložkami ich významov (*rozpalić – zakúriť*).

3. V prípade čisto vidových dvojíc sa tieto vytvárajú v jednotlivých jazykoch pomocou iných prefixov v súlade so subsumpciou⁸⁹ (*udusić – zaškrtić, ujędrniać – spevnić, ucichnąć - stíchnuć*).

V prípadoch, kde je významová zložka prefixu výrazná a najmä pokiaľ je tento použitý v priestorovom význame, často bude fungovať ten istý prefix aj v ekvivalente (*rozsypywać się – rozpadać sa, rozejść się – rozchýriť sa*).

V niektorých prípadoch sa zdá, že je ťažké nájsť ekvivalenty s vysokým LP, t. j. také, ktoré by vyjadrovali komplexný význam, ktorý vzniká spojením významu prefixu a významu základového slovesa. V prípade ekvivalentov slovesa *dopaść* vidieť, ako väčšina z nich pokrýva istú časť významu slovesa, prípadne obsahuje dodatočné sémy, ktoré netvoria význam pôvodného slovesa: *priskočiť* (špecifikuje spôsob realizácie pohybu na rozdiel od pôvodného slovesa), *dostihnúť* (cieľ je v pohybe, kým v prípade pôvodného slovesa tento aspekt nie je špecifikovaný), *dobehnúť* (významovo sa zhoduje); *dolapit* (významovo sa zhoduje), *nájsť* (ekvivalent neobsahuje sému pohybu, ktorá je súčasťou významu pôvodného slovesa); *chytiť* (vzťahuje sa len na fyzické a duševné stavy, kým pôvodné sloveso má širší rozsah), *postihnúť* (významovo sa zhoduje).

Hodnotenia LP je potrebné považovať do istej miery za arbitrárne a niektoré prípady treba chápať ako hraničné, predovšetkým medzi priemerným a nízkym a nízkym a nulovým LP. Dôležitým faktorom pri posudzovaní je aj typ slovníka, do ktorého by ekvivalenty mali byť zaradené. V prípade veľkého dvojjazyčného slovníka by niektoré prípady nízkeho LP mohli byť považované za priemerný LP.

Ideálnym prípadom by bolo vytvorenie online slovníka, odkiaľ by bol možný priamy prístup do paralelného poľsko-slovenského korpusu, v ktorom by bolo možné vyhľadávať možné preklady tak prefixálnych slovies, ako aj iných typov slov, v ktorých vzhľadom na ich formu je pravdepodobnejší prejav medzijazykovej interferencie. V tom prípade by aj ekvivalenty s nulovým LP mohli byť opakovane použité v ďalších prekladoch.

⁸⁹ Jav subsumpcie (podľa F. Kopečného 1962) označuje istú sémantickú zhodu základového slovesa s významom prefixu, teda použitý prefix vo funkcii čisto vidového je významovo konkrétnejší a zväznejší to, čo je v sémantike základového slovesa. Napr. význam prefixu *pre-* možno analyticky vyjadriť ako „prechádzanie cez niečo z miesta na miesto“, zodpovedá mu predložka *cez*. Sloveso *čítať* implikuje v sebe význam „prechádzať očami od písmena k písmenu, od slova k slovu, zo strany na stranu“. Významy prefixu i základového slovesa si navzájom zodpovedajú, a preto možno sloveso *prečítať* hodnotiť ako subsumpcný vidový korelát k slovesu *čítať*.

5 Záver

Cieľom tejto dizertačnej práce bola analýza slovenských korpusových ekvivalentov poľských prefixálnych slovies v poľsko-slovenskom paralelnom korpuse, vytvorenom na účely tohto výskumu.

Východisko analýzy predstavoval vplyv jazykovej interferencie pri vyhľadávaní ekvivalentov prefixálnych slovies, ktorý sa prejavuje tak pri prekladaní (či už v procese prebiehajúcom v mysli prekladateľa, ako aj v jeho výsledku), alebo je na druhej strane zafixovaný v lexikografických dielach. Keďže pri preklade ako procese, sa s týmto faktom do istej miery počíta, a prekladateľ sa mu ťažko vyhne, riešením je obrátiť sa na dvojjazyčné slovníky. V prípade poľsko-slovenského jazykového páru však prekladateľ môže byť v tejto situácii sklamaný. Jediný dostupný dvojjazyčný slovník formátu vhodného pre prekladateľskú činnosť obsahuje značné množstvo výskytov spomínanej interferencie aj v skupine prefixálnych slovies, ktorých príklady sme uviedli v 2. kapitole. Dôvodom tejto práce je aj nedostatok súčasných kontrastívnych štúdií, ktoré by sa venovali prefixálnym slovesám z lexikografického a korpusového hľadiska.

Analýza slovníkových ekvivalentov odhalila okrem vplyvu medzijazykovej interferencie aj nedostatočné členenie hesla, z čoho vyplývala nejasnosť významu jednotlivých ekvivalentov, ktorá je navyše posilnená nedostatočným uvádzaním kolokátov a sémantizačných poznámok, či kontextov dostatočne rozsiahlych na zachytenie celého významu.

Závislosť od kontextu pri poskytovaní najvhodnejších ekvivalentov nasmerovala náš záujem do oblasti korpusovej lingvistiky. Pri použití poľsko-slovenského paralelného korpusu vytvoreného na účely tejto práce, ako aj referenčných jednojazyčných korpusov, sme nájdené ekvivalenty podrobili analýze vo veľkom množstve rôznych kontextov.

Z 1100 poľských viet (po 350 so slovesami s prefixmi *do-* a *u-* a 400 so slovesami s prefixom *roz-*) a ich slovenských prekladov nájdených v poľsko-slovenskom paralelnom korpuse sme manuálne vyseletovali 300 viet s nelexikografickými ekvivalentmi, po 100 s každým z prefixov. Analýza bola vykonaná na celkovom počte 202 poľských prefixálnych slovies, z toho 57 s prefixom *do-*, 75 s prefixom *roz-* a 70 s prefixom *u-* a ich 300 slovenských ekvivalentov, po 100 v každej skupine.

Na týchto dvojiciach sme analytickým spôsobom určovali lexikografický potenciál s cieľom ohodnotiť rôzne stupne vhodnosti korpusových ekvivalentov na zaradenie do poľsko-slovenských slovníkov. Z celkového množstva analyzovaných slovenských ekvivalentov (teda pri prefixálnych slovesách utvorených pomocou prefixov *do-*, *roz-* a *u-*) bol 53,33 % priradený vysoký stupeň LP, 24,33 % ekvivalentov bolo ohodnotených priemerným stupňom LP, 17 % ekvivalentov bolo zaradených do skupiny s nízkym LP a do skupiny s nulovým LP 5,33 % ekvivalentov. Hodnotenia LP vychádzali z našej intuície ako pokročilého používateľa poľštiny a profesionálneho prekladateľa. Tieto názory môžu byť,

nepochybne, do istej miery subjektívne a nemusia sa zhodovať s názormi iných odborníkov, ktorí by LP ekvivalentov mohli ohodnotiť iným spôsobom.

Analýza nám potvrdila, že korpusový ekvivalent môže byť vhodným kandidátom na zaradenie do skupiny uznaných lexikografických ekvivalentov.

Preklad prefixálnych slovies najmä medzi dvomi slovanskými jazykmi často prezentuje problémy spôsobené medzijazykovou interferenciou, čo potvrdzuje aj analýza lexikografických ekvivalentov prefixálnych slovies, pri ktorej sme zaregistrovali silnú závislosť od formálnej stránky pôvodného prefixálneho slovesa. To, že na základe vyhľadávania v dvojazyčnom korpuse sa nám podarilo získať nové ekvivalenty, a to tak prefixálne slovesá buď s identickým alebo odlišným prefixom, ako aj pomerne veľké množstvo bezprefixálnych ekvivalentov, považujeme za veľmi užitočný fakt, ktorý môže prispieť k obohateniu perspektívneho dvojazyčného poľsko-slovenského slovníka a k zvýšeniu pestrosti ponúkaných ekvivalentov, a na druhej strane to ponúka ďalšie možnosti na hlbšiu analýzu.

Korpusová analýza nám odhalila, že prekladatelia sa pri preklade prefixálnych slovies nespoliehajú výlučne na lexikografické zdroje, a ich tvorivosť a profesionálna zručnosť, ktoré sa odrážajú v ekvivalentoch s najvyšším stupňom LP, môžu byť mimoriadne nápomocné pre lexikografov aj pri prekonávaní medzijazykovej interferencie ako sprievodného efektu, prejavujúceho sa aj pri zostavovaní lexikografických diel dvoch geneticky blízkych jazykov.

6 Bibliografia

6.1 Slovníky a korpusy

- Araneum Polonicum Maius [2013], [online]. Dostupné na: https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2Fpl_araneum_maius.
- Araneum Slovacum Maius [2013], [online]. Dostupné na: https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2Fsk_araneum_maius.
- Bańko, Mirosław. 2000. *Inny słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Buzássyová, Klára – Jarošová, Alexandra (eds.). 2006, 2011, 2015. *Slovník súčasného slovenského jazyka*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, [online]. Dostupné na: slovník.juls.savba.sk
- Kačala, Ján – Pisárčiková, Mária – Považaj, Matej (eds.). 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Veda, [online]. Dostupné na: slovník.juls.savba.sk
- Peciar, Štefan (ed.). 1959-1968. *Slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, [online]. Dostupné na: slovník.juls.savba.sk
- Pisárčiková, Mária (ed.). 2004. *Synonymický slovník slovenčiny*. Bratislava: Veda, [online]. Dostupné na: slovník.juls.savba.sk
- Słownik języka polskiego*. PWN, [online]. Dostupné na: sjp.pwn.pl
- Stano, Mikuláš – Buffa, Ferdinand. 1975. *Pol'sko-slovenský a slovensko-pol'ský slovník*. Bratislava: SPN.
- Żmigrodzki, Piotr (ed.). 2007. *Wielki słownik języka polskiego PAN*. Kraków: Instytut języka polskiego PAN, [online]. Dostupné na: www.wsjp.pl

6.2 Literatúra

- Adamska-Sałaciak. 2004. Lexical and Semantic Borrowing in a Bilingual Dictionary, in: *Proceedings of EURALEX 2004*, 443-450.
- Adamska-Sałaciak, Arleta. 2006. *Meaning and the Bilingual Dictionary. The Case of English and Polish*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Adamska-Sałaciak, Arleta. 2012. Dictionary definitions: Problems and Solutions, in: *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis 129 supplementum*, 323-339.
- Adamska-Sałaciak, Arleta. 2013. Equivalence, Synonymy, and Sameness of Meaning in a Bilingual Dictionary, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 26, No. 3: 329-345.
- Aijmer, K. – Altenberg, B. (eds.) 1991. *English Corpus Linguistics*. London: Longman.

- Al-Kasimi, Ali M. 1983. The interlingual/translation dictionary, in: Reinhard R. K. Hartmann (ed.), *Lexicography: Principles and Practice*. London – New York: Academic Press, 153-162.
- Altenberg, Bengt – Granger, Sylviane. 2002. Recent trends in cross-linguistic lexical studies, in: Altenberg, Bengt – Granger, Sylviane (eds.), *Lexis in Contrast. Corpus-based approaches*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 3-50.
- Atkins, B.T. Sue. 2008. Then and Now: Competence and Performance in 35 Years of Lexicography, in: Fontenelle, Thierry (ed.), *Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press, 247-272.
- Atkins, B.T. Sue – Rundell, Michael. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Benko, Vladimír. 2014. Compatible Sketch Grammars for Comparable Corpora, in: *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress. The User in Focus*, 417-430.
- Blažek, David. 2010. Slovesné předpony v češtině a slovinštině – falešní přátelé?, in: Čermák, F. – Koček, J. (eds.), *Mnohojazyčný korpus InterCorp: Možnosti studia*. Praha: NLN/ÚČNK, 62-69.
- Bosák, Ján. 2008. Odras dynamiky jazyka v sústave funkčných kvalifikátorov, in: *Lexikografie v kontextu informační společnosti*. Praha: ÚJČ AV ČR, 123-131.
- Cop, Margaret. 1991. Collocations in the Bilingual Dictionary, in: Franz Josef Hausmann – Oskar Reichmann – Herbert Ernst Wiegand – Ladislav Zgusta (eds.), *Wörterbücher: Ein internationales Handbuch zur Lexikographie – Dictionaries: An International Encyclopedia of Lexicography – Dictionnaires: Encyclopédie internationale de lexicographie*. Vol. 3: 2775-2778.
- Čermák, František. 2017. *Korpus a korpusová lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova.
- Čermák, František, Blatná, Renata (eds.). 1995. *Manuál lexikografie*. Praha: H&H.
- Duval, Alain. 2008. Equivalence in Bilingual Dictionaries, in: Fontenelle, Thierry (ed.), *Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press, 273-282.
- Filipec, Josef. 1995. Teorie a praxe jednojazyčného slovníku výkladového, in: Čermák, František, Blatná, Renata (eds.), *Manuál lexikografie*. Praha: H&H: 14-49.
- Filipec, Josef – Čermák, František. 1985. *Česká lexikologie*. Praha: Academia.
- Gelpí, Cristina. 2004. Reliability of online bilingual dictionaries, in: Gottlieb, Henrik – Mogensen, Jens Erik (eds.), *Dictionary Visions, Research and Practice. Selected papers from the 12th International Symposium on Lexicography Copenhagen 2004*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 3-13.

- Gold, D. L. 1985. „review of Ilson, ed. 1985“, in: *Dictionaries*, vol. 7: 288-293.
- Gouws, Rufus H. 2000. Strategies in Equivalent Discrimination, in: Jens Erik Mogensen – Viggo Hjørnager Pedersen – Arne Zettersten (eds.), *Symposium on Lexicography IX: Proceedings*. (Lexicographica Series Maior 103.). Tübingen: Max Niemeyer, 99-111.
- Gouws, Rufus H. 2002. Equivalent relations, context and cotext in bilingual dictionaries, in: *Hermes, Journal of Linguistics*, No. 28: 195-210.
- Gouws, Rufus H. – Prinsloo, D. J. – De Schryver, Gilles-Maurice. 2004. Friends will be Friends – True or False. Lexicographic Approaches to the Treatment of False Friends, in: *Proceedings of EURALEX 2004. Lexicological Issues of Lexicographical Relevance*, 797-806.
- Gries, Stefan. 2010. Corpus linguistics and theoretical linguistics. A love-hate relationship?..., in: *International Journal of Corpus Linguistics*, Vol. 3, No. 15: 327-343.
- Hanks, Patrick. 2012. The Corpus Revolution in the Lexicography, in: *International Journal of Lexicography*. Vol. 25, No. 4: 398-436.
- Hartmann, Reinhard R. K. – James, Gregory. 1998. *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge.
- Hausmann, Franz Josef – Werner, Reinhold Otto. 1991. Spezifische Bauteile und Strukturen zweisprachiger Wörterbücher: eine Übersicht, in: Franz Josef Hausmann – Oskar Reichmann – Herbert Ernst Wiegand – Ladislav Zgusta (eds.), *Wörterbücher: Ein internationales Handbuch zur Lexikographie – Dictionaries: An International Encyclopedia of Lexicography – Dictionnaires: Encyclopédie internationale de lexicographie*. Vol. 3: 2729-2769.
- Héja, Enikő. 2016. Revisiting translational equivalence: Contributions from data-driven bilingual lexicography, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 30, No. 4: 483-503.
- Horecký, Ján. 1966. O tvorení sloviess predponami, in: *Slovenská reč*, 22, 3: 141-155.
- Horecký, Ján. 1999. Sémantické pole slovesa PADAŤ, in: *Slovenská reč*, 64, 2: 83-91.
- Hornáčková Klapicová, Edita. 2005. Stavba hesla v dvojjazyčnom slovníku a jeho parameter, in: *Studi Slavistici II (2005)*: 219-235.
- Hornáčková-Klapicová, Edita. 2006. Súčasná dvojjazyčná lexikografia na Slovensku a vo svete, in: *Eslavística Complutense*, 6: 159-182.
- Iannucci, James E. 2003. Meaning discrimination in bilingual dictionaries, in: Hartmann, R. R. K. (ed.), *Lexicography: Critical Concepts*. Vol. I. London: Routledge, 217-229.

- Janočková, Nicol. 2009. Verbálny aspekt a motivačné možnosti slovesa, in: Ivanová, Martina (ed.), *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 111-142.
- Janočková, Nicol. 2011. Gramatika v slovníku a slovník (aj) pre gramatiku (na príklade spracovania biaspektuálnych slovík v *Slovníku súčasného slovenského jazyka*, in: Ološtiak, M. – Ivanová, M. – Slančová, D. (eds.), *Vidy jazyka a jazykovedy. Na počesť Miloslavy Sokolovej*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 91-103.
- Janočková, Nicol. 2014. *Sloveso a zmysly – slovotvorba a vidotvorba*. Bratislava: Veda.
- Jarošová, Alexandra. 2000. Problems of semantic subdivisions in bilingual dictionary entries, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 13, No. 1: 12-28.
- Jarošová, Alexandra. 2003. Impulzy korpusovej lingvistiky pre dvojjazyčnú lexikografiu: medzi textovou a slovníkovou ekvivalenciou, in: *Jazykovedný časopis*, 54, 1-2: 57-66.
- Karlsson, Fred. 1992. *Lexicography and Corpus Linguistics. Opening Address at 5th Congress of EURALEX, Tampere, August 4, 1992*, [online]. Dostupné na: <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/INTJLLEX.pdf>, dátum prístupu: 22. 6. 2018.
- Kennedy, Graeme. 1998. *An Introduction to Corpus Linguistics*. London: Longman.
- Kenning, Marie-Madeleine. 2001. What are parallel and comparable corpora and how can we use them?, in: O'Keefe, Anne – McCarthy, Michael (eds.), *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. London – New York: Routledge, 487-500.
- Kilgarriff, Adam. 1997. „I don't believe in word senses”, in: *Computers and the Humanities*, 31: 91-113.
- Kilgarriff, Adam. 2003. What computers can and cannot do for lexicography, or, Us precision, them recall. Keynote lecture, in: *Proceeding of ASIALEX*. Tokyo.
- Kilgarriff, Adam. 2012. Getting to know your corpus, in: Sojka, P. – Horák, A. Kopeček, I. – Pala, K. (eds.), *Text, Speech and Dialogue*. TSD 2012. Lecture Notes in Computer Science. Vol. 7499. Springer, Berlin, Heidelberg.
- Kilgarriff, Adam – Husák, Miloš – McAdam, Katy – Rundell, Michael – Rychlý, Pavel. 2008. GDEX: Automatically Finding Good Dictionary Examples in a Corpus, in: *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 425-432.

- Kilgarriff, Adam – Kosem, Izotok. 2011. Corpus Tools for Lexicographers, in: Granger, Sylviane – Paquot, Magali (eds.), *Lexicography: a shifting paradigm. The challenge of electronic lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Kilgarriff, Adam – Rychlý, Pavel – Smrž, Pavel – Tugwell, David. 2007. The Sketch Engine, in: Hanks, Patrick (ed.), *Lexicology: Critical Concepts in Linguistics*, Vol. 6. London: Routledge, 230-242.
- Kipfer, Barbara A. 2003. Methods of Ordering Senses within Entries, in: Hartmann, R. R. K. (ed.), *Lexicography: Critical Concepts*. Vol. I. London: Routledge, 182-190.
- Kopečný, František. 1962. *Slovesný vid v češtině*. Praha.
- Kosem, Izotok. 2011. *Corpora in Lexicography*. Aston Corpus summer School, Ljubljana.
- Kovář, Vojtěch – Baisa, Vít – Jakubíček, Miloš. 2016. Sketch Engine for Bilingual Lexicography, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 29, No. 3: 339-352.
- Lančarič, Daniel. 2004. K niektorým problémom ekvivalentácie v dvojjazyčnej lexicografii, in: *Súčasná jazyková komunikácia v interdisciplinárnych súvislostiach*. Banská Bystrica: UMB, 466-468.
- Lew, Robert. 2004. *Which dictionary for whom? Receptive use of bilingual, monolingual and semi-bilingual dictionaries by Polish learners of English*. Poznań: Motivex.
- Lew, Robert. 2007. Linguistic semantics and lexicography: A troubled relationship, in: Małgorzata Fabiszak (ed.), *Language and Meaning: Cognitive and Functional Perspectives*. Peter Lang, 217-224.
- Lew, Robert. 2011. User studies: Opportunities and limitations, in: Akasu, Kaoru and Satoru Uchida (eds.), *ASIALEX 2011 Proceedings Lexicography: Theoretical and practical perspectives*. Kyoto: Asian Association for Lexicography, 7-16.
- Lew, Robert – Pajkowska, Julita. 2007. The effects of signposts on access speed and lookup task success in long and short entries, in: *Horizontes de Lingüística Aplicada*, 6, 2: 235-252.
- Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. 2005. *Podstawy językoznawstwa korpusowego*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Lotko, Edvard. 1987. *Zrádná slova v polštině a češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Marićová, Anna. 2008. *Slovesné predpony v slovenčine a srbčine*. Báčsky Petrovec.
- McEnery, Tony – Wilson, Andrew. 1996. *Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McEnery, Tony et al. 2006. *Corpus-based language studies*. New York: Routledge.

- Meier, Hans Heinrich. 2003. Lexicography as Applied Linguistics, in: Hartmann, R. R. K. (ed.), *Lexicography: Critical Concepts*. Vol. I. London: Routledge, 307-318 [pôvodne publikované v: 1969. *English Studies* 50: 141-151].
- Mistrík, Jozef (ed.). 1993. *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Obzor.
- Moon, Rosamund. 1987. The analysis of meaning, in: Sinclair, John (ed.). 1987. *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing and the development of the Collins COBUILD English Language Dictionary*. London and Glasgow: Collins ELT, 86-103.
- Mračka, Michala. 2010. Sémantika slovíes s predponou *do-* v slovenčine a chorvátčine, in: *Varia XIX. Zborník plných príspevkov z XIX. kolokvia mladých jazykovedcov*. Trnava, 238-244.
- Nakamoto, Kyohei. 1998. From which perspective does the definer define the definiendum: anthropocentric or referent-based?, in: *International Journal of Lexicography* Vol. 11, No. 3: 205-218.
- Ondruš, Šimon. 1973. Je sloveso *kukať* nemeckého pôvodu? Genetický vzťah medzi slovesami *kukať* a *čakať*, in: *Slovenská reč*, 38, 6: 321-326.
- Pančíková, Marta. 1993. *Zradné slová v poľštine a slovenčine: lexikológia poľského jazyka*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Pančíková, Marta. 1996. Interferencia – dôležitý problém vo výučbe slovanských jazykov, in: *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców*, No. 7/8: 129-136.
- Pančíková, Marta. 2005. *Zradnosti poľskej a slovenskej lexiky*. Opole: Wydawnictwo PRO i Uniwersytet Opolski.
- Peciar, Štefan. 1962. O homonymii slovenských predpôn, in: *Slovenská reč*, 27, 1: 3-22.
- Peciar, Štefan. 1966. Funkcie slovesnej predpony *u-* v slovenčine, in: *Slovenská reč*, 31, 5: 261-270.
- Peciar, Štefan. 1967. Funkcie slovesnej predpony *na-* v slovenčine, in: *Jazykovedný časopis*, 18, 2: 138-150.
- Perdek, Magdalena. 2011. English phrasal verbs in translation: A lexicographic and corpus study of equivalence. [Nepublikovaná dizertačná práca, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań].
- Perdek, Magdalena. 2012. Lexicographic potential of corpus equivalents: The case of English phrasal verbs and their Polish equivalents, in: Fjeld, Ruth Vatvedt – Torjusen (eds.), *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress 7–11 August 2012*. Oslo: University of Oslo, 376-388.
- Piotrowski, Tadeusz. 1994a. *Problems in bilingual lexicography*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

- Piotrowski, Tadeusz. 1994b. *Z zagadnień leksykografii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piotrowski, Tadeusz. 2003. Językoznawstwo korpusowe: wprowadzenie do problematyki, in: Stanisław Gajda (ed.), *Językoznawstwo w Polsce. Stan i perspektywy*. Opole: PAN, Uniwersytet Opolski, 143-154.
- Pršo, Anton. 1974. Vývin významu sloves *nadat/nadávať*, in: *Slovenská reč*, 39: 16-25.
- Przybylska, Renata. 2006. *Schematy wyobrazeniowe a semantyka polskich prefiksów czasownikowych do-, od-, prze-, roz-, u-*. Kraków: Universitas.
- Radziszewski, Adam – Kilgarriff, Adam – Lew, Robert. 2011. Polish Word Sketches, in: *Proceedings of the 5th Language & Technology Conference (LTC)*. Poznań: Fundacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Roberts, Roda P. – Montgomery Catherine. 1996. The Use of Corpora in Bilingual Lexicography, in: Gellerstam, Martin – Järborg, Jerker – Malmgren – Sven-Göran – Norén, Kerstin – Rogström, Lena – Røjder Pappmehl, Catarina (eds.), *Euralex '96 Proceedings I-II. Papers submitted to the Seventh EURALEX International Congress on Lexicography in Göteborg, Sweden, 457-464*.
- Rundell, Michael. 1999. Dictionary use in production, in: *International Journal of Lexicography*. Vol. 12, No. 1: 35-53.
- Ružička, Jozef (ed.). 1966. *Morfológia slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Ružička, Jozef. 1982. Modálna vetná konštrukcia *bolo počuť niečo*, in: *Kultúra slova*, 16, 6: 192-198.
- Sekaninová, Ella. 1961. Lexikálne významy slovesnej predpony paz- (pac-) v ruštine a roz- v slovenčine, in: *Jazykovedný časopis*, 12, 1: 44-61.
- Sekaninová, Ella. 1980. *Sémantická analýza predponového slovesa v ruštine a slovenčine*. Bratislava: Veda.
- Sekaninová, Ella. 1993. *Dvojjazyčná lexikografia v teórii a praxi*. Bratislava: Veda.
- Servátka, Marián. 1988. Lexikálna interferencia a jazyková korekcia pri jazykovom kontakte, in: *SAS*, 17: 419-435.
- Sinclair, John (ed.). 1987. *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing and the development of the Collins COBUILD English Language Dictionary*. London and Glasgow: Collins ELT.
- Sinclair, John. 1991. *Corpus Concordance Collocation*. Oxford: Oxford university Press.
- Sinclair, John. 1996. Corpus to Corpus: A Study of Translation Equivalence, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 9, No. 3: 171-178.
- Sokolová, Miloslava. 1999. *Morfematický slovník slovenčiny*. Prešov: Náuka.

- Stig, Johansson. 2007. *Seeing through multilingual corpora: On the use of corpora in contrastive studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Svensén, Bo. 1993. *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- Sznajder, Łukasz. 2011. Zmiana aspektu i semantyki czasowników tworzonych przy pomocy przedrostków w języku polskim i słowackim. [Nepublikovaná diplomová práca, Uniwersytet Jagielloński, Kraków].
- Teubert, Wolfgang. 1996. Comparable or Parallel Corpora?, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 9, No. 3: 238-264.
- Teubert, Wolfgang. 2001. Corpus Linguistics and Lexicography, in: *International Journal of Corpus Linguistics*, Vol. 6 (special issue), 125-153.
- Teubert, Wolfgang. 2002. The role of parallel corpora in translation and multilingual lexicography, in: Altenberg, Bengt – Granger, Sylviane (eds.), *Lexis in contrast. Corpus-based approaches*, Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 189-214.
- Teubert, Wolfgang. 2005. My version of corpus linguistics, in: *International Journal of Corpus Linguistics* Vol.10, No. 1: 1-13.
- Teubert, Wolfgang. 2010. Translational equivalence and interpretive corpus linguistics, in: Čermák, F. – Corness, P. – Klégr, A. (eds.), *InterCorp: Exploring a Multilingual Corpus*. Praha: NLN/ÚČNK, 31-52.
- Teubert, Wolfgang – Čermáková, Anna. 2005. Directions in Corpus Linguistics, in: M. A. K. Halliday, Wolfgang Teubert, Colin Yallop and Anna Čermáková, *Lexicology and Corpus Linguistics*. London: Continuum, 113-165.
- Tognini-Bonelli, Elena. 1996. Towards Translation Equivalence from a Corpus Linguistics Perspective, in: *International Journal of Lexicography*, Vol. 9, No. 3: 197-217.
- Ullmann, Stephen. 1970. *Semántica: introducción a la ciencia del significado*. Madrid: Aguilar.
- Urbančok, Milan. 1957. Postavenie predponových slovies s koreňmi *by-* a *bud-* v spisovnej slovenčine, in: *Slovenská reč*, 22, 4: 226-247.
- Van Der Meer, Geart. 2000. Core, subsense and the *New Oxford Dictionary of English* (NODE). On how meanings hang together, and not separately, in: *Proceedings of EURALEX 2000*, 419-431.
- Vand Der Meer, Geart. 2004. On defining polysemy, core meanings and great simplicity, in: *Proceedings of EURALEX 2004*, 807-815.
- Váradi, Tamás. 2000. Lexical and Translation Equivalence in Parallel Corpora, in: *LREC 2000, Proceedings of the Second International Conference on Language Resources and Evaluation*, ELRA: 539-543.

- Varádi, Tamás – Kiss, Gábor. 2001. Equivalence and Non-equivalence in Parallel Corpora, in: *International Journal of Corpus Linguistics*, Vol. 6 (special issue), 167-177.
- Weinreich, Uriel. 1968. *Languages in Contact: Finding and Problems*. The Hague – Paris – New York: Mouton.
- Wiegand, Herbert Ernst. 1984. On the structure and contents of a general theory of lexicography, in: Reinhard R. K. Hartmann (ed.), *LEXeter '83 Proceedings*. (Lexicographica Series Maior 1.). Tübingen: Max Niemeyer, 13-30.
- Wiegand, Herbert Ernst. 2002. Equivalence in Bilingual Lexicography: Criticism and Suggestions, in: *Lexikos*, 12: 239-255.
- Zgusta, Ladislav. 1971. *Manual of lexicography*, Praha: Academia.
- Zgusta, Ladislav. 1984. Translational equivalence in the bilingual dictionary, in: Reinhard R. K. Hartmann (ed.), *LEXeter '83 Proceedings*. (Lexicographica Series Maior 1.). Tübingen: Max Niemeyer, 147-154.
- Zgusta, Ladislav. 1992/1993. Lexicography, Its Theory and Linguistics, in: *Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America*, 14: 130-138.
- Zgusta, Ladislav. 2006. *Lexicography then and now*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Żmigrodzki, Piotr. 2005. *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Żmigrodzki, Piotr. 2010. Jak powstaje „Wielki słownik języka polskiego”, in: Czopek-Kopciuch, B. – Żmigrodzki, P. (eds.), *Język polski wczoraj – dziś – jutro*. Kraków, 150-160.

7 Prílohy

Príloha č. 1: Zoznam analyzovaných prefixálnych slovies

Slovesá s prefixom *do-*:

dobić (1, 2)
dobić się (3, 4)
dobiec (5, 6)
dobiegać (7, 8, 9, 10, 11)
dobierać (12)
dobierać się (13, 14, 15, 16, 17, 18)
dobrać (19)
dobrać się (20, 21)
dobudzić się (22)
dobyć (23)
docenić (24, 25)
dochodzić (26, 27, 28, 29, 30)
dociągnąć (31)
dociec (32)
docierać (33)
doczekać (34)
dogadzać (35, 36)
doganiać (37)
dojechać (38, 39, 40, 41)
dojrzeć (42, 43, 44)
dojść (45, 46, 47)
dokładać (48)
dokonać (49)
dokonać się (50, 51)
dokonywać (52)
dokończyć (53)
dolatywać (54)
doliczyć się (55, 56)
dołączyć (57)
domagać się (58, 59, 60)
domyślać się (61)
domyślić się (62)
donieść (63)
dopalić (64)
dopaść (65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72)
dopilnować (73)
dopowiedzieć (74)
doprawiać (75)
doprowadzić (76)

dopuszczać (77)
dopytywać (78)
dopytywać się (79, 80)
dorabiać (81, 82)
dorastać (83)
dorobić się (84, 85)
dorosnąć (86)
dorzucić (87)
dosięgać (88)
dostarczać (89)
dostarczyć (90)
dostrzec (91, 92, 93)
doświadczyć (94)
dotrwać (95)
dotrzeć (96)
dowiedzieć się (97)
doznać (98)
dożyć (99, 100)

Słowa s prefixom roz-:

rozbić (1, 2)
rozbiegać się (3)
rozbijać się (4, 5)
rozbrzmiewać (6)
rozbudzać (7)
rozciągać (8)
rozciągać się (9, 10, 11)
rozczerwać się (12)
rozdeptać (13)
rozdierać (14)
rozejrzeć się (15, 16)
rozejść się (17, 18, 19)
rozepchnąć (20)
rozerwać (21)
roześmiać się (22)
rozgłosić (23)
rozgnieść (24)
rozgościć się (25, 26)
rozgrzewać (27)
rozjaśniać się (28)
rozkazać (29)
rozkładać (30, 31)
rozkładać się (32)

rozkręcić się (33)
rozlec się (34, 35, 36, 37)
rozlecieć się (38)
rozlegać się (39)
rozłączyć się (40)
rozłożyć (41)
rozłożyć się (42)
rozmarzyć się (43)
rozmawiać (44, 45)
rozmijać się (46)
rozmyślać (47)
roznieść (48, 49, 50)
rozpaczać (51, 52)
rozpadać się (53, 54)
rozpalać (55)
rozpalić (56)
rozpalić się (57)
rozpamiętywać (58)
rozpełznąć się (59)
rozpiąć (60)
rozpierzdolić się (61)
rozporządzać (62)
rozpościerać (63)
rozpoznać (64, 65, 66)
rozpoznawać (67, 68, 69)
rozprawiać się (70)
rozprawić się (71)
rozpuścić (72, 73)
rozpychać się (74)
rozrastać się (75)
rozrzucać (76)
rozsiaść się (77)
rozsiaść się (78, 79)
rozsmakować się (80)
rozsmarowywać (81)
rozstawić się (82)
rozstrzelać (83)
rozsunąć się (84)
rozsypać się (85)
rozsypywać się (86)
rozścielać (87, 88)
rozkliwiać się (89)
rozwalić (90)
rozważać (91)

rozwiąć (92)
rozwiązać (93)
rozwidniać się (94)
rozwieszać (95, 96)
rozwijać (97)
rozwinąć (98)
rozvodzić się (99)
rozwścieczyć (100)

Słowa s prefixom u-:

ubierać (1)
uchodzić (2, 3, 4, 5)
uchwycić (6)
uchylać (7)
uchylić (8)
ucichnąć (9)
uciec (10, 11)
uczestniczyć (12)
uczęszczać (13, 14)
udać (15)
udać się (16, 17, 18)
udawać (19, 20)
uderzyć (21, 22, 23)
udusić (24)
udzielić (25)
ujawnić (26, 27)
ujawnić się (28)
ująć (29, 30)
ujędniać (31)
ukazać się (32)
ukłęknać (33)
ukłonić się (34)
ukrywać (35)
ulec (36)
ulżyć (37)
umartwiać się (38)
umieć (39)
umilknąć (40)
umościć się (41)
umówić się (42, 43)
unicestwić (44)
unieść się (45)
uniknąć (46)

unosić (47)
unosić się (48, 49, 50, 51)
upaństwowić (52)
upaść (53, 54, 55)
upewnić się (56, 57)
upierać się (58, 59, 60)
upijać się (61)
upokarzać (62)
upolityczniać (63)
uprawiać (64)
uprzeć się (65)
uradzić (66)
urosnąć (67, 68)
uruchamiać (69)
uruchomić (70, 71, 72)
urwać (73)
usadowić się (74)
uschnąć (75, 76)
usiąść (77)
usiłować (78)
usłuchać (79)
usłyszeć (80)
ustanowić (81)
ustawić (82, 83)
uświadomić (84)
utopić się (85)
utorować (86)
utrzymywać (87)
utrzymywać się (88)
utyć (89)
utyłać (90)
uważać (91, 92, 93, 94, 95)
uwierać (96)
uwolnić się (97)
uzgodnić (98)
uznać (99)
uznać się (100)